انجمن مؤید الاسلام دہلی

کی

سالانہ رپورٹ

بابت سال دوم سنہ ۱۳۱۱ھ باجازت انجمن

انصاری پریس دہلی میں سنہ ۱۸۹۴ء بکمال خوبی چھپی اور شائع ہوئی

رُوداد جلسۂ سالانہ انجمن مؤید الاسلام دہلی

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

الحمد للہ کہ بتاریخ بست و دوم ماہ صفر المظفر ۱۳۱۲ ہجری بعد نماز جمعہ بمکان مہتمم خانہ انجمن جلسۂ سالانہ انجمن مؤید الاسلام دہلی منعقد ہوا۔ لوگوں کی نشست کے لیئے فرش کا معقول انتظام سادگی کے ساتھ کیا گیا تھا۔ اور ہر ایک امر میں اسباب کا خیال رکھا گیا تھا کہ پرانے اسلامی طریقہ کے خلاف کوئی جدید امر اس جلسہ میں نہو۔ صدر دالان میں گاؤ تکیے لگائے گئے تھے۔ اور صدر انجمن صاحب کی نشست کی جگہ ایک جانماز بچھائی گئی تھی۔ ایک چھوٹی سی چوکی جسپر سفید کپڑا ڈالا گیا تھا۔ صدر انجمن صاحب کے آگے لگائی گئی تھی۔ اور ایک ٹائم پیس وقت کے معلوم کرنیکے لیئے اُسپر رکھا گیا تھا۔ پیش صدر دالان ایک شامیانہ کھینچا گیا تھا۔ اندرونی کمرہ سے لیکر صحن چبوترے تک تا بحد شامیانہ دری اور چاندنی کا فرش کیا گیا تھا۔ ممبران کارکن نے اپنی طرف سے برف اور دوسرا سامان مہیا کیا تھا۔ جو صاحب جلسہ میں تشریف لائے۔ انکا استقبال ممبران کارکن نے شائستہ طور پر کیا۔ پونے دو بجے سے آدمی جمع ہونے شروع ہوئے۔ اور چار بجے تک برابر آتے رہے۔ تقریباً چار سو اصحاب جنمیں ممبران انجمن و رؤسا و علما شامل تھے۔ اس جلسۂ مبارک میں شریک ہوئے۔ چونکہ تمام حاضرین جلسہ کے نام لکھنے طوالت سے خالی نہیں۔ اسلیئے چند صاحبوں کے اسمای گرامی ذیل میں درج کیئے جاتے ہیں۔

صاحبان ذیل شامل جلسہ تھے

جناب سید محمد صاحب امام جامع مسجد دہلی
جناب مولوی ابو محمد عبد الحق صاحب مصنف تفسیر حقانی
جناب نواب شرف الدین احمد خاں صاحب
جناب حافظ عزیز الدین صاحب وکیل
جناب ڈپٹی محمد فخر الدین صاحب
جناب مولوی محمد احسان الدین خاں صاحب
جناب شیخ محمد اسحاق صاحب بیرسٹر اور شیخ محمد حسن صاحب
مرحوم بزرگ خاندان شیخ احمد صاحب پانی والے
ڈاکٹر محمد اسمعیل صاحب ذبیح
محمد ابو الحسن خاں صاحب

جناب مولوی حفیظ اللہ خاں صاحب
جناب نواب احمد سعید خاں صاحب رئیس لوہارو۔
جناب نواب چھوٹے مرزا صاحب۔
جناب مولوی عبد الرحمن صاحب راسخ
جناب خان بہادر شمس العلماء منشی محمد ذکاء اللہ خاں صاحب۔
جناب حکیم قاسم علی خاں صاحب
سید وحید الدین احمد صاحب بیخود
شیخ مظفر حسین صاحب
سید محمد شاہ صاحب

اور جملہ ممبران کارکن حاضر جلسہ تھے دو بجے کے قریب جلسہ کا کام شروع ہوا۔ چونکہ یہ ایک اسلامی جلسہ تھا اسواسطے بالاتفاق سب صاحبوں کی رضامندی سے جناب سید محمد صاحب امام جامع مسجد دہلی صدر انجمن بنائے گئے۔ اسکے بعد اس مبارک جلسہ کی ابتدا ایک عربی نظم سے کی گئی جسے انجمن کے ایک ہمدرد نے نعت حضرت سرور انبیا محمد مصطفے صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم میں لکھا تھا۔ یہ نظم عربی لہجہ میں ایک خوش آواز طالب علم نے پڑھی جس سے سامعین نہایت محظوظ ہوئے۔ اسکے بعد شیخ محمد اسمعیل صاحب ناظم انجمن کھڑے ہوئے۔ اور تمام علاقے جنہیں ممبران کارکن کام کرتے ہیں مفصل اور واقعی حالات بیان کیے۔ پھر مولوی محمد حسین صاحب ممبر کارکن اور منتظم مدرسہ نسوان کھڑے ہوئے اور ایک طویل مضمون پڑھا جسمیں اُنھوں نے مدرسہ نسوان اور اپنے علاقہ کے حالات بسط کے ساتھ قلمبند کیے تھے۔ بیان مؤثر اور جوش لانے والا تھا۔ اور حاضرین جلسہ سماعت کو سنکر تو نہایت ہی خوش ہوئے کہ جناب حاجی عبد الغنی صاحب خلف جناب حاجی قطب الدین صاحب مرحوم ممبر کارکن

انجمن و مہتمم یتیمخانہ نے بہ کمال ہمدردیٔ اسلامی اپنا مدرسۂ فیض عام انجمن کو عطا فرمایا۔ اور تمام خرچ مدرسہ کا اپنے ذمہ لیا۔ حاضرین جلسہ نے حاجی صاحب کی اس فیاضی پر تحسین و آفرین کی۔ اور اُنکو دعائے خیر و برکت دی اسکے بعد منشی محمد کرم اللہ خاں صاحب مہتمم یتیمخانہ نے یتیمخانہ کی کیفیت سُنائی۔ یہ رپورٹ مفصل اور تسکین بخش تھی۔ اسے سامعین نے بڑی غور سے سُنا۔ پھر خان بہادر ڈپٹی محمد الٰہی بخش خاں صاحب سکرٹری انجمن کھڑے ہوئے اور ایک عام رپورٹ جو انجمن کی سال بھر کی کارگذاری پر حاوی تھی پڑھی۔ یوں تو سارے مسلمانوں کو ایسی رپورٹ کے ایک ایک حرف کے ساتھ دلبستگی چاہیئے جسمیں ایسی بابرکت انجمن کے مفید عام کاموں کا ذکر ہو لیکن اس رپورٹ کے بعض حصے نہایت ہی دلچسپ تھے۔ حاضرین جلسہ نے جسوقت جناب حاجی شیخ محمد حسن صاحب مرحوم بزرگ خاندان شیخ احمد صاحب مرحوم مائی والے کی پچاس ۵۰ روپیہ ماہوار کی جائداد انجمن کے نام وقف کرنے کا حال سُنا تو نہایت ہی خوش ہوئے۔ اور اُن کی مردانہ سخاوت کی داد دی۔ اور اُنکے واسطے دعائے مغفرت کی اور حاجی نور بخش صاحب کے پانچہزار روپیہ کا مکان یتیمخانہ کے واسطے عطا فرمانے کا ذکر سُنکر حاضرین نہایت ہی مسرور ہوئے۔ اور مسلمانوں کے مختلف طریقوں سے انجمن کی امداد کرنیکے حالات سنکر حاضرین کے دلوں میں جوش ہمدردیٔ اسلامی زیادہ ہوتا تھا۔ بہرحال ساری رپورٹ مسرت بخش اور ہمت بڑھانے والی تھی۔

سکرٹری صاحب نے رپورٹ کے آخر میں گوشوارہ حساب آمد و خرچ انجمن جو بکمال خوبی و خوش اسلوبی مرتب کیا گیا تھا پڑھکر سُنایا۔ جملہ حاضرین نے سکرٹری صاحب کی حُسن کارگزاری اور اعلیٰ درجے کی لیاقت حسابدانی کا دل سے اعتراف کیا۔ پھر جناب مولوی ابو محمد عبد الحق صاحب مصنف تفسیر حقانی کھڑے ہوئے اور نہایت عمدہ تقریر فرمائی۔ جس سے سامعین بہت ہی محظوظ ہوئے۔ مولٰنا   کا فصیح و بلیغ بیان نہایت ضروری اور بکار آمد باتوں سے تعلق رکھتا تھا۔ باوجود اسکے مولوی صاحب ممدوح نے ان مطالب کو بکمال بے تکلفی و برجستگی ادا فرمایا۔ مولٰنا   نے تقریباً نصف گھنٹہ تک تقریر فرمائی بعد مولوی صاحب کے جناب منشی محمد کرم اللہ خاں صاحب کھڑے ہوئے اور صدر انجمن صاحب کی خدمت میں عرض کیا کہ گو میں کوئی شاعر نہیں ہوں لیکن یتیم بچوں کی دردناک حالت کے خیال نے مجھے ایسا بے چین اور از خود رفتہ کردیا کہ بے ساختہ یہ چند اشعار موزوں ہوگئے ۔ پس میں اپنی اس ٹوٹی پھوٹی نظم کو حاضرین جلسہ کے

حضور میں پڑھنے کی اجازت چاہتا ہوں۔ اس مختصر تقریر کے بعد خانصاحب صوف نے ایک غزل پڑھی جسکے
ہر ایک لفظ سے غیرت اسلامی و ہمدردی قومی کا جوش ٹپکتا تھا۔ جب یہ دلوں کو نرم کرنیوالی نظم تمام ہوئی تو جناب
سید احمد صاحب امام جامع مسجد دہلی نے ایک اُردو قصیدہ جو ایک درد خواہ انجمن نے لکھا تھا۔ پڑھا۔ گو اسکی
زبان سادہ اور بیان تکلفات شاعری سے مُبرا تھا۔ مگر اسکا سُوز و گداز دلوں کو نرم کیے دیتا تھا۔ اسکے بعد ڈاکٹر
محمد اسمٰعیل صاحب فیچ نے ایک مثنوی پڑھی جسکی زبان سلیس اور طریقہ ادا سے مطالب پسند تھا۔ من بعد
سید وحید الدین احمد صاحب بیخود کھڑے ہوئے اور مختصر تقریر کے بعد ایک ترکیب بند جو اپنے نشست الفاظ
خوبی معانی۔ بندش مضامین کیوجہ سے سامعین کے دلوں میں جوش پیدا کرتا تھا۔ نہایت بلند آواز سے پڑھا
فی الحقیقت سید صاحب نے مقاصد انجمن کو اپنی نظم میں بہت خوبی سے ادا کیا۔ جب بیخود صاحب
اپنا ترکیب بند ختم کر چکے تو جناب مولوی عبدالرحمن صاحب راسخ نے ایک ترکیب بند جو عجالۃ الوقت لکھا
تھا۔ پڑھا۔ یہ ترکیب بند اُن سب نظموں سے جو اس جلسے میں پڑھی گئیں سبقت لیگیا۔ الفاظ کی متانت۔ زبان
کی سلاست۔ مضامین کی کثرت۔ معانی کی جودت۔ غرض کون سی ایسی چیز تھی۔ جو مولوی صاحب کی
نظم میں نہیں پائی جاتی تھی۔ راسخ صاحب نے اس ترکیب بند کو ایسی خوبی کے ساتھ پڑھا کہ سامعین کے منہ سے
بے اختیار جوش انگیز صدائے تحسین بلند ہونے لگی یہاں تک کہ بعض بندوں کو مکرر پڑھوایا گیا۔ یہ ترکیب بند
باوجود ان خوبیوں کے بہت سے بندوں پر مشتمل تھا۔ مولوی صاحب نے جب نظم ختم کی۔ تو بہت سے اشخاص ہنوز گوش بر آواز
تھے۔ راسخ صاحب کے بعد ایک پنجابی ہندو صاحب کھڑے ہوئے۔ اور صدر انجمن صاحب سے کچھ کہنے کی
اجازت چاہی۔ اجازت ملنے کے بعد وہ مقرروں کی جگہ آکر کھڑے ہوئے۔ اور جوش لانے والے لہجہ میں چند
اشعار پڑھے۔ جنکا مطلب یہ تھا کہ "اے مسلمانوں تمنے جو کام کیا ہے۔ اُسے استقلال و ہمت کے ساتھ کیے
جاؤ۔ ایسا نہ کرنا کہ کسی کام کو شروع کر کے ادھورا چھوڑ دو" اُنھوں نے یہ اشعار ایسے موقع پر پڑھے کہ اُن کا اثر
حاضرین جلسہ پہ ایک عرصہ تک رہا۔ اسکے بعد قرآن شریف کا ایک رکوع عربی لہجہ میں پڑھا گیا۔ اور
فاتحہ الخیر اور شکریہ صدر انجمن کے بعد جلسہ برخاست ہوا۔ بروقت مشایعت چند ممبران کارکن نے [illegible]
جناب مولوی حفیظ اللہ خاں صاحب اس پیرانہ سالی و ضعیفی میں قدم رنجہ فرمانے اور شریک جلسہ اسلامی ہونے

دلی احسانمندی عرض کی۔ اور مولوی صاحب کی اس ہمدردی قومی کا کہ آپ مجلس وعظ میں امداد یتامیٰ اور اعانت انجمن کے لیئے عام مسلمانوں کو ہدایت فرماتے ہیں خلوص کے ساتھ شکریہ ادا کیا۔ اب وہ رپورٹیں اور تقریریں اور نظمیں سلسلہ وار جسطرح کہ وقت جلسہ پڑھی گئی تھیں نقل کیجاتی ہیں سب کے آخر میں سال بھر کا مفصل حساب وصول چندہ ہموار نہایت صحت و اہتمام کے ساتھ لکھا جائے گا فقط

قصیدۂ نعتیہ بزبان عربی من افکار یکے از ممبران کارکن انجمن ہذا

یا من حسنت له الخصائل ۔ قد اخبرنا بک الاوائل
اے وہ شخص کہ جس کی تمام خصلتیں اچھی ہیں ۔ ہمیں تحقیق اگلے لوگوں نے تیری خبر دی

من لطفک طابت البرايا ۔ من نصحک فرت الاباطل
تیرے لطف سے تمام آدمی خوشحال ہوئے ۔ اور تیری نصیحت سے بری اور جھوٹی باتیں دور ہو گئیں

من بابک فارت العطايا ۔ في ذاتک سارت الفضائل
تیری بارگاہ سے بخششیں ابلیں ۔ اور تیری ذات بابرکات میں تمام خوبیوں نے سرایت کی

کالشمس تضیئ یا حبیبی ۔ عن وصفک کلت الافاضل
اے میرے حبیب تو سورج کی طرح چمکتا ہے ۔ بڑے بڑے افاضل اور پڑھے لکھے تیری تعریف سے عاجز ہیں

من نورک تشرق الليالي ۔ والبدر مع النجوم افل
تیرے نور سے راتیں روشن ہوتی ہیں ۔ اور چاند ستاروں کی روشنی مدھم پڑ جاتی ہے

لا يدرک ما لک العوالي ۔ المادح وهو في الاسافل
تیرے برگزیدہ صفات کو نہیں پہنچ سکتا ۔ تیری تعریف کرنیوالا جو بہت کم مرتبہ ہے

يا صاحب يثرب وبطحا ۔ قد جئت وما لي الوسائل
اے یثرب اور بطحا والے ۔ میں تیرے پاس آیا ہوں اور میرے پاس کوئی ذریعہ نہیں

نفسي رکنت الى ذنوب ۔ والقلب الى الفسوق مائل
میرا نفس گناہوں کی طرف جھک پڑا ہے ۔ اور دل نافرمانی کی طرف مائل ہے

مَالِیْ مَزَحَتْ بِیَ الْخَطَایَا
کیا ہوگا میرے لیے جبکہ خطاؤں نے میرے ساتھ مزاح کیا
مَالِیْ لَعِبَتْ بِیَ الرَّذَائِلْ
اور ہوئے اور قابل نفرت افعال مجھسے سرزد ہوئے

اَلْمَوْتُ کَاَنَّہٗ دَنٰی
موت گویا کہ مجھسے قریب ہوگئی ہے
اِنِّیْ مَعَ ذَالِكَ عَنْہُ غَافِلْ
میں باوجود اس بات کے اُس سے غافل ہوں

یَا اَحْمَدُ کُنْ شَفِیْعَ عَبْدٍ
اے احمد (صلعم) اُس بندے کی شفاعت کر
لِلشَّفِیْعِ یَمُدُّ کَفَّ سَائِلْ
جو شفاعت کے لیے ہاتھ پھیلائے ہوئے ہے

اَلْوَابِلُ مِنْ سِوَاكَ طَلٌّ
بڑی بڑی بوندیوں کا مینہہ دوسروں سے۔ اُوس ہے
وَالطَّلُّ مِنَ الْجَنَابِ وَابِلْ
اور اس تیری بارگاہ سے بڑی بڑی بوندیوں کا مینہہ

فَارْحَمْ لِعُبَیْدِكَ الْیَتَامٰی
پس رحم کر اپنے یتیم غلاموں پر
وَاللّٰہِ ھُمْ لِذَاكَ قَابِلْ
خدا کی قسم وہ تیری مرحمت کے محتاج ہیں

نحمدہ ونستعینہ

رپورٹ کارروائی ممبران کارکن انجمن مؤید الاسلام دہلی بابت سال دوم سنہ ۱۳۱۱ ہجری معروضہ حقیر و ذلیل محمد اسمٰعیل ناظم ممبران انجمن مؤید الاسلام

عرصہ دو سال کا ہوا کہ بالہام ربانی و بتائید یزدانی بعض شرفاء و صلحاء دہلی کو بنظر ہمدردی اسلام و غمگساری امت خیر الانام یہ مضمون تسلی مشحون اور یہ خیال خیر مآل بافضال ایزد متعال ذہن نشین ہوا کہ اطفال بے پدر و مادر و یتیمان بے گھر و بے زر بقبضہ غیر اقوام نجائیں اور پرستش اصنام نچاہیں۔ اسلیے بنائے انجمن مؤید الاسلام قائم کی۔ اکثر عمائد شہر و اراکین دہر نے منازل معاونت میں قدم رکھا۔ اور تاجران دیار و علمائے اہل امصار مولوی محمد عبد المجید صاحب مولوی حسن علی صاحب وغیرہ نے ترقی انجمن پر کمر ہمت چست باندھی۔ اور چونکہ بتائید غیبی یہ انجمن ہنوز بچہ دو سالہ اور حالت شیرخواری میں ہے۔ مگر مثل مشہور ہے

کہ پوت کے پیر پالنے میں نظر آتے ہیں - اس بچہ خورد سال نے اہتمام امورات تجہیز و تکفین نعش ہائے لاوارث شفاخانہ - و اموات جنکی وفات محتاجانہ ہوئی - اور حفاظت حقوق اوقاف و سلوک نومسلمان یا اوصاف و مسافران بے زاد و راحلہ اور امورات لائق گذارش حکام ذوی الاحترام منجانب اہل اسلام و تعلیم علوم و حرفت کاری - اور ہر گونہ پرورش خور و پوش یتیمان و بیوگان نسوان - بوسیلہ ائمہ بلند پایہ صاحبان ذی مقدور و عالی ہمتان ترحم دستور کے اپنے ذمہ لیا - اور یتیمان و اغنیا نزدیک و دور کو بحصول چندہ اپنا مربی بنایا - اور بصلاح و مشہور سرپرستان مرقوم الصدر تمام شہر و مضافات دہلی کو ۲۴ علاقوں پر بذریعہ ممبران و معاونان حسب ہدایت نبوی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم من لم یشکر الناس لم یشکر اللہ ادائے شکریہ انکا مستفرضات سے تصور کرکے اسکی اشاعت میں عزم بالجزم کیا منجملہ علاقجات مذکور کشتہ بغیر ممبر ہیں اور کمتر میں عمل اگاہی چندہ جاری ہے - مگر پوری کارروائی نہیں ہوتی - اگر کل علاقوں میں پوری کارروائی ہو جاوے تو امید ہے کہ پانسو (۵۰۰) روپیہ ماہوار تک کی نوبت پہونچ جاوے - اور عرصہ قلیل میں سرمایہ کثیر انجمن انجمن کو مستغنی کردے - چندہ متفرق و ممبری و آرد میں جو وصول ہوا نہایت کم ہے - جسقدر وصول ہوا ہے وہ چندہ یکمشت صاحبان فراخ حوصلہ اور اغنیاء ذی رتبہ سے ہوا ہے تعداد ممبران میں معتدبہ اضافہ نہیں ہوا ہے - الا بہ نسبت سال گذشتہ ہر ایک امر میں ترقی ہوئی ہے - اور آمدنی سال ماضیہ سے امسال بہرحال مضاعف ہے - حالات ممبران کارکن و معاونان سعادت مقرون حسب ارشاد ربانی اور بمصداق آیہ قرآنی وتعاونوا علی البر والتقوی جنہوں نے اپنی سعی موفور سے وصول چندہ میں مدد دی ہے - میں نہایت ہی شکرگزار ہوں - اللہ تعالی انکو جزائے خیر دے - جن علاقوں میں کام ہوا ہے اُن کی تفصیل حسب ذیل ہے

علاقہ نمبر ایک خالی ہے - علاقہ نمبر ۲ و ۳ میں حاجی انعام اللہ صاحب نے اپنے قلم و سیاہی اور قدم فرسائی سے اچھی امداد انجمن کو دی - علاقہ نمبر ۴ میں حافظ عبدالغفار صاحب نے اپنی کوشش سے دریغ توجہ نہیں فرمایا علاقہ نمبر ۵ میں راجی رحمت رب جلیل ہیچکار محمد اسمٰعیل سرانجام کار میں لیل و نہار مصروف ہے اور علاقہ کا ممبری دیگر داور ہی لبعی زبانی اور جانفشانی میں پہلوتہی نہیں کرتا - الا علاقہ نمبر ۴ و ۵ میں آبادی اہل اسلام بہت

قلیل ہے۔ اسلئے آمدنی علاقہ مفوضۂ حافظ عبد الغفار صاحب ہیچکارہ بہت کم مقدار ہوتی ہے۔ علاقہ نمبر ۶ و ۷
و ۸ و ۹ میں جناب حکیم محمد اجمل خاں صاحب و حکیم احمد سعید خاں صاحب اور حاجی عبد الغنی صاحب نے اپنی حسن سعی
و عوارضات تمہید سستی انجمن کا معالجہ بہت خوب کیا۔ اور خصوصاً حکیم احمد سعید خاں صاحب نے جس شوق و ذوق
سے وصول چندہ میں محنت کی ہے وہ لائق شکرگزاری ہے۔ مگر افسوس ہے کہ عرصہ تین ۳ ماہ سے وہ بیرونجات میں تشریف
لے گئے ہیں۔ اور انجمن انکی اعانت سے محروم ہے۔ علاقہ نمبر ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ میں جناب حکیم ظہیر الدین احمد خاں صاحب
و حکیم رضی الدین احمد خاں صاحب اور منشی محمد حسین صاحب نے بڑی محنت و جانفشانی سے کام کیا ہے اور ہنوز تمام
علاقہ میں کام جاری نہیں ہوا ہے۔ مگر پھر بھی بہت کچھ ہوا ہے۔ سال آئندہ میں امید ہے کہ پورے طور سے کام
جاری ہو جائیگا۔ سال گذشتہ میں بہ نسبت امسال ما شاء اللہ آمدنی معقول ہے بدل توجہ ممبران موصوف ہوئی
اور منشی محمد حسین صاحب نے علاوہ اپنے علاقہ کے کام کے اہتمام مدرسہ زنانہ بڑی خوبی سے بطور مردانہ
فیاضی و ہمدردی سے کیا ہے۔ علاقہ نمبر ۱۴ و ۱۵ میں نواب فیض احمد خاں صاحب نے بسبب علالت متواترہ کے
اپنے علاقہ کا کام کم کیا ہے۔ اور سید احمد صاحب امام جامع مسجد نے اپنی بے توجہی اور کم التفاتی کو کام فرمایا
ہے فقط ما یجوز بہا الصلوٰۃ پر عمل کیا ہے۔ البتہ شیخ محمد الدین صاحب شریک سوم نے ماہ مبارک رمضان
شریف سے جو کام شروع کیا ہے روز بروز ترقی پر ہے۔ اور استحصال کھالہائے قربانی میں تو سب سے سبقت
لیگئے۔ امید ہے کہ سال آئندہ میں انکے شرکاء علاقہ کا نعم البدل ہو جاویگا۔ اور علاقہ نمبر ۱۶ و ۱۷ و ۱۸ میں منشی
محمد کرم اللہ خاں صاحب تنہا اپنے کام کو بڑی سرگرمی سے انجام کر رہے ہیں۔ نمبر ۱۶ میں برائے نام ایک محلہ
بامداد میر للن صاحب کچھ کام ہوتا ہے اور نمبر ۱۷ میں قرار واقعی کام ہوتا ہے اور نمبر ۱۸ میں بہ نسبت نمبر
ماسبق کام کم ہوتا ہے۔ بہر حال جسقدر کام ہو رہا ہے غنیمت ہے۔ اور تمام انتظام تنہا حاجی عبد الغنی
صاحب اور منشی محمد کرم اللہ خاں صاحب بشراکت کرتے ہیں۔ اور فی نفسہ یہ کام ایک بڑا مہتم بالشان کام ہے
ہر وقت اسمیں ضرورت مدبر اور متدین آدمی کی درکار ہے۔ میرے نزدیک ما سوائے ممبران موصوف اور کوئی
شخص ایسا نظر نہیں آتا جو شبانہ روز اپنے اوقات گرانمایہ کو وقف یتیمان کرے۔ حق یہ ہے کہ ممبران
موصوف کمال عدیم الوجود اور بے نظیر و عدیم المثال ہیں۔ اندرون شہر کے باقی علاقے خالی پڑے ہیں

علاقہ نمبر ۲۳ - بیرون شہر فقط پہاڑ گنج میں مرزا قادر بخش صاحب شاہزادہ ممبر ہیں جسقدر اُنسے بحالت پیری وضعیفی ہو سکتا ہے حق سعی ادا کرتے ہیں عرصہ دو ماہ کا منقضی ہوا کہ محمد کرم اللہ خان صاحب و شیخ محمد الدین صاحب و منشی محمد حسین صاحب وغیرہ نے مرزا صاحب کی معاونت میں سعی کی تھی کہ جس سبب سے افزونی آمدنی ہوئی اگر آیندہ بھی کاسے ماہے ویسی ہی توجہ فرماوینگے تو البتہ کیسہ انجمن پُر پا دینگے - اور ماہ رمضان میں حاجی محمد اسحاق صاحب و حافظ عبدالکریم صاحب و نواب خیر محمد صاحب وغیرہ ممبران نے حُب اسلامی کو کام فرمایا - اور تاجران بادہ جات از صدر بازار و باڑہ ہندو راؤ - و کشن گنج و پھاٹک حبش خاں و چاندنی چوک سے پھر چلکر چندہ وصول کیا یہ جملہ ممبر صاحبان مستوجب شکریہ کے ہیں - اور ماہ شعبان میں بہمین تقریر پُر تاثیر مولوی حسن علی صاحب و بروز جمعۃ الوداع بہ برکت سید احمد صاحب امام جامع مسجد وغیرہ ممبران کارکن رقم معقول چندہ غیر مترقبہ فراہم ہوگئی - اور ایک مکان عالیشان قیمتی پانچہزار (۵۰۰۰) روپیہ کا برلب یتیمخانہ شیخ نور بخش صاحب ممبر کارکن نے وقف کر کے بقصد تعمیر خداوند کریم سے خریدا - اور آمدنی ایک کوٹھی جہت اطمینان مصارف یتیمخانہ واقع بازار چاندنی چوک متصل عجائب گھر قیمتی تخمیناً پندرہ ہزار (۱۵۰۰۰) روپیہ کی شیخ محمد حسن صاحب مرحوم بزرگ خاندان شیخ احمد پانی صاحب وقف کئے گئے اور بالا مال ثواب بے حساب اخروی ہوئے - جملہ متعلقان و ممبران کو تہ دل سے شکریہ ایسے ریاد و فیاضان بے مثل کا ادا کرنا لازم و الزم ہے - تقریری صدر انجمن صاحب ہر جلسے پر کیجاتی ہے - جناب خان بہادر ڈپٹی محمد الٰہی بخش خاں صاحب سکرٹری انجمن ہیں - جملہ نظم و نسق و داد و ستد و حساب و کتاب کل علاقجات وغیرہ نہایت مستعدی و سرگرمی و ہمدردی سے کرتے ہیں - سرمایہ انجمن کی امانت دار کوٹھی حاجی علی جان صاحب مرحوم بتوسط حافظ عبدالغفار صاحب ممبر کارکن جو نہایت با امانت دار ہیں - ہے - چار چپراسی پانچ پانچ روپیہ ماہوار کے وصول چندہ میں مصروف رہتے ہیں اور ہر ایک دو دو تین تین علاقوں میں کام کرتا ہے فقط میں اپنی رپورٹ دعائے خیر پر ختم کرتا ہوں - اللہ ولی التوفیق وہو الکافی وہو الرفیق -

رپورٹ منشی محمد حسین صاحب ممبر کارکن و مہتمم مدرسۂ نسوان

یا معشر الاسلام ! میں کیا اور میری ہستی کیا جو خدمت قومی کر سکوں یہ سب فضل ایزدی اور تائید ربانی ہے

جو قلیل سعی کبھی اسکام میں مجھسے ہوسکی۔ مگر جیسا دل چاہتا ہے ویسی کوشش نہیں ہوسکتی۔ افسوس ہے کہ ہمنے دنیا کو آخرت پر پسند کیا۔ ورنہ کیا بات تھی کہ دہلی جیسے شہر میں جو ہمیشہ سے باخبر رہا ہے۔ ممبران انجمن کامیاب نہوں۔ واللہ باللہ دینے والے مسلمان بہت ہیں مسلمانوں میں قدرتی طور سے قادر قدیر نے بہت کچھ خیر و برکت کا مادہ پیدا کیا ہے لیکن ہادیان قوم اور مصلحان قوم کم یا گم ہو گئے جو مناسب طریقوں سے مائل اور متوجہ کرتے انا للہ وانا الیہ راجعون۔

یہ کام ہم دنیاداروں کا نہ تھا۔ بلکہ ہمارے حضرات عالیشان علماء و فضلا کا تھا۔ اگر وہ اپنی توجہ ذرا سی بھی اس انجمن کیطرف مبذول فرماتے۔ تو قوم کو ایسے رشد کے کاموں میں رغبت دلاتے تو بہت کچھ کامیابی کی امید تھی افسوس ہزار افسوس انکو اسطرف توجہ نہیں۔ کیا یہ کام اچھا نہیں ہے جو انجمن مؤید اسلام کر رہی ہے یتامی کی پرورش کا ثواب تو آپ حضرات ہی اپنے وعظ میں فرمایا کرتے تھے کہ بہت ہے۔ انکے سر پر ہاتھ پھیرنے سے دل نرم ہوتا ہے مسلمانو! یہ ثواب کیا کم ہے حضرت نبی کریم رحیم علیہ الوف الوف تحیۃ و التسلیم یتیم تھے وہ ارشاد فرماتے ہیں۔ انا و کافل الیتیم ہکذا فی الجنۃ۔ انگشت شہادت اور وسطی کھڑی کر کے بتلادیا کہ اسطرح کافل یتیم کو میری معیت جنت میں ہوگی۔ مبارک بندہ وہ ہے جو اسکام میں قدمی۔ درمی۔ سخنی۔ جانی۔ مالی امداد دے۔ اور خوشحالی اُن بزرگواران قوم کو ہے جنکے گھروں سے ایک چٹکی آٹا اسکام کیواسطے روزمرہ جاتا ہے۔ اور اُن حضرات کا کیا کہنا ہے جو بڑی بڑی امداد فرماتے ہیں۔ جنکی تفصیل رپورٹ عالیجناب نصیر حسین خان بہادر محمد الہی بخش خانصاحب سکرٹری میں ہے۔

میں قوم کیواسطے اجمیری دروازے سے تا عیدگاہ کہنہ دریوزہ گری کرتا ہوں جو حضرات مجکو اسکام میں امداد دیتے ہیں انکا میں بہت بڑا شکرگزار و ممنون منت ہوں۔ حضرات ایسے کاموں میں جو کامیابی ہمارے قوم کو حاصل ہوسکتی ہے وہ اور لوگوں کو نہیں ہوسکتی۔ بحمد للہ و منتہ اسکام میں میری امداد و سرپرستی کے واسطے کون کون حضرات شریک ہیں۔ شریک کیا بلکہ سچ پوچھو تو یہ وصول چندہ اُن ہی حضرات کی سعی و کوشش سے ہوا ہے۔ بلکہ انھوں نے رقومات بڑی بڑی خود ہی وصول فرمائی ہیں۔ وہ کون ہیں سراپا خیر و برکت عالیجناب حکیم ظہیر الدین احمد خاں صاحب آنریری مجسٹریٹ اور جناب حکیم رضی الدین احمد خاں صاحب

اللہ تعالےٰ ہمیشہ انکو خوش وخورم رکھے اور انکے مقاصد پر کامیاب فرماوے یہ مبارک بندہ قوم کے خیرخواہ پاپیادہ دھوپ میں گشت محلوں میں پہونچکر تقسیم ظروف فرماتے رہے۔ جو آٹے کیواسطے رکھا جاتا ہے اور جس محلے میں مجکو مشکلات پیش آئیں وہ بآسانی سلجھادیں جزاہ اللہ خیرالجزا ایسے حضرات کی انجمن کو سخت ضرورت ہے۔ اللہ تعالےٰ دوسرے مسلمانوں کے دلونمیں بھی ایسی ہی قومی خدمت کرنے کی محبت دیوے جیسی ان دونو حضرات کو ہے۔ جناب حکیم رضی الدین احمد خان صاحب شیخوپورہ ماہ ذالحجہ میں تشریف لیگئے تھے۔ مجھ خادم القوم نے ایک خط انکو لکھا کہ آپ یتامے کی امداد پیش نظر رکھیں گے اور اپنے علاقہ کی آمدنی بڑھاکر مشکور فرماوینگے۔ وہاں پر انھوں نے حضرات ذیل سے پچانوے ۹۵ روپیہ وصول فرمائے۔ جو یکم محرم الحرام میں جمع ہوئے ہیں جناب سکرٹری صاحب اس علاقے کی آمدنی اخیر ذالحجہ ۱۳۳۱ھ تک بند فرماچکے تھے۔ دراصل یہ پچانوے ۹۵ روپیہ بابت ۱۳۳۲ھ کے ہیں۔ آیندہ سال اُنسے اور رقم وصول ہونے کی اُمید ہے۔ اسواسطے بالتفصیل میں اُن رقوم کو درج کرتا ہوں کہ سالانہ رپورٹ میں طبع ہوکر اشاعت ہوجاوے۔

عالیجناب شیخ نجم الدین حیدر صاحب ڈپٹی کلکٹر و رئیس شیخوپور — عہ ۳۰

جناب شیخ عبدالغفار صاحب رئیس شیخوپور۔ — عہ ۳۰

جناب شیخ نذیرالدین احمد صاحب رئیس شیخوپور — عہ ۲۰

جناب ممتاز الدین احمد صاحب رئیس شیخوپور۔ — عہ ۱۵

یہ پچانوے ۹۵ روپیہ علاوہ اُس آمدنی اس علاقے کے ہیں جو درج رپورٹ جناب سکرٹری صاحب ہیں اور اللہ کی ذات سے امید ہے کہ سالانہ وصول ہووین۔ میرے دل سے دعا نکلتی ہے کہ اللہ تعالےٰ انکو انکے مقاصد کا پہنچاوے فرماوے۔ اور آیندہ امداد یتامے کی زیادہ محبت دیوے۔ افسوس ہے کہ اس جلسہ میں وہ دونو حضرات نہیں ہیں حکیم ظہیرالدین احمد خان صاحب تو گورگانوہ میں اپنے فرزند صغیر ریاض الدین احمد خان صاحب کو دیکھنے کو گئے ہیں جو تبدیل آب و ہوا کیواسطے وہاں پر مقیم ہیں۔ یہ عزیز ایک عرصہ سے بیمار ہے۔ میں بھی دعا کرتا ہوں اور آپ صاحبوں سے بھی اسکی صحت کیواسطے دعا کرنے کی سفارش کرتا ہوں۔ اللہ تعالیٰ انکو صحت دیوے آمین ثم آمین۔ اور دوسرے صاحب چند دن سے میرٹھ میں ہیں۔

مجھپر واجب ہی کہ جو لوگ میرے علاقہ متعلقہ میں یتیم خانہ کے وصول چندہ میں مجھکو امداد دیتے ہیں انکا نام نامی ظاہر کروں۔ اول انمیں سے نہایت سرگرم مددگار محمد یوسف خانصاحب نو اسہ جناب حاجی علیجان صاحب مرحوم ہیں۔ اور اُنکی ہمراہی میں عبد القادر صاحب اور اُنکے والد ماجد صاحب ہیں یہ تینوں حضرات میرے شامل ہوکر کوچہ چاہ شیریں و چھتہ راجاں و گلی راجاں و کٹڑہ نہیدہ سے آرد باسانی وصول کرا دیتے ہیں میں اُنکا شکر گزار ہوں۔ خداوند کریم سے دعا ہے کہ ان حضرات ثلاثہ کو ایسی توفیق دے کہ ان ہر چہار کوچہ سے بلا شرکت میرے آرد وغیرہ وصول کرکے میرے پاس بھیجدیا کریں۔ تو میں دوسرے چار محلوں میں وصول کی تدابیر کروں تمام گھر مسلمانوں کے خالی پڑے ہیں جو اس کارِ خیر میں شریک نہیں ہوئے ہیں۔ یہ ہم ممبران انجمن کا ہی قصور ہے جواب تک اُن اپنے برادران دین کو شرکت اس سعادت سے محروم کر رکھا ہے۔ میں اور وہ ممبران اپنی اپنی حلف کو یاد کرکے میدان محشر کے سوال و جواب کا خیال فرماکر اس قومی کام میں مستعد اور آمادہ ہوجاویں تو موجب افتخار و عزت ہی۔ اے خیر خواہان قوم!۔ اٹھو اٹھو اپنی قوم کیواسطے اپنی قوم کے روبرو بھیک مانگنا کچھ ذلت نہیں ہے۔ بلکہ موجب عزت ہی۔ اس ارشاد نبی کریم صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم پر ہی خیال فرمائیے۔ خیر الناس من ینفع الناس۔ آپکا وصول کیا ہوا چندہ اور ہمارے برادران دین کا دیا ہوا آٹا۔ پیسہ۔ روپیہ۔ کس کام میں صرف ہوگا لاوارث یتامے کی پرورش اُس سے ہوگی۔ اُنکی تعلیم اسی چندہ سے ہوگی یتیم بھی کیسے کہ اُنکے اسلام سے بیدین ہوجانے کا خوف۔ آپکو خیال نہیں ہے کہ غدر سے لیکر کتنے بچے اہل اسلام کے عیسائی ہوگئے کیا وہ لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ کہنے والونکے بچے نہ تھے کیا وہ ہمارے اسلامی بہن بھائیوں کی اولاد نہ تھے افسوس اس غفلت اور خواب خرگوش ہماری پر لاکھوں بچے عیسائی صرف ہماری ہی غفلت سے ہوگئے ہیں۔ کیا کوئی جواب شافی اس بات کا ہم آپ لوگوں کے پاس ہی کہ نبی کریم رؤف رحیم علیہ التسلیم تو کثرت اُمت کا اور امتوں پر افتخار فرمانے کا ارشاد فرماویں۔ اے مسلمانو ہم یہ کریں کہ مسلمانوں کو عیسائی ہوجانے دیں ؎

ببیں تفاوت رہ از کجاست تا بکجا۔

کیا جواب ہے۔ بجز حسرت و حرمان اور کچھ حاصل نہوگا۔ اللہ تعالے لئے اہل اسلام کی حالت کو سنوار دے ای حاضرین جلسہ آپسے زیادہ امداد کی تمنا و خواہش نہیں ہے۔ جسوقت آپکے گھر میں کھانا پکایا جاوے

صرف ایک چٹکی آٹا ظرف یتیمخانہ میں ڈال دیا کریں۔ اس سے ہی بہت کچھ امداد ہو جاویگی۔ کوئی گھر کا آدمی
چٹکی آٹے سے بھوکا نہ رہیگا۔ مجھپر جن جن حضرات نے احسانات کیئے ہیں۔ میں اُنکا ذکر کرتا کرتا دوسری
طرف چلا گیا۔ کیا کروں قوم کا بِھکاری ہوں۔ الجوع الجوع العطش العطش کے سوا کچھ نہیں سُوجھتا۔

کوسنچہ پنڈت تمام خالی پڑا ہے۔ صرف خواجہ فرحت اللہ خاں صاحب نے یہ مدد فرمائی کہ اپنے
محلہ میں پچاس ظرف گلی خود اپنے ہاتھ سے رکھدیئے جنمیں آرد وصول ہوتا ہے۔ اپنی ذات خاص سے کچھ مقرر
نہیں فرمایا۔ سید نذیر حسین صاحب سررشتہ دار کمیٹی نے ۴ ر ماہوار تو خود دینا مقرر فرمایا اور ۲۰ عدد
ظروف گلی اپنے قرب وجوار میں رکھدیئے کہ اُن میں آرد منشی عبدالرحیم صاحب مدرس وصول فرما کر یتیمخانہ
میں بھیجتے ہیں۔ میرے قدیم عنایت فرما جناب حافظ عزیزالدین صاحب وکیل بعارضہ دنبل سخت علیل
ہوگئے۔ اُنکے واسطے یتامے سے بندہ نے دعائے صحت کرائی اور خود بھی برابر دعا کی۔ الحمد للہ قریب
بصحت ہیں۔ مسلمانو آپ یہ دعا فرماویں کہ اللہ تعالے انکو صحت کاملہ عاجلہ عطا فرمائے۔ انکو یتامی کی محبت
اور خدمتگزاری کی توفیق دے۔

• شیخ چاند کے کٹڑے میں چٹکی آٹا وہاں کے باشندوں نے بسبب اغوائے ایک بنگالی مولوی
صاحب کے بند کر دیا تھا۔ مدت تک بند رہا۔ بندہ رات دن اسکی تدبیر میں رہا۔ آخر بتوجہ وعنایت جناب حکیم
محمد اجمل خاں صاحب امیر بیگ صاحب نے پھر اس سلسلہ کو جاری کیا۔ مگر نہایت سُستی سے جاری ہے۔ ایک امداد
غیبی میرے علاقہ میں یہ ہوئی کہ ہمارے کریم النفس جناب ڈاکٹر عبدالرحمن خانصاحب نے میرا معروضہ قبول فرماکر
اپنے قرب کے کوسنچہ میں ۴۴ ہنڈیاں گلی واسطے فراہمی آرد یتیمخانہ کے تقسیم فرمائیں۔ اور میں ۲۲ روز کیواسطے
بضرورت خود اپنے وطن ریاست پٹیالہ میں چلا گیا تھا۔ ختم ماہ پر خود ہی انکا آرد وصول فرماکر یتیمخانہ میں بھیجدیا
جزاک اللہ خیر الجزاء یا اخی عبدالرحمن خاں خیر خواہ قوم ایسے ہی ہوتے ہیں اور ایسا ہی کرنا چاہیئے۔ میں دعا
کرتا ہوں اللہ تعالی انکو خوش وخورم رکھے۔ اور وہ تعالی جل جلالہ ہم سے انسے تمام اہل اسلام سے راضی ہو جائے
پنڈت کے کوسنچہ میں واسطے عملدرآمد وصول آرد کے مجھکو امداد کی اشد ضرورت ہے۔ مجھکو امید ہے کہ آج کی دعا
ہماری قبول ہو کر اللہ تعالی حافظ عزیزالدین صاحب وکیل کے دلمیں محبت یتامی عنایت فرماوے۔ دوسرے

ماسٹر شہاب الدین صاحب اور میر حمید الدین صاحب باخیر آدمی ہیں۔ انجمن انسے استدعا فرماتی ہے امید ہے
کہ یہ صاحبان توجہ تام فرماوینگے۔ گلی شاہ تارا کے واسطے شاہزادہ فرخ محمد صاحب اور نواب احمد حسین صاحب سے
اور بقیہ کوچہ ہائے فراشخانہ کیواسطے جناب حکیم حسن رضا خانصاحب و جناب مرزا ابراہیم بیگ صاحب سے استدعا
کیجاتی ہے۔ کہ وہ جنکی آرزو کے وصول کی تدبیریں امداد فرماویں۔ اور گھر بیٹھے ایک دو دن مہینہ میں ذراسی زبان ہلا کر ثواب و
بشارت داخلہ جنت بصحبت حضرت سیدنا محمد مصطفے علیہ الصلوۃ والسلام حاصل فرماویں۔ حاجی محمد قاسم صاحب رضا
نے میری بہت امداد فرمائی عیدگاہ کہنہ تک آئے دو گنا میرے ہمراہ ہوکر وصول کیا جب سے میں بعارضہ درد پاشنہ
بیمار ہوا بذات واحد خود ہی اسکام کو سرانجام فرماتے ہیں۔ قریب تین روپیہ ماہوار کے آرد گندم و نقدی وصول
کرلاتے ہیں۔ حضار مجلس مقام غور ہے کہ عیدگاہ کہنہ میں متعدد گھر ۲۰ - ۲۵ غربا اہل اسلام بیلدار یا
مزدوروں کے ہیں۔ جنکی اوقات ۴ یا ۳ روپیہ کی ہے وہ ماہوار آرد گندم و پیسہ نہایت خوشی سے دیتے
ہیں۔ جنکی اوسط آمدنی تین۳ روپیہ ماہوار ہوجاتی ہے۔ جزاہ اللہ خیر الجزا۔ یہ حاجی صاحب رودگران میں
رہتے ہیں۔ سالانہ یتیم بچوں کی دو تین دفعہ دعوت بھی کرتے ہیں۔

حاجی محمد ابراہیم و شیخ عبد اللہ اُنکے برادر نے یتیم خانہ میں دو دو روپیہ ماہوار مقرر فرمائے ہیں اس سے
ہمارے اہل اسلام عبرت و غیرت حاصل فرماکر جو جو امداد یتیم خانہ و تجہیز و تکفین اموات لاوارث مسلمانوں
میں امداد ہی سے دست سخاوت کوتاہ کیئے ہوئے ہیں وہ کشادہ فرماویں۔ پھر دیکھو کیا برکت ہوتی ہے
ایک حدیث کا ٹکڑہ یاد آگیا جسکا یہ مضمون ہے کہ تعالے جل جلالہ و عم نوالہ قیامت کے میدان میں ارشاد فرمادیگا
کہ بیٹے آدم کے میں بیمار ہوا تھا میری مزاج پرسی کیوں نہیں کی۔ بندہ عرض کریگا۔ الٰہ العالمین تو تو بیماری سے
پاک ہے ارشاد ہوگا کہ فلاں بندہ میرا بیمار ہوا تھا اگر تو اسکی مزاج پرسی کرتا۔ تو مجھکو اُسکے پاس پاتا۔ یہ
حدیث قدسی کیا کہہ رہی ہے کہ مسلمانو۔ لاوارث مسلمانوں کی عیادت مرض میں نہ کیجاوے تو انکی لاشہائے تو
غیر قوموں کے ہاتھ سے لیکر غسل بطور سنت دینا چاہیئے اور کفن اچھی طرح سے دیا جاوے۔ نماز جنازہ بجماعت
پڑھی جاوے۔ اور قبر بہیئت سنت کندہ ہوکر سپرد کریم کیا جاوے۔ اب وہ ہے اور اُسکا بندہ سراپا خطا
عصیان و نسیان ہے مسلمانو۔ بشارت ہو۔ انجمن نے اسکام کو اپنے ذمہ لیلیا ہے جناب صاحب جنٹ ڈپٹی کمشنر بہادر صاحب

سنے لاشہائے لاوارث مسلمانوں کا دینا قبول فرماکر کمیٹی میں واسطے اُس صرفہ لاش کے دینے کیواسطے غور کرنیکو بھیجدیا ہے اللہ کی ذات سے اُمید ہے کہ صرفہ لاش لاوارث بھی انجمن کو ملجاویگا۔ الحمدللہ کہ انجمن مؤید الاسلام آپ صاحبان کی ہمت وسخاوت و مہربانی سے کچھ کچھ کامیاب ہوتی جاتی ہے جیسے تحریک تجہیز و تکفین لاوارث مسلمانوں کی انجمن میں منظور ہوئی ہے۔ اُسوقت سے زیادہ تر شوق دلی پیدا واسطے فراہمی چندہ کے ہو رہا ہے اللہ تعالی اسکو ترقی دے وما توفیقی الا باللہ۔ اسوقت چند شعر ایک رسالہ صبح نور مؤلفہ نواب غلام احمد صاحب رئیس کنجورہ ممبر کونسل آف ریجنسی ریاست گوالیار مجھکو پسند بیدہ معلوم ہوتے ہیں۔ جو آپکے روبرو پیش کرتا ہوں۔ سنئے وہ فرماتے ہیں

نظم

تجھکو اس میلے میں گر پر نفع سودا چاہیئے
شوق استرضائے خلاق توانا چاہیئے

ہو اگر دل کو شکر خندہ طرب کی آرزو
غیر کی آنسو بہ شفقت سے پونچھا چاہیئے

طور کے جلوہ کا طالب ہے تو غفلت کس لیئے
جوش ذکر رب ارنی مثل موسی چاہیئے

اندمال زخم ناکامان بیکس کے لیئے
مرہم کافور ہمدردی کا پھاہا چاہیئے

منعموں سے کتنے ہو حاضر پئے خدمت ہیں ہم
بیکسوں سے بھی کبھی پوچھا کرو کیا چاہیئے

اس چمن میں رُخ بدلتا ہے ہوا کا دمبدم
خواب غفلت کب تلک کروٹ بدلنا چاہیئے

ہے زمین و آسمان کا فرق قول و فعل میں
احمدی جو منہ سے کہتے ہو وہ کرنا چاہیئے

میں ختم کرتا ہوں اس مضمون کو آج صبح میں واسطے رپورٹ لکھنے مدرسۃ النسواں کے بیٹھا تھا کہ اول یہ مضمون یہاں تک لکھا گیا۔ اب میں خیال کرتا ہوں کہ مدرسۃ النسوان کی نسبت کچھ عرض کرنا چاہیئے۔ اللہ تعالے کی امداد و مہربانی اور انجمن مؤید الاسلام کی عنایت و قدردانی سے اس مدرسہ نے ترقی حاصل کی ہے سال گذشتہ قریب ۲۰ لڑکی زیر تعلیم تھی اب اللہ کے فضل سے ۳۵ لڑکی اس مدرسۃ النسواں یتیمخانہ میں داخل ہوئیں آٹھ لڑکیوں نے مدرسہ سے پڑھنا چھوڑ دیا۔ ۲۷ لڑکیاں اخیر ذوالحجہ تک زیر تعلیم ہیں۔ یہ اللہ تعالی کا فضل ہے۔ انکو کام دستکاری بھی سکھایا جاتا ہے۔ خوب اچھی طرح سے نماز پر قائم ہو گئی ہیں۔ اوسط ایام حاضری کا جو نقشہ مرتب کیا گیا ہے اسکے محاذی ہر ایک لڑکی کے کام تعلیم کی حالت لکھی گئی ہے۔ اگر آپ صاحبان اجازت دیویں

تو میں سنادوں۔ گویا بہ نسبت سال گذشتہ پون دوگنی اس مدرسے نے ترقی کی۔ باوجودیکہ اسکی معلمہ اکثر اوقات بیمار رہی۔ یہ خدا کا فضل جو ایسے کام ہمسے ناکارہ بندوں سے لیتا ہے۔ اور انجمن مؤید الاسلام کا میں شکرگزار ہوں۔ بالخصوص محسن القوم خانصاحب منشی محمد کرم اللہ خانصاحب کا مشکور ہوں کہ وہ ہر وقت اس دُھن میں لگے ہوئے ہیں۔ یہ جو کچھ پھل و پھول ہیں اُنکا ہی خلوص ہے۔ اللہ تعالے اسکا اجر عظیم انکو دیوے اور انکو زندہ و سلامت رکھے ایسے ہی خیر مجسم خان بہادر محمد الٰہی بخش خان صاحب سکرٹری کا احسان و شکر مجھپر واجب ہے۔ کہ وہ سب سے متعلقہ کام حساب کتاب میں کمال ہی امداد دیتے ہیں اور میں تو بڑے دعوے سے یہ بات کہتا ہوں کہ انجمن مؤید الاسلام کو ایسا سکرٹری ملنا بہت مشکل تھا یہ انجمن مؤید الاسلام کی خوش قسمتی ہے جو ایسا حلیم و خلیق ہمدرد اہل اسلام محاسب یگانہ سکرٹری ملگیا۔ اللہ تعالے ان کو سلامت رکھے۔ مگر اسی جوش و خروش و ہمدردی اہل اسلام کے ساتھ۔ آمین ثم آمین۔

اے مسلمانان دہلی میں اور مبارکباد دیتا ہوں کہ ہمارے سچے خیر خواہ اسلام حاجی عبد الغنی صاحب نے ایک مدرسہ بنام "فیض عام" عرصہ سے جاری کر رکھا ہے وہ مدرسہ انجمن مؤید الاسلام کی نگرانی میں ڈھائی سال سے بتحریک منشی محمد کرم اللہ خانصاحب پر دیدیا۔ اور اسوقت اوسط حاضری اطفال نفری ہے۔ اور جو صرفہ مدرسہ کا وہ اپنے ذمہ لیا۔ اس مدرسہ میں اول تعلیم قرآن شریف و حساب کتاب ضروری معاش دوکانداران و ضروری تعلیم مسائل اہل اسلام مالا بد تک ہوتی ہے انجمن مؤید الاسلام تہ دلسے حاجی صاحب کے اس بذل کی شکرگزار ہے۔ یہ فتوح غیبی انجمن کو پرسوں ہی ہوئی ہے مسلمانو تمکو مبارک ہو۔ کوئی مدرسہ دہلی میں ایسا نہ تھا جس میں ایسی ضروری تعلیم ہو انجمن مؤید الاسلام نے تمہارے ذکور و اناث کی تعلیم کے واسطے دو مدرسے جاری کر دیئے۔ دعا ہے کہ اللہ تعالی اس انجمن کو یوماً فیوماً ترقی دیوے اور ممبران کارکن کے دلوں میں جوش دیوے۔ اور اسکی امداد کیطرف اہل اسلام کو متوجہ کردیوے اور ہر اہل اسلام سے اللہ تعالے راضی ہوجاوے والسلام

سالانہ رپورٹ کارروائی تیجیانہ انجمن مؤیدالاسلام دہلی بابت سال دوم سنہ ۱۳۱۱ ہجری

مرتبہ حاجی عبد الغنی و محمد کرم اللہ خان مہتممان یتیمخانہ

کارسازِ بندہ نواز کے فضل و کرم اور اُسکے حبیب پاک کے طفیل سے یہ دوسرا سال یتیمخانہ انجمن کا بخیر و خوبی تمام ہوا۔ اِس سال کے اول کے چار مہینوں کی کیفیت گو ضمیمہ کے طور پر سالگذشتہ کی رپورٹ کے ساتھ عرض ہو چکی ہے۔ لیکن بنظر مزید تشریح من ابتداے یکم محرم سنہ ١٣١١ ہجری لغایت آخر ذی الحجہ ١٣١١ پورے بارہ مہینے کی مفصل کیفیت مع حساب آمد و خرچ و دیگر امورِ انتظامیہ عرض کی جاتی ہے۔ اس سال میں بحساب اوسط ٢١ یتیم لاوارث و نو مسلم النفاس نے پرورش و تعلیم دینی و دنیوی و حرفت و دستکاری پائی۔ یتیموں کی تعداد زیادہ سے زیادہ ٢٣ تک اور کم سے کم ١٧ تک رہی ہے۔ اِس کمی و بیشی کا بڑا سبب یہ ہے جو بچے یا نو مسلم باہر کے رہنے والے یا آوارہ گرد تھے اُن سے قواعد یتیمخانہ کی پابندی نہیں ہو سکی۔ یتیمخانہ کی قواعد نہایت نرم ہیں مگر جنکو بھیک مانگنے کی عادت ہو گئی ہے۔ انکا یتیمخانہ میں رہنا ناممکن ثابت ہوا ہے۔ ان میں سے بعض تو بغیر اطلاع چلے گئے۔ اور بعض باجازت و رخصت گئے۔ اور واپس نہیں آئے۔ جو بھاگ گئے انکی تعداد ٦ ہے۔ رجسٹر داخلہ یتیمان و لاوارثان سے اسکی تفصیل واضح ہوتی ہے۔ کل مصارف یتیمخانہ مثل خوراک و پوشاک تعلیم و حرفت تنخواہ عملہ و کرایہ مکان اس سال میں [illegible] مہتممان یتیمخانہ کی معرفت صرف ہوئے۔ جسکا اوسط ماہوار [illegible] ہوا۔ اور فی کس [illegible] ماہوار خرچ ہوا۔ جس جس مد میں جو جو رقم خرچ ہوئی ہے ملاحظہ گوشوارہ حساب سے جو منسلک ہے واضح ہوگی۔

بچوں کو اوسط درجے کی خوراک و پوشاک دی جاتی ہے۔ ایک وقت گوشت روٹی اور دوسرے وقت دال روٹی یا کھچڑی دیجاتی ہے۔ مہینے میں دو بار میٹھے چاول اور دو بار پلاؤ ملتا ہے۔ عیدین و شب برات وغیرہ میں حسب مقتضاے موقع عمدہ کھانا دیا جاتا ہے۔ سالن و پلاؤ وغیرہ میں آدھ پاؤ فی سیر کے حساب سے گھی دیا جاتا ہے۔ ہر موسم میں میوہ ترکاری وغیرہ ایک ایک دو دو بار اچھی طرح سے کھلائے جاتے ہیں

روزمرہ کے لباس میں کرتہ پاجامہ اور ٹوپی ہے اور جاڑے کے موسم میں کمری رضائی لحاف توشک بڑھا دیئے جاتے ہیں۔ ایک ایک چادرہ ہر موسم انکے بستر میں رہتا ہے۔ علاوہ اسکے ہر بچہ کیواسطے دو دو جوڑے

عیدین وجمعہ وشادی وغیرہ کے موقعوں کے لیئے رہتے ہیں۔ ان میں کرتہ پاجامہ صدری چُغہ وٹوپی عمامہ اور رومال ہی
تقریبًا چوتھے مہینے انکو نئی جوتیاں پہنائی جاتی ہیں۔ ماسوا اسکے بعض صاحبان ہمت نے جو اپنے بچوں کی شادی
کی خوشی میں اطفال یتیمخانہ کو جوڑے مرحمت فرمائے ہیں۔ وہ اسکے علاوہ ہیں۔ خوراک و پوشاک کے ذکر کے
ضمن میں یہ بیان کرنا بھی ضروری ہے کہ اس سال میں بہ نسبت سال گذشتہ یتیم بچوں کی دعوتیں بہت زیادہ ہوئی
ہیں۔ شاید کوئی مہینہ خالی گیا ہوگا۔ کہ کسی جگہ یتیموں کی دعوت نہوئی ہو۔ یا کہیں سے تھوڑا یا بہت کھانا یتیمخانہ
میں نہ آیا ہو۔ پورے ستر مرتبہ رحمدل خدا ترس لوگوں نے یتیموں کو اپنے گھر پر بلا کر بہ کمال شفقت و حرمت مثل
عزیز مہمانوں کے کھانا کھلایا۔ اور اکیس ۲۱ دفعہ کھانا مثل حلوہ کھیر پلاؤ زردہ سالن روٹی وغیرہ یتیمخانہ میں
بھیجا۔ نقشہ منسلکہ سے اسکی کیفیت مفصل طور پر ظاہر ہوتی ہے۔

دعوتوں میں اسقدر بیشی کا سبب جناب حکیم ظہیر الدین احمد خاں صاحب و جناب حکیم رضی الدین احمد خاں صاحب
و جناب مولوی محمد حسین صاحب ممبران کارکن کی دلی توجہ ہے۔ کیونکہ صرف انکے علاقوں میں قریب نصف کے
کل میں سے دعوتیں ہوئی ہیں۔ باقی نصف میں تمام شہر اور بیرون شہر ہے۔ اگر ان دعوتوں کے صرف کا تخمینہ
کیا جائے تو کم سے کم ڈھائی سو ۲۵۰ روپے ہوتا ہے۔ یہ بھی ایک معقول مد ہی۔ جو مسلمانوں نے یتیمخانہ انجمن کو دی اور
اجناس مثل پارچہ پوشیدنی و ظروف و اسباب قابل استعمال یتیماں و قرآن مجید وغیرہ وغیرہ مختلف قسم کی چیزیں
جو یتیم خانہ میں داخل ہوئی ہیں۔ اُنکی تعداد چار سو چون ۴۵۴ ہے اور اکیس ۲۱ مرتبہ میں داخل یتیم خانہ ہوئی ہیں ان کی
قیمت کا تخمینہ ایک سو چھیانوے ۱۹۶ روپیہ آٹھ آنے ہی۔ ان اشیار کی مفصل فہرست مع اسمائے گرامی عطا
کنندگان ہمرشتہ رپورٹ ہذا ہے۔ جملہ امور مذکورہ بالا کے ملاحظہ سے صاف ظاہر ہے کہ قوم امداد یتیماں و
لاوارثاں و نومسلماں پر کیسی متوجہ ہے والحمد للہ علی ذلک۔ ان چیزوں میں سے پارچہ پوشیدنی یتیمیں
و نومسلموں کے صرف میں آ گیا۔ اور باقی اسباب استعمال میں آرہا ہے۔ پرورش یتیماں کے ضمن میں جو نومسلم قابل
امداد بھیجے گئے انکو بھی یتیمخانہ میں رکھا گیا۔ اور کھانا کپڑا مثل یتیموں کے دیا گیا۔ اور مذہبی تعلیم دی گئی۔ ان میں سے
بعض دو دو تین تین مہینے اور بعض پانچ پانچ چھ چھ مہینے رہکر چلے گئے۔ چونکہ اب وہ چلے گئے ہیں کوئی ان میں
باقی نہیں ہے اسواسطے انکا مفصل ذکر کرنا ضرور نہیں اسقدر عرض کرنا کافی ہے کہ امداد نومسلمان کا یہ طریقہ

غیر مفید ثابت ہوا ہے۔ انجمن کو کوئی دوسرا طریقہ امداد نو مسلمان کا تجویز کرنا مناسب ہے۔

شروع سال میں حسب منظوری انجمن ایک خیاط بمشاہرہ دس روپیہ ماہوار بچوں کو درزی کا کام سکھانے کے واسطے رکھا گیا تھا۔ خیاط کا بھی یہی اقرار تھا اور امید بھی تھی کہ تھوڑے عرصہ میں خیاطی کا کارخانہ جاری ہو جائیگا۔ اور بچوں کو اسقدر کام آجائیگا کہ انکی مزدوری سے استاد کی تنخواہ نکل آیا کرے گی۔ چنانچہ اول اول کارخانہ خیاطی میں کام بہت آیا۔ قریبًا کل ممبران کارکن نے ایک ایک دو دو بار کپڑے سینے کے لئے بھیجے مگر وقت پر اور حسب مرضی کام کے طیار نہونے کی وجہ سے کارخانہ میں کام آنا بند ہو گیا۔ سو روپیہ کے قریب اس کارخانہ پر خرچ ہوا اور صرف تیس روپیہ آمدنی ہوئی۔ اور زیادہ تر افسوس یہ ہے کہ بچوں کو حسب منشا کے موافق کام نہیں آیا۔ ان شاء اللہ تعالیٰ عنقریب اسکا معقول انتظام کیا جائے گا۔

شروع سال میں عملہ یتیمخانہ حسب ذیل تھا۔ خیاط دس روپیہ ماہوار۔ داروغہ سات روپیہ ماہوار اور کھانا۔ معلم سات روپیہ ماہوار اور کھانا باورچی چار روپیہ ماہوار اور کھانا۔ سقہ چودہ آنے ماہوار۔ دھوبی بارہ آنے ماہوار۔ خاکروب آٹھ آنے ماہوار۔ اور مکان یتیم خانہ آٹھ روپیہ ماہوار۔ صبح کے سات بجے سے گیارہ بجے تک نصف بچے کام سیکھتے تھے اور نصف بچے تعلیم پاتے تھے۔ گیارہ بجے کھانا کھلایا جاتا تھا۔ ایک بجے سے پانچ بجے تک صبح کے پڑھنے والے بچے کام سیکھتے تھے اور کام سیکھنے والے پڑھتے تھے۔ اسطرح معلم اور خیاط دونوں تمام دن کام میں مصروف رہتے تھے۔ اب تین مہینے سے انتظام یتیمخانہ میں بعض مصلحتوں کی وجہ سے یہ ترمیم کی گئی ہے کہ معلم اور داروغہ کے عہدوں کو موقوف کر کے ایک مولوی صاحب بمشاہرہ پندرہ روپیہ ماہوار اور کھانا مامور کیئے گئے ہیں۔ اور اس عہدہ پر جو شخص مقرر ہوگا وہ منتظم یتیم خانہ کے لفظ سے نامزد کیا جائے گا

منتظم یتیمخانہ کے فرائض حسب ذیل ہیں۔ (۱) انتظام یتیمخانہ کے متعلق کل کام جو داروغہ کے ذمہ تھے (۲) اور تعلیم کے متعلق کل کام جو معلم کا فرض تھا۔ (۳) علاوہ اسکے ہفتہ میں ایک بار مکان یتیمخانہ میں وعظ کہنا۔ (۴) اور مستعد طالب علموں کو درس دینا (۵) نومسلموں کو احکام اسلام و ضروریات دینی کا تعلیم دینا۔

مولوی محمد اسلم صاحب جو ایک مشہور و معروف خاندان علماء کے ایک رکن اور نہایت مستعد و صالح اور دیندار عالم ہیں منتظم یتیمخانہ مقرر کیئے گئے ہیں۔ اگرچہ مولوی صاحب کے تقرر کو بہت ہی کم عرصہ ہوا ہے۔ باایں ہمہ

انتظام یتیم خانہ و تعلیم اطفال میں نمایاں ترقی ہوئی ہے۔ بچوں کے اخلاق و عادات درست ہوتے جاتے ہیں۔ اُمید ہے کہ سال حال میں حسن انتظام منتظم صاحب سے بتائیدات الٰہی یتیمخانہ کی حالت خاطرخواہ ہو جائے گی۔

خورد سال بچوں کی خدمت و نگرانی اور دوسرے کاموں کے واسطے مثل روشنی و جھاڑو و خرید جنس وغیرہ کے ایک خدمتگار کی اشد ضرورت تھی۔ چنانچہ بمنظوری انجمن بمشاہرہ ڈھائی روپیہ ماہوار اور کھانے کے عرصہ تین ماہ سے رکھ لیا گیا ہے۔ اس سے نگرانی و خدمتگزاری اطفال خوردسال میں بہت مدد ملتی ہے۔

اب عملہ یتیمخانہ حسب ذیل ہے۔ منتظم یتیمخانہ بمشاہرہ ۱۵ روپیہ ماہوار مع کھانا۔ خیاط بمشاہرہ ۶ روپیہ ماہوار۔ باورچی بمشاہرہ ۳ روپیہ ماہوار اور کھانا۔ خدمتگار بمشاہرہ ۲ روپیہ اور کھانا۔ سقہ ۲ روپیہ ماہوار۔ دھوبی ۲ روپیہ ماہوار۔ خاکروب ۸ آنہ ماہوار۔ اور دکان یتیمخانہ ۳ روپیہ ماہوار۔

اسوقت بیس ۲۰ بچے زیر پرورش ہیں۔ اٹھارہ ۱۸ لڑکے اور دو ۲ لڑکیاں۔ ان میں ایک لڑکا اور ایک لڑکی صاحب ڈپٹی کمشنر بہادر دہلی کا مرسلہ ہے۔ اور آیندہ بھی جو لاوارث مسلمان بچے آئینگے ہمارے یتیمخانہ میں بھیجے جائینگے یتیمخانہ کی کامیابی کی یہ ایک مبارک فال ہے۔

صبح کے سات بجے سے گیارہ بجے تک تعلیم دینی و دنیوی دیجاتی ہے۔ گیارہ بجے کھانا دیا جاتا ہے۔ ایک بجے تک چھٹی رہتی ہے ایک بجے سے چھ بجے تک خیاط کام سکھاتا ہے۔ رات کے آٹھ بجے دوسرے وقت کا کھانا دیا جاتا ہے۔ پانچوں وقت نماز بہت تاکید سے پڑھائی جاتی ہے۔ عید کے دن بعد غسل و تبدیل لباس اہتمام کے ساتھ بچے جامع مسجد میں نماز کو جاتے ہیں۔ بعد نماز عید یتیمخانہ میں منتظم صاحب التزام کے ساتھ وعظ فرماتے ہیں۔ بالفعل وعظ میں احکام نماز و روزہ کا زیادہ تر بیان ہوتا ہے تاکہ بچوں کو ارکان اسلام سے بخوبی واقفیت ہو جائے۔ اہل اسلام کو لازم ہے کہ مجلس وعظ میں حاضر ہو کر ثواب حاصل کریں۔ بیماری کی حالت میں ڈاکٹر عبدالرحمن صاحب اور ڈاکٹر رام سنگھ صاحب علاج کرتے ہیں یونانی طبیبوں میں حکیم محمد اجمل خاں صاحب اور حکیم رضی الدین احمد خاں صاحب خصوصیت کے ساتھ توجہ فرماتے ہیں ضرورت کی حالت میں کیسی ہی بیش قیمت دوا ہو خرید کر بیمار بچے کو دیجاتی ہے۔ اور جہانتک ہو سکتا ہے بچوں کی

تیمارداری اچھی طرح کی جاتی ہے۔ علاوہ تیمارداری کے بچوں کی پرورش و تعلیم و نگرانی و انتظام یتیمخانہ و کفایت شعاری مصارف یتیمخانہ میں حتی الامکان کوشش کیجاتی ہے۔ ممبران انجمن و دیگر بہی خواہان انجمن سے التماس ہے کہ براہ ہمدردی قومی و حمیت اسلامی کبھی کبھی یتیمخانہ میں تشریف لاکر حالات یتیمخانہ بچشم خود ملاحظہ فرمائیں اور اپنی نیک صلاحوں سے مہتممان یتیم خانہ کو ممنون فرمائیں۔ بغیر دیکھے اہل غرض و بدخواہان انجمن کی بدگوئیوں کا ہرگز اعتبار نہ کریں۔ گوشوارہ حسابات مصارف انجمن جو مفصل طور پر مرتب کیا گیا ہے ملاحظہ ہو

والسلام علی اہل الاسلام

گوشوارہ مصارف یتیم خانہ انجمن مؤید الاسلام دھلی بابت سنہ ۱۳۱۱ھ

[illegible]	تعداد یتیمان			خلاصہ تفصیل اخراجات قسم وار یتیم خانہ						[illegible]
	[illegible]	[illegible]	میزان	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
ماہ محرم الحرام سنہ ۱۳۱۱ھ	۸	۱۱	۱۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ صفر سنہ ۱۳۱۱ھ	۸	۱۱	۱۹	[illegible]	[illegible]	۰	۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ ربیع الاول سنہ ۱۳۱۱ھ	۹	۱۲	۲۱	۰	[illegible]	[illegible]	۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ ربیع الثانی سنہ ۱۳۱۱ھ	۹	۱۲	۲۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ جمادی الاولی سنہ ۱۳۱۱ھ	۱۰	۸	۱۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ جمادی الاخری سنہ ۱۳۱۱ھ	۱۰	۸	۱۸	[illegible]	[illegible]	۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ رجب سنہ ۱۳۱۱ھ	۱۰	۷	۱۷	۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ شعبان سنہ ۱۳۱۱ھ	۹	۸	۱۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ رمضان سنہ ۱۳۱۱ھ	۹	۸	۱۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ شوال سنہ ۱۳۱۱ھ	۹	۸	۱۷	۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ ذیقعد سنہ ۱۳۱۱ھ	۱۱	۷	۱۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ ذالحجہ سنہ ۱۳۱۱ھ	۱۱	۸	۱۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
میزان	۱۱۳	۱۰۸	۲۲۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

سالانہ رپورٹ کارروائی انجمن مؤید الاسلام دہلی بابت سال دوم ۱۳۱۱ ہجری علی صاحبہا الف الف تحیۃ منجانب خاکسار محمد الٰہی بخش خاں سکرٹری انجمن غفر اللہ ذنوبہ و ستر عیوبہ

نحمدہ و نستعینہ و نصلی علی حبیبہ و نبیہ ان اللہ و ملئکتہ یصلون علی النبی یا ایہا الذین آمنوا صلوا علیہ و سلموا تسلیما

حضرت صدر انجمن و حاضرین جلسہ۔ یہ مختصر روداد ہے کارروائی انجمن کی جو ممبران کارکن و معاونان انجمن کی کوششوں سے عمل میں آئی۔ اللہ تعالیٰ کا لاکھ لاکھ شکر ہے کہ سال اول سے سال دوم اچھا گزرا۔ اور اُسکے فضل و کرم سے امید ہے کہ بطفیل اپنے حبیب پاک کے سال حال کو اس سے بھی زیادہ مبارک کرے گا۔

گذشتہ سال میں کل آمدنی دو ہزار سات سو آٹھ روپیہ دس آنے چار پائی اور خرچ ایک ہزار ایک سو ساٹھ روپیہ دو آنے دس پائی ہوا تھا۔ بعد منہائی خرچ ایک ہزار پانسو سینتالیس روپیہ سات آنے چھ پائی باقی تھا۔ اس سال میں کل آمدنی چار ہزار چھ سو چوہتر روپیہ نو آنے تین پائی نقد ہوئی۔ جسکی میزان کل ۶۲۲۲ [illegible] ہوئی۔ اور کل ایک ہزار آٹھ سو اڑتیس روپیہ پندرہ آنے چھ پائی سال حال میں خرچ ہوا۔ کل خرچ کو وضع کرکے [illegible] باقی رہا۔ اور خزانہ انجمن میں موجود ہے۔ علاوہ اسکے ایک مکان پختہ واقع گلی چابک سواران محاذی کمرہ زینت محل مالیتی تخمینا [illegible] ہزار کا فرشتہ خو کریم النفس ہمہ تن خیر حاجی شیخ نور بخش صاحب سوداگر ساکن محلہ بلیماران نے یتیمخانہ انجمن و مدرسہ دینیہ کیواسطے وقف کرکے انجمن کے نام وقف نامہ بنا دیا ہے شیخ صاحب کی اس فیاضی نے مسلمانوں میں امداد انجمن کا ایک جوش پیدا کر دیا ہے الدال علی الخیر کفاعلہ کے مصداق شیخ صاحب موصوف ہیں آیندہ جو صاحب اسطرح کچھ عنایت فرمائینگے اُسکا ثواب مثل عطا کنندہ کے اُنکے نامہ اعمال میں لکھا جائے گا۔ ذلک فضل اللہ یؤتیہ من یشاء واللہ ذو الفضل العظیم۔ اسیطرح مغفرت مآب خیر الناس شیخ محمد حسن صاحب مرحوم بزرگ خاندان شیخ احمد بائی صاحب نے اپنے زمانہ حیات میں ایک کوٹھی مع بالا خانہ دردبست واقع بازار چاندنی چوک کوچہ قابل عطار متصل عجائب خانہ مالیتی تخمینا پندرہ ہزار روپیہ کی وقف کرکے

اُسکا چار صاحبوں کو متولی کیا ہے اور یہ وصیت کی ہے کہ اسکی کل آمدنی جو یقیناً پچاس روپیہ ماہوار ہوگی مصارف یتیمخانہ انجمن موید الاسلام دہلی میں دیجائے۔ اللہ تعالےٰ اس باذل و کریم کو غریق رحمت فرمائے۔ اور اُسکے پس ماندگان کی مدد کرے اور اُنکو امور خیر میں مرحوم کا سچا جانشین بنائے۔ یہ دُکان حال ہیں از سر نو تعمیر ہوئی ابھی تک آباد نہیں ہوئی۔ جب کرایہ دار آجائیگا اسوقت ان شاء اللہ تعالےٰ متولیان و وارثان جناب مغفور و مرحوم اسکی آمدنی یتیمخانہ میں بھیجنے لگیں گے۔

مُہتممان یتیمخانہ کی رپورٹ سے ظاہر ہے اس سال میں امداد یتیمانِ قوم مسلمان کے واسطے کثرت پارچہ پوشیدنی و اسباب قابل استعمال مختلف قسم کا یتیمخانہ میں آیا۔ اور یتیموں کی دعوتیں بھی کثرت سے ہوئیں مصارف دعوت و قیمت اشیاء کا اگر اندازہ کیا جائے تو تقریباً ساڑھے پانسو روپیہ ہوتا ہے یہ بھی ایک قابل قدر امداد ہے۔ انجمن تہ دل سے ایسے ہمدردان قوم کا شکریہ ادا کرتی ہے۔ اللہ تعالیٰ مذکورہ بالا تمام حامیان اسلام کو دنیا و دین میں اسکا اجر جزیل عطا فرمائے۔ اور اُنکا ذکر جمیل شہرۂ آفاق کرے۔

علاقہ وار وصول چندۂ آرد و متفرقات میں بھی اگرچہ خاطر خواہ نہیں۔ مگر پھر بھی اول سال سے سال دوم میں ممبران کارکن نے بہت زیادہ کوشش و توجہ فرمائی ہے۔ خاصکر علاقہائے جناب حکیم ظہیر الدین احمد خان صاحب و جناب حکیم رضی الدین احمد خاں صاحب و جناب مولوی محمد حسین صاحب ممبران کارکن علاقہ نمبر ۱۰ و ۱۱ و ۱۲۔ و جناب حکیم محمد اجمل خان صاحب و جناب حکیم احمد سعید خاں صاحب و جناب حاجی عبد الغنی صاحب ممبران کارکن علاقہ نمبر ۶ و ۷ و ۸۔ میں جس سرگرمی اور جوش دلی سے جملہ اقسام کے چندوں کے وصول میں سعی و کوشش کی گئی ہے اُسکے بیان سے میری زبان قاصر ہے ان حضرات کا شکریہ مجھسے ادا نہیں ہوسکتا جنکی رضامندی کے واسطے انہوں نے یہ کام کئے ہیں اسکا اجر اُسی پر چھوڑتا ہوں۔ واللہ لایضیع اجر المحسنین۔ انجمن کو جناب حکیم احمد سعید خاں صاحب کی عدم موجودگی سے بیحد صدمہ پہنچا ہے۔ جناب موصوف اپنے برادر معظم کیخدمت میں کلکتہ تشریف لیگئے ہیں۔ اب انجمن کو ویسا سرگرم ہردلعزیز ممبر کارکن ملنا دشوار ہے۔ اور جناب منشی محمد کرم اللہ خان صاحب کی توجہ دلی و کوشش بلیغ کا تذکرہ کرنا ناممکن ہے۔ خانصاحب موصوف جو انجمن کی روح رواں ہیں تمام اپنی ہمت اور وقت کو انجمن کے کاموں میں وقف کردیا ہے۔ میرے پاس ایسے لفظ نہیں ہیں جو میں اُنکی سعی

کوشش کی بابت بیان کروں۔ اور جناب مولوی محمد حسین صاحب نے جس مسرت و خوشدلی کے ساتھ باوجود علالت متواترہ بغیر امداد چپراسی و معاون اپنے علاقہ میں سے خود ہر دروازہ پر جا کر برابر ایک سال تک آٹا اور دیگر اقسام کا چندہ وصول کیا ہے انکی خلوص نیت کا شاہد ہے اپنے علاقہ کے انتظام کے سوا جو بجائے خود ثلث شہر ہے مولوی صاحب ممدوح نے اہتمام مدرسۂ زنانہ و انتظام دیگر علاقجات مثل علاقہ پہاڑ گنج وغیرہ میں جو کچھ سعی فرمائی ہے وہ اسکے علاوہ ہے۔ ایسے باہمت محنت سے نہ تھکنے والے ممبروں کی انجمن کو سخت ضرورت ہے۔

میں ان ممبران کارکن کا بھی ذکر کئے بغیر نہیں رہ سکتا۔ جنہوں نے ماہ رمضان المبارک گذشتہ میں روزہ کی حالت میں گرمی اور دھوپ میں کئی دن تک برابر بازاروں میں یتیم لاوارث بے یار و مددگار مسلمان بچوں کے واسطے گداگری کی۔ الحمد للہ کہ ہر ایک مسلمان نے اپنی حیثیت کے موافق انکو دیا اور انکا سوال رد نہیں کیا صدر بازار تیلی واڑہ۔ کشن گنج۔ ہندو راؤ کے باڑہ میں سے جناب حاجی محمد اسحاق صاحب و جناب حاجی عبد الغنی صاحب و جناب حافظ عبد الکریم صاحب و جناب نواب خیر محمد صاحب و جناب حاجی نور احمد صاحب و جناب حاجی انعام اللہ صاحب نے قریب دو سو روپیہ کے وصول کیا۔ اور بازار فتحپوری اور چاندنی چوک بلیماران میں سے جناب حاجی عبد الغنی صاحب و جناب شیخ نور الٰہی صاحب و جناب شیخ مظفر حسین صاحب و جناب شیخ احسان اللہ صاحب و جناب حاجی انعام اللہ صاحب نے دو سو روپیہ سے کچھ زیادہ وصول کیا۔ شیخ محمد الدین صاحب اور سید احمد صاحب امام نے قریب ساٹھ روپیہ کے جامع مسجد میں سے الوداع کے دن وصول کیا۔ اللہ تعالیٰ ان بزرگوں کی ہمت میں برکت دے۔

سب سے بڑی رقم جو اس سال میں وصول ہوئی وہ پانسو روپیہ (۵۰۰) جناب حاجی عبد الرزاق صاحب سوداگر کلکتہ اور شیخ محمد رفیع صاحب سوداگر لاہور کے ہیں جو حافظ عبد الکریم صاحب کی وساطت سے وصول ہوئے۔ اور دوسری رقم دو سو ایک روپیہ کی بمبئی کے چندہ کی ہے۔ جو جناب حاجی محمد اسحاق صاحب سفر بمبئی میں بنفس نفیس وصول کر کے لائے تیسری رقم دو سو کی ہے۔ جو حضور بیگم صاحبہ والیہ بھوپال نے ہنگام رونق افروزی دہلی عطا فرمائی۔ اور چوتھی رقم سو روپیہ کی ہے جو جناب نواب نصیر الدین احمد خانصاحب خلف نواب ضیاء الدولہ مرحوم نے حیدر آباد سے بوساطت سید حسن رضا خان صاحب مرحمت فرمائی۔ پانچویں رقم سو روپیہ کی ہے جو خان بہادر

مرزا محمد اسمعیل خانصاحب ایجنٹ رئیسہ کرناٹک نے زمانہ قیام دہلی میں یکمشت عطا فرمائی۔ اور پانچ روپے ماہوار مقرر کیا۔ چھٹی رقم سو روپیہ کی ہے جو جناب مولوی حسن علی صاحب اعظ اسلام کے وعظ میں جناب حاجی محمد صاحب و جناب سیٹھ حاجی زکریا صاحب رئیس بمبئی نے بوساطت حاجی نور احمد صاحب عطا فرمائی۔ سو روپیہ سے کم کی جو رقمیں ہیں انکا ذکر کرنا خالی از طول نہیں ہے۔ حساب میں طبع ہو کر شائع کیجائیں گی مگر میں ستر روپیہ کی مبارک رقم کا بڑی خوشی سے ذکر کرونگا۔ یہ ستر روپیہ کی رقم چار شادیوں میں حاجی عبد الغنی صاحب و حاجی انعام اللہ صاحب و حاجی نور احمد صاحب کی حسن سعی سے وصول ہوئی ہے۔ فی شادی بائیس روپیہ وصول ہوئے ہیں۔ گیارہ دولہا والے اور گیارہ دولہن والے نے بڑی خوشی کے ساتھ مرحمت فرمائے ہیں عطا کنندگان کے اسمائے گرامی یہ ہیں۔ **اول** جناب حاجی شیخ کرم آلہی و حافظ احسان اللہ صاحبان ۲۲ **دوم** جناب شیخ نور آلہی و شیخ اللہ دیا صاحبان ۲۲ **سوم** جناب شیخ اللہ دیا و شیخ محمد اسمعیل صاحبان ۲۲ **چوتھی** شادی میں صرف جناب حاجی شیخ کرم آلہی صاحب نے ۴ عنایت فرمائے۔ حق یہ ہے کہ ان بزرگوں نے وہ مبارک دستور جاری کیا ہے جسکی تعریف نہیں ہو سکتی۔ خدا تعالی اس نیک دستور کے جاری کرنے والوں کو شاد و فائز المرام فرمائے۔ چونکہ یہ دستور پنجابی صاحبان میں جو ایک نہایت اولوالعزم اور بذل و نوال میں مشہور قوم ہے۔ اور درحقیقت اسی قوم کی سخاوت پر اس انجمن کا مدار ہے شروع ہوا ہے امید ہے کہ ہمیشہ یہ دستور جاری رہے گا اور یوماً فیوماً اسمیں ترقی ہوگی۔ خدا تعالی اس قوم میں کثرت و برکت ان کی اولاد اور مال میں افزونی عطا کرے۔ اور اس مبارک قوم کو دنیا و دین میں سرافراز فرمائے۔

اب مجھے آمدنی کے وسائل کے متعلق دو امر کا بیان کرنا باقی رہ گیا ہے۔ پہلے عید الضحٰے کے موقع پر قربانی کی کھالوں کی قیمت وصول کرنے میں جو کارروائی ہوئی ہے وہ عرض کرتا ہوں۔ گزشتہ سال میں اسی موقع پر کچھ کم دو سو روپیہ وصول ہوئے تھے۔ اس سال کچھ کم چار سو روپیہ وصول ہوئے۔ جو تقریباً دو چند سے کسیقدر کم ہے۔ میں ممبران کارکن کا نہایت شکرگزار ہوں۔ کہ انھوں نے وصول چندہ کے اس موقع کو بھی خالی نہیں چھوڑا۔ اور جہانتک ہو سکا کھالوں کی فراہمی میں سعی فرمائی۔ جناب مولوی محمد حسین صاحب نے جو اس تجویز کے محرک ہیں عین حالت بیماری میں قرار واقعی کوشش و محنت کی۔ اور شیخ محمد الدین صاحب

نے جس سرگرمی اور شوق دلی سے کھالوں کی فراہمی میں کوشش کی ہے اور جو محنت شاقہ برابر کئی روز تک اُٹھائی ہے وہ شکرگزاری کے قابل ہے۔ اس اللہ کے نیک بندے نے عید کے دن کو جو عزیز و قریب اور یار و آشنا سے ملنے کا دن ہے اسی نیک کام میں صرف کیا۔ اور گھر گھر اور در در پھر کر ایک معتد بہ رقم جس کی تعداد ۸۵ روپیہ سے کچھ کم آتی ہے وصول کی۔ یہ اِن کے نفس واحد کی کوشش کا ماحصل ہے ماشاءاللہ ہمارے شیخ صاحب کا وصول چندۂ قربانی میں اول نمبر ہے۔ اللّٰھم زد فزد۔

آخر میں وصول چندۂ ممبری کا ذکر کرتا ہوں۔ اول سال میں عالیجناب نواب صاحب دوجانہ نے دوسو روپیہ سال مقرر فرماکر سال اول کا چندہ مرحمت فرمادیا۔ سال دوم کا ابھی تک وصول نہیں ہوا اور عالیجناب نواب صاحب لہارو نے اول سال ۱۲۵ سوا سو روپیہ سال مقرر فرمایا تھا۔ یہ چندہ دونوں برسوں کا ابھی تک وصول نہیں ہوا۔ اُمید ہے کہ سال حال میں دونوں سرکاروں سے کل وصول ہو جائیگا۔ اور عالیجناب نواب صاحب پاٹودی کی سرکار سے بھی ضرور کچھ سالانہ مقرر ہو جائے گا۔

جو ممبر ساٹھ روپیہ سال دیتے ہیں اُنکے اسماء گرامی حسب ذیل ہیں۔ خان بہادر مرزا محمد اسمٰعیل خان صاحب ایجنٹ رئیسہ کرناٹک۔ جناب مولوی احمد حسن صاحب تعلقہ دار ریاست حیدرآباد۔ عالیجناب بیگم صاحبہ والیہ لہارو

پچاس ۵۰ روپیہ سال جو حضرات عطا فرماتے ہیں اُنکے نام نامی یہ ہیں۔ جناب حاجی عبد الرزاق صاحب سوداگر کلکتہ۔ جناب شیخ محمد رفیع صاحب سوداگر لاہور۔ جناب چھوٹے مرزا صاحب رئیس دہلی۔ چھوٹے مرزا صاحب نے سال حال میں بجائے پچاس ۵۰ روپیہ کے سو روپیہ عنایت فرمائے ہیں۔ اس سال میں مرزا صاحب چندہ ممبری میں سب سے اول ہیں۔ اسکے سوا اکثر ممبران کارکن بارہ روپیہ سال اور بعض زیادہ اور بعض کم دیتے ہیں تقریبًا پچاس ممبر مع ممبران کارکن بارہ روپیہ سال دیتے ہیں۔ باقی ممبران چندہ لازمی ادا کرتے ہیں۔ کل تعداد ممبران دوسو سے زیادہ نہیں ہے ظاہر ہے کہ یہ تعداد کسیطرح قابل اطمینان نہیں ہے معہذا بعض صاحبوں نے پورے سال کا چندہ لازمی بھی ادا نہیں کیا۔ اِس امر میں اہل اسلام کو عموماً اور ممبران کارکن کو خصوصًا قرار واقعی توجہ فرمانی چاہیئے۔ یہی ایک ذریعہ آمدنی انجمن کا ایسا ہے۔ جسپر بھروسا ہو سکتا ہے۔ میں اُن صاحبوں کا بھی تہ دل سے شکرگزار ہوں جنھوں نے بطور ممبر معاون وصول چندہ میں

ممبران علاقہ کو مددی ہے۔ اُمید ہے کہ وہ آیندہ بھی بدستور ساعی و کوشاں رہینگے انکے اسماء گرامی علاقہ وار حساب وصول چندہ جو طبع ہو کر شائع کیا جائے گا ممبران علاقہ کے ساتھ لکھے جاینگے۔ اس سال میں علاقہ وار جو آمدنی ہوئی اس کی تفصیل حسب ذیل ہے۔

سکرٹری انجمن مؤید الاسلام	منشی محمد کرم اللہ خانصاحب	حکیم محمد اجمل خان صاحب و حکیم احمد سعید خاں صاحب و حاجی عبد الغنی صاحب	حکیم ظہیر الدین احمد خاں صاحب و حکیم رضی الدین احمد خانصاحب و مولوی محمد حسین صاحب
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
نواب فیض احمد خاں صاحب	حاجی محمد انعام اللہ صاحب	شیخ محمد اسمعیل صاحب	مرزا قادر بخش صاحب
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
نواب خیر محمد صاحب	حافظ عبد الغفار صاحب	سید احمد صاحب امام و شیخ محی الدین صاحب	حاجی محمد اسحاق صاحب
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

شیخ محمد الدین صاحب [illegible]

علاوہ ازیں اس مہینے میں شیخ غلام احمد صاحب سوداگر ساکن حویلی کالے صاحب نے مبلغ [illegible] براہ دریا دلی یکمشت عطا کیا۔ شیخ صاحب کا تہ دل سے انجمن شکریہ ادا کرتی ہے۔

واضح ہو کہ شیخ محمد الدین صاحب ممبر کارکن نے تقریباً تین مہینے سے کام شروع کیا ہے اس قلیل عرصہ میں یہ رقم وصول کی ہے شیخ صاحب اپنے علاقہ میں ایسی سرگرمی اور استقلال سے کام کر رہے ہیں جس سے امید ہوتی ہے کہ جسطرح وہ وصول چندہ قربانی میں اول رہے ہیں اسیطرح وصول چندہ ممبری آرد و متفرقات علاقہ میں بھی امتیاز حاصل کرینگے اللہ تعالیٰ انکی سعیوں کو مشکور فرمائے۔

انجمن کو قومی واعظوں کی بڑی ضرورت ہے۔ ہمارے شہر کے متبرک واعظین بہت کم توجہ فرماتے ہیں بیرونی واعظین میں سے حسب اتفاق جناب مولوی حسن علی صاحب واعظ اسلام وارد دہلی ہوئے تھے انھوں نے

ایک وعظ امداد انجمن کے متعلق جامع مسجد میں فرمایا تھا۔ اُسیوقت قریب ۸۰ روپیہ کے وصول ہو گئے۔ اور دوسرا وعظ مکان یتیمخانہ میں فرمایا۔ اس میں بھی سو روپے سے کچھ زیادہ وصول ہوا۔ مولویصاحب زیادہ نہیں ٹھیر سکے وعدہ فرما گئے تھے کہ پھر کسی موقع پر آکر دو تین مہینے برابر انجمن کی خدمت کرونگا۔ افسوس ہے کہ اُنکو یاد دہانی بھی کی گئی مگر ابھی تک تشریف نہیں لاسکے۔ جناب باری عزاسمہ میں بکمال التجا دعا ہے کہ وہ اپنی قدرت کاملہ سے ہمارے شہر کے واعظوں کو یتیموں کی امداد پر مائل فرمائے وہو ولی التوفیق۔

افسوس ہے کہ چوبیس ۲۴ علاقوں میں سے صرف آٹھ نو علاقوں میں کام ہوتا ہے۔ باقی بے تردد پڑے ہیں علماء و واعظین کی ادنے توجہ سے سب علاقے معمور ہوسکتے ہیں۔ باایہمہ اللہ تعالے کے فضل و کرم سے اس سال دوم میں انجمن کو [illegible] نقد اور قریب پانسو کے بذریعہ دعوت و عطیہ اجناس اور بیس ہزار کی جائداد غیر منقولہ جسکی مجموعی رقم چوبیس ہزار ہوتی ہے حامیان اسلام و بہی خواہان مؤید الاسلام نے بکمال بلند ہمتی و فراخ حوصلگی و کشادہ دلی مرحمت فرمایا۔ والحمد للہ علی ذالک

اب میں مصارف انجمن و جملہ کارگزاریہائے ممبران کارکن کا ذکر کرتا ہوں۔ یتیم خانہ انجمن میں جسکے مہتمم حاجی عبد الغنی صاحب و منشی محمد کرم اللہ خاں صاحب ممبران کارکن ہیں۔ سال دوم میں بحساب اوسط ۱۲ یتیم اور لاوارث و نو مسلم اشخاص نے پرورش و تعلیم دینی و دنیوی پائی اور حرفت و دستکاری انکو سکھائی گئی۔ اس کی مفصل کیفیت رپورٹ مہتممان یتیمخانہ سے واضح ہوتی ہے۔ کل مصارف متعلق یتیمخانہ [illegible] ہوئے۔ اسوقت یتیمخانہ میں بیس ۲۰ بچے زیر پرورش ہیں۔ ان میں اٹھارہ لڑکے اور دو لڑکیاں ہیں۔ چونکہ لڑکیاں صرف دو ہی ہیں جب چار پانچ ہو جائیں گی اُسوقت ایک زنانہ یتیمخانہ علیحدہ کر دیا جائے گا۔ بالفعل ان میں نو مسلم کوئی نہیں ہے۔ مہتممان یتیمخانہ کی کارروائی قابل اطمینان ہے۔ اہتمام و نگرانی یتیمخانہ قرار واقعی ہوتی ہے اسکے انتظام میں روز بروز ترقی ہوتی جاتی ہے۔ بچے بہت اچھی حالت میں ہیں۔ سب بفضلہ تندرست و توانا و خوش و نیک چلن ہیں۔ مثل اپنے ماں باپ کے گھر کے باآرام تمام رہتے ہیں۔ آپس میں مثل بھائی بہنوں کے اتحاد رکھتے ہیں۔ ایک دسترخوان پر کھاتے ہیں ایک سا لباس پہنتے ہیں ایک جگہ پڑھتے اور کام سیکھتے ہیں۔ پنجوقتہ نماز پڑھتے ہیں۔ تعلیم دینی و دنیوی سے بہرہ مند اور احکام شریعت سے واقف ہوتے جاتے ہیں۔ آٹھویں دن وعظ

سنتے ہیں وجہ معاش کیواسطے کام سیکھتے ہیں۔ جبوقت یہ بچے ایک جگہ جمع ہوتے ہیں۔ کھانا کھاتے ہوں پڑھتے ہوں یا کھیلتے ہوں۔ انکا نظارہ ایسا دل خوش کن اور مسرت بخش ہوتا ہے اور دلپر ایسا تسکین دینے والا اثر ڈالتا ہے کہ دیکھنے والیکا دل ہی اُسکی کیفیت جانتا ہے۔ حق یہ ہے کہ اگر یہی ایک کام اللہ تعالے کو پسند آجائے تو تمام حامیانِ انجمن کے بیڑے پار ہیں۔

عنایت الٰہی سے صاحب ڈپٹی کمشنر بہادر نے انجمن کی درخواست منظور فرمالی ہے جسقدر یتیم لاوارث مسلمان بچے کچہری میں آئینگے سب ہماری انجمن کو ملا کرینگے۔ چنانچہ دو بچے مل بھی چکے ہیں انمیں ایک لڑکا ہے اور ایک لڑکی ہے۔ یہ بچے یتیمخانہ میں پرورش پا رہے ہیں۔ ارباب ہمت وسخاوت یتیمخانہ کے واسطے مکان وجائداد عطا فرماتے ہیں۔ بچوں کی دعوتیں کثرت سے ہوتی ہیں ہر قسم کے اجناس یتیمخانہ میں چلے آتے ہیں۔ شادیوں میں جوڑے اور نقدی لباس کے واسطے بچوں کو ملتی ہے۔ یہ سب باتیں یتیمخانہ کی آیندہ کی بہبودی کی قوی اُمید دلاتی ہیں۔ اگر خدا کو منظور ہے تو یہ یتیمخانہ بہت جلد ایک بڑا دارالامن یتیمی ہونے والا ہے۔ واللہ علی کل شی قدیر۔

مدرسہ زنانہ بھی روز افزوں ترقی کے ساتھ چل رہا ہے۔ لڑکیاں مذہبی تعلیم پاتی ہیں۔ صبح کے ۷ بجے کہار جو ملازم مدرسہ ہیں لڑکیوں کو اُنکے گھروں سے ڈولی میں لاتے ہیں اور شام کو اُن کے گھروں میں پہنچا دیتے ہیں۔ ان لڑکیوں کو سوائے تعلیم کے سینا بھی سکھایا جاتا ہے۔ پردہ کی بڑی احتیاط کیجاتی ہے نماز کی بڑی تاکید ہے اب لڑکیوں کو نماز کی ایسی عادت ہوگئی ہے کہ اپنے گھروں پر برابر نماز پڑھتی ہیں اسکی تصدیق اُنکے والدین سے ہوتی ہے۔ مہتمان مدرسۂ زنانہ کی کارروائی نہایت عمدہ ہے اور کفایت شعاری قابل تعریف ہے۔ اس سال مدرسے کا کل خرچ مالعہ پہ ہوا مفصل کیفیت رپورٹ سے ظاہر ہو جائے گی آپ کو ضرور تعجب ہوگا کہ ایسے ایک معقول مدرسہ میں خرچ کسقدر کم ہے۔ دس روپیہ پانچ آنہ دس پائی ماہوار میں مدرسہ کا چلنا حیرت انگیز بات ہے۔ یہ سب مولوی محمد حسین صاحب اور اُن کی بی بی صاحبہ محترمہ کی فیاضی اور نیک دلی کا سبب ہے۔ مولوی صاحب نے مکان بے کرایہ دے رکھا ہے۔ اُنکی بی بی صاحبہ بغیر تنخواہ کے خود پڑھاتی ہیں سینا سکھاتی ہیں صرف کہاروں اور سقہ خاکروب کی تنخواہیں دی جاتی ہیں۔ مدرسہ کی عمدگی کا

یہ بڑا ثبوت ہے کہ قرب و جوار کے مسلمان اپنی لڑکیوں کو بڑی خوشی کے ساتھ مدرسہ میں بھیجتے ہیں اور دور کے محلوں سے برابر درخواستیں چلی آتی ہیں کہ ہماری لڑکیوں کو بھی مدرسہ میں داخل کرلو۔ بُعد مسافت کی وجہ سے اُن کی درخواستیں منظور نہیں ہوسکتیں۔ مگر اسی بنا پر انجمن نے مصمم قصد کرلیا ہے کہ ایک دوسرا مدرسۂ زنانہ جاری کیا جائے۔ چنانچہ اسکے متعلق کارروائی ہورہی ہے۔ اِن شاء اللہ تعالیٰ اسی سال میں دوسرا مدرسۂ زنانہ بھی جاری ہوجائے گا۔ اور عجب نہیں کہ ایک تیسرا مدرسۂ زنانہ جاری کرنا پڑے۔ کیونکہ مدارس زنانہ کی ضرورت و فوائد کو لوگ تسلیم کرتے جاتے ہیں اور خواہشمند ہیں کہ زائد مدارس زنانہ قائم ہوں یہ سب سوداگر صاحب کے خلوص نیت و حسن انتظام کا نتیجہ ہے۔

امداد نومسلمان کا اب تک یہ طریقہ رہا ہے کہ حسب اقتضاء وقت بعض کو یتیمخانہ میں رکھکر عقائد اسلام کی تعلیم دی گئی۔ لباس کھانا وغیرہ سب یتیمخانہ سے دیا گیا۔ پانچ چھ نومسلموں کو اسطرح امداد دی گئی کوئی چار مہینے کوئی پانچ مہینے بعض چھ سات مہینے رہکر چلے گئے۔ اب انکی خبر نہیں کہ کس حال میں ہیں یتیمخانہ کی ذیل میں اِن نومسلموں پر تقریبًا دوسو ۲۰۰ روپیہ لباس و خوراک و تعلیم وغیرہ میں صرف ہوئے اور بعض نومسلموں کو جنمیں دو ایک یورپین بھی تھے۔ بقدر ۱۱ روپیہ کے معرفت دفتر سکرٹری مدد دی گئی۔ کل رقم تخمینًا دوسو اکسٹھ روپیہ کی امداد نومسلموں میں صرف ہوئے۔ چونکہ یہ طریقہ امداد غیر مفید ثابت ہوا ہے اسواسطے مجلس کارکن اس امر میں غور کررہی ہے۔ اِن شاء اللہ تعالیٰ آئندہ کوئی مناسب و مفید تر طریقہ امداد نومسلمان اختیار کیا جائے گا۔

تجہیز و تکفین اموات لاوارث و محتاج بشمل سال گذشتہ ممبران علاقہ کے زیر نگرانی عمل میں آئی۔ ممبران علاقہ کو اسکے عملدرآمد میں بڑی دقت پیش آتی ہے۔ بہت سے بد اطوار لوگوں کا یہ شیوہ ہے کہ وہ محلوں اور بازاروں میں تجہیز و تکفین اموات لاوارث کے نام سے چندہ کرتے ہیں اور خود برد کر جاتے ہیں اسوجہ سے ممبران علاقہ کو واقعہ کے صحت کی تصدیق میں بہت دشواری ہوتی ہے۔ اور تجربہ سے ثابت ہوا ہے کہ ۲۰ میں سے دو اطلاعیں بھی بمشکل سچی نکلتی ہیں۔ جن واقعات کی بخوبی تصدیق ہوجاتی ہے انکی تجہیز و تدفین انجمن کی طرف سے کی جاتی ہے۔ جہاں یہ ثابت ہوتا ہے کہ موتے کی تجہیز و تکفین کے واسطے چندہ تو ہوا ہے

مگر وہ کافی نہیں ہے۔ اُس موقع پر اُسکی کسی پوری کر دیجاتی ہے۔ چونکہ شہر کے تمام علاقوں میں کام جاری نہیں ہے اسوجہ سے اس مقصد کا اجرا ابھی عام طور پر نہیں ہو سکا۔ جب تک کہ سب علاقوں میں کام جاری نہو اسکی تعمیل بھی پورے طور سے نہیں ہو سکتی۔ جو لاشیں سرکاری اسپتال اور پولس میں آتی ہیں اور اُنکی تدفین میں احکام اسلام کا کچھ لحاظ نہیں ہوتا۔ اُنکے انجمن کو ملنے کیواسطے عالیجناب صاحب ڈپٹی کمشنر بہادر کے حضور میں درخواست پیش ہے۔ اسکی منظوری ہو چکی ہے۔ جزئیات کا فیصلہ ہونا باقی ہے۔ ان شاء اللہ تعالیٰ بعد حصول اجازت ایک باضابطہ عملہ تجہیز و تکفین جداگانہ قائم کیا جائے گا۔ اور زیر نگرانی چند ممبران کارکن انتظام کے ساتھ کارروائی ہونے لگی گی۔ مسلمانوں سے التماس ہے کہ وہ اس کار خیر میں بھی نہایت فیاضی سے شریک ہوں کیونکہ تخمیناً پچاس روپیہ ماہوار اس مد میں صرف ہوگا۔ اور اب تک اس مد میں صرف جناب حاجی محمد اسحاق صاحب نے جو اس تجویز کے اصلی محرک ہیں از راہ حمیت دینی پانچ روپیہ ماہوار مقرر فرمایا ہے جسطرح اب اموات لاوارث کی تدفین ہوتی ہے وہ سب کو معلوم ہے نہ احکام اسلام کا خیال کیا جاتا ہے نہ حرمت موتی کا لحاظ ہوتا ہے مثل دیگر حیوانات کے ایک ٹھیلہ پر لاد کر گڑھے میں ڈال دیا جاتا ہے۔ اور ایسا بھی ہوتا ہے کہ اکثر اُنکے اعضا کو کُتے اور مردار خوار جانور جنگل میں کھینچتے پھرتے ہیں۔ آپ کو معلوم ہے کہ مذہب اسلام میں تدفین اموات میں عجلت کی کیسی فضیلت ہے اور حرمت موتی کی کسقدر تاکید ہے۔ اس باب میں وعید ہے کہ اگر ایک میت بھی مسلمان کی کسی شہر میں بے گور و کفن پڑی رہے گی اسکی تدفین میں تاخیر یا اُس کی تحقیر کیجائے گی تو تمام شہر اُسکے مظلمہ میں گرفتار ہوگا۔ اور ہر مسلمان سے اُس کی نسبت باز پرس ہوگی نعوذ باللہ من ذالک۔

یہی تین چار مقاصد ہیں جنکے اجرا میں بالفعل انجمن مصروف ہے اور اسکا مصمم قصد ہے کہ انکی تکمیل حد مناسب تک ہو جانے کی بعدہ دیگر مقاصد انجمن کی طرف توجہ کرے۔ باانیہمہ اگر اہل اسلام باقیماندہ مقاصد انجمن کے اجرا کی طرف توجہ فرماویں اور چندہ سے مدد کریں تو انجمن تعمیل احکام و بجاآوری خدمت کیواسطے بسر و چشم حاضر ہے

انجمن کے اغراض و مقاصد و اصول و قواعد طبع ہو کر شائع ہو چکے ہیں۔ دستور العمل یقینیانہ مرتب ہو رہا ہے۔ انجمن کو رجسٹری کرانے کی تجویز پر غور ہو رہی ہے۔ سرمایہ انجمن میں سے بقدر چار ہزار روپیہ کے

کسی بیوپار میں لگانے یا کوئی جائداد خریدنے کے معاملہ میں ممبران کارکن و دیگر بہی خواہان انجمن سے رائے طلب ہے۔ بعد فیصلہ قرار داد طے شدہ پر عمل کیا جائے گا۔ اور ان شاء اللہ تعالیٰ اب انجمن کو ذاتی آمدنی سرمایہ سے بھی مدد ملنے لگے گی۔ واللہ المستعان وعلیہ التکلان۔

اب میں اس سال کی آمدنی کا حساب قسم وار آپ صاحبوں کی خدمت میں گزارش کرتا ہوں۔

آمدنی

چندہ ممبری	چندہ یکمشت	قیمت آرد	متفرقات	میزان کل آمدنی
[illegible] ۱۱ر	[illegible] ۳ر۷	[illegible] ۹ر۶	[illegible] ۱۳ر۶	[illegible] ۹ر۳

تفصیل خرچ

مصارف یتیم خانہ	مصارف مدرسہ نسوان	مصارف دفتر سکرٹری	فراہمی آرد	متفرقات	میزان کل خرچ
[illegible] ۲ر۶	[illegible] ۶ر	[illegible]	[illegible] ۱۲ر۶	[illegible] ۱۰ر۶	[illegible] ۱۵ر۶

باقی	[illegible] ۹ر۹
بقایا سنین گزشتہ	[illegible] ۷ر۶
میزان کل بقایا	[illegible] ۱ر۳

گوشوارہ آمدنی علاقہ وار کہ جسقدر ہر ایک ممبر کارکن سے ماہ وار وصول کیا من ابتداے یکم محرم سنہ ۱۳۱۱ لغایت آخر ذی الحجہ سنہ ۱۳۱۱ ہجری بابت سالتمام

نام ماہ و سنہ	معرفت صاحب [illegible]	معرفت منشی [illegible] صاحب	[illegible]	[illegible]	معرفت نواب [illegible] صاحب	معرفت شیخ [illegible] صاحب	معرفت [illegible] صاحب	معرفت حافظ [illegible] صاحب	معرفت حاجی [illegible] صاحب	معرفت حاجی [illegible] صاحب	معرفت نواب [illegible] صاحب	[illegible]	معرفت شیخ [illegible] صاحب	معرفت [illegible] صاحب	[illegible]
محرم سنہ ۱۳۱۱	·	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	[illegible]	·	·	·	[illegible]
صفر سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	·	·	·	·	·	·	[illegible]
ربیع الاول سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	·	·	[illegible]
ربیع الثانی سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	·	·	[illegible]
جمادی الاول سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	·	·	[illegible]
جمادی الآخر سنہ ۱۳۱۱	·	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	·	[illegible]
رجب المرجب سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	·	·	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	·	·	[illegible]
شعبان المعظم سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	·	·	[illegible]
رمضان المبارک سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	·	[illegible]	·	·	·
شوال سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	·	·	·
ذیقعد سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	·	·	·
ذی الحجہ سنہ ۱۳۱۱	·	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	[illegible]	[illegible]	·
میزان کل	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

العبد
محمد الٰہی بخش خان سکرٹری انجمن

میزان کل [illegible]

گوشوارہ خرچ انجمن مؤید الاسلام دہلی بابت سال ۱۳۱۱ ہجری من ابتداء یکم محرم لغایت آخر ذی الحجہ ۱۳۱۱ ہجری۔

نام ماہ	مصارف (۱) [illegible]	مصارف مدرسہ [illegible]	مصارف [illegible]	مصارف [illegible]	امداد [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	میزان کل [illegible]
محرم ۱۳۱۱ھ	[illegible]	·	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	·	·	·	[illegible]	·	·	
صفر	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	[illegible]	·	·	
ربیع الاول	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	·	·	·	
ربیع الثانی	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	·	·	·	·	·	·	
جمادی الاولی	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	
جمادی الاخری	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	[illegible]	·	·	
رجب	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	[illegible]	·	·	
شعبان	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	·	
رمضان المبارک	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	[illegible]	·	·	
شوال	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	[illegible]	·	·	·	[illegible]	
ذیقعد	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	[illegible]	·	·	[illegible]	[illegible]	·	
ذی الحجہ ۱۳۱۱ھ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	
میزان کل	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

تقریر جناب مولوی ابو محمد عبد الحق صاحب مصنف تفسیر حقانی

مجھ سے پہلے سکرٹری صاحب انجمن کے متعلق بہت کچھ بیان کر چکے اور معاونین کا تہ دل سے شکریہ بھی ادا کر چکے۔ اب مجھ سب سے اول سکرٹری صاحب کا شکریہ کافہ انام کی طرف سے ادا کرنا ضرور ہے۔ سکرٹری صاحب کی سرگرمی اور کوشش اس للّہی کام کے لیئے قابل تعریف ہے۔ اور سچ پوچھو تو یہ حسد نہیں غبطہ کرنیکے لائق ہے کہ اس بزرگ نے دنیاوی خدمات سے فارغ ہوکر اخیر عمر کا حصہ کس عمدہ کام میں لگا دیا۔ خدا تعالیٰ ثبات و قیام عطا فرمائے اور صاحبوں کو بھی یہ توفیق عطا کرے مگر ؎ این سعادت بزور بازو نیست ٭ تا نہ بخشد خدائے بخشندہ ٭ ہمارے حاضرین جلسہ جو اس سالانہ جلسہ میں تشریف رکھتے ہیں۔ انجمن کی کامیابی کی رپورٹ سنکر بہت خوش ہوئے ہونگے۔ اور شاید یہ بھی سمجھ لیا ہوگا کہ جو کام ہمارے ذمہ پر فرض تھا ہمنے ادا کر دیا لیکن میں سچ کہتا ہوں کہ ابھی آپنے کچھ بھی نہیں کیا۔ انجمن نے ان چار پانچ کاموں کا بیڑا اٹھایا ہے۔ اول یتامیٰ کی پرورش اور ان کی تعلیم۔ ابھی بہت سے یتامیٰ اور مساکین آپ کی عدم توجہی سے آپکے پاس نہیں آئے۔ اور یہ کسقدر افسوس بلکہ عبرت نہیں نہیں بلکہ غیرت کا مقام ہے کہ تمہارے اسلامی بھائیوں کے وہ مصیبت زدہ معصوم بچے کہ جنھوں نے آنکھ کھولکر بجائے ماں باپ اور انکی شفقت کے اجنبی صورتیں اور سٹرک کا کونہ دیکھا اور جب اپنی پیاری اماں اور مہربان باپ کو یاد کرکے بھوک پیاس سے مجبور ہوکر روتے اور بسورتے ہیں تو عرش کو جنبش ہوتی ہے اور آسمان والوں کے دل ہلجاتے ہیں۔ مگر اللہ رے ہمارے سنگین دل وہ نہیں ملتے اور نہ خیال آتا ہے کہ خدا نخواستہ اگر گردش دہر سے ہمارے بچوں کی یہ نوبت ہو تو کیا ہو۔ پھر وہ بچے جو اسلامی پودے ہیں غیر مذاہب پادریوں کے دست برد ہوکر اسلام اور آخرت کا ذریعہ بھی کھو بیٹھیں اور ہم انکی کچھ بھی دستگیری نکریں۔ اور اپنے عیش و آرام کا کوئی بھی حصہ خداوند کے شکریہ میں اسطرف متوجہ نکریں۔

اس مجلس میں اکثر صاحب اولاد ہونگے۔ پھر کوئی تھوڑی دیر کے لیئے یہ تصور کرلے کہ خدا نخواستہ میں دنیا سے اٹھ جاؤں۔ اور ساتھ ہی بیوی اور دیگر اقارب بھی چل بسیں یا پہلے سے چل بسے

ہوں۔ اور گھر و بھی کچھ نہ رہے صرف چھوٹے چھوٹے بچے رہجاویں جو پیار سے تمہارے گلوں میں ہاتھ ڈالکر چمٹتے اور ناز کرتے ہیں اور تم اُن پر مکھی بیٹھنا بھی روا نہیں رکھتے۔ پھر وہ ہائے اماں ہائے ابا کرکے روئیں اور انکو پولیس جاکر پادریصاحب کے حوالہ کردے اور پادریصاحب اُنکو کرسٹان بنائیں۔ اور تمہارے نازپروردہ لڑکے کو انگریزوں کا انجام کار خدمتگار اور کرسٹانوں کا کاسہ لیس بنائیں اور تمہاری پیاری بچی جوان ہوکر کرسٹانوں کن کرسٹانوں ڈھیر چماروں کے سامنے پھرے اور پھر کسی چمار سے بیاہی جاوے اس تصور سے دل پھٹ جائے تو تعجب نہیں۔ اسی مضمون کیطرف قرآن مجید میں ایک جگہ اشارہ ہے۔

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللّٰهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ٥

کیوں صاحبو! بھلا اس وقت اپنی اولاد کے ساتھ تم کیا کچھہ سلوک نہیں کروگے؟ پھر یہ کس کی اولاد ہیں تمہارے اسلامی بھائیوں کلمہ گویوں کی یہ بھی تمہاری ہی اولاد ہے۔

اس دردمندی کے کام کا دنیا میں ایک یہ ثمرہ ہے کہ خدا تعالی تیلامے پر شفقت کرنے والے کے بال بچوں کو یتیم اور بیکس نکریگا۔ علمار کرام نے اپنی تفاسیر میں اس آیت کے تحت میں صاف لکھدیا ہے اور یہ نہایت عمل مجرب ہے۔ خدا چاہے ایسے شخص پر اگر مصیبت کا پہاڑ بھی آوے تو ان معصوموں کی خدمت سے ٹل جاوے۔ یہ رب السموات کا شکر ہے۔

تجربہ ہوا ہے جو دنیا میں سنگدل عیاش متکبر یتیموں اور بیکسوں سے بے پروا نخوت شعار ہوتے ہیں۔ قہرمان آسمانی اُس شخص کو ایک روز اسی گڑھے میں اوندھا ڈالدیتا ہے۔ کوئی یہ غرور نکرے کہ آج ہم سے زمانہ موافق ہے لوگ ہماری عزت کرتے ہیں مال اسباب جائداد ہمارے پاس بہت ہے۔ حضرت بگڑتے کچھہ دیر نہیں لگتی۔ غدر سے پہلے جو خاندان دنیا پر فخر کرتے تھے اور بڑے بڑے آج کل کے نک چڑھے اُن سے ملنا فخر جانتے تھے۔ آج انسے بات کرنا ننگ جانتے ہیں۔ فاعتبروا یا اولی الابصار۔ رحم کرو تم پر رحم کیا جاوے گا۔

اگر ایک یتیم مسلمان بچے کے کرسٹان ہوجانے کے عذاب میں خداوند تعالے ہم سب کو پکڑے تو ہمارا کیا عذر ہے؟ جب ہی تو دن بدن تنزل اور افلاس و ذلت کے گڑھے میں ہم لوگ پڑتے جاتے ہیں۔ ترقی کے

اسباب ڈھونڈھتے ہیں۔ اسباب غضب الٰہی کا تدارک نہیں کرتے۔

دوسرا کام اس انجمن نے اپنے سر پر یہ لیا ہے کہ لڑکیوں کی تعلیم اسلامی قاعدے سے کرے۔ اور پادریوں کے پنجے سے چھڑائے۔ آپ صاحب اس بلا سے واقف بھی نہیں کہ تمہارے گھروں میں کب سے گھس پڑی اور اسکے کیا بُرے بُرے نتیجے ظہور میں آئے اور خدانخواستہ اور کیا ظاہر ہونگے۔

یہ مس صاحبہ جو بھولی بھولی صورت بنائے گاڑی میں سوار آپکے گھر پہ سینا پرونا اور لکھنا پڑھنا سکھانے نہیں آتیں بلکہ یہ کرسٹان اور آزاد بنانے آتی ہیں۔ سانپ کا ڈنک اس کی گفتار ہے۔ اگر لپٹ گیا تو کام تمام ہوا ورنہ کچھ نہ کچھ زہر تو چڑھا ہی جاتی ہیں۔ آپ کو معلوم ہے کہ مشن میں شریف گھروں کی کسقدر بیویاں پانچ پانچ روپیہ کے لالچ میں جا کر ڈولیوں سے اترتی ہیں۔ رستہ میں اور ہمارے آپکے سامنے تو پردہ ہوتا ہے۔ مگر مشن میں تو سب دیسی بھائیوں مجرد عیسائیوں کے سامنے نیک نیتی سے خوب کبڈی کھیلتی ہیں۔ ایک بار میرے دوست نے جو تھوڑی دیر ٹھیرا تھا۔ پچاس ڈولیاں گنی تھیں۔

ابھی تازہ قصہ ہے کہ کوئی بیوی آزادی خانم خاوند سے ناراض تھیں۔ طلاق چاہتی تھیں۔ مشن کے نان پاؤ کا مزہ چکھ چکی تھیں۔ خاوند تھا غیور چھوڑتا نہ تھا۔ مس صاحبہ سے مشورہ لیا۔ اُسنے کہا کیا بات ہے تم مشن میں چلی آؤ۔ تمہارے خاوند کی کیا مجال جو احاطہ کے اندر پاؤں بھی رکھے اور ہم پولس کو کہدینگے کہ اگر وہ آوے تو گرفتار کرلے۔ چٹی چمڑی کا تو اثر پولس پر بھی چلتا ہے۔ حکومت گھر کی ہے۔ پادری صاحب بھی حاکم ضلع کے بھائی بند ہیں۔ دبیں تو کیوں دبیں۔ آخر ایسا ہی ہوا۔ اور کئی ایک کواری لڑکیوں کو لے بھاگیں۔ اور بہت سی شرمناک باتیں ہیں جنکا ذکر کرنا مناسب نہیں۔

اب اُن دیّوث مردوں پر لعنت ہے کہ انکی بہو بیٹیاں ڈھیڑ چماروں سے بغلگیر ہو کر ملتی ہیں لعنت ہے ایسی تہذیب پر خدا کی پھٹکار ہے ایسے ہنر و علم لیاقت و قابلیت پر۔ اگر غیرت ہے تو بڑی بات ہے ورنہ صاحب بہادروں سے مصافحہ کرنے اور بغلگیر ہونے میں بگڑتا ہی کیا ہے؟

ایسے علم سے ہمارا جہل بہتر ایسے سینے پرونے سے پھوڑ رہنا بہتر۔ ذرا مونہ اور ناک پر ہاتھ پھیر تو دیکھو کہ مشنریوں کے تمہارے شہر میں کسقدر زنانہ مدرسہ ہیں۔ تعلیم تعلیم خمیر بگڑ گیا ہے۔ غیرت

جاتی رہی ہے۔ ارے عورتوں کو اسقدر تعلیم کیا کافی نہیں کہ قرآن مجید پڑھ کر کچھ اُردو میں مسائل سے واقف ہو جاویں۔ قدرے خانگی حساب کتاب لکھ لیا کریں۔ انٹرنس اور بی اے پاس ہو کر کیا کرینگی۔ رکھا بائی نہیں گئیں۔ انگریزوں کے ساتھ میز پر باتیں کریں گیں۔ بلیرڈ کھیلیں گی۔ تار آفس میں کام کرینگی۔ بمبئی کے پارسیوں سے پوچھو کہ مستورات کی تعلیم انگریزی نے کیا اثر پیدا کیا اور کیا ہو رہا ہے۔ مگر بھائی وہ تو پارسی ہیں۔ پردہ شرم انکے ہاں کوئی بات نہیں۔ آپ کیا کرینگے؟

اس زمانہ میں چند بے غیرت پیدا ہو گئے ہیں۔ خوشامد سے یا از خود وہ چاہتے ہیں کہ ہماری عورتیں بھی میموں کی طرح فٹن اُڑاتی پھرا کریں۔ ہمارے ساتھ ہمارے یاروں سے ہاتھ ملائیں۔ اگر اسی کا نام تہذیب ہے تو لعنت ہے اس تہذیب اور شائستگی پر۔ انہیں کو مبارک رہے۔ مگر جن مسلمانوں کی رگوں میں ہاشمی خون دورہ کرتا ہے وہ تو کبھی اسکو گوارا کرینگے۔

انجمن نے پادریوں کے زنانہ سکول کم کرنے کی بھی تدبیر نکالی ہے کہ اسلامی طور پر لڑکیوں کی پڑھائی کا کافی بندوبست کر دیا جائے۔ اس کام کے لیئے روپیہ درکار ہے۔ اب ایک بیچارہ مولوی محمد حسین اور اس کی نیک بیوی اپنی ذاتی کوشش سے یہ کام کر رہے ہیں۔ کیا یہ کافی ہو گیا؟ ہرگز نہیں۔ تیسرا کام نومسلموں کے ساتھ مراعات۔ یعنے بمقدور ہو تو چندے اسکے کھانے پینے رہنے کا سامان کرے۔ پھر اسکو کسی کام پر لگا دیا جائے۔ اسمیں بھی جیسا کچھ کرنا چاہیئے تھا۔ اسکا بسبب کافی سرمایہ نہونے کے دسواں حصہ بھی کام نہیں ہوا۔

چوتھا کام جو فرض کفایہ ہے۔ اور جسکے ترک سے آج تک تمام شہر گناہگار ہو رہا تھا۔ لاوارث اور متوفی مسلمانوں کی تجہیز و تکفین ہے۔

شفاخانوں میں لاوارث مسلمانوں کو یوں ہی بے غسل و کفن اور بغیر نماز جنازہ گڑھے میں ڈالدیا جاتا ہے۔ پھر کیا اسکی تجہیز و تکفین اور نماز جنازہ تمام مسلمانوں پر فرض نہ تھی۔ اور اسکے ترک سے تمام شہر عالم و جاہل امیر و غریب خدائے تعالے کے گنہگار اور مورد قہر نہیں ہوتے؟ ضرور ہوتے ہیں۔ دینی کتابوں کو دیکھو۔ اور غیرت بھی کرو کہ تمہارا بھائی بے کسی کی حالت میں شفاخانے پہنچا وہاں ڈاکٹر صاحب نے اپنا تجربہ حاصل کرنے کیلیئے

مُسلمان میت کو چیر پھاڑ ڈالا۔ اور پھر سڑے گلے کپڑے میں بلکہ وہ بھی نہیں ہوتا کسی گڑھے میں ڈلوا دیا۔ گیدڑ کُتے اُس کی لاش کو کھاتے اور خراب کرتے ہیں۔ اور ہم خواب خرگوش میں پڑے ہیں۔

کہاں گئی تمھاری ہمدردی اور کہاں گئی تمھاری غیرت آبائی۔ تمھارے بزرگ ایک مُسلمان کے خون اور بے حرمتی میں اپنے صدہا خون بہانے کو آمادہ ہو جاتے تھے۔ اور یہی وجہ انکے پھلنے پھولنے کی تھی وہ ملکوں کے مالک اور بہت سے بنی نوع انسان کے حاکم بنائے گئے۔ بیشمار دولتوں کے ڈھیر انکے پاؤں تلے ڈالدئیے گئے تھے۔ انکی عزت و شوکت کا پھریرا اقبالمندی کے پہاڑوں پر لہرایا کرتا تھا۔

اب جو تم میں انکی کوئی بھی بات نہیں تو تمپر کیوں اُس کی وہ رحمت ہو کیوں تمہاری مصیبت پڑے دستگیری کرے۔ اور کونسی بات سے سید المرسلین شفیع المذنبین کا تمپر سایہ رہے؟ پھر تمھارے مخالف تمھیں کیوں بھیڑ بکریوں کی مانند نہ سمجھیں۔ جاگو جاگو۔ ہوشیار ہو جاؤ۔ ہماری قوم کے دو رکن تھے۔ ایک علماء و مشائخ۔ ان بزرگواروں میں بھی وہ بات نہ رہی۔ اور جو کسی میں ہے تو کم۔ آپس کی لڑائی اور ادنی ادنی اختلافی مسائل پر چھیڑ چھاڑ کے سوا اور کسی طرف توجہ نہیں۔ دوسرا رکن اُمراء تھے۔ اِن کا تو کچھ کہنا ہی نہیں۔ کوئی کل ہی سیدھی نہ رہی۔ عیاشی شہوت پرستی کمینوں اور مسخروں کی صحبت۔ گنجفہ و شطرنج کا شغل انکی گھٹی میں پڑ گیا۔ کیسی قوم کی ہمدردی کیا اسلام کا پاس؟ شکل و صورت وضع و حرکات سے یہ بھی نہیں معلوم ہوتا کہ حضرت مُسلمان ہیں یا ہندو یا عیسائی۔ یا کچھ اور۔ اور ہاں اسلام نام آبائی میراث میں اِن کی نجات اور سچا مُسلمان کہلانے اور جنت کا وارث ہونے کے لیئے کافی ہے۔

بھائیو! پہلے زمانے میں تمہارے بادشاہ تمہارے کام کر دیا کرتے تھے۔ جس لیئے تم احدی بنگئے مسجدیں بنائے تو بادشاہ مدارس بھی قائم کرے تو بادشاہ یتامیٰ کی پرورش بھی کرے تو بادشاہ علوم اسلامیہ کو قائم بھی رکھے تو بادشاہ۔ مگر اب تو بادشاہ اسلام نہیں یہ تمہارے کام کون کریگا؟ اب کرو تم۔ یہ خود کا ہی کوئی نئی بات نہیں۔ تمھارے بزرگ بھی کرتے تھے۔ صحابہ و تابعین کا زمانہ تمھیں یاد نہیں؟ وہ اپنے کام ملکر آپ کرتے تھے۔ بلکہ بادشاہ بھی وہی بنا کر لیتے تھے۔ جیسا کہ آج کل یورپ کی ترقی یافتہ اور با اقبال قومیں کر رہی ہیں۔

بحمد اللہ ابھی مسلمان اور قوموں سے گئے گزرے نہیں۔ انہیں ہمت بھی ہے۔ سخاوت کا مادہ بھی بہت کچھ ہے۔ غیرت و شجاعت بھی ہے۔ یہ سب کچھ ہے مگر ملکر کام کرنا نہیں آتا۔ افراد متفرقہ کو جمع کرکے ایک مستحکم قوت بنانے کا عمل بھول گئے۔ اگر یہ عمل تمہارے ہاتھ آگیا۔ اور کسی معلم نے پڑھادیا تو پھر تم وہی ہو جو تھے۔ تمھارا بگڑا ہی کیا ہے۔ مرثیہ خوانوں کی ڈراؤنی نظم اور یاس کے مرثیوں پر نہ جاؤ نہ اُن کی مبالغہ آمیز باتوں کو سُنکر ہمت ہارو۔ ذرا ہاتھ پاؤں ہلاؤ۔ یہی ہمدردی اور ترقی کا میدان ہے جسکو یہ انجمن دکھلا رہی ہے۔

انجمن کا ملک اور خزانہ کیا ہے؟ چھوٹی چھوٹی چیزیں اگر مستقل ہوکر علماً ہیں لاؤ تو بہت کچھ ہے آٹے کی مٹھی جو ابھی چند محلّوں سے وصول ہوتی ہے کسی پر کیا مشکل ہے۔ جو آٹا گوندھتے وقت ایک مٹھی گھڑے میں اس کارخیر کے لیئے ڈال دی جاوے۔ یوں بھی تو بہتیرے ملنگ آتے ہیں اور سوٹے کے زور لیجاتے ہیں اور کیا قربانی کی کھالیں یہ بھی کوئی بڑی بات نہیں۔ اسیطرح بیاہ شادیوں میں جو سینکڑوں روپیہ فضولیات میں اُڑایا جاتا ہے اگر اسمیں سے ایک بہت چھوٹا حصہ اس کام کے لیئے معین کردیں تو انکے گناہ کا کفارہ اور قومی کام کا خاصا سہارا ہے۔ پھر میلے تماشوں نمایشوں پھول والوں کی سیر میں قرض لیکر جاتے ہیں۔ اگر فی روپیہ ایک ایک پیسہ بھی اس کارخیر کے لیئے جمع کریں تو بس ہے۔ عمارت بنانے والا اور بنک میں سودخوری کے لیئے روپیہ جمع کرنے والا اگر کچھ بھی اس آسمانی بنک میں جمع کردے تو کیا مرنے کے بعد اسکے کام نہ آوے؟ ضرور آئے۔ سینکڑوں لاوارث دولت چھوڑ کر مرجاتے ہیں جسکو سرکار لے لیتی ہے۔ مگر اس بدنصیب کو اتنی توفیق خدا نہیں دیتا کہ کچھ اپنے ساتھ بھی لیتا جاوے۔

مگر بھائیو خدا بھی بڑا غیور ہے ہر ایک کا نہیں لیتا۔ حرام مال جو ناجائز وسائل سے پیدا کیا ہے اور اسپر غش ہے۔ سانپ کی طرح اسپر بیٹھا پہرا دے رہا ہے نہ آپ کھاوے نہ کسی کو کھانے دے۔ خدا نہیں چاہتا کہ اس مال کو اپنی راہ میں صرف ہونے دے۔ جس قوم کو خدا نیک کام میں صرف کرنے کی ہمت دیتا ہے جان لو کہ اُسپر مہربان ہے۔ یہ قوم بڑھے گی۔ آپنے مصر میں مدرسہ جامع ازہر سنا ہوگا؟ جسمیں بارہ سو ۱۲۰۰ مدرس ہیں۔ اسپر اسکے اور مصارف کا اندازہ کرلیجئے۔ پھر یہ کس کی طرف سے ہے؟ عام مسلمانوں کی طرف سے۔

مرنے والے سعادتمند مسلمان اپنی جائداد میں سے ایک حصہ اسکے لیئے وقف کر جاتے ہیں۔ شادہ شدہ آب وہ ملکات ایک چھوٹی سی سلطنت ہوگئی۔ یہ مدرسہ کئی سو برس سے ہے جبکہ کیمبرج کالج کا دنیا میں نام و نشان بھی نہ تھا۔ جلال الدین سیوطی وغیرہ بڑے علما، اسی مدرسہ کے طلبا ہیں۔

ہائے ایک ہمارے اوقاف ہیں کہ لوگوں کے ہاتھوں میں پڑکر لاشئے ہوگئے اور ہوتے جاتے ہیں۔ خدا توفیق دے کہ ہندوستان کے مسلمان بھی جاگیں۔ آمین آمین۔

وقت بھی کم ہے اور میں تیار ہوکر بھی نہیں آیا۔ دل میں تو بہت کچھ تھا کہ کہوں مگر پھر کبھی سہی والسلام

غزل طبعزاد منشی محمد کرم اللہ خاں صاحب ممبر کارکن و مہتمم یتیمخانہ انجمن

حضرت صدر انجمن! سلسلہ کارروائی جلسہ میں بزمرہ شعرا مجھے وقت نہیں دیا گیا تھا۔ اسواسطے میں آپسے اجازت چاہتا ہوں کہ میں نے جو چند شعر کہے ہیں وہ آپکے سامنے پڑھ دوں۔ میں شاعر نہیں ہوں یتیموں کی حالت نے جو کچھ میرے دلپر اثر کیا تھا وہ بے ساختہ موزوں ہوگیا ہے۔ اداے مطالب مقصود ہے تکلفات شاعری سے غرض نہیں ہے

ذرا تو نرم ہو دلکو پیار و یتیم بچے بلک رہے ہیں
اٹھالو گودوں میں انکو یارو تمہارے مونہ کو یہ تک رہے ہیں

لگالو چھاتی سے اپنی لیکر بٹھالو ان کو دلوں کے اندر
یہ ننھے ننھے سے ہاتھ تمپر اٹھا اٹھا کر چمک رہے ہیں

نہ دست بازو میں انکے قوت نہ دوسروں سے امید شفقت
پدر کی الفت نہ ماں کی چاہت ادھر میں گویا لٹک رہے ہیں

عدو کے دیں انکی تاک میں ہیں ہمیشہ فکر ہلاک میں ہیں
بچاؤ انکو کہ راہ ان کی بہت سے قزاق تک رہے ہیں

جہاں میں توام ہے رنج و زحمت نہیں خبر ان کی کوئی لیتا
چنے ہیں غیروں نے پھول اپنے یہ بن کے کانٹے کھٹک رہے ہیں

ہمارے دامن میں جو ہیں گوہر وہ ایسے ہمکو ہوئے ہیں دوبھر
ہم اپنے دامن جھٹک رہے ہیں رقیب انکو لپک رہے ہیں

یہ عرش اسلام کے ستارے تمہارے پیارے نبی کے پیارے
ڈرو خدا سے کہ یوں بچارے ہلاک ہی ہیں سسک رہے ہیں

ہے باغ اسلام یوں ہی ویراں اور اسپہ لٹتے ہیں یہ غضب ہے بپا
کھلیں ہیں قسمت سے کچھ جو کلیاں انھیں بھی ظالم چٹک رہے ہیں

یتیم خانہ میں کوئی دیکھے کہ بچے کرتے ہیں کیا تماشے
یہ بولتے ہیں کچھ اسطرح سے کہ جیسے بلبل چہک رہے ہیں

فللہ الحمد کچھ مسلماں ہیں ایسے سرگرم محنتوں میں ۔ کہ مثل گوہر جبیں سے اُنکے عرق کے قطرے ٹپک رہے ہیں
مسافروں کے ہیں رنگ فق فق جہاں ہے تاریک دشت لق و دق ۔ نہ راحلہ ہے نہ زادِ مطلق بغیر رہبر بھٹک رہے ہیں
کچھ ایسے مجبور ہو گئے ہیں فلک کے ہاتھوں سے اب مسلماں ۔ جو کر سکیں اُف بھی کیا یہ طاقت سر اُنکو دے دے کے پٹک رہے ہیں
کہا یہ رو کر کسی نے قصہ یہی ہے اسلام کا بھی نقشہ ۔ کہ شیر بن میں پڑا ہے مردہ اور اُس پہ گیدڑ بھبک رہے ہیں
گزر گئی ہیں مصیبتیں گو نہ بھولو اُنپر کہ سہل تھیں وہ ۔ اب آنے والی ہیں آفتیں جو کلیجے اُن سے دھڑک رہے ہیں
یتیم بچوں کا ایک شیدا بیان کرتا ہے اُن کا دکھڑا ۔ رواں ہے آنکھوں سے اُسکی دریا ہر اشک ٹپ ٹپ ٹپک رہے ہیں

قصیدہ از نتائج افکار یکے از ممبران کارکن انجمن

بسم اللہ الرحمن الرحیم

اے ہمارے کارساز۔! اور اے ہمارے کبریا! ۔ کر ہماری کوششوں کو مستقل۔ اور بے ریا
باغ جو ہم نے لگایا ہے۔ اُسے سرسبز کر ۔ فضل سے اپنے بہارستان بستاں کر دکھا
پھل چکھا اس بوستاں کے۔ اپنے بندوں کو ضرور ۔ باغباں تو ہے۔ کریں پھر کس سے ہم یہ التجا
چور بیٹھے ہیں پسِ دیوار۔ ہر دم منتظر ۔ اور ہماری غفلتیں۔ اک دو نہیں۔ بے انتہا
بسترِ راحت پہ۔ گھوڑے بیچ کر سوتے ہیں ہم ۔ تاک میں بیٹھے ہیں سارق۔ روز و شب صبح و مسا
شرم سے آنکھیں جھکا کر۔ اب تو یہ کہتے ہیں ہم ۔ اس گلستاں کے گلوں کا۔ تو نگہباں ہے خدا!
لوگ کہتے ہیں۔ صراحت سے کنایت ہے بلیغ ۔ اضطرابِ دل۔ نہیں اس مسئلے کو مانتا
وہ یہ کہتا ہے۔ کہ دردِ دل۔ کہو اس طرح سے ۔ جو زباں سے نکلے۔ اور دل میں کرے۔ ہر اک کے جا
پس یہ بہتر ہے۔ کہ ہم اس چیستاں کو چھوڑ دیں ۔ اب سنائیں دردِ دل۔ سب صاحبوں کو۔ برملا
حفظِ ملت کی۔ اگر کچھ بھی حکایت تم میں ہے ۔ اور رگوں میں جوش کھاتا۔ خون ہے۔ ناموس کا
اپنے بچوں کو بچاؤ غیر کے ہاتھوں سے تم ۔ لڑکیوں کے واسطے کھولو مدارس جا بجا
وہ گلستانِ محمدؐ سے۔ جنہیں گل بے شمار ۔ اور دامن۔ خارِ دینِ عیسوی سے لیں بچا

پودے ہوں اسلام کے۔ قلمیں لگائیں پادری
جامۂ زربفت پر۔ پیوند ہو تو زیب کا

ایسی حالت میں بھی تم۔ خاموش بیٹھے مونہ تکو
سر جھکا لوگے۔ خدا کے سامنے بولوگے کیا؟

ہاں تدارک تمکو کرنا ہے۔ تو پہلے سے کرو
پانی چڑھ آیا اگر۔ پھر روکنے سے فائدہ؟

تاک میں اسلام کی۔ تھے مدتوں سے مدعی
روز باغ سبز دکھلاتے تھے۔ ہمکو اک نیا

مونہ دکھایا۔ کامیابی نے۔ انھیں عرصہ کے بعد
آڑ میں۔ تعلیم کی۔ بس کام اپنا کر لیا

لڑکیوں کے واسطے۔ اسکول جاری کر دیئے
اور یتیموں کو سہارے۔ گود میں اپنی لیا

سچ اگر پوچھیں؟ تو تم کو صاف کہنا چاہیئے
اس لب خشک پر۔ پانی کا دھوکا ہو گیا

جب یہ دھلی کے مسلمانوں نے۔ دیکھا حال قوم
چند اہل درد نے۔ کی مجلس شوریٰ بپا

تاکہ بچے مومنوں کے۔ دین باطل سے بچیں
ڈال دی اس وجہ سے دارالیتامیٰ کی بنا

جبکہ لڑکے اس طرح سے پرورش پانے لگے
لڑکیوں کے بھی پڑھانے کا نکالا سلسلہ

اے مسلمانو! ذرا ہمت کو تم فرماؤ کام
کام ہمت سے ہوا کرتا ہے دنیا میں سدا

گر گیا ہے کام۔ تو پہنچاؤ اس کو اوج پر
سب کا ہے یہ فرض اہل اغنیا ہوں یا گدا

اے خدا کے پاک بندے۔ اے رسول ذوالجلال
تیری امت پر مصیبت کا پہاڑ ایسا گرا

امت مرحوم اس کا بوجھ اٹھا سکتی نہیں
سخت حیراں ہے کہ لے اس درد کی کس سے دوا

چار سو مایوس نظریں ڈالتی ہے روز و شب
پر نہیں پاتی کہیں۔ اپنے مسیحا کا پتا

اے مسیحا اپنے بیماروں کی آکر لے خبر
جن کو راس آئی نہیں ہے ہند کی آب و ہوا

جب سے ہندوستاں میں آئے ہیں وطن کو چھوڑ کر
کاہلی اور پھوٹ کے امراض میں ہیں مبتلا

گو تسلی دی انھیں یاں کے طبیبوں نے۔ مگر
کون کر سکتا ہے اب اُن کی دوا تیرے سوا

اے محمدؐ از دل و جان من فدایت میشوم
ابسط الایدی لنا فی کل حین للدعا

مثنوی از نتائج افکار ڈاکٹر محمد اسمعیل خاں صاحب ذبیح دہلوی

بحمدِ شہنشاہِ ہر دوسرا
نہیں جس کا ثانی کوئی دوسرا

و نعتِ رسولِ خدائے کریم
کہ جو تھا یتیم اور محبِ یتیم

وہ یعنی محمد علیہ الصلوٰۃ
ازل میں جو تھا سببِ کائنات

ہوا بود سے جس کی کل کا وجود
کروڑوں سلام اُس پہ لاکھوں درود

اور اُس پر کہ جو اُس کی اولاد ہے
جہاں جس کی برکت سے آباد ہے

اور اصحاب پر بھی ہزاروں سلام
بنا جن سے اسلام دار السلام

وہ اصحاب جو والہٗ آل تھے
بنا سنے ہوئے حالِ ما قال تھے

وہ اصحاب جنکی ظفر دست بس
وہ اصحاب جن کی اذاں صوتِ کوس

وہ اصحاب جن کے قیام و قعود
قواعد پئے خوفِ قومِ حسود

وہ اصحاب جو ہادیِ قوم تھے
وہ اصحاب جو عادیِ صوم تھے

یتیموں کی کرتے تھے وہ پرورش
ز نقد و مکان و لباس و خورش

انہیں کی اعانت میں سرگرم تھے
بظاہر بڑے سخت پر نرم تھے

فقیری میں بھی اُن کا اک وقر تھا
کہ الفقر فخری کا یہ فقر تھا

برستا تھا صورت سے گو افتقار
ٹپکتا تھا سیرت سے پر اقتدار

بلا مشورہ کچھ نہ کرتے تھے کام
عوام اُن میں ہوتے کہ ہوتے امام

بڑے کو نہ چھوٹے پہ ترجیح تھی
نہ اس بات میں اُس کی تفضیح تھی

ہر اک اُن میں حامی تھا ہر ایک کا
بھلا ایک تھا مردمِ نیک کا

وہ ایکا ترقی کا باعث ہوا
کہ ہر ایک ملکوں کا وارث ہوا

کیا کام ایکے نے تلوار کا
ہوا نام لاکھوں میں دو چار کا

عجب ایک دم تھا دمِ چار یار
کہ ہر اک تھا اک جانِ قالب ہزار

وہ تدبیر جو اصل میں عقل تھی — انہیں میں تھی اوروں میں اک نقل تھی
یہ سب کچھ تھا اک جلوۂ اتفاق — مگر حیف ہمکو ہوا وہ ہی شاق
عروس نفاق اب تو ہر گھر میں ہے — اسی کا ہی سودا ہر اک سر میں ہے
فقط مخرب دیں نہیں یہ عروس — ہلاکو بھی جانو برائے نفوس
وہ نیرنگ سازاس کی ہوتی ہے بزم — اٹھے جی ہیں بیٹھے ہوئے عزم رزم
عداوت قضا خیز اک ناز ہے — حسد فتنہ انگیز انداز ہے
ادا بخل ہے اور غمزہ غضب — کرشمہ ہے کینہ سبب بے سبب
جہالت اشارہ ضلالت ہے غنج — کدورت کنایہ ہے ایما ہے رنج
مگر شکل سے ہے نہایت وہ دلفریب — مسلمان کھوتے ہیں صبر و شکیب
اسی کی وفا پر مسلماں ہیں غش — اسی کی جفا پر مسلماں ہیں خوش
مٹے اس کی بانازرفتار پر — مٹے اس کی ناساز گفتار پر
اسی کے سبب کھوئی اب سلطنت — اسی کے سبب کھوئی سب مملکت
وہ جرأت وہ ہمت وہ سطوت کہاں — شجاعت بسالت بطالت کہاں
وہ دولت وہ صولت وہ شوکت گئی — وہ عزت وہ ثروت وہ حشمت گئی
سزا دے گیا اُن کو عشق نفاق — سزا دے گیا انکو عشق نفاق
کہ اب مفلسی سے ہم آغوش ہیں — نرے فاقہ مستی سے مدہوش ہیں
جو مخدوم تھے اب وہ خادم بنے — جو محکوم تھے اب وہ حاکم بنے
کرو اتفاق اب بھی مل کر تمام — کہ ادبار کا تا کہ ہو اختتام
یتیموں کی امداد تم بھی کرو — یتیموں کو کچھ شاد تم بھی کرو
فلاکت صعوبت تمھاری ٹلے — اس ادبار کا بوجھ بھاری ٹلے
جو مل جل کے تم میں سے شاداں رہے — ذبیح حزیں اُسپہ قرباں رہے

ترکیب بند رقم زدہ سید وحید الدین احمد صاحب بیخود

جناب صدر انجمن و دیگر معزز حاضرین - نہایت ادب کے ساتھ ملتمس ہوں کہ آپ صاحب میری اس بیجا با جرأت کو معاف فرمائینگے - یہ پہلا ہی موقع ہے جو میں ایک ایسے بڑے قومی جلسہ میں اپنی ناچیز نظم سنانے کی مبادرت کرتا ہوں - مجکو نہ شاعری کا دعوے اور نہ میں نے یہ نظم داد چاہنے کی غرض سے لکھی جس خالص اور پاک نیت کے ساتھ آپ سب گام فرسا ہو کر یہاں تشریف لائے ہیں اُسی نے مجھے بھی یہ چند بند مختلف مضامین کے مرتب کرا دیئے ہیں - ان کا مقصد اسکے سوا اور کچھ نہیں کہ اہل اسلام کا آجکل بیکس و درماندہ ہونا آپ پر ظاہر ہو - اور اس انجمن مؤید الاسلام نے جن ضروری اور نیک کاموں کی انجام دہی کے لیئے کمر ہمت باندھی ہے اُنکی طرف آپ صاحبوں کو رغبت دلائی جائے - جناب باری عز اسمہ کا ہزار ہزار شکر ہے کہ آج انجمن اپنی عمر کے تیسرے سال میں قدم رکھتی ہے - میں اپنی نظم کی پوری داد اسکو سمجھونگا اگر میری یہ نظم آپ صاحبوں میں سے ایک کو بھی پوری ایمانی خوشی سے بھر دے اور وہ تصمیم کے ساتھ آیندہ سال میں اس نیک کام کا حامی بنجائے -

بسم اللہ الرحمن الرحیم

وہ اسلام گھر جسکا بیت کہن ہے — وہ اسلام جسکا مدینہ وطن ہے
وہ اسلام فتنے مٹاتا رہا جو — وہ پامال شر و فساد و فتن ہے
وہ اسلام جو دوست تھا دشمنوں کا — اب اُس کا مخالف یہ چرخ کہن ہے
وہ گلزار عالم تھا جس سے معطر — سموم حوادث سے اُجڑا چمن ہے
بلاؤں کو کرتا تھا جو دور سب کی — وہ خود مبتلائے بلاؤ محن ہے
تھے سب رفیق اور غمخوار اُس کے — فقط ایک حسرت ہی سایہ فگن ہے
نہیں کوئی بھی سرپرست اسکا باقی — یتیم اب جہاں میں وہ دُرّ عدن ہے
بہت سی بلاؤں کے ہیں وار اُسپر — زمانے کے ہاتھوں سے وہ خستہ تن ہے
کرے گر فلک کر رہا ہے بُرائی — کہ یہ تو ہمیشہ سے اس کا چلن ہے

کدھر ہیں ہوا خواہ اسلام آئیں
کہ اس وقت تاریک میں کام آئیں

دلوں کو امیدوں سے مسرور رکھو ۔ نفاق و عداوت کو بس دور رکھو
وہ ایکا جو اسلام میں تھا ہمیشہ ۔ اُس ایکے کو جاری بدستور رکھو
مٹاؤ نہ آپس میں رسم تعلق ۔ فسادوں کے شعلے کو کافور رکھو
کدورت یہ آپس کی اچھی نہیں ہے ۔ دلوں کو صفائی سے پرنور رکھو
رولاتی ہے خوں دل کو بچوں کی حالت ۔ کلیجہ میں اس غم سے ناسور رکھو
تمہارے ہیں یہ لاج ہے ان کی ہمکو ۔ انھیں ہر طرح شاد و مسرور رکھو
مٹاؤ نہ ان کی محبت دلوں سے ۔ دلوں کو محبت سے معمور رکھو
انھیں کے رہو کام میں رات دن تم ۔ انھیں کا شب و روز مذکور رکھو
کرو تم یتیموں کا اکرام دل سے ۔ یتیموں کے دشمن کو مقہور رکھو

اسی میں رضائے خدا و نبیؐ ہے
رسوؐل و خدا کی اسی میں خوشی ہے

جو لاوارث آتے تھے معصوم اکثر ۔ تو یہ پادری اُن یتیموں کو لیکر
کرسچن بناتے تھے اسلامیوں کو ۔ بہانہ تھا اک پرورش کا مقرر
کیا انسداد اس کا اس انجمن نے ۔ مُسلمان بچوں کا حق تھا یہ ہمپر
لیئے ہمنے سرکار سے کہہ کے بچے ۔ بڑی کوششیں کرکے بدلا مقدر
بہت سی کھکیڑیں اٹھا کر ہولے ہے ۔ زمانہ مددگار و تقدیر یاور
بڑے جادوں سے مسخر ہوے دل ۔ ہوا کارگر عاقبت اپنا منتر
کرو شکر دل سے تم اس انجمن کا ۔ ملے گا کوئی تمکو ایسا نہ رہبر
ترقی جو اسلام کی چاہتے ہیں ۔ کریں اس کی امداد سب بھائی ملکر

توقع ہے حق سے علی الرغم دشمن — یہ پودا ہو آخر کو نخل تناور

مراد اپنے دل کی ہے بر آنے والی
دعائیں یہ خالی نہیں جانے والی

یہ ہر سو خوشی کی نوید آج کل ہے — یتیموں کے بھی گھر میں عید آج کل ہے
بہت مدتوں سے تمنا تھی جس کی — وہ ساعت وہ وقت سعید آج کل ہے
ادا شکر تم محسنوں کا کرو اب — یہ چرچوں میں گفت و شنید آج کل ہے
امید کرم میں ہیں دل شاد ایسے — لبوں پر لدینا مزید آج کل ہے
شریک انجمن میں اگر ہوں نہ آکر — یہ مہمان دیں سے بعید آج کل ہے
ترستی تھیں یہ آنکھیں جنہیں دیکھنے کو — میسر ہمیں انکی دید آج کل ہے
ہوا ختم یہ دوسرا سال بھی اب — شروع اور سال جدید آج کل ہے
تنزل کے آثار مٹتے چلے ہیں — ترقی کی سب کو امید آج کل ہے
تفوق نہیں ہے کسی پر کسی کو — کہ ہر شخص ہم میں وحید آج کل ہے

یہ مل کر مسلماں جو بیٹھے ہیں باہم
رکھے اسکو قائم خداوند عالم

بہتوں کا شریفوں کے گھر میں گزر ہے — وہ تعلیم ایماں کا جسمیں خطر ہے
نکلتے ہیں رستے ہمارے چلن میں — کہ شرم و حیا سے تو قطع نظر ہے
یہ کہنا کہ پردے کی یہ رسم کیا ہے — بس آزادگی میں مزا ہے اگر ہے
وہ راہیں بتانی وہ باتیں سجھانی — کہ جن میں اک آوارگی کا اثر ہے
بہت سے گھرانے کہ سچن سنے ہیں — سمجھتے ہیں ناداں اسی میں مفر ہے
یہیں واقعات ایسے گزرے ہیں اکثر — کہ جن سے زمانہ ابھی بے خبر ہے
حذر چاہیئے ایسی تعلیم بد سے — کہ ایمان و عصمت کا جسمیں ضرر ہے

بہت چکنی چپڑی ہیں دیکھیں ہاتیں
بہت سے دلوں کے پھسلنے کا ڈر ہے
بہت سو چکے غافلو اب تو جاگو
قیامت کی اک آنے والی سحر ہے

ذرا ان کی گھاتوں سے ہشیار رہنا
خبردار رہنا! خبردار رہنا!

کبھیں تم سے کیا اُن غریبوں کی حالت
شفا خانوں میں جن کی ہوتی تھی رحلت
نہ ہوتا تھا پاس اُنکے بھائی نہ بیٹا
عجب بیکسی سے وہ ہوتے تھے رخصت
اُٹھاتے تھے ٹھیلوں پہ حمّال اُن کو
مسلمان میت کی ہوتی تھی یہ گت
یونہیں داب دیتے تھے لیجا کے اُن کو
نہ غسل و کفن تھا میسر نہ تربت
نہ دیکھی گئی آخر اس انجمن سے
مسلمان بھائی کی ایسی فضیحت
ہوئی اُن کے لینے کی تدبیر آخر
ملی اُن کی گور و کفن کی اجازت
اٹھایا کریں گے اب اُن کو مسلماں
سدھاریں گے مسکین جو سوئے جنت
غرض ہے فقط ایک اس انجمن کی
کہ اسلام کی ہر طرح ہو اعانت

جو غمخوار قومی نہ دو چار ہوتے
تو سب مظلمہ میں گرفتار ہوتے

دعا میں ہماری اثر دے الٰہی
یتیموں کا دل شاد کر دے الٰہی
کہ اس قوم مفلس کی حاجت روائی
تمنا کے دامن کو بھر دے الٰہی
ہمیشہ رہے قوم کا داغ جس میں
زمانے کو ایسا جگر دے الٰہی
زباں تک نہ حرفِ سوال آنے پائے
طلب سے ہمیں بیشتر دے الٰہی
رہیں انجمن کے نہ محتاج پھر یہ
یتیموں کو علم و ہنر دے الٰہی
نہیں رحم آتا یتیموں پہ جنکو
ہماری سی اُن کو نظر دے الٰہی
کریں جو یتیموں کی خدمت میں کوشش
انھیں باغ جنت میں گھر دے الٰہی

[illegible]

دعا پر سخن ختم کرتا ہے بیخود — دعا کو جگہ عرش پر دے الٰہی
وہ دینا پڑے تجھکو مانگوں جو تجھسے — کچھ ایسا زباں میں اثر دے الٰہی

زمانہ کی جب تک ہے بنیاد یارب
رہے انجمن شاد و آباد یارب

نظم۔ سرآمد شاعرانِ زمان جناب مولوی محمد عبد الرحمن صاحب راسخ دہلوی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

جلوت میں ہے جو عیاں وہ تو ہے — خلوت میں ہے جو نہاں وہ تو ہے
ہر نقش میں ہے تری نشانی — جس کا نہیں کچھ نشاں وہ تو ہے
بے حرف و زباں بتائے جس نے — صد معنیِ کُن۔ فکاں وہ تو ہے
کیونکر نہ ہو جان سب کو پیاری — ہے جسپہ گمانِ جاں وہ تو ہے
کہنے کی ہے بات۔ لامکانی — ہے وہ جو جہاں تہاں وہ تو ہے
یہ بھید بھی جان دے کے جانا — کہیئے جسے جانستاں وہ تو ہے
دی تو نے زباں کو طاقتِ حمد — بخشی جس نے زباں وہ تو ہے

ہر جان میں دل میں رگ میں ہے تو
عالم سے نہاں ہے جگ میں ہے تو

گلشن میں ہے گل۔ تو گل میں ہے بُو — عالم میں چمن۔ چمن میں ہے جُو
گردن میں رہا تو ہار بن کر — گر سر پہ چڑھا تو ہو کے گیسو
ہے دل میں نہاں تو طاقتِ دل — گر ہاتھ میں ہے تو زورِ بازُو
پہلو میں کسک۔ کسک میں لذت — پتلی میں نظر۔ نظر میں جادو
روئے تو نقاب برکشادہ — صد برق زدہ بعالمِ ہُو

ہر چار طرف تو ئی تو ئی ہو — گر چاک ہو پردۂ من و تو
دستِ موسٰیؑ ! دمِ مسیحا !! — بارے تو نے ہزار پہلو

ہر روز نئی ہے شان تیری
ہر آن جدا ہے آن تیری

پنہاں ہے نظر سے تیری حکمت — وحدت سے عیاں ہوئی جو کثرت
کثرت نے کیا خلاف۔ باہم — ہر قوم نے لی جدید ملّت
معبود بنا لیئے بہت سے — بدعت ہوئی شرک۔ شرک بدعت
محکوم تھا کوئی نفس بابہ کا — شیطان نے کی کسی کی دُرگت
جب پھیل گیا۔ جہاں میں عصیاں — بے پردہ ہوئی گنہ کی صُورت
دنیا میں نبیؐ وہ تو نے بھیجا — تھی رحمتِ عام جس کی بعثت
وہ فخرِ رُسل۔ وہ ہادیِٔ کُل — وہ صاحبِ مصحف و شریعت

در دیدہ کشم غبارِ راہش
جانِ من و تو نثارِ راہش

بعد از بعثتِ رسالت

پھر ملّتِ حق نے پائی رونق — قَدْ جَآءَ رَسُوْلُنَا مَعَ الْحَقّ
ہر علم کو وہ علاقہ جس سے — مصدر سے ہے جو نظام مشتق
تعلیم وہ دی کہ جس کے ہوتے — تعلیم زمانہ۔ جہل مطلق
وہ بات بتائی جس کے باعث — بوزید پہ۔ طعنہ زن ہے بشنق
ہمت کے قدم سے کر دیئے طے — میدان بڑے بڑے لق و دق
انگلی سے ہوا قمر۔ دو پارہ — کفار کا سینہ ہو گیا شق
سیدھی وہ بتائی چال ہم کو — ہو جس سے وزیر چلکے بیذق

ہر کام کو نیک کر دیا تھا

اسلام کو ایک کر دیا تھا

تثلیث کو کر دیا تھا چو رنگ — تھا قافیہ بُت پرستوں کا تنگ
توحید کے ساز نے کیا کام — بے رود و رباب و بربط و چنگ
لینے کے لیئے حقوق باری — کُفار سے تھی ٹھنی ہوئی جنگ
تعلیم ازل کے سامنے تھا — تقویم قدیم نقش ارژنگ
سب نار مجوس ہو گئی سرد — توحید ہوئی وہ گرم آہنگ
کعبے کے بتوں کو توڑ پھینکا — پاسنگ بنے وہ پارۂ سنگ
جب دیں کا سبق پڑھا دیا سب — دنیا کے سکھائے بیشتر ڈھنگ

ابوابِ فلاح سب پڑھائے
اسبابِ صلاح سب بتائے

چمکایا جہاں میں مہر توحید — عالم سے مٹائی رسم تقلید
در زیر فلک فنا و یکسر — سرّے کہ ملک بگوش نشنید
چون دادہ خبر ز بود و نابود — بر سنگ شکست جام جمشید
سربستہ کھلا۔ خُم حقیقت — خمخانۂ حق میں ہو گئی عید
باطل کا جہاں سے کھو دیا کھوج — تبلیغ نے کی وہ حق کی تائید
ہادی کا پیام۔ کیوں نہ ہوتا — بندوں کے لیئے نوید جاوید
پیغام ہی تھا شنیدنی وہ — تعلیم ہی تھی وہ قابلِ دید

شد چرخ ز نور صبح خنداں
انگشت تحیّرے بہ دنداں

جب ملتِ حق ہوئی مکمّل — مجرا ہی کے سب نکل گئے بل
آساں ہوا نکتۂ حقیقت — تھا ایک پہاڑ تل کی اوجھل

عُزّیٰ نے شکست فاش کھائی — عزّت سے بندھا ہمارا دنگل
آباد ہوا وہ آخر آخر — جو گھر کہ بنا تھا۔ اوّل اوّل
پوری ہوئیں نعمتیں خدا کی — ہر مسئلہ ہو چکا مدلّل
بندوں پہ ہوئی تمام حجت — اَکْمَلْتُ لَکُمْ ہوا منزّل
تبلیغ کا فرض ادا ہوا جب — دنیا سے اُٹھا نبیؐ مرسل

پر چھوڑ گئے وہ رہنما ہمارے
تھے سارے جو چرخِ دیں کے تارے

وہ حرف غلط مٹانے والے — بنیاد بتوں کی ڈھانے والے
پروانہ ہے جس کا سورۂ نور — اُس شمع سے لو لگانے والے
اسلام کا اُن سے بول بالا — یہ بیل منڈھے چڑھانے والے
تاثیرِ بیاں سے دم کے دم میں — جنت دوزخ۔ دکھانے والے
گمراہوں کو منزلِ جناں کا — سیدھا رستہ بتلانے والے
احکام خدا کے سامنے سب — جھکنے والے جھکانے والے
ہر علم و ہنر کو جان دے کر — دیے کی طرح جلانے والے

اسلام کا دھیان رکھتے تھے وہ
اس نام کا مان۔ رکھتے تھے وہ

اُن سب میں تھے نیکیوں کے جوہر — سینوں میں ازل کے راز مضمر
وعدوں میں وفا۔ وفا میں احساں — قابو میں زباں۔ زباں میں شکر
آنکھوں میں حیا۔ حیا میں۔ خوبی — محشر پہ نظر۔ نظر میں محشر
عادت میں کرم۔ کرم میں اخفا — باتوں میں اثر۔ اثر میں منتر
آفات میں صبر۔ صبر میں شکر — طاعات میں سجدہ۔ سجدے میں سر

اسلام میں دل۔ دلوں میں اسلام — طاعت میں اُمید۔ اُمید میں ڈر
ہمت میں سخا۔ سخا میں ہمت — ہمیان میں ہاتھ۔ ہاتھ میں زر

فطرت میں ہنر۔ ہنر میں دولت
ہمّت میں کرم۔ کرم میں ہمت

مصروف تھے سب ہدایتوں میں — ہر لحظہ تھا دھیان آیتوں میں
تنقیحِ عمل۔ مباحثوں میں — تصحیحِ خلل۔ روایتوں میں
شورائے پہ نظم جماعتوں کی — عبرت پہ نگہ۔ حکایتوں میں
اوصاف ہدیٰ کے جبلتوں میں — الطاف خدا۔ عنایتوں میں
تیور سے عیاں حمیّتِ دیں — جس دین کی تھے حمایتوں میں
مقبول وہ سب۔ فراستوں میں — معقول وہ سب درایتوں میں
جب حجّت دینِ حق مفصل — پہنچی ساتوں ولایتوں میں

یوں رہبرِ دین سب ہمارے
جس طرح کہ صبح کے ستارے

اسلام میں پھر حکومت آئی — باندھے ہوئے ہاتھ دولت آئی
جس ساعتِ نیک کا یقیں تھا — صد شکر وہ نیک ساعت آئی
اسلامیوں میں۔ شہنشہی کی — نقارہ بجا کے نوبت آئی
مفتوح ہوئے ممالکِ غیر — بازو میں ہمارے قوت آئی
حرفت نے نرالے ڈھنگ سیکھے — صنعت کو انوکھی حرفت آئی
وہ عہد تمام ہو چکا جب — صد حیف عجب مصیبت آئی
لوگوں سے لحاظ شرع چھوٹا — اک حشر ہوا۔ قیامت آئی

سب دینِ ہدیٰ کو چھوڑ بیٹھے

زمانۂ حکومت

پیمانِ خدا کو توڑ بیٹھے

بگڑی ہے بہت ہماری حالت
ہے جہل پہ ناز۔ ناز میں کبر
بدیوں میں ہے دھیان۔ دھیان میں بد
کینے میں ہے دل۔ تو دل میں کینہ
کوشش میں خطا۔ خطا میں کوشش
نقصاں میں کرم۔ کرم میں نقصاں
للعاقل تکتفی الاشارہ

انّا للہ۔ یہ مصیبت
سُستی میں عُجب۔ عُجب میں غفلت
نیّت میں طمع۔ طمع میں نیّت
نظروں میں گنہ۔ گنہ میں لذّت
باتوں میں خودی۔ خودی میں عزّت
ہمت میں کمی۔ کمی میں دولت
رکھتا ہے کسی کا قول شہرت

[illegible]

دولت ہمہ ز اتفاق خیزد
بے دولتی از نفاق خیزد

گر مدّ نظر ہے عزّ و تمکیں
محبوب ہے گر وقارِ دنیا
دلخواہ اگر ہے نیک نامی
گر چاہیئے رفعِ آفتِ بد
آتا ہے اگر خیالِ آرام
لو آؤ بتادیں ڈیڑھ انچھر
سب مِلکے دعا کرو۔ کہ یارب

منظور اگر ہے۔ نیک آئیں
مطلوب ہے گر طریقۂ دیں
دلچسپ۔ اگر ہے شورِ تحسیں
گر چاہیئے دفعِ غیر بہ بیں
بھاتا ہے اگر کہ ہوں نہ غمگیں
اُستادِ ازل کی ہے یہ تلقیں
اٰمین اٰمین ثُمّ اٰمیں

[illegible]

کاموں کو ہمارے نیک کر دے
ہم سب کے دلوں کو ایک کر دے

سینوں میں ہمارے ہے دفینہ
جہل و غضب و دروغ و نخوت

کبر و حسد و نفاق و کینہ
ہیں جمع خصائلِ کمینہ

[illegible]

مضمونِ نفاقِ باہمی سے — رستم کا ہے جنگ نامہ سینہ
طاعات و معاملات سارے — صد حیف ہوئے ہیں بے قرینہ
یوں حرفِ نفاق نقشِ دل ہے — جس طرح انگوٹھی میں نگینہ
تدبیر ہے گھر کی۔ خانہ جنگی — لٹتا ہے سیاستِ مدینہ
طوفاں سے ہے مصیبتوں کا برپا — ڈوبا جاتا ہے اب سفینہ

اسلام کی ناؤ کو سنبھالو
گردابِ نفاق سے نکالو

اعانتِ اسلام

کچھ ہوش و خرد سے کام لو تم — یہ ڈوبتی ناؤ تھام لو تم
احسان کرو۔ جہاں پر احسان — بے دام ہے یہ غلام۔ لو تم
مسکین کو دو غریب کو دو — اللہ سے اجرِ تام لو تم
بچوں کو سکھاؤ نیک باتیں — تعلیم کا اہتمام لو تم
اسلام یہ کہہ رہا ہے تم سے — دشمن سے نہ انتقام لو تم
تم پہ یہ ستم۔ کہ دوستوں کا — سو ناز سے اک سلام لو تم
ہے کون سی قوم تم سے پیچھے — کچھ بولو! بتاؤ!! نام لو تم!!!

سنبھلو۔ چلو۔ ملاپ کر لو
لو اپنی مدد تم آپ کر لو

یتیموں کی حالت

ہے ہے یہ غضب یتیم۔ لڑکے — دربن شب کو دعائیں بھوکے پڑ کے
گھٹنے دیئے پیٹ میں پڑے ہوں — دکھیاری بہن سے لڑ جھگڑ کے
ماں صبح کرے تڑپ تڑپ کر — دونوں ہاتھوں سے دل پکڑ کے
روتی رہے آٹھ آٹھ آنسو — قسمت سے لڑے بگڑ بگڑ کے
کھنڈلا سا مکاں ہو۔ ٹوٹا پھوٹا — ٹپکے کا ہو ڈر تو چھت کے دھڑکے

آنسو ہو فقط چراغ کا تیل — بجلی چمکے کہ ابر کڑکے
تم اسپہ ہو مدعیِ اسلام — الزام لگا لیا ہے گھر کے

محشر میں بنے گی بات کیونکر
چھوڑیں گے یتیم ہاتھ کیونکر

کی تم نے تو رسم داد روک — مرجائے بلا سے کوئی مفلوک
"دینے والے ترا بھلا ہو" — کوئل کی یہ ہر چمن میں ہے کوک
جو جانتے ہیں وہ جانتے ہیں — ہے کیسی بڑی بُری بلا بھوک
وہ سارے کے سارے بچے بچے — عیسائیوں کے ہوئے ہیں مملوک
وہ آریوں کے چڑھے ہیں ہتے — اسلام سے ہو گئی ہے دو ٹوک
تم جان کے کرتے ہو یہ سب کچھ — بھولے چوکے نہیں ہوئی چوک
یہ ملتِ حق کو چھوڑتے کیوں — ہم تم ملکر۔ جو ہوتے مسلوک

چوروں نے سمجھ کے تمکو ہینا
جو کچھ تھا تمھارے پاس چھینا

اے اہلِ یقین و اہلِ اسلام — کرنے ہیں تمھیں بڑے بڑے کام
طے کرنی ہیں منزلیں ابھی تو — پہنچانے ہیں دور۔ دور پیغام
لپکو۔ لپکو۔ کہ وہ چلا دن — دوڑو۔ دوڑو۔ کہ ہو گئی شام
کھولا ہے فقط یتیم خانہ — کچھ اس سے بڑا نہیں ہوا نام
کھولو گے زنانہ مدرسے تم — تعلیمِ علوم جن میں ہو عام
ہر صنعت و حرفت و لیاقت — بچوں کو سکھاؤ گے بالاتمام
کیوں مشن میں لڑکیوں کو بھیجو — اسلام کا ہے یہ تم پہ الزام

اُڑ جائے گی لیکے مشنری سیم

سائے سے بچو کہ ہے بُری سیم

معذوروں کا دُکھ بٹاؤ گے تم   محتاجوں کو بانٹ کھاؤ گے تم
بیواؤں کے تم ہو گے ضامن   مسکینوں کو دو دِلاؤ گے تم
مرجائے کہیں جو کوئی مفلس   احساں کی طرح۔ اُٹھاؤ گے تم
جس بچے کا مرگیا ہو وارث   کچھ کام اُسے سکھاؤ گے تم
اسلام سے متنفر جو باکے   سیدھا رستہ بتاؤ گے تم
گر غیر کریں گے ہجوِ اسلام   ایک ایک کی سو سُناؤ گے تم
یہ کام نہ ہو سکے تو ہے ہے   کیا جیب کے کام آؤ گے تم ؟

ہم کام ضرور تم سے لیں گے
ہاں لیں گے ! حضور تم سے لیں گے

اسلام کا اہتمام ہو گا   ہر کام کا التزام ہو گا
ہر بات ادائے خاص ہو گی   ہر نکتہ صلائے عام ہو گا
تو مسلموں کی مدد کرو گے   اوقاف کا انتظام ہو گا
اسلام کی روک تھام ہو گی   یہ کام علی الدوام ہو گا
یہ وعدہ ضرور ہو گا پورا   اب ہو گا۔ یہ صبح شام ہو گا
لیکن یہ سمجھ لیں اہلِ اسلام   مل کر ہو گا جو کام ہو گا
گر ہم میں رہا نفاق یارو   اللہ کا ایک نام ہو گا

اسلام کا لطف واد میں ہے
خوبی ہے تو اتحاد میں ہے

اتحاد کی ضرورت و فضیلت

جامع مسجد میں میں نے دیکھا   اک شہد کی مکھیوں کا چھتا
اُس چھتے میں گھر بنے ہوئے ہیں   ہر گھر میں ہے قدرتی تماشا

ہیں نیش سے مکھیاں اسلح
مصروف ہیں ایک کام میں سب
حیرت ہوئی۔ دیکھکر یہ منظر
کیوں ان میں ہے اتحاد اتنا
کہنے لگا۔ ہے یہ اُن کو تعلیم

باہم نہیں پر تعارض اصلا
ہے ایک گھرانا۔ ایک ملجا
شاہِ مگساں سے میں نے پوچھا
کیوں ان میں ہے اتفاق ایسا
اسلام کا کرتے ہیں جو دعوٰا

گر ایک دل پہ سب ہو جائے
وہ زہر بھی ہو تو شہد ہو جائے

رسی سے یہ میں نے شب کو پوچھا
بندھتے ہیں ہزار تجھ سے بندھن
تو صرف کبھی ہے الگنی میں
بلوں میں کہیں بندھی ہوئی ہے
ہر گھوڑے کی باگ ہے ترے ہاتھ
دولاب میں تو ہے ڈول میں تو
کہنے لگی۔ اتحاد ہے یے

تو بوجھ سہارتی ہے کیا کیا
ہے لاکھ جگہ ترا سہارا
ادھوان کبھی کبھی ہے چھینکا
امریوں میں تو کہیں ہے جھولا
اونٹوں کے لئے ہے قید بر پا
یہ بات ہے کیا؟ یہ زور کیسا؟
تھی ورنہ کہاں کی میں تو انا

سو تاروں سے مل کے تن گئی میں
رشتے۔ وہ جڑے کہ بن گئی میں

ہے رحمت باری انجمن میں
اسلامی ترقیوں کی کوشش
اللہ کا ہاتھ! انجمن! پر
آجاؤ اگر ہے دین پیارا
جو چاہو۔ سو بے حساب دیدو

اک نور ہے ساری انجمن میں
دن رات ہے جاری انجمن میں
دیتا ہے وہ یاری انجمن میں
اسلام کی پیاری انجمن میں
کیا نقد شماری انجمن میں

اسلام کی حالت پر افسوس

باتوں سے تو کام کچھ نہ نکلا — ہوسکے نثاری انجمن میں
مل بیٹھو۔ کہیں خدا کے بندو — آجاؤ ! ہماری انجمن میں

اسلام کا اوج انجمن ہے
اللہ ! کی فوج انجمن ہے

کہتا ہے دہل۔ یہ پوست کندہ — اسلام کے کام کا ہے مندہ
عسرت میں ہوئی۔ خورش کی تنگی — تنگی سے پڑا گلے میں پھندہ
دیتے نہیں چٹکی چٹکی آٹا — ہے بخل سے یہ مزاج گندہ
وہ دل ہیں جو چاؤ تھے کہاں ہیں — صدقہ ہے زکوۃ ہے نہ چندہ
دیکھے جو ہماری روتی صورت — تا حشر نہ لائے لب پہ خندہ
کھویا ہمیں جنگ باہمی نے — دنیا کا چلا۔ نہ دیں کا دھندہ
تقصیر معاف۔ لیجے رخصت — جاتا ہے اب انجمن سے بندہ

راسخ کا یہ آخری سخن ہے
اللہ معین انجمن ہے

اشعار آبدار لالہ تاراچند صاحب شیشہ فروش رئیس لاہور دہلی دروازہ

ہے شکر آج جو انجمن سازیاں ہیں — کہ یہ جائے مشق خرد بازیاں ہیں
جمیع اہل دانش کی انبازیاں ہیں — یہ ہے عرض اُنسے جو ہمرازیاں ہیں
بیکاریوں میں وقت نہ دم بھر گزارنا — کوشش نہ چھوڑنا کبھی ہمت نہ ہارنا

لالہ تاراچند صاحب رئیس لاہور نے یہ شعر ایسے جوش دلی اور محبت قلبی کے ساتھ جلسے میں پڑھے کہ تمام حاضرین جلسہ لالہ صاحب کی عنایت اور مہربانی کے دل سے شکرگزار ہوئے۔

حصۂ دوم

(ضمیمۂ رپورٹ سالانہ انجمن مؤید الاسلام دہلی بابت سال دوم ۱۳۱۱ھ)

خلاصۂ رجسٹر آمدنی سنہ مذکور

آمدنی چندہ علاقہ نمبر (۲ و ۳) جناب حاجی شیخ محمد انعام اللہ صاحب سوداگر ساکن دہلی گلی چابکسواران ؛

نمبر شمار	نام عطاکنندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	حاجی ممتاز احمد صاحب بنارسی ساکن گلی قاسم جان	حاجی انعام اللہ صاحب	۱۱ محرم ۱۳۱۱ھ	چندہ ممبری	سے	
۲	حاجی اللہ بخش محمد ابراہیم صاحب صدر بازار	؍؍	۴ ربیع الاول ۱۳۱۱ھ	متفرقات	عہ	
۳	حافظ احسان اللہ صاحب سلیہ	معرفت برادر خود	۲۹ رمضان ۱۳۱۱ھ	؍؍	سے	
۴	زوجہ شیخ محمد انعام الٰہی صاحب	معرفت حاجی صاحب	؍؍	؍؍	؎عہ	
۵	حاجی عبدالرزاق صاحب لال چاہ	؍؍	؍؍	چندہ یکمشت	اعہ ۱۲۳/۵	
۶	حافظ احسان اللہ صاحب باڑی کلکتہ	؍؍	۱۳ ذی قعدہ ۱۳۱۱ھ	؍؍	لعہ	
۷	حاجی کرم الٰہی صاحب پھاٹک حبش خاں		؍؍	؍؍	لعہ	
۸	شیخ نور الٰہی صاحب باڑہ ہندو راؤ	؍؍	۲۰ ذیقعدہ ۱۳۱۱ھ	؍؍	لعہ	
۹	شیخ اللہ دیا صاحب حویلی حسام الدین حیدر	؍؍	؍؍	؍؍	لعہ	
۱۰	حافظ محمد جان صاحب خلف خان صاحب محبوب بخش صاحب	؍؍	۲۵ ذیقعدہ ۱۳۱۱ھ	؍؍	صہ	
۱۱	کرم الٰہی صاحب دلال۔ بارہ دری نواب وزیر	؍؍	۱۱ ذی الحجہ ۱۳۱۱ھ	متفرقات	عہ	قیمت کھال قربانی

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام مہر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۲	شیخ رحیم الدین صاحب ساکن پھاٹک حبش خان	معرفت حاجی صاحب	۱۱ ذی الحجہ سنہ ۱۱	متفرقات	صہ	قیمت کھال
۱۳	شیخ نظام الدین صاحب پھاٹک حبش خان	//	//	//	[illegible]	//
۱۴	بخش الہی صاحب سوداگر //	//	//	//	عہ	//
۱۵	حاجی عبد اللہ صاحب جراح //	//	//	//	۸ر	//
۱۶	محمد ابراہیم صاحب نواب بارہ دری شیخ اپ	//	//	//	عہ	//
۱۷	حافظ محمد اسمٰعیل صاحب سوداگر //	//	//	//	عہ	//
۱۸	شیخ محبوب بخش سوداگر //	//	۱۲ ذی الحجہ ۱۳۱۱	//	عہ ۴ر	//
۱۹	شیخ عبد الکریم صاحب سوداگر //	//	۱۲ ذی الحجہ ۱۱	//	[illegible]	//
۲۰	حاجی عبد المجید صاحب محتسب	٭	//	//	عہ ۴ر	//
۲۱	شیخ فضل الٰہی صاحب [illegible] پھاٹک حبش خان	٭	//	//	عہ	//
۲۲	محمد ابراہیم آہن فروش //	٭	//	//	۴ر	۸ر
۲۳	شیخ احسان الصمد عبد الوہاب //		//	//	۵ر	//
۲۴	محمد یوسف حافظ صاحب انسپکٹر پولیس دہلی	٭	//	//	۱۲ر	//
۲۵	حافظ محمد حافظ صاحب سوداگر پھاٹک حبش خان	٭	۱۳ ذی الحجہ ۱۱	//	عہ	//
۲۶	حاجی عبد الرحمٰن صاحب پارچہ فروش //	٭	//	//	عہ	//
۲۷	زوجہ شیخ انعام الٰہی صاحب سوداگر کوچہ چابک سواران	٭	//	//	عہ ۴ر	//
۲۸	بنت شیخ رحیم اللہ صاحب گلی چابک سواران	ابو عبد اللہ	//	//	عہ ۴ر	//
۲۹	شیخ غلام حسین صاحب سوداگر //	٭	//	//	عہ ۴ر	//
۳۰	حاجی انعام اللہ صاحب سوداگر //	٭	//	//	عہ ۸ر	//
۳۱	شیخ علاء الدین صاحب کلکتہ والے	٭	//	//	عہ	//

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۲	حافظ ضیاء الدین صاحب سوداگر پارچہ نواب گنج	۰	۱۳ ذی الحجہ ۱۳۱۱	متفرقات	۸ر	قیمت کمال
۳۳	حاجی الٰہی بخش محمد ابراہیم صاحب ر	۰	۱۴ ذی الحجہ ۱۳۱۱	ر	۶	ر
۳۴	حاجی کرم الٰہی صاحب پہاڑ گنج صدر بازار	۰	ر	ر	عہ ۴ر	ر
۳۵	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب سوداگر اسعد والے	۰	ر	ر	عہ	ر
۳۶	شیخ محمد اسحٰق رنگ محل	۰	ر	ر	۹ر	ر
۳۷	حاجی قمر الدین صاحب پہاڑ گنج صدر بازار	۰	ر	ر	عہ	ر
۳۸	شیخ محمد ابراہیم صاحب سوداگر اودھ	۰	ر	ر	۶	ر
۳۹	حاجی عبد الرحمٰن و عبد الرزاق صاحب	۰	۱۶ ذی الحجہ ۱۳۱۱	ر	عہ	ر
۴۰	شیخ حمید اللہ صاحب سوداگر پارچہ ر	۰	۱۶ ذی الحجہ ۱۳۱۱	ر	عہ	ر
۴۱	شیخ محمد صدیق ولد محمد اسمٰعیل گنج	۰	۱۸ ذی الحجہ ۱۳۱۱	ر	۶	ر
۴۲	حاجی عبد الرزاق صاحب لال چوک	۰	ر	ر	للعہ	ر
۴۳	شیخ حفیظ اللہ محمد ابراہیم بارہ دری	۰	۲۰ ذی الحجہ ۱۳۱۱	ر	۶	ر
۴۴	شیخ نور الٰہی و فضل الٰہی صاحب صندوق والے	۰	ر	ر	صہ	ر
۴۵	حاجی کرم الٰہی صاحب پہاڑ گنج صدر بازار	۰	۲۵ ذی الحجہ ۱۳۱۱	چندہ یکمشت	لعہ	ر
۴۶	شیخ محمد ابراہیم صاحب صدر بازار		ر	زکوٰۃ	عہ	۰
۴۷	شیخ حافظ عبد الرزاق صاحب کشن گنج	۰	ر	ر	۶	
	میزان —				ماللعہ ۳۰۵	

آمدنی چندہ علاقہ نمبر ۴ جناب حاجی عبد الغفار صاحب رئیس دہلی محلہ نئی سڑک ۔

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	نصیر الدین خیاط باڑہ ہندو راؤ	.	۲۱ محرم ۱۳۱۱ھ	چندہ ممبری	عہ/	
۲	معرفت حاجی حافظ عبد الغفار صاحب سوداگر کوچہ برکی	.	"	قیمت آرد	عسہ ۱۳/ ۹ پ	
۳	حاجی حافظ عبد الغفار صاحب	.	۹ صفر ۱۳۱۱ھ	چندہ ممبری	٥عسہ	
۴	از چاندنی چوک و کوچہ پنچہ بندان	حاجی حافظ عبد الغفار صاحب	جمادی الاول ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	٥عسہ ۲/	
۵	عبد الغفور صاحب	"	۲۵ رمضان ۱۳۱۱ھ	متفرقات	۶/	
۶	عبد العظیم عبد الوہاب صاحب چاندنی چوک	"	"	"	عہ/	
۷	محمد ہاشم صاحب "	"	"	"	عہ/	
۸	محمد اسمٰعیل صاحب کلاہ فروش	"	"	"	۸/	
۹	ضیاء الحق صاحب بے ی فروش	"	"	"	۴/	
۱۰	عزیز الدین صاحب کلاہ فروش ایضاً	"	"	"	عہ/	
۱۱	خلیل الرحمن صاحب سوداگر چاندنی چوک	"	"	"	۸/	
۱۲	عبد الغفور ضمیر الحق صاحب "	"	"	"	لعہ/	
۱۳	عبد الرحمن صاحب "	"	"	"	صہ ۲/	
۱۴	ضیاء الدین صاحب گوشت فروش	"	"	"	عہ/	
۱۵	عبد العظیم ولد عبد الحکیم صاحب	"	"	"	صہ/	
۱۶	مصطفیٰ خانصاحب گوٹہ فروش	"	"	"	۴/	
۱۷	شہاب الدین صاحب سوداگر	"	"	"	صہ/	
۱۸	عبد الباقی صاحب سوداگر	"	"	"	عہ ۸/	
۱۹	امیر خانصاحب خیاط	"	"	"	۲	
۲۰	نصیر الدین صاحب کلاہ فروش	"	"	"	عہ/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۱	عظیم خانصاحب کلاہ فروش چاندنی چوک	.	۲۹ر رمضان ۱۳۵۱	متفرقات	۱ر	
۳۲	آرد ٹنی شرکہ کوچہ پنجہ بندان	حافظ عبد الغفار صاحب	″	قیمت آرد	[illegible]	
۳۳	حافظ نصیر الدین صاحب ٹنی شرک	″	۱۸ر رمضان ۱۳۵۱	چندہ ممبری	[illegible]	
۳۴	منشی عبد اللطیف خانصاحب ″	″	۲۷ر ذی الحجہ ۱۳۵۱	″	[illegible]	
۳۵	عبد الغفور صاحب حلوا سوہن چاندنی چوک	″	″	″	[illegible]	
۳۶	محمد احمد و محمد یعقوب صاحبان فرش فروش	″	۳۰ر ایضاً	″	[illegible]	
۳۷	ایضاً	″	۲۶ر ایضاً	″	۱ر	
۳۸	مبارک النساء زوجہ خدا بخش مرحوم	شیخ محمد الدین صاحب	ایضاً	چندہ یکمشت	[illegible]	
۳۹	حافظ احمد حسن صاحب عطار ٹنی شرک	.	ایضاً	چندہ ممبری	[illegible]	
۴۰	خواجہ محمد صاحب - ٹنی شرک	.	۱۱ر ایضاً	متفرقات	[illegible]	قیمت کھال قربانی
۴۱	عظیم خانصاحب - ٹنی شرک	.	″	″	۱ر	″
۴۲	حافظ عبد الغفار صاحب ″	.	″	″	[illegible]	″
۴۳	از اہل محلہ کوچہ پنجہ بندان ٹنی شرک	.	۲۹ر ایضاً	قیمت آرد	[illegible]	″
میزان -					[illegible]	

آمدنی چندہ علاقہ نمبر ۵ - جناب شیخ محمد اسمٰعیل صاحب ناظم انجمن ساکن دہلی محلہ چیلا دروازہ - ممبر کارکن -

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	آمد از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی و ملن	۲۶ر ذی الحجہ ۱۳۵۱	متفرقات	[illegible]	
۲	آمد از کوچہ حامد	حافظ عبد الرزاق و حسین علی	ایضاً	قیمت آرد	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر وصول	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق و حسین علی	۲۰ ذی الحجہ ۱۳۵۱	متفرقات	۱۱ر۳ر	
۳	از چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۲ محرم ۱۳۵۲	"	۶ر	
۴	از کوچہ حامد	عبدالرزاق و حسین علی	"	قیمت آرد	۵ر	
"	"	"	"	متفرقات	۶/۵ر	
۵	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۱۳ محرم ۱۳۵۲	"	۴ر	
۶	از کوچہ حامد	"	ایضاً	قیمت آرد	۷ر۹ر	
"	"	"	"	متفرقات	۱۳ر	
۷	از کوچہ حامد	"	۲۳ محرم ۱۳۵۲	قیمت آرد	۲ر	
"	"	"	"	متفرقات	۹ر	
۸	از محلہ چاہ رہٹ	"	۲۷ محرم ۱۳۵۲	"	۸ر۹ر	
۹	از کوچہ حامد	"	"	قیمت آرد	۴ر	
"	ایضاً	"	"	متفرقات	۲ر	
۱۰	کوچہ بلاقی بیگم و گلی پیپل	عبدالقیوم و عبدالرحیم	"	"	۶ر	
۱۱	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۶ صفر ۱۳۵۲	"	۴ر۹ر	
۱۲	از کوچہ حامد	عبدالرزاق و حسین علی	"	قیمت آرد	۴ر۱۲ر	
"	"	"	"	متفرقات	۲ر۹ر	
۱۳	"	"	۱۳ صفر ۱۳۵۲	قیمت آرد	۸ر	
"	"	"	"	متفرقات	۷ر	
۱۴	از چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۲۰ صفر ۱۳۵۲	"	۶ر	
۱۵	از کوچہ حامد	"	ایضاً	قیمت آرد	۶/۷ر	
"	"	"	"	متفرقات	۶ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۶	از کوچہ حامد	حسین علی ولن	۲۲ر صفر ۱۳۱۱	قیمت آرد	۸ر۶ر	
"	"	"	"	متفرقات	۴ر۳ر	
۱۷	از کوچہ بلاقی بیگم و گلی پیپل	جمیل احمد	ایضا	"	۱۰ر	
۱۸	سعادت اسد خاں صاحب نصنا ئیں ڈیرہ کلاں	٠	۳۰ر ایضا	چندہ ممبری	عہ	
۱۹	از چاہ رہٹ	حسین علی ولن	"	متفرقات	۵ر۶ر	
۲۰	از محلہ چاہ رہٹ	"	۳ر ربیع الاول ۱۳۱۱	"	۶ر	
۲۱	از کوچہ حامد	عبدالرزاق و	"	قیمت آرد	۷ر	
"	"	حسین علی	"	متفرقات	۶ر۶ر	
۲۲	از چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۱۰ر ربیع الاول ۱۳۱۱	"	۴ر۹ر	
۲۳	از کوچہ حامد	عبدالرزاق و	ایضا	قیمت آرد	۸ر	
"	"	حسین علی	"	متفرقات	۳ر	
۲۴	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۱۷ر ایضا	"	۴ر۹ر	
۲۵	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	ایضا	قیمت آرد	۶ر۶ر	
"	"	و حسین علی	"	متفرقات	۴ر	
۲۶	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۲۴ر ربیع الاول	"	۳ر۶ر	
۲۷	از کوچہ حامد	عبدالرزاق و	ایضا	قیمت آرد	۶ر۹ر	
"	"	حسین علی	"	متفرقات	۳ر	
۲۸	از کوچہ بلاقی بیگم و گلی پیپل	جمیل احمد	ایضا	قیمت آرد	۴ر	
"	"	"	"	متفرقات	۲ر۹ر	
۲۹	از چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۲ر ربیع الثانی ۱۳۱۱	"	۵ر۶ر	

نمبر شمار	نام عطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر سپادلن	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۰	از کوچہ حامد	عبدالرزاق و حسین علی	۲ ربیع الثانی	قیمت آرد	۹ر۶ م	
〃	〃	〃	ایضاً	متفرقات	۲/	
۳۱	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی وملن	۹ 〃 〃	〃	۳ر۵ م	
۳۲	از کوچۂ حامد	عبدالرزاق و حسین علی	〃 〃	قیمت آرد	۹ م	
〃	〃	〃	〃 〃	متفرقات	۴ر۹ م	
۳۳	نعمت اللہ خان صاحب نضنا رئیس ممبر کوچہ بلاقی بیگم	.	۱۰ 〃	چندہ ممبری	ے م	
۳۴	سید شیر محمد خان صاحب نضنا رئیس ممبر	.	〃 〃	〃	ے م	
۳۵	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی وملن	۱۶ 〃	متفرقات	۴/	
۳۶	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق	〃 〃	قیمت آرد	۹ر۷ م	
〃	〃	حسین علی		متفرقات	۲/	
۳۷	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی وملن	۲۳ ایضاً	〃	۴/	
۳۸	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	〃 〃	قیمت آرد	۶ر۷ م	
〃	〃	وملن	〃 〃	متفرقات	۳ م	
۳۹	از باشندگان کوچہ بلاقی بیگم	جمیل احمد صاحب	〃 〃	قیمت آرد	۱۵/	
〃	ایضاً	〃	〃 〃	متفرقات	۹ر۸ م	
۴۰	از کوچہ چاہ رہٹ	حسین علی وملن	۳۰ ایضاً	〃	۴/	
۴۱	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق	ایضاً	قیمت آرد	۸/	
〃	〃	و حسین علی		متفرقات	۶ر۸ م	
۴۲	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی وملن	۷ جمادی الاول	〃	۴/	
۴۳	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق و	ایضاً	قیمت آرد	۹ر۸ م	
	〃	حسین علی	〃	متفرقات	۱/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۴۴	از محلۂ چاہ رہٹ	ملن و حسین علی ۲۴ جمادی الاول ۱۳۵۱	متفرقات	۴/۶/۴م	
۴۵	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق و حسین علی ایضاً	قیمت آرد	۷/۳/۸	
″	″	″ ″	متفرقات	۱/	
۴۶	از محلۂ چاہ رہٹ	حسین علی و ملن ۲۱ ″	″	۴/	
۴۷	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق و حسین علی ″ ″	قیمت آرد	۷/۳/۸	
″	″	″ ″ ″	متفرقات	۱/۶/۸	
۴۸	از محلۂ چاہ رہٹ	حسین علی و ملن ۲۸ ″	″	۴/	
۴۹	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق و حسین علی ایضاً	قیمت آرد	۶/۳/۸	
″	″	″ ″	متفرقات	۲/۹/۸	
۵۰	از کوچۂ بلاقی بیگم	جمیل احمد صاحب ایضاً	قیمت آرد	۳/۸	
″	″	″ ایضاً	متفرقات	۷/۹/۸	
۵۱	از محلۂ چاہ رہٹ	حسین علی و ملن ۵ جمادی الثانی ۱۳۵۱	″	۴/	
۵۲	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق و حسین علی ایضاً	قیمت آرد	۸/۳/۸	
″	″	″ ایضاً	متفرقات	۱۱/۶/۸	
۵۳	از محلۂ چاہ رہٹ	حسین علی و ملن ۱۲ جمادی الثانی	″	۴/	
۵۴	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق و حسین علی ایضاً	قیمت آرد	۸/۶/۸	
″	″	″ ″	متفرقات	۱/۹/۸	
۵۵	از چاہ رہٹ	حسین علی و ملن ۱۹ ایضاً	″	۴/	
۵۶	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق و حسین علی ″ ″	قیمت آرد	۹/	
″	″	″ ″ ″		۱/۹/۸	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۷	از چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۲۶ جمادی الثانی ۱۳۱۱ھ	متفرقات	۳/	
۵۸	از کوچہ حامد	حافظ عبد الرزاق	" "	قیمت آرد	[illegible]	
"	"	و حسین علی	" "	متفرقات	۲/	
۵۹	از کوچہ بلاقی بیگم وغیرہ	جمیل احمد صاحب	ایضاً	قیمت آرد	[illegible]	
"	"	"	"	متفرقات	[illegible]	
۶۰	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۴ رجب ۱۳۱۱ھ	"	[illegible]	
۶۱	از کوچہ حامد	حافظ عبد الرزاق	ایضاً	قیمت آرد	[illegible]	
"	"	و حسین علی	"	متفرقات	[illegible]	
۶۲	از چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۱۱ رجب	"	۴/	
۶۳	از کوچہ حامد	حافظ عبد الرزاق	ایضاً	قیمت آرد	[illegible]	
"	"	و حسین علی	"	متفرقات	۲/	
۶۴	از چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۱۸ رجب	"	[illegible]	
۶۵	از کوچہ حامد	حافظ عبد الرزاق	ایضاً	قیمت آرد	[illegible]	
"	"	و حسین علی	"	متفرقات	۵/	
۶۶	از کوچہ بلاقی بیگم وغیرہ	جمیل احمد صاحب	۲۵/ "	"	[illegible]	
۶۷	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولن	"	"	[illegible]	
۶۸	از کوچہ حامد	حافظ عبد الرزاق	" "	قیمت آرد	[illegible]	
"	"	و حسین علی	" "	متفرقات	۲/۶/	
۶۹	از کوچہ بلاقی بیگم و گلی پیپل و روشن پورہ	جمیل احمد صاحب	۳۰/ "	قیمت آرد	[illegible]	
"	"	"	"	متفرقات	۸/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۷۰	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولمن	۱۵ر شعبان ۱۳۶۱ھ	متفرقات	۴ر	
۷۱	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	//	قیمت آرد	۷ر۹ر	
//	//	وحسین علی	//	متفرقات	۴ر	
۷۲	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولمن	۹ر //	//	۳ر	
۷۳	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	// //	قیمت آرد	۶ر۹ر	
//	//	وحسین علی	// //	متفرقات	۱ر	
۷۵	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولمن	۱۶ر شعبان	//	۴ر	
۷۶	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	//	قیمت آرد	۶ر۳ر	
//	//	وحسین علی	//	متفرقات	۴ر۶ر	
۷۷	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولمن	۲۳ر //	//	۴ر	
۷۸	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	//	قیمت آرد	۶ر۶ر	
//	//	وحسین علی	//	متفرقات	۱ر۳ر	
۷۹	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولمن	۳۰ر //	//	۴ر	
۸۰	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	//	قیمت آرد	۶ر۹ر	
//	//	وحسین علی	//	متفرقات	۱ر۹ر	
۸۱	از کوچہ بلاقی بیگم وغیرہ	جمیل احمد صاحب	//	قیمت آرد	۳عہ	
//	//	//	//	متفرقات	عہ	
۸۲	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولمن	۱ر رمضان ۱۳۶۱ھ	//	۴ر	
۸۳	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	//	قیمت آرد	۹ر	
//	//	وحسین علی	//	متفرقات	۲ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۸۴	از کوچۂ بلاقی بیگم	جمیل احمد صاحب	۱۷/ رمضان ۱۳۳۱	متفرقات	عہ/	
۸۵	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۱۴/ //	//	۴/	
۸۶	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق	// //	قیمت آرد	۸/	
//	//	وحسین علی	// //	متفرقات	۱/۹ م	
۸۷	از چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۲۱/ //	//	۴/	
۸۸	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق	// //	قیمت آرد	۸/۳ م	
//	//	وحسین علی	// //	متفرقات	۱/۶ م	
۸۹	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۲۸/ //	//	۴/	
۹۰	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق	// //	قیمت آرد	۶/۹ م	
//	//	وحسین علی	// //	متفرقات	۳/۹ م	
۹۱	از کوچۂ بلاقی بیگم وگلی پیپل وغیرہ	جمیل احمد صاحب	ایضاً	قیمت آرد	۸/	
//	//	//	//	متفرقات	عہ/	
۹۲	از چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۲/ شوال ۱۳۳۱	//	۴/	
۹۳	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق	// //	قیمت آرد	۶/	
//	//	وحسین علی	// //	متفرقات	۱۰/۹ م	
۹۴	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۱۳/ //	//	۴/	
۹۵	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق وحسین علی	// //	قیمت آرد	۶/۹ م	
//	//	//	// //	متفرقات	۳/	
۹۶	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۳۰/ شوال	//	۴/	
۹۷	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	//	قیمت آرد	۶/۳ م	
//	//	وحسین علی	//	متفرقات	۱/۹ م	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاونان	تاریخ وصول	قسم چندہ	مقدار چندہ	کیفیت
۹۸	از چاہ رہٹ	ملن و حسین علی	۲۷ شوال ۱۳۵۱	متفرقات	۴ر	
۹۹	از کوچہ حامد	از حافظ عبد الرزاق	۲۲ ر	قیمت آرد	۵/ ۹ ہر	
۱۱	۱۱	و حسین علی	۱۱	متفرقات	ا ر ۹ ہر	
۱۰۰	از کوچہ بلاقی بیگم وغیرہ	جمیل احمد صاحب	۲۹ ر ۱۱	قیمت آرد	۵ہر	
۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	متفرقات	۱۲ر	
۱۰۱	از کوچہ چاہ رہٹ	حسین علی و ملن	۴ ذیقعدہ ۱۳۵۱	۱۱	۴ ہر	
۱۰۲	از کوچہ حامد	حافظ عبد الرزاق	۱۱	قیمت آرد	۷ر ۶ ہر	
۱۱	۱۱	و حسین علی	۱۱	متفرقات	۳ر ۹ ہر	
۱۰۳	از محلہ چاہ رہٹ	ملن و حسین علی	۱۱ر ۱۱	۱۱	۴ر	
۱۰۴	از کوچہ حامد	حافظ عبد الرزاق و	۲۲ ۲۲	قیمت آرد	۵/ ۹ ہر	
	۱۱	حسین علی	۱۱ ۱۱	متفرقات	۴ر	
۱۰۵	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی و ملن	۱۸ ذیقعدہ ۱۳۵۱	۱۱	۴ر	
۱۰۶	از کوچہ حامد	حافظ عبد الرزاق	۱۱	قیمت آرد	۸ر ۶ ہر	
۱۱	۱۱	و حسین علی	۱۱ ۱۱	متفرقات	ار ۶ ہر	
۱۰۷	از چاہ رہٹ	حسین علی و ملن	۲۵ر ۱۱	۱۱	۴ر	
۱۰۸	از کوچہ حامد	حافظ عبد الرزاق و	۱۱	قیمت آرد	۷/ ۶ ہر	
۱۱	۱۱	حسین علی	۱۱	متفرقات	۴ر	
۱۰۹	از کوچہ بلاقی بیگم و گلی و پیپل وغیرہ	جمیل احمد صاحب	۳۰ ذیقعدہ	قیمت آرد	۵ہر	
۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	متفرقات	۸ر	
۱۱۰	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی و ملن	۳ ذی الحجہ ۱۳۵۱	۱۱	۴ر	

نمبر شمار	نام معطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۱۱	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	۱۳ ذی الحجہ	قیمت آرد	۷/	
〃	〃	وحسین علی	〃	متفرقات	۱۰/	
۱۱۲	از چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۱۰ ذی الحجہ	〃	۴/	
۱۱۳	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	〃	قیمت آرد	۷/	
〃	〃	وحسین علی	〃	متفرقات	۲/۳	
۱۱۴	از چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۱۷ 〃	〃	۴/	
۱۱۵	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	〃 〃	قیمت آرد	۴/	
〃	〃	وحسین علی	〃 〃	متفرقات	۱/۳	
۱۱۶	از کوچہ بلاقی بیگم	جمیل احمد صاحب	۱۸ ذی الحجہ	〃	[illegible]	
۱۱۷	از کوچہ میر عاشق		〃	〃	[illegible]	
۱۱۸	از چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۲۴ 〃	〃	۴/	
۱۱۹	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	〃	قیمت آرد	۹/۶	
〃	〃	وحسین علی		متفرقات	۱/	
۱۲۰	از کوچہ بلاقی بیگم	جمیل احمد صاحب	〃	قیمت آرد	[illegible]	
〃	〃	〃	〃	متفرقات	۵/	
	میزان —				۱۲/[illegible]	

آمدنی چندہ علاقہ نمبر ۶ و ۷ و ۸ و ۹ جناب حکیم حافظ محمد اجمل خانصاحب ساکن بلیماران و جناب حکیم احمد سعید خانصاحب و جناب حاجی شیخ عبدالغنی صاحب سوداگر ساکنین بلیماران و جناب محمد قطب الدین صاحب ساکن کوچہ رائیمان۔ رؤساء دہلی۔ ممبران کارکن۔

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	معرفت چپراسی	۲۵ ذی الحجہ سنہ ۱۳۱۰	قیمت آرد	۱۱/۳/	
۲	از کٹرہ عالم بیگ خان	"	۲۷ "	"	۴/۶/	
۳	از پھاٹک پنجابیان	"	۲۸ ایضاً	"	۸/	
۴	از گلی سوداگران	"	۲۹ ایضاً	"	۹/	
"	"	"	" "	متفرقات	۹/	
۵	بارہ دری شیر افگن خان	"	۳۰ ایضاً	قیمت آرد	۱۲/۳/	
۶	از کٹرہ بجواریان	"	۲ محرم سنہ ۱۳۱۱	"	۷/۶/	
۷	کٹرہ عالم بیگ گپتہ والان	"	۵ ایضاً	"	۷/۶/	
"	ایضاً	"	" "	متفرقات	۱/۶/	
۸	پھاٹک پنجابیان	ایضاً	۶ محرم سنہ ۱۳۱۱	قیمت آرد	۷/	
"	ایضاً	"	" "	متفرقات	۱/	
۹	از گلی سوداگران	ایضاً	۷ "	قیمت آرد	۷/۳/	
"	ایضاً	"	" "	متفرقات	۹/	
۱۰	از بارہ دری شیر افگن خان	ایضاً	۸ ایضاً	قیمت آرد	۱۰/۳/	
"	ایضاً	"	"	متفرقات	۳/	
۱۱	از کٹرہ بجواریان	ایضاً	۹ ایضاً	قیمت آرد	۵/۶/	
۱۲	حکیم غلام رضا خانصاحب	حکیم احمد سعید خانصاحب	"	چندہ ممبری	۷/	
۱۳	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خانصاحب	معرفت چپراسی	۱۰ ایضاً	قیمت آرد	۱۰/۶/	
"	ایضاً	"	" "	متفرقات	۶/۲/	
۱۴	کٹرہ دھوبیان	"	۱۲ ایضاً	قیمت آرد	۸/	

نمبر شمار	نام عطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۵	از مدرسہ عنایت اللہ خان	معرفت چپراسی	۱۲ محرم ۱۳۵۱ھ	قیمت آرد	۳ر۶م	
۱۶	از پھاٹک پنجابیان	″	ایضاً	″	۲ر۶م	
۱۷	گلی سوداگران	″	۱۴ر ایضا	″	۸ر	
″	ایضا	″	″	″	۶م	
۱۸	از کٹرہ بجاریان	″	۱۶ر ایضا	قیمت آرد	۷ر	
۱۹	از بارہ دری شیر افگن خان	″	۱۵ر ″	″	۷ر	
″	ایضا	″	″	متفرقات	۴ر	
۲۰	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	″	۱۷ر ″	قیمت آرد	۱۰ر۶م	
۲۱	از مدرسہ عنایت اللہ خان	″	۱۹ر ″	قیمت آرد	۹ر۵م	
۲۲	از کٹرہ عالم بیگ خان	″	″ ″	″	۳ر۲م	
۲۳	از گلی پنجابیان	″	۲۰ر ایضا	″	۱۰ر	
″	″	″	″	متفرقات	۲ر	
۲۴	از گلی سوداگران	″	۲۱ر ″	قیمت آرد	۱۰ر	
۲۵	بارہ دری شیر افگن خان	″	۲۲ر ایضا	″	۹ر۹م	
۲۶	کٹرہ بجاریان	″	۲۳ ″	″	۷ر	
۲۷	کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	″	۲۴ر ″	″	۱۰ر۳م	
۲۸	کٹرہ عالم بیگ صاحب	″	۲۵ر ″	″	۲ر۶م	
۲۹	مدرسہ عنایت اللہ خان	″	″ ″	″	۳ر۶م	
۳۰	گلی پنجابیان	″	۲۶ر ایضاً	″	۵ر۶م	
۳۱	گلی سوداگران	″	۲۷ر ″	″	۸ر۶م	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۲	بارہ دری شیر افگن خان	معرفت چپراسی	۲۸ محرم ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	۶/	
۳۳	ایضاً	//	//	متفرقات	۱/۹م	
۳۴	کٹرہ بجواریان	//	۲۹ //	قیمت آرد	۱/۶/۶م	
۳۵	کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	//	یکم صفر ۱۳۱۱ھ	//	۶/۱۰م	
۳۶	مدرسہ عنایت اللہ خان	//	۲ //	//	۴/۹م	
۳۷	کٹرہ عالم بیگ خان	//	ایضاً	//	۵/۳م	
//	ایضاً	//	//	متفرقات	۲/	
۳۸	کٹرہ پنجابیان	//	۳ //	قیمت آرد	۸/۹م	
۳۹	گلی سوداگران	//	۴ //	//	۸/۳م	
//	ایضاً	//	// //	متفرقات	۶م	
۴۰	بارہ دری شیر افگن خان	//	۵ //	قیمت آرد	۸/	
//	ایضاً	//	// //	متفرقات	۳/۹م	
۴۱	کٹرہ بجواریان	//	۷ //	قیمت آرد	۶/۹م	
۴۲	کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	//	۸ //	//	۸/۲م	
//	ایضاً	//	ایضاً	متفرقات	۱/	
۴۳	پیرجی محمد حسین صاحب ساکن کوچہ پنڈت	//	۹ صفر ۱۳۱۱ھ	//	۱۴/	قیمت کھال
۴۴	از مدرسہ عنایت اللہ خان	//	۱۱ //	قیمت آرد	۴/	
۴۵	از کٹرہ عالم بیگ خان	//	ایضاً	//	۶/۵م	
//	ایضاً	//	//	متفرقات	۳م	
۴۶	پھاٹک پنجابیان	//	۱۲ //	قیمت آرد	عہ/	
//	ایضاً	//	//	متفرقات	۵/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۴۷	گلی سوداگران	معرفت چپراسی	۱۳ر صفر ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	۱۱ر	
۴۸	بارہ دری شیر افگن خان	//	۱۴ر //	//	۹/۶ر	
//	ایضاً	//	// //	متفرقات	۲ر۳ر	
۴۹	حکیم نواب جان صاحب - چرخے والان	//	// //	چندہ یکمشت	۸ر	
۵۰	کڑہ بجاریان	//	۱۵ر //	قیمت آرد	۲ر۳ر	
۵۱	از کڑہ ابو حکیم محمد حسین خان	//	۱۶ر //	//	۹/۶ر	
//	ایضاً	//	// //	متفرقات	۱/۹	
۵۲	از مکان حکیم محمود خان صاحب مرحوم	//	۱۷ر //	قیمت آرد	۴ر۶ر	
۵۳	از کڑہ دھوبیان	//	۱۸ر //	//	۴ر	
//	ایضاً	//	// //	متفرقات	۳ر	
۵۴	از مدرسہ عنایت اللہ خان	//	ایضاً //	قیمت آرد	۴ر	
۵۵	پھاٹک پنجابیان	//	۱۹ر //	//	۱۱ر۳ر	
۵۶	گلی سوداگران	//	۲۰ر //	//	۸ر	
//	ایضاً	//	// //	متفرقات	۱ر	
۵۷	بارہ دری شیر افگن خان	//	۲۱ر //	قیمت آرد	۶ر	
//	ایضاً	//	// //	متفرقات	۱ر۳ر	
۵۹	کڑہ دھوبیان	//	۲۲ر //	قیمت آرد	۵ر۹ر	
۶۰	از کڑہ ابو حکیم محمد حسین خان	//	۲۳ر //	//	۹ر	
//	ایضاً	//	// //	متفرقات	۱ر	
۶۱	از مکان حکیم محمود خان صاحب مرحوم	مکان حکیم صاحب	۲۴ر //	قیمت آرد	۷ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۶۳	کٹرہ عالم بیگ	معرفت چپراسی	۲۵ر صفر ۱۳۱۱	قیمت آرد	۴ر	
〃	ایضا	〃	ایضاً	متفرقات	۶م	
۶۴	از مدرسہ عنایت اللہ خان	〃	〃 〃	〃	۴ر	
۶۵	از پھاٹک پنجابیان	〃	۲۶ر صفر	قیمت آرد	۹ر	
〃	ایضا	〃	〃 〃	متفرقات	۵ر	
۶۶	گلی سوداگران	〃	۲۷ر 〃	قیمت آرد	۷ر۶م	
〃	ایضا	〃	〃 〃	متفرقات	۶م	
۶۷	بارہ دری شیر افگن خان	〃	۲۸ر 〃	قیمت آرد	۸ر	
۶۸	کٹرہ بجواریان	〃	۲۹ر 〃	〃	۵ر۹م	
۶۹	کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	〃	۳۰ر 〃	〃	۴ر۶م	
〃	〃	〃	〃 〃	متفرقات	۱ر۹م	
۷۰	مکان حکیم محمود خان صاحب مرحوم	〃	〃 〃	قیمت آرد	۸ر	
۷۱	از مدرسہ عنایت اللہ خان	〃	یکم ربیع الاول ۱۳۱۱	〃	۲ر۹م	
۷۲	از کٹرہ عالم بیگ	〃	ایضا	〃	۳ر۶م	
〃	ایضا	〃	〃	متفرقات	۹ر	
۷۳	از پھاٹک پنجابیان	〃	۲ر ربیع ا	قیمت آرد	۱۰ر	
〃	ایضا	〃	〃	متفرقات	۸ر	
۷۴	از گلی سوداگران	〃	۳ر 〃	قیمت آرد	۷ر	
۷۵	از بارہ دری شیر افگن خان	〃	۳ر 〃	〃	۱۰ر	
۷۶	از کٹرہ بجواریان	〃	۵ر 〃	〃	۶ر	
۷۷	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	〃	۶ر 〃	〃	۷ر۶م	
〃	ایضا	〃	〃	متفرقات	۱ر۹م	
۷۸	از مکان جناب حکیم محمود خان صاحب مرحوم	〃	۷ر 〃	قیمت آرد	۶ر۶م	
۷۹	از کٹرہ عالم بیگ	〃	۸ر 〃	〃	۴ر	

	تعداد چندہ	قسم چندہ	تاریخ وصول	نام ممبر معاون	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نمبر شمار
	۶ مر	متفرقات	۸ ربیع الاول ۱۳۳۵	معرفت چپراسی	از کٹرہ عالم بیگ	۷۹
	۲ر	قیمت آرد	// //	//	از مدرسہ عنایت اللہ خان	۸۰
	۶ر۶ مر	//	۹ر //	//	از پھاٹک پنجابیان	۸۱
	۵ر۶ مر	متفرقات	// //	//	ایضاً	//
	۷ر	قیمت آرد	۱۰ر //	//	از گلی سوداگران	۸۲
	۳ مر	متفرقات	// //	//	ایضا	//
	۷ر	قیمت آرد	۱۱ر //	//	از بارہ دری شیر افگن خان	۸۳
	۹ مر	متفرقات	// //	//	ایضا	//
	۴ر۳ مر	قیمت آرد	۱۲ر //	//	از کٹرہ بجواریان	۸۴
	۴ر	//	۱۳ر //	//	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	۸۵
	۱ر	متفرقات	// //	//	ایضا	//
	۶ر۹ مر	قیمت آرد	۱۴ر //	//	از مکان حکیم محمود خان صاحب مرحوم	۸۶
	۳ر	//	۱۵ر ایضا	//	از کٹرہ عالم بیگ	۸۷
	۴ مر	متفرقات	// //	//	ایضا	//
	۲ر۳ مر	قیمت آرد	// //	//	از مدرسہ عنایت اللہ خان	۸۸
	۷ر۹ مر	//	۱۶ر //	//	از پھاٹک پنجابیان	۸۹
	۲ر۳ مر	متفرقات	// //	//	ایضا	//
	۶ر	قیمت آرد	۱۷ر //	//	از گلی سوداگران	۹۰
	۷ر۳ مر	//	۱۸ر //	//	از بارہ دری شیر افگن خان	۹۱
	۵ر	//	۱۹ر //	//	از کٹرہ بجواریان	۹۲
	۷ر	//	۲۰ر //	//	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	۹۳
	۶ر	//	۲۱ر //	//	از مکان حکیم محمود خان صاحب مرحوم	۹۴
	۲ر۶ مر	//	۲۲ر //	//	از کٹرہ دھوبیان	۹۵
	۶ مر	متفرقات	// //	//	ایضا	//

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۹۶	از مدرسہ عنایت اللہ خان	معرفت چپراسی	۲۲ ربیع الاول ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	۲ر	
۹۷	از پھاٹک پنجابیان	//	۲۳ر //	//	۹ر۹ہر	
//	ایضا	//	//	متفرقات	۳ر۳ہر	
۹۸	از گلی سوداگران	//	۲۴ر //	قیمت آرد	۷ر۹ہر	
//	ایضا	//	// //	متفرقات	۳ہر	
۹۹	از بارہ دری شیر افگن خان	//	۲۵ر //	قیمت آرد	۵ر۹ہر	
//	ایضا	//	// //	متفرقات	۱ر۳ہر	
۱۰۰	از کٹرہ پجواریان	//	۲۶ر //	قیمت آرد	۴ر۳ہر	
۱۰۱	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	//	۲۷ر //	//	۵ر۹ہر	
۱۰۲	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	//	۲۸ر //	//	۲ر	
۱۰۳	از کٹرہ عالم بیگ خان	//	۲۹ر //	//	۲ر۹ہر	
//	ایضا	//	ایضا	متفرقات	۳ہر	
۱۰۴	از مدرسہ عنایت اللہ خان	//	//	قیمت آرد	۲ر	
۱۰۵	از پھاٹک پنجابیان	//	یکم ربیع الثانی ۱۳۱۱ھ	//	۶ر۳ہر	
//	ایضا	//	//	متفرقات	۲ر عہ	
۱۰۶	از گلی سوداگران	//	۲ر //	قیمت آرد	۳ر۶ہر	
//	ایضا	//	// //	متفرقات	۶ہر	
۱۰۷	از بارہ دری شیر افگن خان	//	۳ر //	قیمت آرد	۶ر۳ہر	
۱۰۸	مولوی اللہ بخش صاحب مدرس مدرسہ فتحپوری		//	چندہ انگشت	۱۰ر	
۱۰۹	از کٹرہ پجواریان	معرفت چپراسی	۴ر //	قیمت آرد	۴ر	
۱۱۰	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	//	۵ر //	//	۶ر	
//	ایضا	//	// //	متفرقات	۱ر۶ہر	
۱۱۱	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	//	۶ر //	قیمت آرد	۶ر	
۱۱۲	از کٹرہ دھوبیان	//	۷ر //	//	۲ر۶ہر	

نمبر شمار	نام عطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۱۲	از کٹڑہ دھوبیان	معرفت چپراسی	۷؍ربیع الثانی [illegible]	متفرقات	۳؍	
۱۱۳	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	ایضاً "	قیمت آرد	۲؍	
۱۱۴	از پھاٹک پنجابیان	"	۸؍ "	"	۸؍	
"	ایضاً	"	"	متفرقات	۳؍	
۱۱۵	از گلی سوداگران	"	۹؍ "	قیمت آرد	۵؍	
"	ایضاً	"	" "	متفرقات	۳؍	
۱۱۶	از بارہ دری شیر افگن خان	"	۱۰؍	قیمت آرد	۵؍۹؍	
"	ایضاً	"	" "	متفرقات	۶؍	
۱۱۷	از کٹڑہ بجاریان	"	۱۱؍ "	قیمت آرد	۳؍۹؍	
۱۱۸	از کٹڑہ ابو حکیم محمد حسین خان	"	۱۲؍ "	"	۴؍۶؍	
"	ایضاً	"	"	متفرقات	۴؍	
۱۱۹	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	"	۱۳؍ "	قیمت آرد	۶؍	
۱۲۰	از کٹڑہ دھوبیان	"	۱۴؍ "	"	۲؍۳؍	
۱۲۱	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	" "	"	۲؍	
۱۲۲	از پھاٹک پنجابیان	"	۱۵؍ "	"	۷؍۳؍	
"	ایضاً	"	" "	متفرقات	۲؍	
۱۲۳	از گلی سوداگران	"	۱۶؍ "	قیمت آرد	۵؍۶؍	
"	ایضاً	"	" "	متفرقات	۳؍	
۱۲۴	عبدالرشید خانصاحب مترجم جی مرزاپور	۰	" "	چندہ ممبری	[illegible]	
۱۲۵	از بارہ دری شیر افگن خان	معرفت چپراسی	۱۷؍ ایضاً	قیمت آرد	۵؍	
"	ایضاً	"	"	متفرقات	۹؍	
۱۲۶	از کٹڑہ بجاریان	"	۱۸؍ "	قیمت آرد	۴؍۹؍	
۱۲۷	از کٹڑہ ابو حکیم محمد حسین خان	"	۱۹؍ "	"	۵؍۶؍	
۱۲۸	از مکان حکیم محمود خانصاحب	۰	۲۰؍ "	"	۵؍	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۲۹	بخشی جی صاحب - حویلی حسام الدین حیدر	۰	۲۰ ربیع الثانی ۱۳۵۱ھ	چندہ ممبری	۴ر	
۱۳۰	حاجی شیخ عبدالغنی صاحب - ایضا	۰	ایضا	"	للعہ	
۱۳۱	از کٹرہ دھوبیان -	معرفت چپراسی	"	قیمت آرد	۳ر ۶ر	
۱۳۲	از مدرسہ عنایت اللہ خان		۲۲ ربیع الثانی	"	۱ر	
"	ایضا	"	"	متفرقات	۱ر	
۱۳۳	از پھاٹک پنجابیان	"	۲۲ر ایضا	قیمت آرد	۹ر ۴ر	
"	ایضا	"	"	متفرقات	۲ر ۳ر	
۱۳۴	از گلی سوداگران	"	۲۳ر "	قیمت آرد	۶/۵ر	
"	ایضا	"	"	متفرقات	۳ر	
۱۳۵	از بارہ دری شیر افگن خان	"	۲۴ر ایضا	قیمت آرد	۵ر ۱۳ر	
"	ایضا	"	"	متفرقات	۹ر	
۱۳۶	از کٹرہ بچواریان	"	۲۵ر "	قیمت آرد	۲ر ۹ر	
۱۳۷	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	"	۲۶ر "	"	۶/۵ر	
"	ایضا	"	" "	متفرقات	۶ر	
۱۳۸	از مکان حکیم محمود خاں صاحب مرحوم	"	۲۷ر "	قیمت آرد	۲ر	
۱۳۹	از کٹرہ عالم بیگ -	"	۲۸ر "	"	۲ر	
۱۴۰	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	"	"	۲ر	
۱۴۱	حکیم حافظ محمد اجمل خاں صاحب - بلیماران	"	۳۰ر "	چندہ ممبری	للعہ	
۱۴۱	ایضا ایضا	"	" "	"	عہ ر	
۱۴۲	از پھاٹک پنجابیان	"	۲۹ ربیع ۲	قیمت آرد	۹ر ۹ر	
"	ایضا	"	" "	متفرقات	۳ر	
۱۴۳	از گلی سوداگران	"	۳۰ر "	قیمت آرد	۹/۵ر	
"	ایضا	"	"	متفرقات	۳ر	
۱۴۴	بارہ دری شیر افگن خان	"	یکم جمادی الاول	قیمت آرد	۴ر ۹ر	
"	ایضا	"	"	متفرقات	۱ر ۹ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۴۵	از کٹرہ بجواریان	معرفت چپراسی	۲ر جمادی الاول سنہ	قیمت آرد	۳ر۹ر	
۱۴۶	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	〃	۳ر ایضا	〃	۵ر۶ر	
۱۴۷	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	〃	۴ر 〃	〃	۵ر۹ر	
۱۴۸	از کٹرہ عالم بیگ	〃	۵ر 〃	〃	ار۶ر	
〃	ایضا	〃	〃	متفرقات	۲ر۳ر	
۱۴۹	نواب جانی محمد خانصاحب	〃	۶ر 〃	قیمت آرد	۴ر	
۱۵۰	بخشی جی صاحب سوداگر	〃	ایضا	〃	۴ر	
۱۵۱	از مدرسۂ عنایت اللہ خان	〃	〃 〃	〃	۲ر	
۱۵۲	از پھاٹک پنجابیان	〃	〃 〃	〃	۴ر۶ر	
〃	ایضا	〃	〃 〃	متفرقات	ار۶ر	
۱۵۳	از گلی سوداگران	〃	۷ر ایضا	قیمت آرد	۵ر۳ر	
〃	ایضا	〃	〃	متفرقات	۳ر	
۱۵۴	از بارہ دری شیر افگن خان	〃	۸ر 〃	قیمت آرد	۲ر۹ر	
〃	ایضا	〃	〃 〃	متفرقات	۲ر۳ر	
۱۵۵	ایضاً	〃	۹ر 〃 〃	〃	ار	
۱۵۶	از کٹرہ بجواریان	〃	〃 〃	قیمت آرد	۶ر۳ر	
۱۵۷	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	〃	۱۰ر جمادی ا	〃	۷ر	
〃	ایضا	〃	〃	متفرقات	ار	
۱۵۸	از مکان حکیم محمود خان صاحب مرحوم		۱۱ر 〃	قیمت آرد	۶ر	
۱۵۹	از کٹرہ عالم بیگ	〃	۱۲ر 〃	〃	۳ر	
〃	ایضا	〃	〃	متفرقات	۳ر	
۱۶۰	از مدرسۂ عنایت اللہ خان	〃	〃	قیمت آرد	۲ر۶	
۱۶۱	از خانہ حکیم محمود خانصاحب مرحوم	〃	〃	چندہ انگشت	للعہ	
۱۶۲	از حویلی حسام الدین حیدر	〃	〃	قیمت آرد	۸ر۹ر	
〃	ایضا	〃	〃	متفرقات	۲ر۶ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۶۳	از اہل محلہ پنجابیان حویلی حسام الدین حیدر		۱۳ر جمادی الاول	قیمت آرد	[illegible]	
۱۶۴	حکیم محمد عمر صاحب رئیس الور		۱۴ر 〃	متفرقات	۶	
۱۶۵	از گلی سوداگران	سر رشتہ چپراسی	〃 〃	قیمت آرد	۵ر۹ مر	
〃	ایضا		〃 〃	متفرقات	۳ مر	
۱۶۶	از کوچہ رایان	〃	〃 〃	قیمت آرد	۱۳ر۹ مر	
〃	ایضا	〃	〃 〃	متفرقات	۲ر۹ مر	
۱۶۷	بارہ دری شیر افگن خان	〃	۱۵ر 〃	قیمت آرد	۶ر۳ مر	
۱۶۸	از کٹرہ بجواریان	〃	۱۶ر 〃	〃	۳ر۹ مر	
۱۶۹	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	〃	۱۷ر 〃	〃	۵ر۲ مر	
〃	ایضا	〃	〃 〃	متفرقات	ار	
۱۷۰	از کٹرہ حکیم محمود خان صاحب مرحوم	〃	〃 〃	قیمت آرد	۵ر	
۱۷۱	از کٹرہ عالم بیگ	〃	۱۸ر 〃	〃	۲ر	
۱۷۲	از مدرسہ عنایت اللہ خان	〃	〃 〃	〃	ار۹ مر	
۱۷۳	از پنجابیان محلہ حویلی حسام الدین حیدر	〃	۱۹ر 〃	〃	۸ر۶ مر	
〃	ایضا	〃	〃 〃	متفرقات	۸ر۶ مر	
۱۷۴	از گلی سوداگران	〃	۲۰ر 〃	قیمت آرد	۵ر۶ مر	
〃	ایضا	〃	〃 〃	متفرقات	۳ مر	
۱۷۵	از کوچہ رایان	〃	〃 〃	قیمت آرد	[illegible]	
〃	ایضا	〃	〃 〃	متفرقات	۲ر	
۱۷۶	از بارہ دری شیر افگن خان	〃	۲۱ر 〃	قیمت آرد	۵ر۳ مر	
〃	ایضا	〃	〃 〃	متفرقات	ار۳ مر	
۱۷۷	از کٹرہ بجواریان	〃	۲۲ر 〃	قیمت آرد	۳ر۹ مر	
۱۷۸	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	〃	۲۳ر 〃	〃	۲ر	
	ایضا	〃	〃	متفرقات	۶ مر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	
۱۷۹	از پھاٹک حکیم محمود خان صاحب مرحوم	معرفت حیدر امی	۲۴ ر جمادی الاولی	قیمت آرد	۵ ر ۳ ر	
۱۸۰	از کٹرہ عالم بیگ	"	۲۵ ر "	"	۱ ر ۹ ر	
۱۸۱	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	" "	"	۱ ر ۶ ر	
۱۸۲	از محلہ پنجابیان حویلی حسام الدین حیدر	"	۲۶ ر "	قیمت آرد متفرقات	۲ ۱ ر ۶ ر	
۱۸۳ "	از گلی سوداگران "	" "	۲۷ ر " "	قیمت آرد متفرقات	۵ ر ۳ ر	
۱۸۴ "	از کوچہ رایان "	" "	" " " "	قیمت آرد متفرقات	۱۳ ر ۱ ر ۶ ر	
۱۸۵ "	از بارہ دری شیر افگن خان "	" "	۲۸ ر " " "	قیمت آرد متفرقات	۶ ر ۹ ر	
۱۸۶	از حافظ فضل الرحمان صاحب	"	۲۹ ر "	چندہ ممبری	۵ ر	
۱۸۷	نواب شجاع الدین احمد خانصاحب	"	۳۰ ر	چندہ یکمشت	۵ ر	
۱۸۸	از کٹرہ بیجواریان	"	" "	قیمت آرد	۵ ر ۳ ر	
۱۸۹	از کوچہ رائمان	"	" "	" "	۱ ر ۶ ر	
۱۹۰	از کٹرہ حکیم محمد حسین خان	"	یکم جمادی الثانی	متفرقات	۶ ر ۶ ر	
۱۹۱	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	"	۲ ر "	قیمت آرد	۵ ر ۹ ر	
۱۹۲ "	از کٹرہ عالم بیگ "	"	۳ ر " "	متفرقات	۱ ر ۱ ر	
۱۹۳ "	از مدرسہ عنایت اللہ خان "		" " "	قیمت آرد متفرقات	۱ ر ۳ ر ۱ ر	
۱۹۴ "	از پھاٹک پنجابیان "	"	۴ ر " " "	قیمت آرد متفرقات	۸ ر ۹ ر [illegible]	
۱۹۵ "	از گلی سوداگران "	" "	۵ ر " "	قیمت آرد متفرقات	۶ ر ۳ ر	
۱۹۶ "	از کوچہ رایان "	" "	" " " "	قیمت آرد متفرقات	۱۵ ر ۱ ر ۳ ر	
۱۹۷ "	از بارہ دری شیر افگن خان "	" "	۶ ر " " "	قیمت آرد متفرقات	۲ ر ۶ ر ۳ ر ۳ ر	
۱۹۸	از کٹرہ بیجواریان	"	۷ ر "	قیمت آرد	۴ ر ۳ ر	
۱۹۹	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	"	۸ ر "	"	۶ ر ۳ ر	
۲۰۰	میاں بخشی جی صاحب	"	۹ ر "	"	۴ ر	
۲۰۱	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	"	" "	"	۵ ر ۳ ر	
۲۰۲	عزیز بخش صاحب لیسانس موری دروازہ	"	۱۰ ر "	"	۴ ر	

نمبر شمار	نام عطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۰۷	از کٹڑہ عالم بیگ	۰	۱۰ر جمادی الثانی	قیمت آرد	ار۶ھ	
۲۰۸	از مدرسہ عنایت اللہ خان	۰	؍؍	؍؍	ار۳ھ	
۲۰۹	از پھاٹک پنجابیان	۰	۱۱ر ؍؍	متفرقات	۱۲ر ار۲ھ	
۲۱۰	از گلی سوداگران	۰	۱۲ر ؍؍	قیمت آرد	۱ھ	
۲۱۱	از کوچہ رائیان	۰	؍؍ ؍؍	متفرقات	۱۰ ۲ر۹ھ	
۲۱۲	از بارہ دری شیر افگن خان	۰	۱۳ر ؍؍ ؍؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۴ر ار۹ھ	
۲۱۳	از کٹڑہ سجواریان	۰	۱۴ر ؍؍	قیمت آرد	۳ر	
۲۱۴	از کٹڑہ حکیم محمد حسین خان	۰	۱۵ر ؍؍	؍؍	۵ر۶ھ	
۲۱۵	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	۰	۱۶ر ؍؍	؍؍	۵ر۶ھ	
۲۱۶	خواجہ تصدق حسین خانصاحب اکسٹرا اسسٹنٹ کمشنر سیالکوٹ	۰	۲۱ر ؍؍	چندہ ممبری	للعہ	
۲۱۷	از کٹڑہ عالم بیگ	۰	۱۷ر ؍؍	قیمت آرد	ار۶ھ	
۲۱۸	از مدرسہ عنایت اللہ خان	۰	؍؍ ؍؍	؍؍	ار۳ھ	
۲۱۹	از پھاٹک پنجابیان	۰	۱۸ر ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۱۱ر۶ھ ۲ھ	
۲۲۰	از گلی سوداگران	۰	۱۹ر ؍؍	قیمت آرد	۶ر	
۲۲۱	از کوچہ رائیان	۰	؍؍ ؍؍	متفرقات	۵ر ۹ھ	
۲۲۲	از بارہ دری شیر افگن خان	۰	۲۰ر ؍؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۳ر۹ھ ۲ر	
۲۲۳	از کٹڑہ سجواریان	۰	۲۱ر ؍؍	قیمت آرد	۴ر۳ھ	
۲۲۴	از کٹڑہ ابو حکیم محمد حسین خانصاحب	۰	۲۲ر ؍؍	؍؍	۴ر۹ھ	
۲۲۵	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	۰	۲۳ر ؍؍	؍؍	۵ر۳ھ	
۲۲۶	از کٹڑہ عالم بیگ	۰	۲۴ر ؍؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	ار ۹ھ	
۲۲۷	از مدرسہ عنایت اللہ خان	۰	۲۴ر ؍؍	قیمت آرد	ار۳ھ	
۲۲۸	از پھاٹک پنجابیان	۰	۲۵ر ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۷ر۹ھ ۲ر	
۲۲۹	از گلی سوداگران	۰	۲۶ر ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۳ر۹ھ ۳ھ	
۲۳۰	از کوچہ رائیان	۰	۲۷ر ؍؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۲ر۳ھ	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۳۱	از بارہ دری شیر افگن خان	٠	۲۷ جمادی الثانی	قیمت آرد متفرقات	۳ر۹ہر ۲ر۳ہر	
۲۳۲	از کٹرہ بجواریان	٠	۲۸ر ″	قیمت آرد	۴ر۳ہر	
۲۳۳	از کٹڑہ ابو حکیم محمد حسین خانصاحب	٠		متفرقات	۵ر۳ہر ۱ر	
۲۳۴	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	٠	یکم رجب ۱۳[illegible]	قیمت آرد	۵ر۳ہر	
۲۳۵	عزیز بخش صاحب لیسنس	معرفت ملازم [illegible]	″	″	۴ر	
۲۳۶	از کٹڑہ عالم بیگ	″		″	۱ر۳ہر	
۲۳۷	از مدرسہ عنایت اللہ خان	″	۲ر ″	″	۱ر	
۲۳۸	از پھاٹک پنجابیان	″	۳ر ″	قیمت آرد متفرقات	۶ر۳ہر ۹ہر	
۲۳۹	از گلی سوداگران	″	۴ر ″	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۳ہر	
۲۴۰	از کوچہ رائمان	″	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۹ر۶ہر ۱۲	
۲۴۱	بارہ دری شیر افگن خان	″	۵ر ″	قیمت آرد متفرقات	۴ر۹ہر ۲ر	
۲۴۲	از کٹرہ بجواریان	″	۶ر ″	قیمت آرد	۳ر۹ہر	
۲۴۳	از کٹڑہ ابو حکیم محمد حسین خانصاحب	″	۷ر ″	″	۲ر۶ہر	
۲۴۴	بخشی جیمنا از پھاٹک پنجابیان	″	۸ر ″	قیمت آرد	۴ر	
۲۴۵	مکان حکیم محمود خانصاحب	″	″ ″	″	۴ر۶ہر	
۲۴۶	از کٹڑہ عالم بیگ	″	۹ر ″	″	۱ر۶ہر	
۲۴۷	از مدرسہ عنایت اللہ خان	″	″ ″	″	۱ر	
۲۴۸	از پھاٹک پنجابیان	″	۱۰ر ″	″	۹ر۹ر	
۲۴۹	از گلی سوداگران	″	۱۱ر ″	قیمت آرد متفرقات	۴ر۹ہر ۳ہر	
۲۵۰	از کوچہ رائمان	″	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۳	
۲۵۱	بارہ دری شیر افگن خان	″	۱۲ر ″	قیمت آرد متفرقات	۴ر۹ہر ۱ر۳ہر	
۲۵۱	از کٹرہ بجواریان	″		قیمت آرد	۳ر۹ہر	
۲۵۳	از کٹڑہ ابو حکیم محمد حسین خانصاحب	″	۱۴ر	″	۶ر۶ہر	
۲۵	از مکان حکیم محمود خانصاحب			″	۵ر۹ہر	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۵۵	جناب حکیم عبدالمجید خانصاحب	۰	۱۵ رجب ۱۳۳۱ھ	چندہ ممبری	سے/	
۲۵۶	کٹرہ عالم بیگ خانصاحب	۰	۱۶ر "	قیمت آرد	۱ر۶/	
۲۵۷	مدرسۂ عنایت اللہ خان	۰	" "	"	۲/	
۲۵۸	پھاٹک پنجابیان		۱۷ر "	قیمت آرد متفرقات	۲/ ۲ر۶/	
۲۵۹	از گلی سوداگران	معرفت غلام محی الدین	۱۸ر "	قیمت آرد	۵ر۹/	
۲۶۰	حاجی شیخ احسان احمد صاحب گلی سوداگران	"	۱۹ر "	"	۱۴ر/	
۲۶۱	از کوچۂ رائیان	"	۲۰ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر۳/ ۱ر۶/	
۲۶۲	بارہ دری شیر افگن خان	"	۲۱ر "	قیمت آرد متفرقات	۳/ ۵/	
۲۶۳	کٹرہ بڑھیان	"	" "	قیمت آرد	۳ر۶/	
۲۶۴	کٹرہ ابود حکیم محمد حسین خانصاحب	"	۲۲ر "	قیمت آرد متفرقات	۴ر۹/ ۱ر۳/	
۲۶۵	از مکان حکیم محمود خانصاحب	"	۲۳ر "	قیمت آرد	۵ر۹/	
۲۶۶	از کٹرہ عالم بیگ	"	۲۴ر "	"	۱ر۹/	
۲۶۷	از مدرسۂ عنایت اللہ خان	"	" "	"	۱ر۳/	
۲۶۸	از پھاٹک پنجابیان	"	۲۵ر " "	قیمت آرد متفرقات	۸ر۹/ ۶/	
۲۶۹	از گلی سوداگران	"	۲۶ر "	قیمت آرد	۵ر۹/	
۲۷۰	از کوچۂ رائیان	"	۲۷ر "	متفرقات	۳/ ۱ر۶/	
۲۷۱	بارہ دری شیر افگن خان	"	۲۸ر "	قیمت آرد متفرقات	۱ر۹/ ۳ر۹/	
۲۷۲	از کٹرہ پچواریان	"	" "	قیمت آرد	۲ر۹/	
۲۷۳	از کٹرہ ابود حکیم محمد حسین خان	"	۲۹ر "	"	۵/	
۲۷۴	از مکان حکیم محمود خانصاحب	"	" "	"	۵ر۶/	
۲۷۵	از کٹرہ عالم بیگ	"	۳۰ر	"	۱ر۹/	
۲۷۶	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	"	"	۱ر۶/	
۲۷۷	از پھاٹک پنجابیان	"	یکم شعبان ۱۳۳۱ھ	قیمت آرد متفرقات	۸/ ۶/	
۲۷۸	از گلی سوداگران	"	۲ر "	قیمت آرد	۵/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۷۹	مولوی اللہ بخش صاحب کوچہ پنڈت	۔	۲؍ شعبان ۱۳۱۱	چندہ ممبری	عہ؍	
۲۸۰	از کوچہ رائےمان	معرفت ملازم انجمن	۳؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	سے؍ ۱۰؍۹؍	
۲۸۱	بارہ دری شیر افگن خان	؍؍	۴؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات۔	۳؍۴؍ ۲؍۶؍	
۲۸۲	کٹرہ بجواریان	؍؍	؍؍ ؍؍	قیمت آرد	۴؍۹؍	
۲۸۳	عزیز بخش صاحب بیساتی موری دروازہ	؍؍	۴؍ ؍؍	ایضاً	۴؍	
۲۸۴	کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	؍؍	۵؍ شعبان ۱۳۱۱	قیمت آرد متفرقات	۵؍۹؍ ۱؍۳؍	
۲۸۵	مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	؍؍	۶؍ ؍؍	قیمت آرد	۵؍۳؍	
۲۸۶	از کٹرہ عالم بیگ	؍؍	۷؍ ؍؍	؍؍	۱؍۹؍	
۲۸۷	از مدرسہ عنایت اللہ خان	؍؍	؍؍ ؍؍	؍؍	۱؍۹؍	
۲۸۸	از پھاٹک حسام الدین حیدر	؍؍	۸؍ ایضاً	قیمت آرد متفرقات	۸؍ ۱؍۹؍	
۲۸۹	از گلی سوداگران	؍؍	۹؍ ؍؍	قیمت آرد	۵؍۶؍	
۲۹۰	از کوچہ رایان۔	؍؍	۱۰؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۱۲؍۹؍ ۳؍۳؍	
۲۹۱	از بارہ دری شیر افگن خان	؍؍	۱۱؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۳؍ ۵؍۹؍	
۲۹۲	از کٹرہ بجواریان	؍؍	؍؍ ؍؍	قیمت آرد	۳؍۶؍	
۲۹۳	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	؍؍	۱۲؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۳؍۹؍ ۱؍۳؍	
۲۹۴	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	؍؍	۱۳؍ ؍؍	قیمت آرد	۵؍۶؍	
۲۹۵	از کٹرہ عالم بیگ	؍؍	۱۴؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۱؍۳؍ ۱؍	
۲۹۶	از مدرسہ عنایت اللہ خان	؍؍	؍؍ ؍؍	قیمت آرد	۱؍۶؍	
۲۹۷	از پھاٹک پنجابیان	؍؍	۱۵؍ ؍؍ ؍؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۵؍۹؍ ۶؍	
۲۹۸	از گلی سوداگران	؍؍	۱۶؍ ؍؍	قیمت آرد	۵؍۹؍	
۲۹۹	از کوچہ رایان	؍؍	۱۷؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۱۲؍ ۴؍۹؍	
۳۰۰	از بارہ دری شیر افگن خان	؍؍	۱۸؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۳؍۳؍ ۲؍	
۳۰۱	از کٹرہ بجواریان	؍؍	؍؍ ؍؍	قیمت آرد	۳؍۹؍	
۳۰۲	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	؍؍	۱۹؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۳؍۹؍ ۱؍۳؍	
۳۰۳	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	؍؍	۲۰؍ ؍؍	قیمت آرد	۵؍۳؍	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۰۴	از کٹرہ عالم بیگ	معرفت ملازم انجمن	۱۳ شعبان ۱۳۳۱	قیمت آرد	۵ر۶ر	
۳۰۵	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	" "	"	۱ر۶ر	
۳۰۶	از سپاٹک پنجابیان	"	۲۲ر "	قیمت آرد متفرقات	۹ر ۶ر	
۳۰۷	از گلی سوداگران	"	۲۳ر "	قیمت آرد	۵ر۳ر	
۳۰۸	از کوچہ رایان	"	۲۴ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر۳ر ۳ر	
۳۰۹	از بارہ دری شیر افگن خان	"	۲۵ر "	قیمت آرد متفرقات	۲ر۳ر ۱ر۹ر	
۳۱۰	از کٹرہ بجواریان	"	" "	قیمت آرد	۳ر۹ر	
۳۱۱	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خانصاحب	"	۲۶ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۲ر	
۳۱۲	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	"	۲۷ر "	قیمت آرد	۴ر	
۳۱۴	از کٹرہ عالم بیگ	"	۲۸ر "	"	۱ر۹ر	
۳۱۵	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	" "	"	۱ر۶ر	
۳۱۶	مسماۃ بنیادی خانم بنت محمد امیر	"	" "	چندہ یکمشت	۵	
۳۱۷	از سپاٹک پنجابیان	"	۲۹ر "	قیمت آرد	۹ر۳ر	
۳۱۸	از گلی سوداگران	"	۳۰ر "	قیمت آرد متفرقات	۴ر۹ر ۱ر۳ر	
۳۱۹	از کوچہ رایان	"	یکم رمضان ۱۳۳۱	قیمت آرد متفرقات	۹ر ۹ر۶ر	
۳۲۰	از کٹرہ بجواریان	"	۲ر "	قیمت آرد	۴ر۹ر	
۳۲۱	از بارہ دری شیر افگن خان	"	۲ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر۶ر ۴ر۶ر	
۳۲۲	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	"	۳ر "	قیمت آرد متفرقات	۴ر۶ ۹ر	
۳۲۳	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	"	۴ر "	قیمت آرد	۹ر	
۳۲۴	از کٹرہ عالم بیگ خان	"	۵ر "	"	۱ر۹ر	
۳۲۵	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	" "	"	۱ر۶ر	
۳۲۶	از سپاٹک پنجابیان	"	۶ر "	قیمت آرد متفرقات	۸ر۹ر ۲ر۶ر	
۳۲۷	از گلی سوداگران	"	۷ر "	قیمت آرد	۴ر۹ر	
۳۲۸	عزیز بخش صاحب لیس ساز ـ	"	۸ر "	"	۴ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۲۹	نواب علی محمد خانصاحب - کوچہ رایان	بدست خود	۸ رمضان ۱۳۳۱ھ	قیمت آرد	۴ر	
۳۳۰	ایضاً 〃	〃	〃 〃	〃	۴ر	
۳۳۱	مولوی اللہ بخش صاحب - کوچہ پنڈت	〃	〃 〃	چندہ یکمشت	۱۰ر	
۳۳۲	مختار خانصاحب اللہ آباد میرٹھ -	〃	۹ر 〃	چندہ عمری	۱۰ر	
۳۳۳	از پھاٹک پنجابیان -	حاجی احسان احمد صاحب	〃 〃	قیمت آرد	۵ر	
۳۳۴	از کوچہ رایان -	معرفت ملازم انجمن	〃 〃	متفرقات	۱۱ر۳ ۲ر۹	
۳۳۵	از بارہ دری شیر افگن خان	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۴ر۳ ۲ر۶	
۳۳۶	از کٹرہ کا بجواریان	〃	〃 〃	قیمت آرد	۳ر۹	
۳۳۷	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	〃	۱۰ر 〃	متفرقات	۴ر۳ ۱ر۳	
۳۳۸	از مکان حکیم محمود خانصاحب	〃	۱۱ر 〃	قیمت آرد	۵ر۳	
۳۳۹	حسن صاحب نمبردار گنڈی گامی ضلع پیلی بھیت	معرفت مولوی عبد الحی صاحب	۱۱ر 〃	چندہ یکمشت	۱۰ر	
۳۴۰	از کٹرہ عالم بیگ خان	معرفت ملازم انجمن	۱۲ر 〃	قیمت آرد	۱ر۹	
۳۴۱	از ہر سہ عنایت اللہ خان	〃	〃 〃	〃	۱ر۶	
۳۴۲	از پھاٹک پنجابیان	〃	۱۳ر 〃	〃	۹ر۹	
۳۴۳	از گلی سوداگران	〃	۱۴ر 〃	〃	۵ر	
۳۴۴	از کوچہ رایان	〃	۱۵ر 〃	متفرقات	۱۰ر ۱ر	
۳۴۵	از بارہ دری شیر افگن خان	〃	۱۶ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۲ر۶	
۳۴۶	از کٹرہ بجواریان	〃	〃 〃	قیمت آرد	۴ر	
۳۴۷	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	〃	۱۷ر 〃	متفرقات	۴ر۶ ۶	
۳۴۸	سراج الدین بساطی - چاندنی چوک	〃	۱۸ر 〃	چندہ ایکمشت	۱ر	
۳۴۹	سراج الدین لوہیہ 〃	〃	〃 〃	〃	۲ر	
۳۵۰	احمد بخش لوہیہ 〃	〃	〃 〃	〃	چھلنی یک	
۳۵۱	جمال الدین بساطی 〃	〃	〃 〃	〃	۱ر	
۳۵۲	نجم الدین عبد اللہ صاحب سوداگر 〃	〃	〃 〃	〃	۱۰ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر جماعت	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۵۳	حاجی محمد ابراہیم صاحب ٹین والے	۰	۱۸ رمضان ۱۳۱۱	چندہ یکمشت	سے/	
۳۵۴	حاجی محمد صدیق صاحب بکرہ والے	۰	″ ″	″	۸/	
۳۵۵	شیخ منشی اللہ و محمد ابراہیم صاحبان	۰	″ ″	″	۵	
۳۵۶	حاجی عنایت اللہ صاحب قوال و عطا وپیسہ والے	۰	″ ″	″	۸/	
۳۵۷	قدرت احمد صاحب عطر فروش فتح پوری	۰	″ ″	″	۴/	
۳۵۸	عبد القیوم صاحب ۔ چاندنی چوک	۰	″ ″	″	۶/	
۳۵۹	رنگساز ۔ ″	۰	″ ″	″	۲/	
۳۶۰	احمد جان صاحب بساطی ″	۰	″ ″	″	۲/	
۳۶۱	حافظ عبد المجید صاحب	۰	″ ″	″	۵/	
۳۶۲	شمس الدین صاحب تیل والے ″	۰	″ ″	″	۴/	
۳۶۳	شیخ اللہ دیا صاحب سوداگر ″	۰	″ ″	″	[illegible]	
۳۶۴	شیخ محمد اسمعیل صاحب سوداگر ″	۰	″ ″	″	6	
۳۶۵	شیخ مظفر حسین و خلیل الرحمن صاحبان ″	″	″ ″	″	۵/	
۳۶۶	شیخ عزیز الدین صاحب	۰	″ ″	″	۱۰/	
۳۶۷	شیخ عبد الحق صاحب گلاس والے ″	۰	″ ″	″	۱۰/	
۳۶۸	شیخ عبد المجید صاحب چوتھائی ۔ ″	۰	″ ″	″	۴/	
۳۶۹	محمد ابراہیم صاحب بساطی ″	۰	″ ″	″	۱/	
۳۷۰	شیخ محمد عمر صاحب سوداگر ″	۰	″ ″	″	6	
۳۷۱	حاجی عبد الرزاق صاحب بساطی ″	۰	″ ″	″	۸/	
۳۷۲	حکیم اللہ صاحب کپڑے والے ″	۰	″ ″	″	۳/	
۳۷۳	ڈپٹی نذیر احمد صاحب ″	″	″ ″	″	۱۰/	
۳۷۴	محمد یوسف صاحب جوتہ والے ″	″	″ ″	″	۵/	
۳۷۵	خدا بخش و عبد الوہاب صاحب جوتہ والے ″	″	″ ″	″ ″	۴/	
۳۷۶	محمد رحمت الٰہی صاحب ″ ″	۰	″ ″	″	۱/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۷۷	عنایت الرحمٰن صاحب جوتہ والے	معرفت ملازم انجمن	۱۷ ر رمضان المبارک ۱۳۳۱ھ	چندہ یکمشت	۴ر	
۳۷۸	پہلوان بیوپاری جوتہ والے	"	" "	"	۲ر	
۳۷۹	عبد الحکیم صاحب جوتہ والے	"	" "	"	۸ر	
۳۸۰	شہاب الدین صاحب جوتہ والے	"	" "	"	۴ر	
۳۸۱	محمد اسمٰعیل صاحب تارگشی والے	"	" "	"	عہ/	
۳۸۲	مرزا جان صاحب بساطی چاندنی چوک	"	" "	"	عہ/	
۳۸۳	نور الدین و رفیع الدین صاحب " "	"	" "	"	عہ/	
۳۸۴	محمد یامین صاحب جوتہ والے	"	" "	"	عہ/	
۳۸۵	مشتاق احمد صاحب بساطی	"	" "	"	۲ر	
۳۸۶	بخش الٰہی صاحب بساطی "	"	" "	"	عہ/ ۲ر	
۳۸۷	حاجی سراج الدین صاحب جوتہ والے	"	" "	"	عہ/	
۳۸۸	رمضان بخش صاحب "	"	" "	"	۲ر	
۳۸۹	ممتاز الدین صاحب سوداگر پارچہ	"	" "	"	سعہ/	
۳۹۰	شیخ کرم الٰہی صاحب و الٰہی بخش سوداگر	"	" "	"	سعہ/	
۳۹۱	محمد یعقوب صاحب شطرنجی والے	"	" "	"	۸ر	
۳۹۲	محمد اسمٰعیل صاحب شملہ والے	"	" "	"	صہ/	
۳۹۳	نور الٰہی و جیون بخش صاحب	"	" "	"	صہ/	
۳۹۴	حافظ احسان احمد صاحب بساطی	"	" "	"	۶	
۳۹۵	حاجی کریم احمد و حافظ عبد اللہ صاحب سوداگر	"	" "	"	سعہ/	
۳۹۶	از مکان حکیم محمود خاں صاحب مرحوم	"	" "	قیمت آرد	۵ر۳ر	
۳۹۷	از کٹرہ عالم بیگ	"	" "	قیمت آرد	۱ر۹ر	
۳۹۸	از مدرسہ عنایت احمد خان	"	" "	"	۱ر۶ر	
۳۹۹	از پھاٹک حبش خاں	"	۲۰ ر رمضان "	متفرقات	۵ر ۲ر	
۴۰۰	از گلی سوداگران	"	۲۱ ر "	قیمت آرد	۴ر۶ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۴۰۱	شیخ محمد رفیع و محمد تقی صاحب سوداگر	۰	۲۲ رمضان	چندہ یکمشت	عــہ	
۴۰۲	از کوچہ رایان	معرفت ملازم انجمن	۲۳ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۸ر۶ ۹ر ۶ر۹ ۹ر	
۴۰۳	از کٹرہ بجواریان	〃	〃 〃	قیمت آرد	۱۳ر۶ ۹ر	
۴۰۴	از بارہ دری شیر افگن خان	〃	〃 〃	〃 متفرقات	۳ر ۲ر	
۴۰۵	عبد الغفور صاحب نگینہ گر کوچہ رایان	حافظ سکندر صاحب	۲۴ر 〃	چندہ یکمشت	لــہ	
۴۰۶	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	معرفت ملازم انجمن	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۲ر۴۳ ۸ ۳ر	
۴۰۷	از مکان حکیم محمود خانصاحب		〃 〃	قیمت آرد	۵ر۴۳ ۹ر	
۴۰۸	حاجی فضل الرحمن صاحب	حاجی عبد الغنی صاحب	۲۶ر 〃	چندہ یکمشت	دعــہ	
۴۰۹	شیخ مولا بخش و محمد شفیع آئینہ والے	۰	〃 〃	〃	صر	
۴۱۰	نواب محمد ابراہیم علیخانصاحب رئیس اترولی	معرفت ملازم خود	〃 〃	چندہ ممبری	ســے ر	
۴۱۱	از مدرسہ عنایت احمد خان	〃 ملازم انجمن	〃 〃	قیمت آرد	ار۹ ۹ر	
۴۱۲	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب شملہ والے	〃	رچندہ یکمشت	چندہ یکمشت	صر	
۴۱۳	فخر الدین و شمس العارفین صاحبان	〃	۲۷ ر رمضان	〃	صر	
۴۱۴	شیخ محمد ابراہیم صاحب سوداگر ادویہ	〃	〃	〃	صر	
۴۱۵	از کٹرہ عالم بیگ ۔	معرفت ملازم انجمن	〃 〃	قیمت آرد	ار ۹ ۹ر	
۴۱۶	مشتاق علی صاحب سکنہ کٹرہ بجواریان	〃	〃 〃	چندہ یکمشت	۸ر	
۴۱۷	از پھاٹک پنجابیان	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۹ر ۱۲ر	
۴۱۸	از گلی سوداگران	〃	۲۸ر 〃	قیمت آرد	۴ر۹ ۹ر	
۴۱۹	پھاٹک پنجابیان	〃	۲۹ر 〃	〃	۱۰ر۳ ۹ر	
۴۲۰	محمد شفیع صاحب پارچہ فروش	〃	〃 〃	چندہ یکمشت	ســے ۹ر	
۴۲۱	حکیم غلام رضا خانصاحب	احمد سعید خانصاحب	〃 〃	〃 ممبری	ســے ر	
۴۲۲	از کوچہ رایان	ملازم انجمن	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۵ر۶ ۹ر ۳ر۳ ۹ر	
۴۲۳	از مکان حکیم محمود خانصاحب	معرفت حکیم محمد اجمل خانصاحب و حکیم احمد سعید خانصاحب	〃 〃	چندہ یکمشت	لــہ	
۴۲۴	〃 ایضاً	معرفت ملازم انجمن	〃 〃	قیمت آرد	۱۴ر۳ ۹ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۴۴۵	ازمکان حکیم محمود خانصاحب معرفت حکیم محمد جمل خانصاحب و احمد سعید خانصاحب		۲۹ رمضان ۱۳۱۳	متفرقات	۹ ر ۳ ر	
۴۴۶	از بارہ دری شیر افگن خان	معرفت ملازم انجمن	یکم شوال ۱۳۱۳	قیمت آرد متفرقات	۳ ر ۲ ر ۲ ر	
۴۴۷	از کٹرہ بیجواریان	//	// //	قیمت آرد	۴ ر	
۴۴۸	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	//	۲ ر //	متفرقات	۴ ر ۹ ر ۱ ر	
۴۴۹	ازمکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	//	۳ ر //	قیمت آرد	۵ ر	
۴۵۰	از کٹرہ عالم بیگ	//	۴ ر //	//	۱ ر ۹ ر	
۴۵۱	از مدرسۂ عنایت اللہ خان	//	// //	//	۱ ر ۹ ر	
۴۵۲	از پھاٹک پنجابیان	//	۵ ر //	//	۴ ر	
۴۵۳	از گلی سوداگران	//	۶ ر //	//	۵ ر	
۴۵۴	از کوچہ راجپان	//	۷ ر //	قیمت آرد متفرقات	۵ ر ۲ ر ۹ ر ۳ ر	
۴۵۵	از بارہ دری شیر افگن خان	//	۸ ر //	قیمت آرد متفرقات	۳ ر ۳ ر ۲ ر ۶ ر	
۴۴۶	از کٹرہ ابو و بیجواریان	//	// //	قیمت آرد	۳ ر ۶ ر	
۴۴۷	نواب علی محمد خانصاحب کوچہ راجپان	بدست خود	// //	//	۳ ر	
۴۴۸	عزیز بخش صاحب لیس ساز	ملازم انجمن	// //	//	۴ ر	
۴۴۹	کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خانصاحب	//	۹ ر //	قیمت آرد متفرقات	۴ ر ۱ ر ۶ ر	
۴۵۰	ازمکان حکیم محمود خانصاحب	//	۱۰ ر //	قیمت آرد متفرقات	۵ ر ۳ ر	
۴۵۱	از کٹرہ عالم بیگ	//	۱۱ ر //	//	۱ ر ۶ ر	
۴۵۲	از مدرسۂ عنایت اللہ	//	// //	//	۱ ر ۳ ر	
۴۵۳	از گلی سوداگران	//	۱۳ ر //	//	۵ ر	
۴۵۴	از کوچہ راجپان	//	۱۴ ر //	قیمت آرد متفرقات	۶ ر ۳ ر ۹ ر	
۴۵۵	از کٹرہ بیجواریان	//	۱۵ ر //	قیمت آرد	۳ ر ۹ ر	
۴۵۶	از بارہ دری شیر افگن خان	//	// //	قیمت آرد متفرقات	۳ ر ۲ ر ۶ ر	
۴۵۷	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	//	۱۶ ر //	قیمت متفرقات	۴ ر ۹ ر ۶ ر	
۴۵۸	ازمکان حکیم محمود خانصاحب	//	۱۷ ر //	قیمت آرد	۵ ر ۶ ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۴۵۹	از مدرسہ عنایت اللہ خان	منشی ملازم انجمن	۱۷ از شوال ۱۳۱۱	قیمت آرد	۱ر۶پ	
۴۶۰	از کٹرہ عالم بیگ خان	〃	۱۸ر 〃	〃	۱ر۶پ	
۴۶۱	از گلی سوداگران	〃	۱۹ر 〃	〃	۳ر۹پ	
۴۶۲	از کوچہ رایان	〃	۲۰ر 〃	متفرقات	۱ر۳پ	
۴۶۳	از بارہ دری شیر افگن خان	〃	۲۲ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۲پ	
۴۶۵	از کٹرہ بجواریان	〃	〃 〃	قیمت آرد	۳ر	
۴۶۶	از کٹرہ آباد حکیم محمد حسین خان	〃	۲۳ر	قیمت آرد متفرقات	۳ر۶پ ۶پ	
۴۶۷	از مکان حکیم محمود خان صاحب مرحوم	〃	۲۴ر	قیمت آرد	۵ر۳پ	
۴۶۸	شیخ محمد اسحق حنا پائی والے معرفت حافظ سکندر صاحب	〃	〃 〃	چندہ یکمشت	۵عہ	
۴۶۹	از کٹرہ عالم بیگ	ملازم انجمن	۲۵ر 〃	قیمت آرد	۱ر۹پ	
۴۷۰	از مدرسہ عنایت اللہ خان	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۱ر۳پ ۳پ	
۴۷۱	از گلی سوداگران	〃	۲۷ر 〃	قیمت آرد	۳ر۹پ	
۴۷۲	از کوچہ رایان	〃	۲۸ر 〃	متفرقات	۵ر۹پ	
۴۷۳	از کٹرہ بجواریان	〃	۲۹ر 〃	قیمت آرد	۳ر۹پ	
۴۷۴	بارہ دری شیر افگن خان	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۳ر۶پ ۱ر۳پ	
۴۷۵	از کٹرہ آباد حکیم محمد حسین خان	〃	۳۰ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۳ر۹پ ۱ر۶پ	
۴۷۶	شیخ فضل اللہ صاحب	〃	〃 〃	چندہ یکمشت	عہ	
۴۷۷	از مکان حکیم محمود خان صاحب مرحوم	〃	یکم ذیقعدہ ۱۳۱۱	قیمت آرد	۵ر۳پ	
۴۷۸	نور بخش صاحب لیمپ ساز		〃	〃	۳ر	
۴۷۹	از کٹرہ عالم بیگ	〃	〃 〃	〃	۱ر۹پ	
۴۸۰	از مدرسہ عنایت اللہ خان	〃	۳ر 〃	〃	۱ر۶پ	
۴۸۲	از گلی سوداگران	〃	۴ر 〃	〃	۳ر۹پ	
۴۸۴	از کوچہ رایان	〃	۵ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۶پ ۳ر۳پ	
۴۸۵	[illegible] صاحب	〃		چندہ یکمشت	۳ر	

نمبر شمار	نام عطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد زر چندہ	کیفیت
۴۸۶	از بارہ دری شیر افگن خان	معرفت ملازم مخبر	۵ ذیقعدہ ۱۳۱۱	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۲ر۶ہ	
۴۸۷	از کٹرہ بجواریان	〃	۶ر 〃	قیمت آرد	۴ر	
۴۸۸	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	〃	۷ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۳ر ار۶ہ	
۴۸۹	از مکان حکیم محمود خانصاحب	〃	۸ر 〃	قیمت آرد	۵ر۶ہ	
۴۹۰	از مدرسہ عنایت اللہ خان	〃	〃 〃	〃	ار۹ہ	
۴۹۱	از کٹرہ عالم بیگ	〃	۹ر 〃	〃	ار۶ہ	
۴۹۲	از گلی سوداگران	〃	۱۱ر 〃	〃	۴ر۳ہ	
۴۹۳	از کوچہ رایان	〃	۱۲ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر۶ہ ۳ر۶ہ	
۴۹۴	کریم الدین صاحب	〃	۱۳ر 〃	قیمت آرد	۴ر	
۴۹۵	کٹرہ بجواریان	〃	〃 〃	〃	۳ر۶ہ	
۴۹۶	از بارہ دری شیر افگن خان	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۲ر۹ہ ۲ر	
۴۹۷	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	〃	۱۴ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۴ر۳ہ	
۴۹۸	از مکان حکیم محمود خانصاحب	〃	۱۵ر 〃	〃	۵ر	
۴۹۹	از کٹرہ عالم بیگ	〃	۱۶ر 〃	〃	ار۶ہ	
۵۰۰	از مدرسہ عنایت اللہ خان	〃	〃 〃	〃	ار۶ہ	
۵۰۱	از گلی سوداگران	〃	۱۷ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۴ر۳ہ ۳ہ	
۵۰۲	از کوچہ رایان	〃	۱۸ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۴ر ۲ر۳ہ	
۵۰۳	از بارہ دری شیر افگن خان	〃	۱۹ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۲ر	
۵۰۴	از کٹرہ بجواریان	〃	〃 〃	قیمت آرد	۳ر۹ہ	
۵۰۵	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	〃	۲۰ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۴ر۳ہ ۶ہ	
۵۰۶	از کٹرہ حکیم محمود خانصاحب	〃	۲۱ر 〃	قیمت آرد	۵ر	
۵۰۷	از کٹرہ عالم بیگ	〃	۲۲ر 〃	〃	ار۶ہ	
۵۰۸	از مدرسہ عنایت اللہ خان	معرفت میر فخر الدین	〃 〃	〃	ار۶ہ	
۵۰۹	از گلی سوداگران	〃 محمد اسمعیل صاحب	۲۴ر 〃	〃	۴ر۹ہ	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۱۰	از حویلی حسام الدین حیدر معرفت شیخ احسان اللہ صاحب		۲۴ ذیقعدہ ۱۳۲۸	قیمت آرد	۷ر ۶	
۵۱۱	از کوچہ رایان معرفت	مستا بیگ صاحب	۲۵ر "	" متفرقات	۳ر ۲ر	
۵۱۲	از بارہ دری شیر افگن خان معرفت حاجی	رحمت اللہ صاحب	۲۶ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۲ر	
۵۱۳	از کٹرہ بجواریان معرفت مولانا عبد المجید خانصاحب		"	قیمت آرد	۳ر ۶	
۵۱۴	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	بسم اللہ خان	۲۷ر "	قیمت آرد متفرقات	۴ر ۶	
۵۱۵	از پھاٹک حکیم محمود خانصاحب	حافظ اجمل خانصاحب	۲۹ر "	قیمت آرد	۵ر	
۵۱۶	شیخ اللہ دیا صاحب	غلام محمد صاحب	" "	چندۂ انگشت	لعہ	
۵۱۷	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب	"	" "	"	لعہ	
۵۱۸	میاں عبد الرزاق صاحب	حافظ اجمل خانصاحب	۲ ذی الحجہ ۱۳۲۸	"	۵ر	
۵۱۹	از محلہ۔ معرفت حسین بخش صاحب	پنجی والے	" ۵	قیمت آرد	۱ر ۶	
۵۲۰	از مدرسہ عنایت اللہ خان	میر فخر الدین صاحب	"	"	۱ر ۶	
۵۲۱	از گلی سوداگران	محمد اسمٰعیل صاحب	"	"	۴ر ۶	
۵۲۲	کوچہ رائسان	مستا بیگ صاحب	۵ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۶ ۴ر	
۵۲۳	میر معظم صاحب	ملازم انجمن	" "	قیمت آرد	۴ر	
۵۲۴	شیخ اللہ بخش صاحب	"	" "	"	۹ر	
۵۲۵	شیخ عبد الرزاق صاحب۔	حافظ اجمل خانصاحب	۶ر "	چندہ انگشت	۶	
۵۲۶	مرزا مغل خانصاحب	"	۷ر "	"	۸ر	
۵۲۷	بخشی جی صاحب	"	" "	قیمت آرد	۳ر	
۵۲۸	نواب علی محمد خانصاحب کوچہ ائسان	"	" "	"	۴ر	
۵۲۹	از بارہ دری شیر افگن خان	ملازم انجمن	" "	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۶ ۱ر ۳	
۵۳۰	از کٹرہ بجواریان	"	" "	قیمت آرد	۴ر	
۵۳۱	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	"	" "	قیمت آرد متفرقات	۴ر ۳ ۶	
۵۳۲	از پھاٹک حکیم محمود خانصاحب	"	۷ر "	قیمت آرد	۵ر	
۵۳۳	از کٹرہ عالم بیگ صاحب	حسین بخش	۸ر "	۸ر "	۱ر ۹	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۳۴	مدرسہ عنایت اللہ خان	معرفت میر فخر الدین	۸ ر ذی الحجہ ۱۳۱۱	قیمت آرد	۱ر ۳م	
۵۳۵	از گلی سوداگران	محمد اسمٰعیل صاحب	۱۰ر 〃	〃	۳ر ۶م	
۵۳۶	شیخ احسان اللہ صاحب	حاجی عبد الغنی صاحب	۱۰ر 〃	متفرقات	[illegible]	قیمت کھال
۵۳۷	حاجی فضل الرحمٰن صاحب	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
۵۳۸	شیخ کرم الٰہی صاحب	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
۵۳۹	شیخ عبد الحکیم صاحب	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
۵۴۰	حاجی عبد الغنی صاحب	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
۵۴۱	عبد الرزاق صاحب	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
۵۴۲	حاجی نور بخش صاحب	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
۵۴۳	حاجی احسان اللہ و حافظ انعام اللہ صاحبان	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
۵۴۴	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
۵۴۵	شیخ مظفر حسین صاحب	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
۵۴۶	شیخ عبد الرزاق ولد حاجی قطب الدین صاحب	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
۵۴۷	شیخ مولا بخش صاحب	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
۵۴۸	شیخ فضل الٰہی صاحب ولد منشی محمود صاحب	〃	〃 〃	〃	۸ر	〃
۵۴۹	شیخ محمد صدیق صاحب	〃	۱۱ر 〃	〃	۱۲ر [illegible]	〃
۵۵۰	حاجی نور بخش صاحب	〃	〃 〃	〃	۱۱ر	〃
۵۵۱	شیخ محمد یعقوب صاحب	〃	〃 〃	〃	[illegible]	[illegible]
۵۵۲	شیخ خلیل الرحمٰن صاحب	〃	〃 〃	〃	۱۱ر ۶م	〃
۵۵۳	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب	〃	〃 〃	〃	۸ر	〃
۵۵۴	شیخ کلن صاحب - بارہ دری شیر افگن	بدست خود	〃 〃	〃	۲ر	〃
۵۵۵	اکرام اللہ صاحب		〃 〃	〃	[illegible]	〃
۵۵۶	شیخ نجم الدین صاحب	بدست خود	〃 〃	〃	[illegible]	〃
۵۵۷	والدہ حاجی حفیظ الدین صاحب	حاجی عبد الغنی صاحب	〃 〃	〃	۸ر	〃

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۵۸	شیخ فضل الٰہی صاحب - معرفت	حاجی عبد الغنی صاحب	۱۲ ذی الحجہ ۱۳۱۱	متفرقات	۸ر	قیمت کتاب
۵۵۹	شیخ محمد شفیع صاحب	〃	〃	〃	۴ر	〃
۵۶۰	شیخ اللہ دیا ورحیم الدین صاحب -	ملازم انجمن	〃	〃	۴ر	〃
۵۶۱	شیخ عبد الرحمٰن صاحب پسر حاجی صاحب	شیخ احسان اللہ صاحب	۱۳ر 〃	〃	۶ر	〃
۵۶۲	شیخ محمد اسحاق صاحب -	بدست خود	〃 〃	〃	عہ/	〃
۵۶۳	جناب حکیم حافظ محمد اجمل خانصاحب	〃	〃 〃	〃	۸ر	〃
۵۶۵	شیخ عبد العزیز صاحب معرفت حکیم حافظ اجمل خانصاحب		〃 〃	〃	۸ر	〃
۵۶۶	بخشی جی صاحب کلکتہ والے -	ایضاً	〃 〃	〃	۸ر	〃
۵۶۷	میر فخر الدین صاحب -	〃	〃 〃	〃	۱ر	〃
۵۶۸	ایک مسماۃ صاحبہ -	〃	〃 〃	〃	۴ر	〃
۵۶۹	شیخ حافظ عبد اللہ صاحب	بدست خود	〃 〃	〃	عہ/	〃
۵۷۰	از کوچہ چیلان -	میرزا میٹھا بیگ صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۸ر ۹ ۹ر	×
۵۷۱	از بارہ دری شیر افگن خان	حاجی رحمت اللہ	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۳ ۲ر	۰
۵۷۲	کٹرہ پہواریان	مولانا عبد الحمید صاحب	〃 〃	〃	۶ر ۳	۰
۵۷۳	کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	نسیم خانصاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۴ر ۶ر	۰
۵۷۴	از پھاٹک حکیم محمود خانصاحب	حافظ اجمل خانصاحب	۱۴ر ذی الحجہ 〃	قیمت آرد	۵ر	۰
۵۷۵	شیخ عزیز بخش صاحب پلیس ساز	ملازم انجمن	〃	〃	۴ر	۰
۵۷۶	محمد احمد خانصاحب جمعدار پولیس	حافظ اجمل خانصاحب	۱۶ر 〃	متفرقات	۴ر	۰
۵۷۷	عبد الحکیم صاحب	〃	〃 〃	〃	عہ/	
۵۷۸	شیخ احسان اللہ صاحب از حویلی حسام الدین حیدر	۰		قیمت آرد	۵	
۵۷۹	شیخ کرم الٰہی صاحب ولد جیون بخش صاحب	۰	۱۷ر 〃	متفرقات	۱ر	
۵۸۰	شیخ مظفر حسین صاحب	معرفت ملازم انجمن	۱۹ 〃	〃	۴ر	
۵۸۱	از کٹرہ عالم بیگ	حسین بخش	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	ار ۳ ار	
۵۸۲	از مدرسہ عنایت اللہ خان	میر فخر الدین صاحب	〃 〃	قیمت آرد	ار ۶	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۸۳	از گلی سوداگران	منشی محمد اسمعیل صاحب	۱۹ ذی الحجہ ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	۴ر۶پ	
۵۸۴	از کوچہ رایان	مستا بیگ صاحب	″	قیمت آرد متفرقات	۵ آنہ ۹پ ۳ر۹پ	
۵۸۵	از کٹرہ بچواریان	میر فخر الدین صاحب	″	قیمت آرد	۳ر	
۵۸۶	از بارہ دری شیر افگن خان	حاجی احمد خان	″	قیمت آرد متفرقات	۳ر۶پ ۶پ	
۵۸۷	دختر حکیم عبد المجید خانصاحب	حافظ اجمل خانصاحب	۲۰ر ″	″	۲؍	
۵۸۸	از گلی سوداگران	ملازم انجمن	۲۴ر ″	قیمت آرد	۳ر۶پ	
۵۸۹	حافظ سکندر صاحب	حافظ اجمل خانصاحب	″ ″	چندہ یکمشت	۵؍	
۵۹۰	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	نسیم خانصاحب	″ ″	قیمت آرد	۴ر۶پ	
۵۹۱	از پہاڑ گنج حکیم محمود خانصاحب	حافظ اجمل خانصاحب	″ ″	″	۴ر۹پ	
۵۹۲	از کٹرہ عالم بیگ	میاں حسین بخش	″ ″	″	ار۹پ	
۵۹۴	از مدرسہ عنایت اللہ خان	میر فخر الدین صاحب	″ ″	″	ار۳پ	
۵۹۵	والدۂ حکیم ناصر خانصاحب	حافظ اجمل خانصاحب	″ ″	متفرقات	۲؍	
۵۹۶	از حویلی حسام الدین حیدر	احسان اللہ صاحب	۲۶ر ″	قیمت آرد متفرقات	۱۲ر۳پ ۱۲	●
۵۹۷	حاجی شیخ نور الٰہی صاحب	حاجی عبد الغنی صاحب	″ ″	چندہ یکمشت	۵۰؍	
۵۹۸	منشی سید علی صاحب	″	″ ″	″	۱؍	
۵۹۹	از حویلی حسام الدین حیدر	″	″ ″	قیمت آرد	۷ر۹پ	
۶۰۰	حاجی فضل الرحمن صاحب	″	″ ″	متفرقات	۸ر	
۶۰۱	شیخ محمد اسمعیل صاحب	″	″ ″	قیمت آرد	۴ر	
۶۰۲	از کوچہ رایان	مستا بیگ صاحب	۲۷ ″	قیمت آرد متفرقات	۲؍ ۹ ۲ر۹پ	
۶۰۳	از بارہ دری شیر افگن خان	حاجی رحمت اللہ		قیمت آرد متفرقات	۳ ار۹پ	

میزان — معائنہ کیا ۶/

آمدنی چندہ علاقہ نمبر ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ جناب حکیم ظہیر الدین احمد خان صاحب و حکیم رضی الدین احمد خانصاحب رئیس دہلی کٹرہ آدینہ بیگ و مولوی محمد حسین صاحب سوداگر رئیس دہلی کمرہ زینت محل بازار لال چاہ

نمبر شمار	نام عطاکنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	عبدالعزیز نیچہ بان متصل کمرہ زینت محل	۰	۳ر محرم ۱۳۱۱ھ	متفرقات	۴ر	
۲	علی محمد خان پٹھان - خورجہ	۰	״ ״	״	عہ/	
۳	یعقوب بیگ گوٹہ والے - کٹرہ شیخ چاند	۰	۵/۴	״	۴ر	
۴	غلام مصطفی - ״ ״	۰	״ ״	״	۴ر	
۵	حاجی مولا بخش منہیار - گلی تباسہ	۰	״ ״	״	۴ر	
۶	حاجی وزیر محمد قصاب - کٹرہ بڑیان	۰	״ ״	״	۲ر	
۷	نور احمد صاحب ملازم - کٹرہ شیخ چاند	۰	״ ״	״	۲ر	
۸	گھسیٹا سقہ - ایضاً	۰	״ ״	״	۲ر	
۹	محمد اسمعیل صاحب - کھاری باولی	۰	״ ״	״	۳ر	
۱۰	حافظ محمد اسمعیل صاحب سفیدی والے - کٹرہ بڑیان	۰	״ ״	״	۱ر	
۱۱	حافظ احمد حسین عطار کھاری باولی	۰	״ ״	״	۱ر	
۱۲	محمود بخش لطیف بخش ״ ״	۰	״ ״	״	۱ر	
۱۳	عبدالرزاق منہیار نیا بانس	۰	״ ״	״	۲ر	
۱۴	شجاع الدین عطار کھاری باولی	۰	״ ״	״	۱ر	
۱۵	عبدالحق لکڑی والے - کٹرہ بڑیان	۰	״ ״	״	۱ر	
۱۶	شیخ فخر الدین سوداگر ״	۰	״ ״	״	۳ر	
۱۷	عنایت حسین کوئلہ والے - لال چاہ	۰	״ ״	״	۱ر	
۱۸	محمد اسمعیل باورچی ״	۰	۷/۳ ״ ״	״	۲ر	
۱۹	رحیم بخش و کریم بخش ٹین والے ״	۰	۸ ״	״	۱ر	
۲۰	از گلی چابک سواران - معرفت محمد	احسان اللہ صاحب	۱۲ ״	قیمت آرد متفرقات	۵/۹ [illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۱	حاجی الٰہی بخش صاحب حمال - کوچہ تہور خان	۰	۲۱ر محرم سنہ ۱۳۱۱	متفرقات	ﻋﮧ	
۲۲	حاجی محمد قاسم صاحب - ایضاً - رودگران	۰	۲۲ر ″	″	ﻋﮧ	
۲۳	از کٹرہ بہٹیاران معرفت عبد الرحیم صاحب	۰	″	″	قیمت آرد متفرقات	۱۴ر ۳ہر ۳ر ۳ہر
۲۴	حاجی محمد ابراہیم صاحب - گلی سموسہ	۰	″ ″	چندۂ ممبری	للعہ ر	
۲۵	از محلہ کمرہ زینت محل معرفت منشی	محمد حسین صاحب	″ ″	قیمت آرد	ﻋﮧ ر ۳ر	
۲۶	از گلی سموسہ ایضاً	ایضاً	″ ″	ایضاً	۹	
۲۷	از محمد اسمعیل باورچی - لال چاہ	۰	۵ر صفر سنہ ۱۳۱۱	متفرقات	۸ر	
۲۸	عبد الرشید صاحب گاڑی بان ″	۰	۸ر ″	″	۴ر	
۲۹	محمد بشیر الدین صاحب - کوچہ پنڈت	۰	۱۳ر ″	″	ﻋﮧ ر	
۳۰	از گلی سموسہ - معرفت منشی محمد حسین صاحب		۱۱ر ″	قیمت آرد	ﻋﮧ ر ۱۱ر ۹ہر	
۳۱	حاجی محمد ابراہیم صاحب کارخاندار فراشخانہ		۱۲ر ″	متفرقات	۲ر	
۳۲	از آہنگر نامعلوم الاسم - لال چاہ		″	″	۲ر	
۳۳	از گلی چابکسواران معرفت محمد احسان اللہ و	منشی محمد حسین صاحب	۱۷ر ″	قیمت آرد	للعہ ۲ر ۶ہر	
۳۴	مولوی محمد فضل صاحب جج ہائی کورٹ پٹیالہ	″	۲۰ر ″	چندۂ ممبری	سعہ ر	
۳۵	منشی محمد حسین صاحب کارکن -	″	″ ″	″		
۳۶	از مدرسہ میر جملہ - معرفت مظفر حسین صاحب	″	۴ر ربیع الاول سنہ ۱۳۱۱	قیمت آرد متفرقات	۲ر ۲ہر ۱ر ۲ہر	
۳۷	از گلی سموسہ و کوچہ تہور خان	۰	۱۰ر ″	قیمت آرد متفرقات	۱۰ر ۱۰ہر ۸ر	
۳۸	عبد الحکیم سنار	۰	۱۲ر ربیع الثانی	″	۴ر	
۴۰	از گلی سموسہ و کوچہ تہور خان	۰	۱۳ر ربیع الثانی	قیمت آرد	للعہ ار	
۴۱	نواب نصیر الدین احمد خان صاحب - فراشخانہ	۰	″ ″	چندۂ ممبری	سعہ ر	
۴۲	از فراشخانہ	۰	۱۵ر ″	قیمت آرد	ﻋﮧ ۱۱ر	
۴۳	خلیفہ بشارت اللہ صاحب - رودگران	۰	۲۸ر ″	متفرقات	ﻋﮧ	
۴۴	از کٹرہ دینا بیگ خان	۰	۲۰ر جمادی الاول	قیمت آرد	ﻋﮧ ۷ر	
۴۵	از رودگران		۲۹ر ″	″	ﻋﮧ ۳ر ۹ہر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۴۶	از کٹرہ شیخ چاند و گلی سموہ و گلی سرس و	مدرسہ میر جملہ	۲۹ ر جمادی الاول	قیمت آرد	۶ ۲ ر ۹	•
۴۷	عبدالعزیز صاحب ۔ لال چاہ	•	〃 〃	متفرقات	۳ ر	•
۴۸	اسمٰعیل باورچی ۔ فراش خانہ	•	〃 〃	〃	۸ ر	
۴۹	عبدالرحیم صاحب کٹرہ ہیجڑان	•	〃 〃	〃	۴ ر	•
۵۰	از گلی سرس وغیرہ	•	〃 〃	قیمت آرد	[illegible]	•
۵۱	از گلی سموسہ و سرس وغیرہ	•	〃 〃	〃	۱۲ ر ۹	•
۵۲	عبدالعزیز صاحب ۔ لال چاہ	•	〃 〃	متفرقات	۴ ر	
۵۳	از کوچہ تہور خان ۔	•	۱۰ ر جمادی الثانی	قیمت آرد	۹ ر ۹	
۵۴	ایضاً	•	〃	قیمت آرد متفرقات	۴ ر ۹	
۵۵	از عیدگاہ کہنہ	•	۱۱ ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۳ ر [illegible]	
۵۶	خان بہادر نظام الدین خان صاحب	•	۲۷ ر 〃	چندہ ممبری	عہ ر	
۵۷	سید محمد صاحب تارکش ۔ محلہ راجان	•	۶ ر رجب 〃	متفرقات	عہ ر	
۵۸	ہمند خان ولد امیر خان ۔ فراشخانہ	•	〃 〃	〃	۸ ر	
۵۹	شیخ ضیاء الدین صاحب عطار 〃	•	〃 〃	〃	۴ ر	
۶۰	مولوی ظہور احمد صاحب ۔ کٹرہ نیاریان	•	〃 〃	〃	عہ ر	
۶۱	شیخ سید محمد صاحب حجامی ۔ 〃	•	〃 〃	〃	عہ ر	
۶۲	بسم اللہ ۔ لال چاہ	•	〃 〃	〃	۴ ر	
۶۳	عبدہ ولد نور بخش ۔ سونی پت	•	〃 〃	〃	۲ ر	
۶۴	عبدالرحمن تارکش کندلہ والے	•	〃 〃	〃	۲ ر	
۶۵	ہدایت حسین صاحب رئیس سرہندیسی	•	〃 〃	〃	۲ ر	
۶۶	محمد عمر صاحب کندلہ کش کٹرہ نیاریان	•	〃 〃	〃	عہ ر	
۶۷	محمد امیر صاحب 〃 〃	•	〃 〃	〃	۸ ر	
۶۸	حافظ محمد اسمٰعیل صاحب کوئلہ والے 〃	•	〃 〃	〃	۴ ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۷۹	قدرت اسد صاحب عطار - کٹڑہ آدینہ بیگ	•	۶ر رجب ۱۳۱۱ھ	متفرقات	۸ر	
۸۰	شیخ فخر الدین صاحب سوداگر کٹرہ بڑیان	•	〃 〃	〃	[illegible]	
۸۱	حاجی نظام الدین صاحب عطار کھاری باؤلی	•	〃 〃	〃	۸ر	
۸۲	حاجی الطاف حسین صاحب عطار 〃	•	〃 〃	〃	۸ر	
۸۳	مولا بخش صاحب عطار 〃	•	〃 〃	〃	۸ر	
۸۴	محمود بخش صاحب 〃 〃	•	〃 〃	〃	۸ر	
۸۵	احمد علی و صادق علی صاحب - کٹرہ بڑیان	•	〃 〃	〃	۴ر	
۸۶	عبد الرزاق صاحب دلال - لال دروازہ	•	〃 〃	〃	[illegible]	
۸۷	محمد یعقوب صاحب بکیہ 〃	•	〃 〃	〃	۱۰ر	
۸۸	سید محمد سعید خاں صاحب کارخاندار 〃	•	〃 〃	〃	۴ر۹پ	
۸۹	حکیم بدر الدین خان صاحب - فراش خانہ	•	〃 〃	〃	۲ر	
۹۰	حاجی محمد ابراہیم صاحب کارخانہ دار 〃	•	〃 〃	〃	[illegible]	
۹۱	نور احمد صاحب کٹرہ بڑیان	•	〃 〃	〃	۸ر	
۹۲	حاجی مولا بخش صاحب منہیار گلی پنجابیان	•	〃 〃	〃	۴ر	
۹۳	از موقع سرکی والان تا کھاری باولی	•	〃 〃	〃	[illegible]	
۹۴	چندہ عام بموقع وعظ مولوی حسن علی صاحب بجامع مسجد	•	۱۱ر 〃	〃	[illegible]	
۹۵	سید محمد میر صاحب وکیل میرٹھ	•	۱۴ر 〃	〃	[illegible]	
۹۶	از کٹرہ آدینہ بیگ خان	•	〃 〃	قیمت آرد	[illegible]	
۹۷	غلام مصطفیٰ صاحب کلاہ فروش گلی چابکسواران	•	یکم شعبان ۱۳۱۱ھ	چندہ ممبری	[illegible]	
۹۸	عبد الحق صاحب سوداگر - معرفت	محمد حسین صاحب	〃 〃	〃	[illegible]	
۹۹	حاجی محمد ابراہیم صاحب - گلی سموسہ	•	〃 〃	〃	[illegible]	
۱۰۰	از گلی سموسہ	محمد حسین صاحب	۳ر 〃	قیمت آرد / متفرقات	[illegible]	
۱۰۱	خان بہادر نظام الدین خان صاحب	•	〃 〃	چندہ ممبری	[illegible]	
۱۰۲	مسماۃ رمضانی زوجہ یوسف خان صاحب چاہ[illegible]		۴ر 〃	قیمت آرد	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۰۳	مسلمانان عیدگاہ کہنہ معرفت منشی	محمد حسین صاحب	۵ر شعبان ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد متفرقات	۱۴ر ۹ ر عہ	
۱۰۴	انعام اللہ خان و عبد الرحمن صاحب فراشخانہ	〃	۶ر 〃	〃	۶ر	
۱۰۵	عبد اللہ بیگ صاحب	〃	۷ر 〃	〃	۴ر	
۱۰۶	حکیم بدر الدین خان صاحب ازید عطاری	〃	〃 〃	〃	۱ر	
۱۰۷	محمد جان کارخانہ دار مع کارگران فراشخانہ	〃	〃 〃	〃	۹ر	
۱۰۹	ضیاء الدین صاحب عطار 〃	〃	〃 〃	〃	۲ر	
۱۱۰	سید علی بیگ صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۲ر	
۱۱۱	سید احمد صاحب مع کارگران 〃	〃	〃 〃	〃	۱۴ر۹	
۱۱۲	وزیر علی کارخانہ دار و محمد علی وغیرہ 〃	〃	۱۰ 〃	〃	۹ر	
۱۱۳	محمد سعید صاحب کارخانہ دار 〃	〃	〃 〃	〃	۵ر	
۱۱۴	از کارگران کارخانہ علی بخش صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۲ر	
۱۱۶	مسلمانان چھتہ راجان 〃	〃	〃 〃	〃	۱۲ر	
۱۱۷	مصطفیٰ خان کارخانہ دار تارکشی	〃	〃 〃	〃	عہ ر	
۱۱۸	جلال ولد افضل ۔ عیدگاہ کہنہ	〃	〃 〃	〃	عہ ر	
۱۱۹	عبد العزیز صاحب متصل کمرہ زینت محل	〃	〃 〃	〃	۳ر	
۱۲۰	میر اشرف علی و میر فیاض علی صاحبان سکنہ بیابیگ	〃	یکم شعبان	قیمت آرد	۱۵ر۶	
۱۲۱	نواب نصیر الدین احمد خان صاحب فراشخانہ	〃	۱۲ر 〃	متفرقات	[illegible]	
۱۲۲	امیر علی صاحب ۔ فراشخانہ	〃	〃	〃	عہ ر	
۱۲۳	خان بہادر مرزا محمد اسمٰعیل صاحب المیس معرفت حکیم رضی الدین احمد خان صاحب		۱۸ر 〃	〃	۱ر	
۱۲۴	صاحبزادہ جناب محمد رفیق خان صاحب جج لکھنؤ	ڈپٹی محمد الٰہی بخش خان صاحب	۲۴ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۹ر عہ ر	
۱۲۵	مبارک حسین و ابراہیم کارخانہ دار چھتہ ایلان	.	۲۹ر 〃	〃	۲ر۶	
۱۲۶	خان بہادر نظام الدین خان صاحب		〃 〃	چندہ ممبری	۱۲ر	
۱۲۷	شیخ محی الدین حیدر صاحب معرفت حکیم رضی الدین احمد خان صاحب		یکم رمضان	چندہ یکمشت	لعہ	
۱۲۸	سید نذیر حسین صاحب معرفت منشی	محمد حسین صاحب	〃 〃	قیمت آرد	۶	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۲۹	حاجی محمد ابراہیم صاحب سوداگر پوستین دار وغیرہ صاحبان	احمد مرزا صاحب	از یکم رمضان ۱۳۱۱	متفرقات	عـہ	
۱۳۰	مسلمانان گلی سموسہ وردوگران	•	//	قیمت آرد	۱۴ر لعہ	
۱۳۱	حکیم عبدالمجید خان صاحب معرفت یوسف خان	منشی محمد حسین صاحب	//	متفرقات	۳ر	
۱۳۲	محمد ابراہیم صاحب کارخانہ دار - گلی مرزا جان	ایضاً	//	//	۴ر	
۱۳۳	سید احمد کارخانہ دار - چاہ شیریں	//	//	//	۳ر عہر	
۱۳۴	اہلیان مسجد عبدالرحمن و پہوڑ خان وغیرہ	//	//	//	۱۳ر۹ ہر	
۱۳۵	قدرت احمد کارخانہ دار - گلی چاہ شیریں	//	//	//	۳ر	
۱۳۶	مرزا عبداللہ بیگ صاحب //	//	//	//	۲ر	
۱۳۷	انعام اللہ خان صاحب مع کارگیران //	//	//	//	۹ر	
۱۳۸	احمد بیگ کارخانہ دار - چاہ شیریں	//	//	//	۳ر۲ ہر	
۱۳۹	نواب نصیر الدین احمد خان صاحب	عبدالمجید آسی	//	//	۶ر عہ	
۱۴۰	مسلمانان گلی میر جاہد	منشی محمد حسین صاحب	//	قیمت آرد متفرقات	۱۱ عہر ۱۵ر۹ ہر	
۱۴۱	مسلمانان کٹرہ دنیا بیگ خان	//	//	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۱۳ر	•
۱۴۲	سید عبدالحمید صاحب //	حکیم رضی الدین احمد خان	//	متفرقات	عہر	
۱۴۳	ناصر الدین احمد خان صاحب	منشی محمد حسین صاحب	//	چندہ یکمشت	صمہر	
۱۴۴	صاحبزادہ جناب امین صاحب جج عدالت لکھنؤ	•	۵ر//	متفرقات	۷ر	
۱۴۵	میر لال احمد صاحب معرفت حکیم رضی الدین	احمد خان صاحب	۱۳ر	//	عـہ	
۱۴۶	مرزا سکندر شاہ صاحب //	//	//	//	۶ر ۴ ہر	
۱۴۷	حاجی کلن صاحب //	//	//	//	۶ر	
۱۴۸	کارخانہ داران فراشخانہ - معرفت	منشی محمد حسین صاحب	//	//	۹ ہر	
۱۴۹	عبدالحکیم معمار - سوئی والان	//	//	//	۶ر	
۱۵۰	عبدالعزیز صاحب - لال چاہ	//	//	//	۴ر	
۱۵۱	مسلمانان کوچہ پہوڑ خان	//	//	قیمت آرد	۲ عہر	
۱۵۲	عزیز بخش صاحب	//		متفرقات	۱۰ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معرفت	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۵۳	مولانا فضل حکیم صاحب حج ٹیالہ	منشی محمد حسین صاحب	۱۵/ رمضان ۱۳۴۱ھ	چندہ ممبری	سے/	
۱۵۴	والدہ صاحبہ حکیم رضی الدین احمد خانصاحب	حکیم صاحب موصوف	۱۲/ "	متفرقات	عہ/	
۱۵۵	خان بہادر نظام الدینخان صاحب	عبدالعزیز صاحب	۲۳/ "	"	عہ/	
۱۵۶	صاحبزادہ جناب محمد رفیق صاحب جج لکھنو	۰	" "	"	عہ/	
۱۵۷	والدہ صاحبہ ایضا	۰	" "	"	عہ/	
۱۵۸	محمد یعقوب بیگ صاحب	منشی محمد حسین صاحب	۲۹/ "	"	عہ/	
۱۶۰	لطیف بخش صاحب	"	" "	"	عہ/	
۱۶۱	کالیا ولد احمد حمال	"	یکم شوال	قیمت آرد	للعہ/	
۱۶۲	باشندگان چاہ شیرین	"	۳/ "	قیمت آرد متفرقات	۴/ ۳ سے عہ/	
۱۶۴	حکیم بدرالدینخانصاحب	"	"	متفرقات	۳/	
۱۶۵	احمد بیگ صاحب کارخاندار۔ چاہ شیرین	"	"	"	۱/	
۱۶۶	سید نذیر حسین صاحب سررشتہ دار کلکٹر	۰	۵/	"	۴/	
۱۶۷	باشندگان عیدگاہ کہنہ	"	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۲/ عہ سے/ عہ	
۱۶۸	باشندگان کٹرہ دنیا بیگ	"	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۱/ ۶	
۱۶۹	بسم اللہ خانصاحب۔ لال چاہ	"	۹/ "	"	۴/	
۱۷۰	نواب اکرام اللہ خانصاحب	عبداللہ چپراسی	۱۱/ "	چندہ یکمشت	للعہ	
۱۷۱	خدا بخش صاحب سلوتری	منشی محمد حسین	" "	متفرقات	۲/	
۱۷۲	محمد یعقوب صاحب کوئیلہ والے	"	" "	"	۴/	
۱۷۳	از مکان محلسرائے	"	" "	"	۲/	
۱۷۴	عبداللہ امیر اللہ۔ افغان عزیز اللہ کریم احمد وغیرہ	"	" "	قیمت آرد متفرقات	۹/ عہ ۵/ ۶	
۱۷۵	میرزا ماہر خرم بیگ کٹرہ شیخ چاند	۰	" "	"	۵/	
۱۷۶	محمد عبدالرحمن صاحب معرفت حکیم ظہیر الدین احمد خانصاحب		۱۵/ "	"	عہ/	
۱۷۷	محمد یعقوب صاحب معرفت منشی	محمد حسین صاحب	" "	"	۴/	
۱۷۸	محمد اسماعیل باورچی	"	" "	"	۸/	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معرفت	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۷۹	از کوچہ تہور خان	منشی محمد حسین صاحب	۱۲/ شوال ۱۳۳۱ھ	قیمت آرد		
رر	عبدالرزاق رضائی، رحیم بخش سیاہ [illegible]	٭	″ ″	″	۳۰ عہ	
۱۸۰	سید احمد کارخانہ دار تارکشی۔ گلی چاہ شیرین	محمد یوسف صاحب	″ ″	″	۳ عہ/	
۱۸۱	شیخ ضیاء الدین صاحب عطار ″	″	″ ″	″	۴/	
۱۸۲	محمد خانصاحب تارکش ″	″	″ ″	″	۸/	
۱۸۳	شیخ مقبول احمد صاحب معرفت حکیم رضی الدین احمد خانصاحب		۲۳/ ″	چندہ یکمشت	صہ/	
۱۸۴	مصطفیٰ خانصاحب کارخانہ دار معرفت	محمد یوسف صاحب	″ ″	قیمت آرد	صہ/	
۱۸۵	عبدالحق صاحب کارخانہ دار رودگران	منشی محمد حسین صاحب	″ ″	″	۸/	
۱۸۶	خان بہادر نظام الدین خانصاحب	عبدالعزیز صاحب	″ ″	چندہ ممبری	عہ/	
۱۸۷	والدہ صاحبہ جناب محمد رفیق صاحب جج لکھنؤ	٭	″ ″	″	عہ/	
۱۸۸	صاحبزادی جناب موصوف	٭	″ ″	″	صہ/	
۱۸۹	محمد یوسف خانصاحب معرفت منشی	محمد حسین صاحب	″ ″	قیمت آرد	۹/	
۱۹۰	میاں احمد سعید خانصاحب گلی چاہ شیرین ″		″ ″	″	۸/	
۱۹۱	عبداللہ بیگ صاحب زردوز ″	″	″ ″	″	۴/	
۱۹۲	نواب نصیر الدین احمد خانصاحب	٭	″ ″	چندہ یکمشت	۱/	
۱۹۳	از گلی چاہ شیرین وچھتہ راجان وگلی سموسہ	″	یکم ذیقعدہ ۱۳۳۱ھ	قیمت آرد	سے/	
۱۹۴	احمد بیگ وانعام اللہ خان معرفت	محمد یوسف	۲/ ″	″	۹/	
۱۹۵	شیخ عبداللہ صاحب گلی سموسہ معرفت	منشی محمد حسین صاحب	۱۰/ ″	چندہ ممبری	عہ	
۱۹۶	از کٹرہ دینا بیگ ورودگران	″	۱۲/ ″	قیمت آرد	صہ/	
۱۹۷	لالہ جگن ناتھ صاحب میونسپل کمشنر	ظہیر الدین احمد خانصاحب	۱۶/ ″	چندہ یکمشت	صہ	
۱۹۸	حکیم ریاض الدین احمد خانصاحب	″	″ ″	″	صہ/	
۱۹۹	ناصر الدین احمد خانصاحب	″	۲۶/ ″	″	عہ/	
۲۰۰	محمد احمد خانصاحب کارخانہ دار چاہ شیرین	یوسف خانصاحب	۲۳/ ″ ″	قیمت آرد	۸/	
۲۰۱	سید احمد صاحب کارخانہ دار گلی راجان	٭	″	″	صہ ۳/ ۶/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معرفت	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۰۲	شیخ ضیاء الدین صاحب عطار معرفت	محمد یوسف صاحب	۲۳ ذیقعدہ	قیمت اردو	۳ر	
۲۰۳	محمد مصطفیٰ صاحب کارخانہ دار گلی چاہ شیریں	//	//	//	عہر	
۲۰۴	عبدالحکیم صاحب عطار معرفت منشی	محمد حسین صاحب	// //	//	۴ر	
۲۰۵	خان بہادر نظام الدین خانصاحب	عبدالعزیز صاحب	// //	چندہ ممبری	عہر	
۲۰۶	جنابہ والدہ محمد رفیق صاحبہ مقیم لکھنؤ	.	۲۴ر //	//	عہر	
۲۰۷	از جناب صاحب خانہ جناب موصوف	.	// //	//	عہر	
۲۰۸	محمد مصطفیٰ خانصاحب	محمد یوسف صاحب	۴ ذی الحجہ	قیمت اردو	عہر	
۲۰۹	رحیم بخش خانصاحب معرفت منشی	محمد حسین صاحب	۱۰ر //	متفرقات	سےر	قیمت کھال
۲۱۰	منشی محمد حسین صاحب ممبر کارکن	//	// //	//	سےر	//
۲۱۱	شیخ عبدالغنی صاحب سوداگر معرفت	//	// //	//	۸ر	//
۲۱۲	عنایت حسین صاحب کوئلہ والہ	//	// //	//	۱۲ر	//
۲۱۳	شیخ محمد بلاقی صاحب	//	// //	//	۱۰ر	//
۲۱۴	محمد بخش صاحب نان بائی	//	// //	//	۶ر	//
۲۱۵	ڈاکٹر عبدالرحمٰن صاحب	//	// //	//	۱۳ر	//
۲۱۶	ڈاکٹر رام سنگھ صاحب	//	// //	//	عہ ۱۳ر	//
۲۱۷	شیخ سکندر صاحب سبزی لال چاہ	//	// //	//	عہر	//
۲۱۸	جناب حکیم ریاض الدین احمد خانصاحب	//	// //	چندہ ممبری	عہر	.
۲۱۹	غلام نبی صاحب	//	// //	متفرقات	۸ر	.
۲۲۰	شیخ نذیر علی صاحب	//	// //	//	۳ر ۹ہر	
۲۲۱	جناب میر اشرف علی صاحب اندارہ چاہ	//	// //	//	عہر	قیمت کھال
۲۲۲	محمود جان وغیرہ - گلی چاہ شیریں	//	// //	//	۱۴ر	//
۲۲۳	نواب رضا علی خانصاحب //	//	// //	//	سےر	//
۲۲۴	محمد یوسف خانصاحب //	//	// //	//	عہر	//
۲۲۵	شیخ نجم الدین صاحب //	//	// //	//	سے ۱۴ر	//

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معرفت	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۲۶	خان بہادر ڈپٹی محمد الٰہی بخش خانصاحب سکرٹری	منشی محمد حسین صاحب	۱۱ ذی الحجہ ۱۳۵۱	متفرقات	۸/	
۲۲۷	از گلی شاہ تارا	سکرٹری صاحب	〃 〃	〃	۱۲/	
۲۲۸	ماسٹر امتیاز حسین صاحب	〃 〃	〃 〃	〃	عہ/	
۲۲۹	از کٹڑہ دینا بیگ معرفت منشی محمد حسین صاحب	.	〃 〃	قیمت آرد	۱۱/	
۲۳۰	کالا کوٹھیہ والہ 〃	.	〃 〃	〃	۶/	
۲۳۱	حافظ نور الحسن صاحب معرفت منشی	محمد حسین صاحب	〃 〃	〃	۸/	
۲۳۲	ثناء اللہ صاحب	〃	۱۲/ 〃	〃	۸/	
۲۳۳	نذیر حسین صاحب	〃	〃 〃	〃	۴/	
۲۳۴	حکیم ظہیر الدین احمد خانصاحب	〃	〃 〃	〃	۱۰/	
۲۳۵	انعام اللہ صاحب کٹڑہ غلام محمد خاں	〃	〃 〃	〃	۱۰/	
۲۳۶	حکیم بدر الدین خان صاحب	〃	۱۳/ 〃	〃	۴/	
۲۳۷	بسم اللہ خانصاحب	عبد العزیز صاحب	〃 〃	〃	۴/	
۲۳۸	خان بہادر محمد الٰہی بخش خانصاحب	سکرٹری صاحب	۱۴/ 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۲/	
۲۳۹	رمضانی صاحب چودھری	منشی محمد حسین صاحب	۱۹/ 〃	〃	۸/	
۲۴۰	منشی محمد ابراہیم صاحب	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۶	
۲۴۱	محمد لطیف سید عشال	〃	〃	〃	۷/	
۲۴۲	کوچہ تہور خان و گلی سرس ورود گران و کٹڑہ دینا بیگ و کوچہ تہور خان و عیدگاہ کہنہ و چھتہ معاران و کٹڑہ ہرو وغیرہ	معرفت منشی محمد حسین صاحب	۲۰ ذی الحجہ	قیمت آرد	۱۲/	

میزان — ۵ / ۱۶/۱۱

آمدنی چندہ علاقہ نمبر (۱۳) جناب نواب فیض احمد خانصاحب رئیس دہلی محلہ گلی امام ؁

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	محمد سلطان صاحب - گلی امام	سید حامد صاحب	۲ ذیقعدہ ۱۳۱۱	قیمت آرد	عہ/	
۲	از محلہ گڑھیا	عبد الرشید صاحب	″ ″	″	۲/عہ ۹/	
۳	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب کوچہ میر عاشق	۰	″ ″	″	۱۰/	
″	″ ″	۰	۹/ ″	″	۱۱/	
۴	از گڑھیا - معرفت منشی عنایت	اللہ صاحب	″ ″	″	۱۰/	
۵	از گلی امام	سید حامد صاحب	″ ″	″	۱۰/	
۶	از حمام	حافظ حسن خانصاحب	″ ″	″	عہ/ ۶	
۷	از کوچہ میر عاشق	۰	۱۶/ ″	″	۱۳/۳	
۸	از گڑھیا	محمد کفایت اللہ صاحب	″ ″	″	۸/	
۹	از حمام معرفت حافظ	حسن خانصاحب	″ ″	″	عہ/ ۹	
۱۰	از کوچہ میر عاشق		۲۳/ ″	″	۱۱/۳	
۱۱	از گلی امام معرفت	سید حامد صاحب	″ ″	″	۵/۹	
۱۲	ایضاً - معرفت محمد سلطان	″	۲۹/ ″	″	۶	
۱۳	از کوچہ میر عاشق	۰	″ ″	″	۱۲/۳	
۱۴	از گلی امام معرفت سید	حامد صاحب	″ ″	″	۱۴/۳	
۱۵	ایضاً - معرفت سید حمید الدین	″	۱۲/ ″	″	صہ/ ۱۴	
۱۶	ایضاً ″	″	″ ″	″	۱۰/	
۱۷	ایضاً ″	″	″ ″	″	۸/۹	
۱۸	از حمام معرفت حافظ حسن خانصاحب	″	۱۶/ ″	″	صہ/ ۹	
۱۹	از کوچہ میر عاشق	۰	″ ″	″	۱۳/۶	
۲۰	ایضاً	۰	۱۹ ذی الحجہ ۱۳۱۱	″	۱۱/	
۲۱	از گلی امام معرفت	سید حامد صاحب	″	″	۱۲/	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۲	از چیلا دروازہ معرفت منشی	عنایت اللہ صاحب	۲۶ ر ذی الحجہ ۱۳۲۰	قیمت آرد	عـا ر	
۲۳	از حمام "	حافظ حسن خاں صاحب	" "	"	۹ عہ ر	
۲۴	از کوچہ میر عاشق معرفت	محمد اسمٰعیل صاحب	" "	"	۱۱ ر ۶ پ	
۲۵	ایضاً "	"	۳۰ ر "	"	۹ ر ۹ پ	
۲۶	از گلی امام "	سید حامد صاحب	" "	"	۱۱ ر ۳ پ	
۲۷	از محلۂ حمام سیتل داس معرفت	حافظ حسن خاں صاحب	" "	"	عہ ر	
۲۸	از کوچہ میر عاشق۔ معرفت	محمد اسمٰعیل صاحب	۱۸ ر محرم ۱۳۲۱	"	عہ ر ۲ ر ۶ پ	
۲۹	از گدھیا معرفت منشی	عنایت اللہ صاحب	۲۱ ر "	"	۱ عہ ر	
۳۰	از کوچہ میر عاشق معرفت	محمد اسمٰعیل صاحب	" "	"	۹ ر ۳ پ	
"	ایضاً "	"	۲۳ "	"	۱۰ ر ۳ پ	
۳۱	از گدھیا۔	منشی عنایت اللہ	" "	"	۱ عہ ر	
۳۲	از محلۂ حمام	حافظ حسن خاں صاحب	" "	"	عہ ر ۳	
۳۳	از گلی امام۔ معرفت	سید حامد صاحب	" "	"	۷ ر ۹ پ	
۳۴	از مٹیا محل دبیر الملک حافظ محمد یوسف صاحب	.	۲۵ ر "	چندہ یکمشت	ے	
۳۵	ایضاً "	.	۴ ر صفر	چندہ ممبری	ے پ	
۳۶	از گلی امام	"	۷ ر "	قیمت آرد	عہ ر	
۳۷	ایضاً "	"	۱۰ ر "	"	۱۱ ر ۶ پ	
۳۸	از کوچہ میر عاشق	"	۱۳ ر "	"	۱ عہ ر	
۳۹	از حمام سیتل داس	حافظ حسن خاں صاحب	" "	"	۹ عہ ر	
۴۰	از گلی امام معرفت	سید حامد صاحب	" "	"	۵ ر ۹ پ	
۴۱	از توکری والان	.	" "	"	۷ ر ۹ پ	
۴۲	از مٹیا محل	.	" "	"	۴ ر	
۴۳	از حمام سیتل داس	حافظ حسن خاں صاحب	۲۰ ر "	"	عہ ر ۳ پ	
۴۴	از کوچہ میر عاشق	.	۲۷ ر "	"	۱ عہ ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۴۵	از محلہ گڑھیا - معرفت	عبد الرشید صاحب	۲۸ر صفر ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	۶ر	
۴۶	از گلی امام ״	سید حامد صاحب	״ ״	״	۵ر	
۴۷	ایضا	״	۲۹ر ״	״	۱۴ر	
۴۸	از گڑھیا	عبد الرشید صاحب	یکم ربیع الاول	״	[illegible]	
۴۹	از کوچہ میر عاشق	•	۵ر ״	״	۱۰ر	
۵۰	از حویلی مفتی صاحب	•	۹ر ״	״	۱۳ر	
۵۱	از حمام سیتل داس	حافظ حسن خانصاحب	۱۳ر ״	״	۱۴ر	
۵۲	کوچہ میر عاشق	•	۱۴ر ״	״	۱۰ر ۳	
۵۳	از محلہ گڑھیا	منشی عبد الرشید صاحب	۱۵ر ״	״	۸ر	
۵۴	از گلی امام -	سید حامد صاحب	۱۸ر ״	״	۸ر ۹	
۵۵	ڈپٹی محمد فخر الدین صاحب	״	۲۴ر ״	چندہ ممبری	سےر	
۵۶	غلام محمد محسن خانصاحب مٹیا محل	•	۲۹ر ״	״ ״	سےر	
۵۷	مولوی احسان الرحمن خانصاحب ״	•	״ ״	״	[illegible]	
۵۸	کوچہ میر عاشق	•	״ ״	قیمت آرد	[illegible]	
۵۹	از محلہ گڑھیا معرفت منشی	عبد الرشید صاحب	״ ״	״	[illegible]	
۶۰	از حمام معرفت حافظ	حسن خانصاحب	״ ״	״	۱۲ر	
۶۱	از گلی امام ״	سید حامد صاحب	״ ״	״	۱۲ر	
۶۲	از حویلی مفتی صاحب	•	״ ״	״	۴ر	
۶۳	نواب فیض احمد خانصاحب	״	״ ״	چندہ ممبری	سےر	
۶۴	میر بہادر علی صاحب - گلی امام	״	״ ״	״	سلےر	
۶۵	از گلی امام -	״	״ ״	قیمت آرد	عہر	
۶۶	الف خان صاحب - گڑھیا	•	یکم ربیع الآخر	چندہ ممبری	للعہر	
۶۷	از محلہ گڑھیا معرفت منشی	عبد الرشید صاحب	۱۱ر ״	قیمت آرد	[illegible]	
۶۸	از کوچۂ میر عاشق	•	״ ״	״	۸ر ۹	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۶۹	ازگلی امام	سید حامد صاحب	۱۰ ربیع الثانی	قیمت آرد	۷؍	
۷۰	شیخ عبدالرحمن صاحب سوداگر چاندنی چوک	•	۱۸؍ ؍؍	چندہ ممبری	عہ	
۷۱	ازکوچہ میر عاشق	•	؍؍ ؍؍	قیمت آرد	۱؍۹ عہ	
۷۲	ازمحلہ گڑھیا معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	؍؍ ؍؍ ؍؍	؍؍	۱۴؍۳ عہ	
۷۴	ازمحلہ حمام سیتل داس حافظ	حسن خاں صاحب	؍؍ ؍؍ ؍؍	؍؍	صہ	
۷۵	سید احمد صاحب امام مسجد جامع	•	۲۹؍ ؍؍	چندۂ ممبری	سے	
۷۶	ازمحلہ گلی امام	سید حامد صاحب	؍؍	قیمت آرد	عہ	
۷۷	میر جلال الدین صاحب - ٹوکری دالان	•	یکم جمادی الاول	چندہ گشت	صہ	
۷۸	ازگلی امام-	سید حامد صاحب	۷؍ ؍؍	قیمت آرد	۱۲؍۹	
۷۹	اززیر جامع مسجد	•	۱۰؍ ؍؍	؍؍	۱۲؍	
۸۰	ازگلی امام	سید حامد صاحب	؍؍ ؍؍	؍؍	۸؍	
۸۱	ازحویلی مفتی صاحب	•	؍؍ ؍؍	؍؍	۴؍	
۸۲	ازکوچہ میر عاشق	•	۲۰؍ ؍؍	؍؍	۳ عہ	
۸۳	ازمحلہ حمام سیتل داس معرفت حافظ	حسن خاں صاحب	؍؍ ؍؍ ؍؍	؍؍	عہ	
۸۴	ازمحلہ گڑھیا - معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	۲۹؍ ؍؍	؍؍	۶ عہ	
۸۵	ازحویلی مفتی صاحب	•	؍؍ ؍؍	؍؍	۴؍	
۸۶	ازکوچہ میر عاشق	•	؍؍ ؍؍	؍؍	۲ صہ	
۸۷	ایضاً	•	یکم جمادی الثانی	؍؍	۱۱؍۶	
۸۸	اززیر جامع مسجد		۷؍ ؍؍	؍؍	۴؍	
۸۹	ازمحلہ گڑھیا - معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	۱۵؍ ؍؍	؍؍	۳؍۵ عہ	
۹۰	ازکوچہ میر عاشق	•	۲۰؍ ؍؍	؍؍	۲؍۳ عہ	
۹۱	ایضاً	•	۲۷؍ ؍؍	؍؍	۲؍۳ عہ	
۹۲	ازمحلہ حمام سیتل داس معرفت حافظ	حسن خاں صاحب	؍؍	؍؍	عہ	
۹۳	ازحویلی مفتی صاحب -	•	یکم رجب سنہ ۱۳۱۱	؍؍	۴؍	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۹۴	از ڈوگری والان	۔	یکم رجب ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	۱۱ر۶ر	
۹۵	از کوچۂ میر عاشق	۔	۲۴ر //	//	[illegible]	
۹۶	از محلہ گڈھیا - معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	// //	//	[illegible]	
۹۷	از گلی امام //	سید حامد صاحب	// //	//	[illegible]	
۹۸	از کوچۂ میر عاشق	۔	۳۰ر //	//	[illegible]	
۹۹	از گڈھیا - معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	// //	//	۱۴ر۶ر	
۱۰۰	از حام سیتل داس معرفت حافظ	حسن خانصاحب	// //	//	۱۰ر۶ر	
۱۰۱	از حویلی مفتی صاحب	۔	// //	//	۴ر	
۱۰۲	از زیر جامع مسجد	۔	// //	//	۴ر	
۱۰۳	از گلی امام - معرفت	سید حامد صاحب	// //	//	۸ر۳ر	
۱۰۴	از کوچۂ میر عاشق	۔	۷ر شعبان ۱۳۱۱ھ	//	[illegible]	
۱۰۵	از گڈھیا معرفت منشی عبدالرشید	صاحب	۱۵ر //	//	[illegible]	
۱۰۶	از حام سیتل داس معرفت، حافظ	حسن خانصاحب	۲۰ر //	//	[illegible]	
۱۰۷	از زیر جامع مسجد	۔	۲۵ر //	//	۶ر	
۱۰۸	از گڈھیا معرفت منشی عبدالرشید صاحب	۔	۲۹ //	//	[illegible]	
۱۰۹	از کوچۂ میر عاشق	۔	۳۰ر //	//	[illegible]	
۱۱۰	از مٹیا محل	۔	// //	//	۴ر	
۱۱۱	از کوچۂ میر عاشق	۔	۱۲ر رمضان ۱۳۱۱ھ	//	[illegible]	
۱۱۲	از گڈھیا معرفت منشی عبدالرشید	صاحب	// //	//	[illegible]	
۱۱۳	از گلی امام	سید حامد صاحب		//	۶ر	
۱۱۴	//	//	//	//	[illegible]	
۱۱۵	از الف خانصاحب معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	۲۹ر رمضان ۱۱ھ	چندۂ ممبری	[illegible]	
۱۱۶	حاجی فضل الرحمن صاحب	//	//	//	[illegible]	
۱۱۷	از مسجد عثمان صاحب	//	//	//	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۱۸	قاری حسان الحق صاحب کوچہ میر عاشق	۰	۲۹ر رمضان ۱۳۱۱ھ	چندہ ممبری	۱ر	
۱۱۹	مولوی عبد الاحد صاحب معرفت حافظ	حسن خانصاحب	" "	"	[illegible]	
۱۲۰	حکیم قیام الدین صاحب - گلی حکیم بقا	۰	۲۰ر "	"	۱ر	
۱۲۱	حکیم قاسم علی خانصاحب - بازار سیتارام	۰	۲۱ر "	"	۱ر	
۱۲۲	خواجہ محمد فرحت اللہ خانصاحب کوچہ پنڈت	۰	" "	"	۱ر	
۱۲۳	شیخ محمد عمر صاحب معرفت منشی	عبد الرشید صاحب	۲۳ر "	چندہ یکمشت	[illegible]	
۱۲۴	از گلی امام -	سید حامد صاحب	یکم شوال ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	۹/۱۲ [illegible]	
۱۲۵	از کوچہ میر عاشق		۱۵ر شوال	"	[illegible]	
۱۲۶	از حمام سیتل داس معرفت حافظ	حسن خانصاحب	" "	"	[illegible]	
۱۲۷	از گڑھیا معرفت منشی عبد الرشید صاحب	۰	" "	"	۱۰ر	
۱۲۸	از حویلی مفتی صاحب	۰	" "	"	۴ر	
۱۲۹	از گلی امام -	سید حامد صاحب	" "	"	۴ر	
۱۳۰	حافظ حسن خانصاحب	۰	یکم ذیقعدہ ۱۳۱۱ھ	چندہ ممبری	۱ر	
۱۳۱	از گڑھیا معرفت منشی عبد الرشید صاحب	۰	۱۵ر "	قیمت آرد	[illegible]	
۱۳۲	از گلی امام -	سید حامد صاحب	" "	" "	[illegible]	
۱۳۳	از کوچہ میر عاشق	۰	" "	"	[illegible]	
۱۳۴	از حمام سیتل داس معرفت منشی	عبد الرشید صاحب	۶ر ذیقعدہ	"	[illegible]	
۱۳۵	از گلی امام	سید حامد صاحب	۱۵ر "	"	۴ر	
۱۳۶	از حویلی مفتی صاحب	۰	" "	"	۴ر	
۱۳۷	از خانہ سید احمد صاحب	۰	۱۱ر ذی الحجہ ۱۳۱۱ھ	متفرقات	[illegible]	قیمت کھال
۱۳۸	منشی عابد حسین صاحب	سید حامد صاحب	" "	"	۸ر	"
۱۳۹	سکا نٹی والے صاحب	"	" "	"	[illegible]	"
۱۴۰	نواب فیض احمد خانصاحب	"	" "	"	[illegible]	"
۱۴۱	ڈپٹی عز الدین صاحب	"	" "	"	[illegible]	"

نمبرشمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۴۳	بتن صاحبہ گلی امام -	سید حامد صاحب	۱۱ر ذی الحجہ ۱۳۱۱	متفرقات	۹ر	قیمت کھال
۱۴۴	منشی محمد اللہ صاحب زیر جامع مسجد	//	//	//	۹ر	//
۱۴۵	محمد ابراہیم صاحب //	//	// //	//	۱۱ر۳ ۸	//
۱۴۶	منشی ممتاز علی صاحب //	//	//	//	۱۱ر۳ ۸	//
۱۴۷	منشی محمد عمر صاحب //	//	//	//	۹ر	//
۱۴۸	خانم صاحبہ گلی کبابیان	//	۱۲ر //	//	۵ر	//
۱۴۹	حکیم قیام الدین احمد صاحب گلی تقا	//	//	//	عکہ ۱۴ر	//
۱۵۰	حکیم اقبال حسین صاحب //	//	//	//	۸ر	//
۱۵۱	شیخ محمد امیر صاحب - چوڑی گران	//	//	//	۹ر	//
۱۵۲	کلن صاحب تیل فروش کالی مسجد	//	//	//	عہ ۱۴ر	//
۱۵۳	سید احمد صاحب وغیرہ	//	//	//	عا	//
۱۵۴	نواب علی صاحب - چاہ ریٹ	//	۲۰ر //	//	۵ر	//
۱۵۵	عبدالکریم سپاہی فوج - میرٹھ	//	//	//	۸ر	//
۱۵۶	از حمام سیتل داس معرفت حافظ	حسن رضا صاحب	۲۵ر ذی الحجہ ۱۳۱۱	قیمت آرد	عکہ	//
۱۵۷	از کوچہ میر عاشق -	.	//	//	عہ ۱۴ر	.
۱۵۸	از حویلی مفتی صاحب	.	//	//	۸ر	.
۱۵۹	از گلی امام -	سید حامد صاحب	//	//	۲ر۱۳ ۸	.
۱۶۰	ایضاً	//	//	//	عکہ	
میزان -					۸۸ للعہ ۹ر عہ	

آمدنی چندہ علاقہ نمبر ۱۴ - جناب سید احمد صاحب امام جامع مسجد دہلی

۱	از جامع مسجد بیوم الوداع ماہ رمضان ۱۳۱۱		۲۳ر شوال ۱۳۱۱	چندہ عام کمیشن	للعہ	
میزان -					للعہ	

آمدنی چندہ علاقہ نمبر ۱۵ - جناب شیخ محمد الدین صاحب رئیس دہلی محلہ چوڑیگران
و جناب نواب غلام محمد حسن خانصاحب رئیس دہلی محلہ مٹیا محل

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	از محلہ چوڑیگران - معرفت مولوی	عبد الغنی صاحب	۱۸ رمضان ۱۳۳۱	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲	ایضاً	//	۲۵ // //	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۳	ایضاً	//	۴ شوال //	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۴	ایضاً	//	۱۳ // //	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۵	شیخ محمد اکرام الدین صاحب معرفت مولوی	عبد الغنی صاحب	//	چندہ ممبری	۴ر	
۶	از محلہ چوڑیگران //	//	۳۰ // //	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۷	ایضاً //	//	۴ ذیقعدہ	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۸	شیخ محمد اکرام الدین صاحب //	//	// //	چندہ ممبری	۴ر	
۹	از محمد اسمٰعیل صاحب //	//	۱۰ // //	//	۴ر	
۱۰	حکیم نظر محمد خانصاحب //	//	// //	//	۴ر	
۱۱	فصیح الدین صاحب //	//	۱۱ // //	متفرقات	[illegible]	
۱۲	از محلہ چوڑیگران //	//	// //	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۳	عنایت الرحمن صاحب //	//	۱۲ // //	چندہ ممبری	۴ر	
۱۴	از چوڑیگران و پہاڑی املی //	//	۱۹ // //	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۵	مرزا سلطان الملک و امیر فیاض الملک صاحب	//	۲۰ // //	چندہ ممبری	[illegible]	
۱۶	از چوڑیگران و پہاڑی املی	//	۲۵ // //	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۷	عبد الغفور حجام - کلان مسجد	//	یکم ذی الحجہ ۱۳۳۱	چندہ ممبری	۴ر	
۱۸	شیخ محمد اکرام الدین صاحب	//	۳ // //	//	۴ر	
۱۹	از محلہ چوڑیگران پہاڑی املی	//	// //	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲۰	حکیم نظر محمد خانصاحب چوڑیگران	//	// //	چندہ ممبری	۴ر	
۲۱	از محمد اسمٰعیل صاحب //	//	// //	//	۴ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۲	عبدالرب صاحب معرفت	عبدالمغنی صاحب	۱۰ ذی الحجہ ۱۳۱۳	متفرقات	۸ر	
۲۳	وزیر علی صاحب گھڑی ساز	〃	〃 〃	〃	۴ر	
۲۴	غلام اولیا صاحب	〃	〃 〃	〃	۴ر	
۲۵	از محلہ چوڑی گران	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲۶	محمد انعام سید صاحب ۔ چوڑیگران	〃	〃 〃	〃	عہ	قیمت کھال
۲۷	حافظ ظہیر الدین صاحب	〃	〃 〃	〃	۱۰ر	〃
۲۸	محمد ابراہیم صاحب	〃	〃 〃	〃	۱۰ر	〃
۲۹	حافظ کریم الٰہی صاحب	〃	〃 〃	〃	عہ ۴ر	〃
۳۰	محمد عمر صاحب	〃	〃 〃	〃	۸ر	〃
۳۱	غلام اولیا صاحب	〃	〃 〃	〃	۱۰ر	〃
۳۲	محمد عمر و محمد احسان صاحبان	〃	〃 〃	〃	۹ر	〃
۳۳	حاجی احمد صاحب	〃	〃 〃	〃	۱۰ر	〃
۳۴	ظفر الدین صاحب	〃	〃 〃	〃	۴ر	〃
۳۵	حکیم محمد علیخان صاحب	〃	〃 〃	〃	عہ	〃
۳۶	صدر الدین صاحب	〃	〃 〃	〃	۱۰ر	〃
۳۷	عبدالرحیم صاحب	〃	〃 〃	〃	۸ر	〃
۳۸	حافظ عبدالمجید صاحب و نواب صاحب	〃	〃 〃	〃	عہ	〃
۳۹	عبدالکریم صاحب	〃	〃 〃	〃	۹ر	〃
۴۰	منیر خاں صاحب مستری	〃	〃 〃	〃	۱۰ر	〃
۴۱	خدا بخش صاحب	〃	〃 〃	〃	عہ	〃
۴۲	حامد مستان صاحب	〃	〃 〃	〃	عہ [illegible]	〃
۴۳	منشی غلام جیلانی صاحب سر رشتہ دار	〃	〃 〃	〃	[illegible]	
۴۴	خورشید علی صاحب	〃	〃 〃	〃	۱۰ر	
۴۵	مرزا سلطان الملک صاحب	〃	〃 〃	〃	عہ	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۴۶	سعید اسحٰق صاحب - چوڑیگران	معرفت مولوی عبد المغنی صاحب	۱۰ ذی الحجہ ۱۳۳۸ھ	متفرقات	[illegible]	قیمت کھال
۴۷	عبد الحق صاحب / عزت اللہ صاحب - کوچہ چیلان	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۴۸	حسین خان صاحب صوبیدار 〃	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۴۹	منشی فرکا اللہ صاحب 〃	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۵۰	پیرجی سید علی صاحب - تیراہا بیرام خان	〃	〃	〃	۱۰/	〃
۵۱	سید نصیر الدین صاحب 〃	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۵۲	میرزا امیر الملک صاحب - چاندنی محل	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۵۳	میرزا ولایت شاہ صاحب 〃	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۵۴	عبد الرزاق صاحب - چوڑیگران	〃	〃	〃	۸/	〃
۵۵	ولی بیگ صاحب - درگاہ شاہ ترکمان	عبد الرحمٰن صاحب	〃	〃	[illegible]	〃
۵۶	حافظ عبد اللہ صاحب 〃	〃	〃	〃	۸/	〃
۵۷	سید حسن صاحب مالک اخبار خیر خواہ عالم	مولوی عبد المغنی صاحب	〃	〃	۱۰/	〃
۵۸	حاجی نور محمد صاحب - کالی مسجد	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۵۹	منشی خدا بخش صاحب - حویلی مظفر خان	〃	〃	〃	۹/	〃
۶۰	حاجی عبد اللہ صاحب - ترکمان دروازہ	〃	〃	〃	۱۲/	〃
۶۱	علیم الدین صاحب - چوڑیگران	〃	〃	〃	۹/	〃
۶۲	کریم بخش صاحب - سڑک جدید	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۶۴	شاہ سیف الدین صاحب تیراہا بیرام خان	〃			[illegible]	
۶۵	خلیل احمد صاحب - چوڑیگران	〃	〃	〃	۹/	〃
۶۶	حافظ عبد الحکیم صاحب 〃	〃	〃	〃	۸/	〃
۶۷	وجیہ الدین صاحب 〃 سیارٹسی ایلی	〃	〃	〃	۸/	〃
۶۸	مولوی عبد الاحد صاحب - حاکم سنٹیل کے پاس	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۶۹	ملن صاحب - چوڑیگران	〃	〃	〃	۱۰/	
۷۰	حاجی امیر الدین صاحب 〃	〃	〃	〃	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر وصول کنندہ	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۷۱	میر ممتاز علی صاحب - چوڑیگران	مولوی عبدالغنی صاحب	۱۱ ذی الحجہ ۱۳۳۱	متفرقات	۲؍	قیمت کھال
۷۲	رحیم الدین صاحب کوچہ چیلان	//	//	//	۱۷؍۳؍	//
۷۳	سید شاہ مظفر حسین صاحب - دریاگنج	//	//	//	عہ؍	//
۷۴	حافظ رحیم بخش صاحب - شاہ ترکمان	//	//	//	۱۱؍۲؍	//
۷۵	نیاز علی صاحب - پہاڑی بھوجلا	//	//	//	عہ؍	//
۷۶	کریم بخش صاحب - نئی سڑک	//	//	//	[illegible]	//
۷۷	مولوی شیخ محمد خان صاحب - دریاگنج	عبدالعزیز صاحب	//	//	[illegible]	//
۷۸	حاجی محمد میر صاحب - چوڑیگران	مولوی عبدالغنی صاحب	//	//	عہ؍	//
۷۹	حاجی عبدالغفور صاحب //	//	//	//	عہ؍	//
۸۰	حاجی [illegible] صاحب //	//	//	//	۴؍	//
۸۱	خلیفہ برکت بیگ صاحب - تیراہہ بیرام خان	//	//	//	[illegible]	//
۸۲	شیخ محمد اکرام الدین صاحب - چوڑی والان	//	۱۲؍ //	//	۸؍	//
۸۳	اقبال مرزا صاحب - گلی انبیا	//	// //	//	[illegible]	//
۸۴	حافظ غیاث الدین صاحب //	//	//	//	عہ؍	//
۸۵	حافظ حسن خان صاحب - چوڑیگران	//	//	//	۴؍	//
۸۶	حافظ محمد عمر صاحب - بلیماران	//	//	//	عہ؍	//
۸۷	مولوی الحاج محمد عبدالحق صاحب - //	//	//	//	عہ؍	//
۸۸	شیخ عبدالرزاق صاحب چوڑیگران	//	//	//	۱۰؍	
۸۹	از خانہ حاجی شرف الدین صاحب	//	//	//	۱۴؍	
۹۰	فیاض الدین صاحب //	//	//	//	۱۰؍	
۹۱	میر حمید الدین صاحب - گلی امام	//	//	//	۱۰؍	
۹۲	مولوی عبدالاحد صاحب - حمام	//	//	//	۱۴؍	
۹۳	فصیح الدین صاحب - چوڑیگران	//	//	//	۴؍	
۹۴	کریم بخش فروشندہ - حویلی مظفر خان	//	//	//	۴؍	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۵	شرف الدین صاحب چتلا دروازہ	مولوی محمد عبد الغنی صاحب	۱۲ ذی الحجہ ۱۳۳۱	متفرقات	[illegible]	قیمت کھال
۵۶	محمد وزیر صاحب - چوڑی گران	"	"	"	۵/	"
۵۷	کلن صاحب - پہاڑی املی	"	"	"	۱۵/	"
۵۸	عبد الحکیم صاحب - ولایتی و بچن حاجی رحیم بخش صاحب	"	"	"	[illegible]	"
۵۹	منشی احمد حسن صاحب و منشی محمد ابراہیم صاحب	"	"	"	۱۵/	"
۶۰	قاضی ضیاء اللہ صاحب - قاضی واڑہ	"	"	"	[illegible]	"
۶۱	میر محمد حسن صاحب - چوڑیگران	"	"	"	[illegible]	"
۶۲	نثار احمد صاحب - گلی چھپڑہ والان	"	۱۳/ "	"	۹/	"
۶۳	حافظ عبد الکریم صاحب - صدر بازار	"	۱۴/ "	"	[illegible]	"
۶۴	حافظ عبد الوہاب صاحب - چوڑی گران	"	۱۵/ "	"	۸/	"
۶۵	ڈپٹی فخر الدین صاحب "	"	" "	"	[illegible]	"
۶۶	میر قطب عالم صاحب - پہاڑی املی	مولوی سید احمد صاحب	۱۶/ "	"	[illegible]	"
۶۷	مولوی عبد الاحد صاحب - حمام سینٹ اس	"	" "	"	[illegible]	"
۶۸	ایضا "	"	" "	"	[illegible]	"
۶۹	حاجی الٰہی بخش صاحب - چاہ رہٹ	"	" "	"	[illegible]	"
۷۰	شیخ عنایت اللہ خان صاحب روتی پہاڑ گنج	مولوی عبد الغنی	۱۷/ "	"	[illegible]	"
۷۱	منشی محمد کرم اللہ خان صاحب بلیماران	"	۱۸/ "	"	[illegible]	"
۷۱	فیاض علی صاحب - چھتہ موم گران	"	۱۹/ "	"	۸/	"
۷۲	نواب محمد حسن خان صاحب - گلی سرخ پوش	"	" "	"	[illegible]	"
۷۳	از محلہ چوڑی گران و پہاڑی املی	"	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	•
۷۴	احمد حسین صاحب "	"	" "	"	[illegible]	قیمت کھال
۷۵	باشندگان چوڑی والان	"	۲۴/ "	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	•
۷۶	میر محمد حسن صاحب - چوڑیگران	"	"	"	[illegible]	قیمت کھال

میزان —

[illegible]
۱۳/

آمدنی علاقہ نمبر ۱۶ و ۱۷ و ۱۸ - جناب منشی محمد کرم اللہ خاں صاحب رئیس دہلی محلہ مٹیا محل

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	از حویلی اعظم خان معرفت احمد شاہ	و محمد عوض صاحبان	۲۸ ذی الحجہ	قیمت آرد متفرقات	۲/۱۳/ ۹/	
۲	از محلہ سوئی والان "	میر للن صاحب	"	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۵/۹/	
۳	میر حسین علی صاحب	قاضی علیم الدین صاحب	"	چندہ ممبری	۸/	
۵	از دست میر مشتاق علی حویلی احمد علی بیگ	میر عابد علی صاحب	"	متفرقات	۵/	
۶	از گلی کبابیان - معرفت جمعدار	حسین خاں صاحب	"	قیمت آرد متفرقات	۲/۹/ ۶/	
۷	از بارہ ہندو راؤ "	نواب خیر محمد صاحب	۲۹/ "	قیمت آرد متفرقات	۱۳/ [illegible]	
۸	از پہاڑی حبش خان " حاجی عبد الرحمن	و چودھری احمد حسین صاحب	دویم محرم	قیمت آرد متفرقات	۴/۱۳/ [illegible]	
۹	از حویلی اعظم خان معرفت احمد شاہ و محمد عوض	و میر عابد علی صاحب	"	قیمت آرد متفرقات	۱۵/۹/ ۳/۹/	
۱۰	از گلی کبابیان -		"	قیمت آرد متفرقات	۳/۴/ ۶/	
۱۱	سید محمد ابراہیم - چھپلی والان		۲/ "	چندہ ممبری	۸/	
۱۲	از سوئی والان	میر للن صاحب	" "	متفرقات	۱۰/	
۱۳	از خانہ جناب سکرٹری صاحب		۸/ "	قیمت آرد متفرقات	۸/۶/ ۲/۶/	
۱۵	از حویلی اعظم خان - معرفت احمد شاہ و	محمد عوض و میر عابد علی	۱۱/ "	قیمت آرد	۱۰/	
۱۶	ایضاً "	"	" "	قیمت آرد متفرقات	۳/۹/ ۱/	
۱۷	از سوئی والان	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۲/ ۵/۹/	
۱۸	از گلی جادل اچار والہ -	محمد ابراہیم	" "	قیمت آرد	۳/۹/	
۱۹	از بارہ ہندو راؤ -	نواب خیر محمد	۱۴/ "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۲۰	از کٹرہ دھوبیان واقع پہاڑی حبش خان	حاجی عبد الرحمن	۱۵/ "	قیمت آرد متفرقات	۳/۱۳/ [illegible]	
۲۱	از حویلی اعظم خان - احمد شاہ و محمد عوض	و میر عابد علی صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۴/۹/ ۳/	
۲۲	ایضاً "	"	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۱/۱۳/ ۷/۹/	
۲۳	از گلی کبابیان		" "	قیمت آرد متفرقات	۳/ ۱/۶/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاونان	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۴	از حویلی اعظم خان معرفت	علیم اللہ صاحب	۲۳ محرم ۱۳۳۱	قیمت آرد متفرقات	۵/ ۹	
۲۵	ایضا ″	خواجہ احمد شاہ	″	قیمت آرد متفرقات	۱۰/۹ ۳/۹	
۲۶	از محلہ سوئی والان	میر للن صاحب	″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۲۷	حاجی عبد الرحیم صاحب پہاٹک حبش خان	•	۲۸ ″	متفرقات	[illegible]	
۲۹	خان بہادر نظام الدین خانصاحب کوچہ چیلان	•	۲۹ ″	چندہ ممبری	[illegible]	
۳۰	میر حسین علی صاحب - گڑھیا	•	″	″	۸/	
۳۱	شیخ قدرت اللہ وغیرہ حویلی احمد علیخان	•	″	متفرقات	[illegible]	
۳۲	از حویلی اعظم خان -	•	″	قیمت آرد متفرقات	۴/۹ ۹	
۳۳	ایضا -	•	″	قیمت آرد متفرقات	۹/ ۱۰/	
۳۴	از پہاٹک حبش خان -	•	۳۰ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۳۵	از حافظ عبد الکریم صاحب - تیلی واڑہ	•	″	چندہ یکمشت	[illegible]	
۳۶	از سوئی والان -	میر للن صاحب	۵ صفر ۱۳۳۱	قیمت آرد	[illegible] ۵/۹	
۳۷	از حویلی اعظم خان معرفت حاجی عزیز اللہ	واحد شاہ و محمد بخش	۱۱ ″ ″	″	[illegible]	
۳۸	ایضا ″	″	۱۸ ″ ″	″	[illegible] [illegible]	
۳۹	از سوئی والان	میر للن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۴۰	از گلی کبابیان	شیخ عبد الصمد صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۳/۹ ۱/	
۴۱	از [illegible] علیخانصاحب - حویلی عزیز آبادی	•	″ ″	قیمت آرد	۴/	
۴۲	خان بہادر نظام الدین خانصاحب کوچہ چیلان	•	۳۰ ″	چندہ ممبری	[illegible]	
۴۳	از باڑہ ہندو راؤ	نواب جعفر حسین صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۴۵	ایضا	″	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۴۶	از پہاٹک حبش خان	حاجی عبد الحمید	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۴۷	از حویلی اعظم خان	حاجی علیم اللہ خان	۴ ″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۴۸	از سوئی والان -	میر للن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۱۰/	
۴۹	از گلی کبابیان	شیخ عبد الصمد صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۴/۹ ۱/	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۰	میر حسن علی — حویلی احمد علیخان	چپراسی ملازم انجمن	۲۹ صفر ۱۳۱۱	چندہ ممبری	۸ ر	
۵۱	کریم خان شیخ قدرت اللہ میر مشتاق حسن "	"	" "	متفرقات	۹ ر	
۵۲	از حویلی اعظم خان — متفرقات	محمد عوض صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۹ ر	
۵۳	از مٹیا محل —	عابد علی صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۵۴	از سوئی والان —	میر للن صاحب	یکم ربیع الاول ۱۳۱۱	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۱۱ ر	
۵۵	از بارہ ہندو راؤ —	نواب خیر محمد صاحب	۳ ر "	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۵۶	از حویلی اعظم خان	میر حسن علی صاحب	۱۴ ر "	قیمت آرد	[illegible]	
۵۷	ایضاً	احمد شاہ صاحب	" "	"	[illegible]	
۵۸	از سوئی والان —	میر للن صاحب	" "	متفرقات	[illegible]	
۵۹	نواب محمود علیخاں صاحب — حویلی عزیز آبادی	•	" "	متفرقات	۳ ر	
۶۰	از گلی کبابیان —	شیخ عبد الصمد صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۲ ر	
۶۱	خان بہادر نظام الدین خاں صاحب	•	۲۰ ر "	چندہ ممبری	[illegible]	
۶۲	از گلی کبابیان —	شیخ عبد الصمد صاحب	۲۲ ر "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ا ر	
۶۴	میر حسن علی صاحب کا خاندان — حویلی احمد علیخان	•	" "	چندہ ممبری	۸ ر	
۶۵	قدرت اللہ و میر مشتاق علی صاحب	•	" "	متفرقات	۵ ر	
۶۶	از حویلی اعظم خان	محمد عوض صاحب	" "	قیمت آرد	[illegible]	
۶۷	از سوئی والان —	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۶۸	از حویلی اعظم خان	میر عابد علی صاحب	۲۹ ر "	قیمت آرد	[illegible]	
۶۹	از سوئی والان	میر للن صاحب	" "	متفرقات	[illegible]	
۷۰	از گلی کبابیان	شیخ عبد اللہ	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۷۱	سید عبد العزیز صاحب — مٹیا محل	شیخ احمد علی	" "	چندہ ممبری	۸ ر	
۷۲	منشی محمد کریم اللہ خاں صاحب "	•	" "	"	[illegible]	
۷۳	حاجی محمد اسحاق صاحب سوداگر بارہ ہندو راؤ	•	" "	"	[illegible]	
۷۴	حافظ عبد الکریم صاحب سوداگر تیلی واڑہ	•	" "	"	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
٧٥	از جاے مختلف - معرفت منشی	کرم اللہ خانصاحب	۲۹ ربیع الاول سنہ	متفرقات	۳عہ	قیمت کھال
٧٦	از خانۂ سردار مرزا صاحب مرحوم - کوچہ بلاقی بیگم		״ ״	״	ع	
٧٧	از خانۂ صاحب سکرٹری -	.	״ ״	قیمت آرد متفرقات	۲ر عہ	
٧٨	از باڑہ ہندوراؤ -	نواب خیر محمد	۳ ربیع الثانی سنہ	قیمت آرد متفرقات	۱۱ر عہ	
٧٩	ایضاً	״	״ ״	قیمت آرد متفرقات	۸ر۹ہ عہ	
٨٠	از حویلی اعظم خان - معرفت محمد شاہ و محمد جعفر	و میر عابد علی صاحبان	۱۴ر ״	قیمت آرد متفرقات	۳ہ ۶	
٨١	ایضاً	״	״ ״	قیمت آرد متفرقات	۱۵ر ۱ر	
٨٢	از باشندگان محلہ سوئی والان	میر للن صاحب	״ ״	قیمت آرد متفرقات	۳ہ۶ ۹ر	
٨٣	از گلی کبابیان -	شیخ عبداللہ صاحب	״ ״	قیمت آرد متفرقات	۳ر۶ہ ۱ر	
٨٤	از نواب محمود علیخانصاحب - حویلی عزیز آبادی	.	۱۷ر ״	متفرقات	۲ر	
٨٥	از باڑہ ہندوراؤ	نواب خیر محمد صاحب	״ ״	قیمت آرد متفرقات	۸ر ۳ہ	
٨٦	سید عبدالعزیز صاحب سارجنٹ مٹیا محل	شیخ احمد علی و سید منور علی	۲۰ر ״	چندہ ممبری	۲ر	
٨٧	از حویلی اعظم خان	قاضی علیم او عابد علی	״ ״	قیمت آرد	۱۴ر	
٨٨	از سوئی والان	میر للن صاحب	״ ״	قیمت آرد متفرقات	۲ر۳ہ ۷	
٨٩	از گلی کبابیان	شیخ عبداللہ صاحب	۲۴ر ״	قیمت آرد متفرقات	۶ر۹ہ ۷ہ	
٩٠	خان بہادر نظام الدین خانصاحب - کوچہ پنڈت	.	״ ״	چندہ ممبری	عہ	
٩١	سید محمد ابراہیم صاحب - مچھلی والان	.	۴ ״	״	۸ر	
٩٢	حاجی عبدالستار و محمد اسمٰعیل صاحبان - بمبئی	حاجی محمد اسحاق صاحب	״ ״	چندہ انگشت	ے	
٩٣	محمد شفیع و کریم الدین صاحبان ״	״	״ ״	״	ے	
٩٤	حاجی قادر بخش صاحب ״	״	״ ״	״	ع	
٩٥	منور خانصاحب خیاط ״	״	״ ״	״	عہ	
٩٦	محمد نادر صاحب دلال ״	״	״ ״	״	ے	
٩٧	فضل الٰہی صاحب سوداگر	״	״ ״	״	ع	
٩٨	محبوب بخش و سراج الدین صاحبان سوداگر	״	״ ״	״	ے	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۹۹	حاجی اسد بخش محمد ابراہیم سوداگران بمبئی	حاجی محمد اسحاق صاحب	۱۴ ربیع الثانی [illegible]	چندہ انگیشت	صہ/	
۱۰۰	چودہری کرم الہی صاحب 〃	〃	〃	〃	عـہ	
۱۰۱	حاجی البو و حاجی موسیٰ صاحبان 〃	〃	〃	〃	صہ/	
۱۰۲	یوسف حسین صاحب 〃	〃	〃	〃	صہ/	
۱۰۳	اسمٰعیل و عبد الرحمٰن صاحبان 〃	〃	〃	〃	صہ/	
۱۰۴	حاجی یونس و حاجی محمد اسحاق صاحبان 〃	〃	〃	〃	صہ/	
۱۰۵	شیخ خدا بخش و حافظ عبد الرزاق صاحبان 〃	〃	〃	〃	صہ/	
۱۰۶	غلام قادر و الہ دین صاحبان سیالکوٹی 〃	〃	〃	〃	صہ/	
۱۰۷	مولوی سلطان محمد صاحب - وزیر آبادی 〃	〃	〃	〃	۶	
۱۰۸	حاجی عبد اللہ و برکت اللہ صاحبان 〃	〃	〃	〃	عـہ	
۱۰۹	اسمٰعیل حبیب کمپنی صاحب 〃	〃	〃	〃	عـہ	
۱۱۰	ابو محمد صاحب 〃	〃	〃	〃	عـہ	
۱۱۱	حاجی سلیمان صاحب - سارجنٹ 〃	〃	〃	〃	عـہ	
۱۱۲	سیٹھ ابراہیم ہارون صاحب 〃	〃	〃	〃	صہ/	
۱۱۳	یوسف و حاجی گمیگا صاحبان 〃	〃	〃	〃	عـہ ۴/	
۱۱۴	حاجی موسیٰ سلمان صاحبان 〃	〃	〃	〃	عـہ	
۱۱۵	کریم محمد صاحب	〃	〃	〃	صہ/	
۱۱۶	عبد اللہ و حاجی محمد اسمٰعیل صاحبان 〃	〃	〃	〃	عـہ	
۱۱۷	اسمٰعیل و نور محمد صاحبان 〃	〃	〃	〃	صہ/	
۱۱۸	نور محمد و حاجی قاسم صاحبان 〃	〃	〃	〃	صہ/	
۱۱۹	فدا علی و حسین علی صاحب 〃	〃	〃	〃	صہ/	
۱۲۰	ابراہیم مولوی صاحب 〃	〃	〃	〃	عـہ	
۱۲۱	میر حسین علی صاحب - حویلی احمد علیخان	〃	〃	چندہ ممبری	۸/	
۱۲۲	مشتاق علی و کریم بخش و قدرت اللہ و عبد الرحیم و سید علی 〃	〃	〃	متفرقات	۸/	

نمبر شمار	نام عطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاونت	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۲۳	از حویلی اعظم خان معرفت قاضی علیم اللہ	محمد عوض صاحب	۲۷ ربیع الثانی	قیمت آرد	۱۳ر۳مر	
۱۲۴	از گلی کبابیان -	شیخ عبد اللہ صاحب	" "	"	۲ر۹مر	
۱۲۵	از باشندگان پہاڑ گنج - معرفت	مرزا قادر بخش صاحب	۲۸ر "	"	عہ	
۱۲۶	از مٹیا محل - معرفت شیخ احمد علی	ومیر منور علی صاحب	۲۹ر "	متفرقات	صہ عہ ۱۲ر۳مر	
۱۲۷	از سوئی والان	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۶ر۹مر	
۱۲۸	از گلی کبابیان	شیخ عبد اللہ صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۲ر ۶مر	
۱۲۹	نواب محمد سلیمان صاحب - حویلی عزیز آبادی	۰	۴ر جمادی الاول	چندہ ممبری	۴ر	
۱۳۰	از حویلی اعظم خان معرفت احمد شاہ	محمد عوض صاحب	" "	قیمت آرد	۱۲ر	
۱۳۱	از باڑہ ہندو راؤ -	نواب خیر محمد صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۱ر۳مر	
۱۳۲	از پھاٹک حبش خان	حاجی عبد الرحمن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۹ر۳مر	
۱۳۳	حافظ محمد موسی صاحب - کلکتہ	۰	۲ر "	چندہ یکمشت	صہ	
۱۳۴	از دولتخانہ سکریٹری صاحب سکریٹری انجمن	سرکی والان	۱۰ر "	متفرقات	۶	
۱۳۵	از حویلی اعظم خان - معرفت قاضی علیم اللہ	محمد عوض صاحب	۱۱ر "	قیمت آرد	۱۲ر	
۱۳۶	از محلہ سوداگران -	۰	" "	متفرقات	[illegible] ۷ر۹مر	
۱۳۷	از گلی کبابیان -	شیخ عبد اللہ صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۳ر۶مر ۶مر	
۱۳۸	از پہاڑ گنج	مرزا قادر بخش صاحب	۱۳ر "	قیمت آرد	۱مر	
۱۳۹	از باڑہ ہندو راؤ	نواب خیر محمد صاحب	۱۹ر "	قیمت آرد متفرقات	۱۵ر ۱۵ر	
۱۴۰	از پھاٹک حبش خان معرفت [illegible]	مولوی عبد الغفور صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۸ر۳مر عہ ۱۲ر۶مر	
۱۴۱	از محلہ سوئی والان	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۳ر۶مر	
۱۴۲	از حویلی اعظم خان - قاضی علیم اللہ صاحب	واحمد شاہ صاحب	" "	قیمت آرد	۱۱ر۹مر	
۱۴۳	از محلہ کبابیان	شیخ عبد اللہ صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱ر۹مر ۹مر	
۱۴۴	محمد حسین خان صاحب صدر بازار گلی انبیا	۰	۲۵ر "	چندہ ممبری	عہ	
۱۴۵	سید محمد ابراہیم صاحب - چوڑی والان	۰	" "	"	۴ر	
۱۴۶	میر حسین علی صاحب - حویلی احمد علیخان	۰	۲۹ر "	"	۸ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۴۷	مشتاق علی و کریم خان و قدرت اللہ و یوسف علی و عبد الرحیم صاحبان		۲۹ جمادی الاول	متفرقات	۹ر	•
۱۴۸	از حویلی اعظم خان - معرفت احمد شاہ صاحب و عابد علی صاحب		" "	قیمت آرد	۸ر ۹ [illegible]	
۱۴۹	از گلی کبابیان -	شیخ عبد اللہ صاحب	" "	"	۲ر	
۱۵۰	از سوئی والان -	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۲ر ۹	
۱۵۱	از باڑہ ہندو راؤ	نواب خیر محمد صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۵ر ۳ [illegible]	
۱۵۲	از پہاڑ گنج حبش خان معرفت مولوی عبد الغفور	و مولوی احمد حسین صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۹ ۱۰ر	
۱۵۳	مولوی عبد الرحیم خان صاحب مددگار سکریٹری نظام	•	" "	چندہ یکمشت	للعہ	
۱۵۴	از سوئی والان	میر للن صاحب	۹ جمادی الثانی	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۵ر ۳	
۱۵۵	از حویلی اعظم خان - معرفت احمد شاہ و	محمد عوض صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۱ر ۹ ۶	
۱۵۶	نواب محمود علی خان صاحب - حویلی عزیز آبادی	•	" "	چندہ ممبری	۴ر	
۱۵۷	از گلی کبابی	شیخ عبد اللہ صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۲ر ۳	
۱۵۸	نواب خیر محمد صاحب - باڑہ ہندو راؤ	•	" "	چندہ ممبری	[illegible]	
۱۵۹	از باڑہ ہندو راؤ -	نواب خیر محمد صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۶۰	از پہاڑ گنج حبش خان مولوی احمد صاحب	و مولوی عبد الغفور صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۸ر ۷ ۱۴ر ۶	
۱۶۲	از حویلی اعظم خان - قاضی علمدار و	احمد شاہ و عوض علی صاحب	" "	قیمت آرد	۱۰ر ۹	
۱۶۳	از گلی کبابیان -	شیخ عبد اللہ	" "	"	۲ر	
۱۶۴	از حویلی اعظم خان - میر عابد علی و	محمد عوض صاحب	۲۴ر "	قیمت آرد متفرقات	۱۰ر ۲ر ۶	
۱۶۵	از سوئی والان	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۴ر ۳	
۱۶۶	از گلی کبابیان	شیخ عبد اللہ	" "	قیمت آرد متفرقات	۲ر ۲ر	
۱۶۷	میر حسن علی صاحب - حویلی احمد علی صاحب	•	۲۹ر "	چندہ ممبری	۸ر	
۱۶۸	قدرت اللہ مشتاق علی کریم خان عبد الرحیم وغیرہ	•	" "	متفرقات	۹ر ۶	
۱۶۹	از حویلی اعظم خان - احمد شاہ و محمد عوض وغیرہ		" "	قیمت آرد متفرقات	۱۱ر ۹ ۳	
۱۷۰	از باڑہ ہندو راؤ -	نواب خیر محمد صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۵ر ۹ [illegible]	
۱۸۱	از پہاڑ گنج حبش خان -	حاجی عبد الرحمن	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۰ر ۳ [illegible]	

نمبر شمار	نام عطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۸۲	از سوئی والان	میر للن صاحب	۹ ر جمادی الثانی	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۸۳	از گلی کبابیان	شیخ عبدالصمد صاحب	۲۹ ر "	قیمت آرد متفرقات	۲ ر [illegible] ۲ ر	
۱۸۴	مسٹر عبدالہادی صاحب وکیل متھرا		" "	چندہ ممبری	[illegible]	
۱۸۵	از حویلی اعظم خان - محمد عوض	واحمد شاہ صاحب	۱۳ ر رجب المرجب	قیمت آرد	۱۲ ر [illegible]	
۱۸۶	از سوئی والان	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۷ ر ۱۰	
۱۸۷	نواب محمود علیخان صاحب	چپراسی انجمن	" "	چندہ ممبری	۴ ر	
۱۸۹	از گلی کبابیان	شیخ عبدالصمد صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۶	
۱۹۰	از باڑہ ہندو راؤ	نواب خیر محمد صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۲ ر ۱۵ ر ۶	
۱۹۱	مولوی محمد حسن صاحب تعلقہ دار حیدرآباد	قاضی علیمراد صاحب	۲۴ ر "	چندہ ممبری	[illegible]	
۱۹۲	از حویلی اعظم خان -	احمد شاہ صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۳ ر	
۱۹۳	از سوئی والان	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۵ ر ۹ ۲ ر ۹	
۱۹۴	از گلی کبابیان	شیخ عبدالصمد	" "	قیمت آرد متفرقات	۱ ر [illegible] ۶	
۱۹۵	حافظ کلو صاحب - ترکمان دروازہ	علی مرزا صاحب	" "	"	۸ ر	
۱۹۶	سید عبدالعزیز صاحب	مرزا محمد اسمٰعیل صاحب	" "	چندہ ممبری	۴ ر	
۱۹۷	از پھاٹک حبش خان - مولوی احمد حسن صاحب	مولوی عبدالغفور صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۱۴ ر	
۱۹۸	از خانہ مولوی عبدالحامد صاحب ڈپٹی کلکٹر [illegible]	سکرٹری صاحب	۲۴ ر "	"	[illegible]	
۱۹۹	سید نظام الدین صاحب - تیراہہ بیرام خان	قاضی علیمرزا صاحب	۳۰ ر	"	۱۴ ر	
۲۰۰	میر حسین علی صاحب - حویلی احمد علیخان	چپراسی ملازم	" "	چندہ ممبری	۸ ر	
۲۰۱	شیخ قدر [illegible] علی کریم صاحب وغیرہ	"	" "	متفرقات	۹ ر ۶	
۲۰۲	از حویلی اعظم خان - محمد عوض صاحب	علیمراد صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۵ ر [illegible] ۳ ر ۹	
۲۰۳	از سوئی والان -	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۲ ر [illegible] ۴ ر [illegible]	
۲۰۴	از گلی کبابیان -	شیخ عبدالصمد صاحب	" "	قیمت آرد	۳ ر	
۲۰۵	از باڑہ ہندو راؤ	نواب خیر محمد صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۵ ر [illegible] [illegible]	
۲۰۶	از پھاٹک حبش خان	حاجی عبدالرحمٰن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۸ ر [illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۰۷	از مٹیا محل ـ معرفت میر سنور علی	شیخ احمد علی صاحب	۳۰ رجب ۱۳۵۱	قیمت آرد / متفرقات	۱۲/ / ۹/	
۲۰۸	منشی سرفراز علی صاحب ملازم بیسٹرو اناؤ	سکرٹری صاحب	۵ شعبان ۱۳۵۱	چندہ ممبری	۔/۵	
۲۰۹	از حویلی اعظم خان ـ معرفت احمد شاہ صاحب	محمد عوض صاحب	۶/ "	قیمت آرد / متفرقات	۱۴/ / ۳/	
۲۱۰	نواب محمد علی خان صاحب ـ حویلی مرزا آبادی	۔	۶/ "	چندہ ممبری	۴/	
۲۱۱	گلی کبابیان	شیخ عبداللہ صاحب	" "	قیمت آرد	۴/	
۲۱۲	مولوی احمد حسین صاحب تعلقہ دار حیدرآباد	شاہ احمد و محمد جعفر	۱۹/ "	چندہ ممبری	۵/	
۲۱۳	از باڑہ ہندوراؤ ـ	نواب خیر محمد صاحب	۲۰ شعبان	قیمت آرد / متفرقات	۳/۹/	
۲۱۴	از پھاٹک حبش خان معرفت مولوی احمد حسین صاحب	مولوی عبدالغفور صاحب	" "	قیمت آرد / متفرقات	۶/ / ۱۴/۶/	
۲۱۵	از حویلی اعظم خان ـ	قاضی علیم اللہ صاحب	" "	قیمت آرد / متفرقات	۳/۶/	
۲۱۶	از گلی کبابیان	شیخ عبداللہ صاحب	" "	قیمت آرد	۱/۹/	
۲۱۷	خان بہادر نواب محمد اسمٰعیل خان صاحب ...	۔	۲۶/ "	چندہ ممبری	۵/	
۲۱۸	از حویلی اعظم خان	قاضی علیم اللہ صاحب	۲۸/	قیمت آرد / متفرقات	۱۱/۹/ / ۳/۶/	
۲۱۹	از محلہ سوئی والان ـ	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد / متفرقات	۱۱/۶/ / ۳/۹/	
۲۲۰	گلی کبابیان ـ	شیخ عبداللہ صاحب	" "	قیمت آرد / متفرقات	۳/ / ۲/	
۲۲۱	سید عبدالعزیز صاحب سارجنٹ مٹیا محل	۔	" "	چندہ ممبری	۴/	
۲۲۳	از باڑہ ہندوراؤ ـ	نواب خیر محمد صاحب	" "	قیمت آرد / متفرقات	[illegible]	
۲۲۴	میر حسن علی صاحب ـ حویلی احمد علی خان صاحب	ملازم انجمن	" "	چندہ ممبری	۸/	
۲۲۵	مشتاق علی صاحب ...		" "	متفرقات	۸/۶/	
۲۲۶	چودھری حیدر بخش صاحب ـ مٹیا محل	میر سنور علی صاحب	" "	چندہ ممبری	۴/	
۲۲۷	نواب خیر محمد صاحب ـ		۲۰/ "	"	۵/	
۲۲۸	از سوئی والان ـ	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد / متفرقات	۹/۳/	
۲۲۹	از اہل خانہ بابو برکت اللہ صاحب کوچہ فولاد خان	وزیر محمد خان	یکم رمضان	چندہ یکمشت	۵/	
۲۳۰	از حویلی اعظم خان	احمد شاہ صاحب	" "	قیمت آرد / متفرقات	۱۴/ / ۱/۹/	
۲۳۱	از سوئی والان	میر للن صاحب	۶/ "	قیمت آرد / متفرقات	۱۴/ / ۳/۹/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۳۲	از سپاٹک حبشی خان	حاجی عبدالرحمن	۱۸ رمضان ۱۳۵۱	قیمت آرد متفرقات	۱۲ر۶ ۶ر	
۲۳۳	نواب محمد علی خان صاحب حویلی [illegible] آبادی	•	″ ″	چندہ ممبری	۴ر	
۲۳۴	از بارہ [illegible]	نواب [illegible] صاحب	۱۳ر ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۲۳۵	از حویلی اعظم خان	احمد شاہ صاحب	۱۵ر ″	قیمت آرد متفرقات	۱۴ر ۳ر۶	
۲۳۶	از کوچہ ناہر خان	سوداگر عبدالقادر صاحب	″ ″	قیمت آرد	۴ر۹	
۲۳۷	از گلی انبیا	صوبیدار صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۸ر۳ ۱ر۶	
۲۳۸	متفرقات از علاقہ نمبر ۱	ملازم انجمن	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر ۳ر	
۲۳۹	ہمشیرہ وزیر محمد خان صاحب کوچہ فولاد خان	•	″ ″	متفرقات	۸ر	
۲۴۰	سید نظام الدین صاحب - تیراہ بیرم خان	قاضی [illegible] صاحب	۲۰ر ″	″	۱۰ر	
۲۴۱	از سپاٹک حبشی خان -	حاجی عبدالرحمن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱ر [illegible]	
۲۴۲	از سوئی والان	[illegible] صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر۹ ۲ر۹	
۲۴۳	سید عبدالعزیز صاحب سابق [illegible] محل	•	″ ″	چندہ ممبری	۴ر	
۲۴۴	[illegible] علی صاحب - حویلی احمد علی خان	ملازم انجمن	۲۲ر ″	″	۸ر	
۲۴۵	[illegible]	[illegible]	۲۳ر ″	متفرقات	۹ر۳	
۲۴۶	از حویلی اعظم خان	عابد علی صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۲۴۷	از کوچہ ناہر خان	سوداگر عبدالقادر	″ ″	قیمت آرد	۶ر	
۲۴۸	[illegible] صاحب صوبیدار گلی انبیا	ملازم انجمن	″ ″	چندہ ممبری	۴ر	
۲۴۹	از گلی انبیا	صوبیدار صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۳ر۶ ۳ر	
۲۵۰	از متفرق مقامات علاقہ نمبر ۱	ملازم انجمن	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۱ر	
۲۵۱	از مولوی جمیل الرحمن صاحب	•	۲۵ر ″	چندہ ممبری	[illegible]	
۲۵۲	خان بہادر [illegible] اسمٰعیل خان صاحب [illegible]	[illegible] صاحب	″ ″	″	[illegible]	
۲۵۳	از کٹرہ مہر پرور	ملازم انجمن	۲۹ر ″	قیمت آرد متفرقات	۷ر۶ ۹ر	
۲۵۴	[illegible] حسین صاحب [illegible] حیدرآباد	عبدالغفور صاحب	″ ″	چندہ ممبری	[illegible]	
۲۵۵	از [illegible] محل	[illegible] صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۵۶	سیٹھ محمد یوسف علیخاں صاحب مٹیا محل	احمد علی صاحب	۲۹ر شعبان	چندہ یکمشت	[illegible]	
۲۵۷	از حویلی اعظم خان - احمد شاہ صاحب	سید عوض صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر۶ر ۱ر۹ر	
۲۵۸	از سوئی والان -	میر للن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۱ر ۳ر۳ر	
۲۵۹	از گلی کبابیان -	شیخ عبداللہ صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۵ر۶ر ۲ر	
۲۶۰	از باڑہ ہندوراؤ -	نواب ... صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲۶۱	از سہاگ عیش خان	حاجی عبدالرحمن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر [illegible]	
۲۶۲	از حویلی اعظم خان	احمد شاہ صاحب	۱۰ر شوال	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲۶۳	از سوئی والان	میر للن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲۶۴	از صوبیدار محمد حسین صاحب از گلی انبیاء	″	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۲ر۶ر ۳ر۶ر	
۲۶۵	از متفرق مقامات ″	عبدالصمد جیراسی	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۴ر۶ر ۴ر۳ر	
۲۶۶	سید عبدالعزیز صاحب - مٹیا محل	″	″ ″	چندہ ممبری	۴ر	
۲۶۷	سہاگ عیش خان	حاجی عبدالرحمن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۱۳ر۳ر	
۲۶۸	از نواب محمود علیخاں صاحب حویلی عزیز آبادی	جیراسی انجمن	۱۰ر ″	چندہ ممبری	۴ر	
۲۶۹	چودھری حیدر بخش صاحب -	″	″ ″	″	۴ر	
۲۷۰	از حویلی اعظم خان - معرفت میر طالب علی	″	۲۵ر ″	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر۹ر ۱ر	
۲۷۱	از سوئی والان -	میر للن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۳ر	
۲۷۲	از باڑہ ہندوراؤ -	نواب ... صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۴ر [illegible]	
۲۷۳	محمد اکرام علیخاں صاحب ملازم محکمہ نمک	قاضی علیم الدین صاحب	″ ″	متفرقات	[illegible]	
۲۷۴	میر حسین علی صاحب - حویلی احمد علیخاں	″	۲۹ر ″	چندہ ممبری	۸ر	
۲۷۵	مشتاق علی - کریم خان - قدرت اللہ سید علی - نوازش علی - حامد علی	″	″ ″	متفرقات	۹ر۶ر	
۲۷۶	از حویلی اعظم خان - احمد شاہ	عبدالصمد جیراسی	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر ۲ر	
۲۷۷	از سوئی والان -	میر للن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۶ر۴ر ۶ر۳ر	
۲۷۸	از گلی کبابیان -	شیخ عبداللہ	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۸ر ۳ر	
۲۷۹	از کوچہ ناہر خان - حکیم عبدالقادر	مولوی سید عبدالقادر صاحب	″ ″	قیمت آرد	۶ر۶ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۸۰	از گلی انبیا -	محمد حسین خان صاحب وکیل	۲۹ شوال	قیمت اردو متفرقات	۶/۲ ۲/۹	
۲۸۱	از مقامات متفرق علاقہ نمبر ۱۸۵۱	ملازم انجمن	" "	قیمت اردو	۸/۶	
۲۸۲	از پھاٹک حبش خان -	حاجی عبد الرحمن	" "	قیمت اردو متفرقات	۹/۳ ۱۵	
۲۸۳	از کٹرہ مہر پرور	چپراسی انجمن	۳۰ / "	قیمت اردو متفرقات	۱/۹ ۱۰/۹	
۲۸۴	حاجی عبد الغنی صاحب بابت دو خشت داکگھر	〃	〃 〃	〃	۱/	
۲۸۵	محمد عبد الرزاق صاحب بابت دو خشت	〃	〃	〃	للعہ	
۲۸۶	منشی محمد کرم اللہ خان صاحب "	〃	〃	〃	۶/ ۴/	
۲۸۷	میر کاظم علی صاحب بابت دو خشت ۱۲ پارچہ	〃	〃	〃	عہ ۳/	
۲۸۸	حکیم محمد اجمل خان صاحب بابت دو خشت	〃	〃	〃	سے ۸/	
۲۸۹	محمد لطیف خان صاحب "	〃	〃	〃	۵/۶	
۲۹۰	شیخ محمد الٰہی بخش خان صاحب "	〃	〃	〃	۶/ ۹/۹	
۲۹۱	عبد الاحد صاحب "	〃	〃	〃	۳/	
۲۹۲	حکیم احمد حسین صاحب "	〃	〃	〃	۴/	
۲۹۳	عبد الرزاق صاحب	〃	〃	〃	للعہ ۶/	
۲۹۵	"	〃	〃	〃	عہ ۳/	
۲۹۶	از حویلی اعظم خان -	عبد اللہ چپراسی	۱۶ ذی قعدہ	قیمت اردو متفرقات	عہ ۱/ ۳/۹	
۲۹۷	از محلہ سوئی والان	میر للن صاحب	" "	قیمت اردو متفرقات	عہ ۱/ ۸/	
۲۹۸	از خلیفہ احمد صاحب - حویلی عزیز آبادی	چپراسی انجمن	" "	چندہ ممبری	عہ	
۲۹۹	از باڑہ ہندو راؤ	نواب خیر محمد صاحب	" "	قیمت اردو متفرقات	۱۲/۹ ۵/۳	
۳۰۰	از پھاٹک حبش خان -	حاجی عبد الرحمن صاحب	" "	قیمت اردو متفرقات	۳/۹ ۱۵/۶	
۳۰۱	از سید عبد العزیز صاحب بیٹیا محل -	میر منور علی صاحب	" "	چندہ ممبری	۴/	
۳۰۲	نواب محمود علی خان صاحب - حویلی عزیز آبادی	〃	" "	"	۴/	
۳۰۳	سید نظام الدین صاحب متراسبہ سہراجی خان	علی مرزا صاحب	" "	"	۸/	
۳۰۴	از حویلی اعظم خان - محمد عوض و	چپراسی انجمن	۲۹ / "	قیمت اردو متفرقات	عہ ۸/۹ ۴/۶	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۰۵	سید محمد ابراہیم ۔ مٹیا محل والان	بدست خود	۹ ذیقعدہ ۱۳۲۹	چندہ ممبری	[illegible]	
۳۰۶	از سوئی والان	میر للن	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۴ [illegible] [illegible]	
۳۰۷	از گلی کباییان	خدا بخش	" "	قیمت آرد	[illegible]	
۳۰۸	میر حسن علی صاحب ۔ حویلی احمد علیان	چپراسی	" "	چندہ ممبری	[illegible]	
۳۰۹	از قدم شریف محمد کریم خان مشتاق و عبدالرحمن سید حامد علی		" "	متفرقات	[illegible]	
۳۱۰	از باڑہ ہندو راؤ	نواب خیر محمد صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۳۱۱	از پھاٹک حبش خان	حاجی عبدالرحمن	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۳۱۲	میاں حیدر ۔ مٹیا محل	عبداللہ چپراسی	" "	چندہ ممبری	[illegible]	
۳۱۳	از گلی انبیا ۔	صوبیدار صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۳۱۴	حسین خان صاحب ۔ گلی انبیاء	"	" "	چندہ ممبری	[illegible]	
۳۱۵	از کوچہ ناہر خان	حکیم عبدالغنی صاحب	" "	قیمت آرد	[illegible]	
۳۱۶	از مختلف مقامات	عبداللہ چپراسی	" "	متفرقات	[illegible]	
۳۱۷	نواب محمد اسمٰعیل خانصاحب ۔ کوچہ تارا چند	میر للن صاحب	" "	چندہ ممبری	[illegible]	
۳۱۸	از کٹڑہ مہرپرور ۔	چپراسی	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۳۱۹	شیخ کریم بخش ۔ ترکمان دروازہ	بدرالدین صاحب	۱۱ ذی الحجہ	"	[illegible]	
۳۲۰	مولوی احمد حسین صاحب تعلقدار حیدرآباد		۱۲ "	چندہ ممبری	[illegible]	قیمت کھال
۳۲۱	مرزا یوسف بیگ صاحب کوچہ [illegible]	حافظ داؤد صاحب	" "	متفرقات	[illegible]	"
۳۲۲	حاجی محمد صدیق و مولا بخش صاحب	نواب خیر محمد صاحب	۱۳ "	"	[illegible]	"
۳۲۳	مرزا فرخ شاہ ۔ گلی امام	شیخ احمد علی صاحب	" "	"	[illegible]	"
۳۲۴	میاں حسین خانصاحب ۔ مٹیا محل	عبداللہ چپراسی	۱۵ "	"	[illegible]	"
۳۲۵	مولوی محمد احسان الرحمن خانصاحب "	حافظ محمد اسمٰعیل	۱۶ "	"	[illegible]	"
۳۲۶	داروغہ محمد اسمٰعیل صاحب کوچہ مہرپرور	عبداللہ چپراسی	" "	"	[illegible]	"
۳۲۷	اہلخانہ منشی امو جانصاحب کوچہ بلاقی بیگم	"	" "	"	[illegible]	
۳۲۸	حافظ داؤد صاحب ۔ مٹیا محل	شیخ احمد علی صاحب	" "	"	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۲۹	میجر محمد شمشیر خانصاحب - کمر بنگش	چپراسی	۱۶ ذی الحجہ ۱۳۱۱	متفرقات	۱۲	تحویل کوبال
۳۳۰	مولوی عبد الغفور صاحب - زیر جامع مسجد	"	" "	"	۹	" "
۳۳۱	منشی محمد کرم اللہ خانصاحب - شیامحل	"	" "	"	۱۲	"
۳۳۲	قاضی علیم الدین خانصاحب -	احمد شاہ صاحب	" "	"	۷	"
۳۳۳	خان بہادر مولوی محمد ابو الحسن صاحب تیراہا	چپراسی	" "	"	۲ر۹	"
۳۳۴	مولوی سید عبد الغنی صاحب - سرکی والان	"	" "	"	۲	"
۳۳۵	امیر خان ملازم سید عبد الغنی صاحب	"	" "	"	۴ر	"
۳۳۶	میر احمد علیصاحب - حویلی اعظم خان	"	" "	"	۸ر	"
۳۳۷	مولوی حکیم الدین صاحب گڑھیا	"	" "	"	۸ر	"
۳۳۸	میر للن صاحب سوئی والان	"	" "	"	۹	"
۳۳۹	میر عادل علیصاحب "	"	" "	"	۸ر	"
۳۴۰	میر صفدر علیصاحب "	"	" "	"	۸ر	"
۳۴۱	سید نظام الدین صاحب حویلی اعظم خان	علی مرزا صاحب	" "	چندہ ممبری	۱۰ر	"
۳۴۲	چودھری حیدر بخش صاحب مٹیا محل	شیخ احمد علی صاحب	" "	"	۴ر	
۳۴۳	سید عبد العزیز صاحب "	میر نذر علیصاحب	" "	"	۴ر	
۳۴۵	نواب محمود علیخانصاحب - حویلی عزیز آباد	•	" "	"	۴ر	
۳۴۶	از حویلی اعظم خان - احمد شاہ	محمد عوض صاحب	۱۸ر "	قیمت آرد متفرقات	۲ر ۶ر	
۳۴۷	از سوئی والان	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۵ر ۶ر	
۳۴۸	از بارہ ہندو راو -	نواب میر محمد صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۲ر ۶ر	
۳۴۹	از پہاڑی کالے خان	حاجی عبد الرحمن	" "	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۹ر۶	
۳۵۰	از غلام جیلانی صاحب - عرب سرا	•	۱۹ر "	متفرقات	۶ر	
۳۵۱	سردار خانصاحب - کوچہ چیلان	•	" "	"	۴ر	
۳۵۲	از مٹیا محل - میرزا محمد اسمٰعیل د	میر للن صاحب	۲۶ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۱۲ر۳	
۳۵۳	میر حسین علیصاحب - حویلی احمد علیخان		۲۷ر "	چندہ ممبری	۸ر	

نمبر شمار	نام عطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام محصل	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۵۴	میر شتاق علی کریم خان۔ عبد الرحیم صاحب	حامد علی	۲۷ ذی الحجہ	متفرقات	[illegible]	
۳۵۵	از حویلی اعظم خان	قاضی علیم الدین صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۳۵۶	از سوئی والان	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۳۵۷	محمد حسین خان صاحب صدر چندہ از گلی انبیا	"	" "	چندہ ممبری	[illegible]	
۳۵۸	از گلی انبیا	صدر چندہ دار صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۳۵۹	از مختلف مقامات علاقہ نمبر ۱۴ و ۱۸	چپراسی	" "	"	[illegible]	
۳۶۰	از کوچہ ناہر خان۔	"	" "	قیمت آرد	[illegible]	
۳۶۱	از گلی کبابیان	"	" "	"	[illegible]	
۳۶۲	از کٹرہ مہر پرور	۔	۲۹ ذی الحجہ	"	[illegible]	
۳۶۳	ہمشیرہ شیخ کرم الٰہی صاحب باڑہ ہندو راؤ	۔	" "	چندہ گوشت	[illegible]	
۳۶۴	از باڑہ ہندو راؤ	نواب حیدر حسین صاحب	" "	متفرقات	[illegible]	کھال قربانی کے
۳۶۵	شیخ قدرت اللہ صاحب عطر فروش	۔	" "	"	[illegible]	"
میزان۔					[illegible]	

آمدنی تحت علاقہ منشی محمد کرم اللہ خان صاحب جو بوساطت مولوی محمد جمیل الرحمن صاحب کے ہوئی

۱	از کٹرہ مہر پرور	حکیم عبد الغنی صاحب	۲۰ ذی الحجہ	قیمت آرد	[illegible]	
۲	از کوچہ ناہر خان	"	[illegible]	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۳	از گلی انبیا	صدر چندہ دار منشی حکیم [illegible]	[illegible]	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۴	از مختلف علاقہ نمبر ۱۸	۔	"	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۵	والدہ منشی عبد الرشید صاحب کلاں محل	۔	[illegible] "	"	[illegible]	
۶	کوچہ ناہر خان معرفت حکیم عبد الغنی و مولوی عبد القادر صاحب		[illegible] "	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۷	از کٹرہ مہر پرور	۔	"	قیمت آرد	[illegible]	
۸	از گلی انبیا معرفت محمد حسین صاحب	صدر چندہ دار	[illegible] "	"	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۹	از مختلف مواقع علاقہ نمبر ۱۸	۰	۸ محرم ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	۸/	
۱۰	از کوچہ ناہر خان	حکیم عبدالغنی	۱۳ 〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۵/ ۲/۳	
۱۱	از گلی انبیا - معرفت صوبہ دار	محمد حسین صاحب	۱۵ 〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۴/۶ ۳	
۱۲	از مختلف مواقع نمبر ۱۸	۰	〃 〃	قیمت آرد	۸/۳	
۱۳	حسین خان صاحب صوبہ دار گلی انبیا	۰	۲۴ 〃 〃	چندہ ممبری	۴/	
۱۴	از گلی انبیا - معرفت حسین خان صاحب	۰	〃 〃	قیمت آرد	۴/۳	
۱۵	از مقامات متفرق نمبر ۱۸	عبداللہ چپراسی	〃 〃	〃	۸/۹	
۱۶	از کوچہ ناہر خان	معرفت حکیم عبدالغنی	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۵/۶ ۲	
۱۷	ایضاً	〃	۲۹ 〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۴/۳ ۴	
۱۸	از باشندگان گلی انبیا - معرفت صوبہ دار	محمد حسین صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۴/ ۳	
۱۹	از مختلف مقامات نمبر ۱۸	عبداللہ چپراسی	〃 〃	قیمت آرد	۸/۹	
۲۰	از کوچہ ناہر خان	معرفت چپراسی	۳۰ 〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۹/۲ ۱۳/۶	
۲۱	از کوچہ ناہر خان	عبدالغنی	۵ صفر ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد متفرقات	۴/ ۲/۹	
۲۲	ایضاً	〃	۱۲ 〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۵/۳ ۲	
۲۳	ایضاً	〃	۱۹ 〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۵/۹ ۱/۶	
۲۴	از گلی انبیا	محمد حسین صاحب صوبہ دار	۲۲ 〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۳/۶ ۶	
۲۵	از نیرا ہیہ بیرام خان	معرفت چپراسی	〃 〃	قیمت آرد	۱/۶	
۲۶	از کوچہ ناہر خان	محمد عبدالغنی صاحب	۲۹ 〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۳/۳ ۱/۳	
۲۷	از گلی انبیا - معرفت صوبہ دار	محمد حسین صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۴/۳ ۳	
۲۸	از مختلف مقامات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی	〃 〃	قیمت آرد	۶/	
۲۹	خان بہادر منشی محمد فرسکار شیر متاسکو کوچہ چیلان	〃	〃 〃	چندہ ممبری	۱ عہ	
۳۰	از کوچہ مہر پرور	〃	۳۰ 〃	قیمت آرد متفرقات	۹/ ۱۱/۶	
۳۱	سید مظفر حسین صاحب صابری	〃	دوم ربیع الاول ۱۳۱۱ھ	چندہ ممبری	۸/	
۳۲	از گلی انبیا - معرفت صوبہ دار	محمد حسین صاحب	۱۴ 〃	قیمت آرد متفرقات	۸/۶ ۱/۳	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۳	از کوچہ ناہر خان معرفت مولوی	عبد القادر صاحب	۱۴ ربیع الاول ۱۳۵۱	قیمت آرد / متفرقات	۱۰ر۹ر / ۴ر	
۳۴	از مقامات مختلف علاقہ نمبر ۱۸ -	چپراسی انجمن	″ ″	قیمت آرد	۱۴ر۹ر	
۳۵	نور جہان بیگم صاحبہ	″	″ ″	متفرقات	۸ر	قیمت کھال
۳۶	از الٰہی خانہ بابو برکت شاہ مرحوم کوچہ چیلان		۲۲ر ″	″	۴ر	
۳۷	از کوچہ ناہر خان -	مولوی عبد القادر صاحب	″ ″	قیمت آرد / متفرقات	۳ر۹ر / ار۹ر	
۳۸	از گلی انبیا - محمد حسین	صاحب صوبہ دار	″ ″	قیمت آرد / متفرقات	۴ر۱۴ر / ۳ر	
۳۹	از مقامات مختلف علاقہ نمبر ۱۸	عبد اللہ چپراسی	″ ″	قیمت آرد	۷ر۹ر	
۴۰	از کوچہ ناہر خان	مولوی عبد القادر صاحب	۲۹ر ″	قیمت آرد / متفرقات	۳ر۹ر / ار۳ر	
۴۱	از گلی انبیا - معرفت محمد حسین	صاحب صوبہ دار	″ ″	قیمت آرد / متفرقات	۳ر۹ر / ۱۴ر	
۴۲	از مقامات مختلف علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی انجمن	″ ″	قیمت آرد	۷ر۹ر	
۴۳	از کٹرہ مہر پرور معرفت عبد السلام صاحب	و ایضاً	″ ″	قیمت آرد / متفرقات	۵ر / ۹ر۹ر	
۴۴	از کوچہ ناہر خان - حکیم عبد الغنی و	مولوی عبد القادر صاحب	یکم ربیع الثانی ۱۳۵۱	قیمت آرد / متفرقات	۳ر۹ر / ۱۴ر۹ر	
۴۵	ایضاً ایضاً	″	۹ر ″	قیمت آرد / متفرقات	۴ر۳ر / ار۳ر	
۴۶	ایضاً ایضاً	″	۱۶ر ″	قیمت آرد / متفرقات	۳ر۹ر / ار۳ر	
۴۷	از گلی انبیا -	صوبہ دار صاحب	۲۰ر ″	قیمت آرد / متفرقات	۱۲ر۹ر / ۹ر	
۴۸	از مختلف مقامات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی انجمن	″ ″	قیمت آرد	۵ر / ار۳ر	
۴۹	از کوچہ ناہر خان	مولوی عبد القادر صاحب	۲۷ر ″	قیمت آرد / متفرقات	۲ر۹ر / ار۳ر	
۵۰	از گلی انبیا -	صوبہ دار صاحب	″ ″	قیمت آرد / متفرقات	۲ر۹ر / ۳ر	
۵۱	از مختلف مقامات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی انجمن	″ ″	قیمت آرد	۷ر	
۵۲	از کٹرہ مہر پرور	″	۴ر جمادی الاول	قیمت آرد / متفرقات	۸ر۳ر / ۱۵ر۹ر	
۵۳	از کوچہ ناہر خان - حکیم عبد الغنی و	مولوی عبد القادر صاحب	۷ر ″	قیمت آرد	۲ر۳ر	
۵۴	از گلی انبیا -	صوبہ دار صاحب	۱۱ر ″	قیمت آرد / متفرقات	۵ر۹ر / ۳ر	
۵۵	از مقامات مختلف علاقہ نمبر ۱۷	چپراسی	″ ″	قیمت آرد	۷ر۹ر	
۵۶	خان بہادر نظام الدین خان صاحب کوچہ بلند خان	۔	۲۶ر ″	چندہ ممبری	عـہ	

نمبر شمار	نام اکننده چنده مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چنده	تعداد چنده	کیفیت
۵۷	از کوچہ ناہر خان معرفت حکیم عبدالغنی و	مولوی عبدالقادر صاحب	۹ جمادی الاول	قیمت آرد	۵ر۹ر	
۵۸	از گلی انبیا۔	صوبیدار صاحب	〃 〃	متفرقات	۱۱ر۶ر ۶ر	
۵۹	از کوچہ چیلان متفرقات	چپراسی	〃 〃	قیمت آرد	۱۳ر	
۶۰	از کٹرہ مہر پرور	〃	۲ر جمادی الثانی	قیمت آرد متفرقات	۶ر۶ر ۵ر۹ر	
۶۱	از کوچہ ناہر خان	حکیم عبدالغنی وغیرہ	۹ر 〃	قیمت آرد	۴ر۳ر	
۶۲	از گلی انبیا۔	صوبیدار صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۳ر۹ر ۱ر	
۶۳	از مختلف مقامات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی	〃	قیمت آرد	۵ر	
۶۴	از گلی انبیا۔	صوبیدار صاحب	۱۶ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۳ر۱۳ر ۳ر	
۶۵	از مختلف مقامات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی انجمن	〃 〃	قیمت آرد	۴ر۶ر	
۶۶	ہمشیرہ وزیر محمد خان صاحب کوچہ چیلان	〃	〃 〃	متفرقات	۴ر	
۶۱	از گلی انبیا۔	صوبیدار صاحب	۲۳ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۴ر ۳ر	
۶۲	از کوچہ ناہر خان	حکیم عبدالغنی وغیرہ	〃	قیمت آرد	۳ر۹ر	
۶۳	از متفرقات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی	〃 〃	〃	۵ر۶ر	
۶۴	از گلی انبیا۔	صوبیدار صاحب	۲۹ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۳ر۶ر ۳ر	
۶۵	از متفرقات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی	〃	قیمت آرد	۴ر۶ر	
۶۶	محمد حسین صاحب صوبیدار گلی انبیا	۰	۳ر رجب ۱۳۱۱	چندۂ ممبری	۴ر	
۶۷	از گلی انبیا	صوبیدار صاحب	〃	قیمت آرد متفرقات	۴ر۳ر ۳ر	
۶۸	از کوچہ ناہر خان	حکیم عبدالغنی وغیرہ	〃	قیمت آرد	۴ر۶ر	
۶۹	از متفرقات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی	〃	〃	۴ر	
۷۰	از کٹرہ مہر پرور	〃	۲۲ر رجب	قیمت آرد متفرقات	۱ر ۹ر۹ر	
۷۱	از کوچہ ناہر خان	حکیم عبدالغنی وغیرہ	〃 〃	قیمت آرد	۴ر۶ر	
۷۲	از گلی انبیا۔	صوبیدار صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۱ر۳ر	
۷۳	از متفرقات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی	〃 〃	قیمت آرد	۷ر۹ر	
۷۴	از کٹرہ مہر پرور	۰	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۷ر ۶ر۶ر	

نمبر شمار	نام عطاکنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد	کیفیت
۷۵	محمد ظہور الحق صاحب - دریا گنج	معرفت صوبہ دار صاحب	۳۰ رجب ۱۳۱۱	متفرقات	۶ /	
۷۶	محمد حسین خانصاحب صوبہ دار	"	" "	"	۴ /	
۷۷	از گلی انبیا	"	" "	قیمت آرد متفرقات	۴ / ۳ ۴ /	
۷۸	از متفرق مقامات علاقہ نمبر ۱۶	چپراسی	"	قیمت آرد	۷ / ۶ /	
۷۹	از کوچہ ناہر خان	حکیم عبد الغنی صاحب	۷ شعبان ۱۳۱۱	"	۳ /	
۸۰	از گلی انبیا معرفت صوبہ دار صاحب	٠	" "	متفرقات	۲ / ۱ / ۴ /	
۸۱	از متفرق مقامات علاقہ نمبر ۱۶	چپراسی	" "	قیمت آرد متفرقات	۳ / ۲ / ۲ /	
۸۲	از گلی انبیا -	صوبہ دار صاحب	۲۰ / "	قیمت آرد متفرقات	۸ / ۲ / ۹ /	
۸۳	از متفرق مقامات علاقہ نمبر ۱۶	٠	" "	قیمت آرد	۲ /	
۸۴	محمد حسین خانصاحب صوبہ دار	٠	۲۸ شعبان	چندہ ممبری	۴ /	
۸۵	از گلی انبیا -	صوبہ دار صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۴ / ۳ /	
۸۶	از کوچہ ناہر خان	مولوی عبد القادر صاحب	" "	قیمت آرد	۳ / ۳ /	
۸۷	از متفرق مقامات علاقہ نمبر ۱۶	چپراسی -	" "	"	۴ / ۳ /	
۸۸	از کٹرہ مہر پرور	"	۳۰ شعبان	قیمت آرد متفرقات	۹ / ۶ / ۱۱ /	
	میزان				لعہ ۶ / ۶ /	
	میزان کل علاقہ ۱۶-۱۷-۱۸				لعا / ۱ / ۹ /	

آمدنی علاقہ نمبر ۲۱ و ۲۲ - جناب شیخ نور الٰہی صاحب سوداگر و میونسپل کمشنر دہلی و جناب نواب خیر محمد صاحب رئیس دہلی ساکنان باڑہ ہندوراو

نمبر شمار	نام عطاکنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد	کیفیت
۱	شیخ احسان اللہ صاحب سوداگر حویلی حسام الدین حیدر		۲۲ محرم ۱۳۱۲	قیمت آرد	عہ /	
۲	معرفت مولوی عبد المجید صاحب	٠	٠	چندہ انگشت	عہ	
۳	از محلہ باڑہ ہندوراو		۲۳ / "	قیمت آرد	للعہ /	
	میزان				لعہ / ۸ /	

آمدنی علاقہ نمبر ۲۳ جناب صاحب عالم میرزا قادر بخش صاحب تحصیلی بہار گنج

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاونین	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	از محلہ پانو نکا در بستی واقع بہار گنج -	چودھری وزیر الدین صاحب	۱۸ ربیع الاول ۱۳۱۱	قیمت آرد متفرقات	۵ر۷ مر ۵ر۹ مر	
۲	از باولی ″	منشی عبد الکریم صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۲ر[illegible]	
۳	چودھری نور محمد صاحب ذیلدار	″	۲۰ محرم ۱۳۱۱	قیمت آرد متفرقات	۱۱ر ۲ر	
۴	منشی عبد الکریم صاحب نقشہ نویس	″	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۲ر۳ مر	
۵	وزیر الدین صاحب چودھری	″	۱۵ر ″	قیمت آرد متفرقات	۶ر ۴ر	
۶	منشی عبد الکریم صاحب	″	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۲ر ۲ر۳ مر	
۷	ایضاً	″	۲۰ر ″	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۲ر۶ مر	
۸	چودھری محمد وزیر الدین صاحب	″	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۶ر۱۳ مر ۴ر	
۹	از بہار گنج - معرفت چودھری نور محمد صاحب	٠	۱۵ ربیع الآخر	قیمت آرد متفرقات	۵ر۶ مر ۴ر۶ مر	
۱۰	″ معرفت منشی عبد الکریم صاحب	٠	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۱ر ۲ر۳ مر	
۱۱	ایضاً ″		۱۱ جمادی الاول	متفرقات	۱۲ر	
۱۲	ایضاً معرفت مراد خان صاحب		″	قیمت آرد متفرقات	۲ر ۴ر۳ مر	
۱۳	ایضاً - معرفت چودھری محمد وزیر الدین صاحب		۲۰ جمادی الثانی	قیمت آرد متفرقات	۱۰ر ۶ر	
۱۴	″ ″ منشی عبد الکریم صاحب	٠	۱۸ر ″	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر۹ مر ۲ر	
۱۵	ایضاً ″	٠	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۶ر ۵ر۶ مر	
۱۶	ایضاً ″	٠	۲۰ رجب	قیمت آرد متفرقات	۱۴ر۳ مر ۵ر	
۱۷	ایضاً - چودھری وزیر الدین صاحب	٠	۱۱ر ″	قیمت آرد متفرقات	۹ر ۴ر۶ مر	
۱۸	ایضاً منشی عبد الکریم صاحب	٠	۱۸ر ″	قیمت آرد متفرقات	۱۴ر۶ مر ۱ر	
۱۹	ایضاً چودھری وزیر الدین صاحب	٠	یکم شعبان ۱۳۱۱	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر ۷ر۶ مر	
۲۰	ایضاً مراد خان	٠	۹ر ″	قیمت آرد متفرقات	۸ر۱۳ مر ۴ر۶ مر	
۲۱	ایضاً منشی عبد الکریم صاحب	٠	۱۰ر ″	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر۹ مر ۹ر	
۲۲	ایضاً - چودھری وزیر الدین صاحب	٠	۲۰ر ″	قیمت آرد متفرقات	۴ر ۹ر	
۲۳	ایضاً - منشی عبد الکریم	٠	یکم رمضان	قیمت آرد متفرقات	۱۲ر۳ مر ۴ر۹ مر	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۴	از پہاڑ گنج معرفت مراد خانصاحب	۔	۱۳ر رمضان ۱۳۴۱ھ	قیمت آرد متفرقات	۱۴ر۹ر ۵ر	
۲۵	ایضاً ۔ ر منشی عبدالکریم صاحب	چودھری وزیرالدین	۶ر رمضان	قیمت آرد متفرقات	۶ر۹ر ۳ر۶ر	
۲۶	ایضاً 〃 و	مراد خانصاحب	۲۷ر رمضان	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲۷	ایضاً معرفت منشی عبدالکریم و چودھری وزیرالدین صاحب	وزیرالدین صاحب	۹ر شوال ۱۳۴۱ھ	قیمت آرد متفرقات	۳ر۶ر ۱۳ر۸ر	
۲۸	ایضاً 〃 و	مراد خانصاحب	۱۴ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۴ر۹ر ۹ر۵ر	
۲۹	ایضاً چودھری محمد وزیرالدین و	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۲ر۹ر ۵ر۶ر	
۳۰	ایضاً ۔ منشی عبدالکریم و چودھری	وزیرالدین صاحب	۲۲ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۵ر۱ر ۷ر	
۳۱	ایضاً 〃 و	مراد خانصاحب	۲۷ر 〃	〃	[illegible]	
۳۲	ایضاً چودھری محمد وزیرالدین	〃	۱۵ر ذیقعدہ	قیمت آرد	۳ر۹ر	
۳۳	ایضاً منشی عبدالکریم صاحب	〃	۲۹ر 〃	〃	۱۰ر	
۳۴	ایضاً	مراد خان	۴ر ذی الحجہ ۱۳۴۱ھ	متفرقات	۳ر	قیمت کھال
۳۵	ایضاً معرفت محمد اسحاق و منشی	عبدالکریم	۲۵ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۳ر	〃
۳۶	ایضاً از نور بخش کمہار ۔ چودھری وزیرالدین صاحب		۲۶ر 〃	〃	۷ر	〃
۳۷	ایضاً ۔	مراد خان	۲۸ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۵ر۳ر ۲ر۶ر	
۳۸	ایضاً ۔ محمد وزیرالدین منشی عبدالکریم صاحب		〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۱ر	
۳۹	ایضاً مراد خان	۔	۲۹ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۲ر۳ر	
۴۰	ایضاً ر وزیرالدین صاحب	۔	〃 〃		ایک حمائل قرآن شریف	بلاقیمت
	میزان				۹ر۹ر	

آمدنی علاقہ نمبر ۲۴ ۔ حاجی محمد اسحٰق صاحب سوداگر رئیس دہلی صدر بازار

۱	شیخ نور احمد صاحب سوداگر ۔ باڑہ ہندو راؤ		۱۲ر رمضان ۱۳۴۱ھ	چندہ یکمشت	۵ر	
۲	چودھری محمد اسحاق صاحب صدر بازار	حاجی محمد اسحٰق صاحب	〃 〃	〃 〃	۶ر	
۳	حافظ محمد شفیع صاحب جلانی 〃	〃	〃 〃	〃 〃	عہ ر	
۴	شیخ عبدالعزیز صاحب سوداگر 〃	〃	۔	〃 〃	عہ ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵	شیخ مہر الٰہی صاحب سوداگر صدر بازار	معرفت حاجی محمد اسحٰق صاحب	۱۲ رمضان ۱۳۱۱ھ	چندہ یکمشت	عہ/	
۶	شیخ رکن الدین صاحب سوداگر 〃	و حافظ عبدالکریم صاحب	〃 〃	〃	صہ/	
۷	شیخ عظمت اللہ عرف ثناء اللہ صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	عہ/	
۸	محمد جان و عبدالرشید صاحبان 〃	〃	〃 〃	〃	۸/	
۹	نثار احمد ولد علی بخش صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۸/	
۱۰	محمد صدیق ولد حاجی کریم الدین صاحبان	〃	〃 〃	〃	۸/	
۱۱	شیخ حامد صاحب سوداگر	〃	〃 〃	〃	۸/	
۱۲	شیخ سراج الدین صاحب سوداگر	〃	〃 〃	〃	صہ/	
۱۳	میر محفوظ علی صاحب	〃	〃 〃	〃	عہ/	
۱۴	بدر الدین صاحب ٹین والے	〃	〃 〃	〃	۴/	
۱۵	شیخ عبدالحکیم و حاجی عبدالغنی صاحبان	〃	〃 〃	〃	سے/	
۱۶	شیخ عبدالسلام و حاجی عبدالغنی صاحبان	〃	〃 〃	〃	سے/	
۱۷	شیخ محبوب بخش صاحب و سراج الدین 〃	〃	〃 〃	〃	عـــہ	
۱۸	محمد اسمٰعیل صاحب	〃	〃 〃	〃	عہ/	
۱۹	محمد اسحٰق پسر محمد یوسف صاحب	〃	〃 〃	〃	صہ	
۲۰	شیخ کرم الٰہی و رحیم اللہ صاحبان	〃	〃 〃	〃	عـہ	
۲۱	حافظ فضل حق صاحب لال ٹین والے	〃	〃 〃	〃	سے/	
۲۲	حاجی فضل حق صاحب صندوقچی والے	〃	〃 〃	〃	سے/	
۲۳	قاسم خان و اعظم خان صاحبان	〃	〃 〃	〃	عہ/	
۲۴	اللہ بخش و جمیل الرحمٰن صاحب	〃	〃 〃	〃	صہ/	
۲۵	محمد شفیع صاحب آئینہ والے	〃	〃 〃	〃	۴/	
۲۶	شیخ رحیم اللہ نور الٰہی صاحبان	〃	〃 〃	〃	صہ/	
۲۷	حافظ محمد اسمٰعیل و محمد عمر صاحبان	〃	〃 〃	〃	سے/	
۲۸	محمد اسمٰعیل صاحب آئینہ والے	〃	〃 〃	〃 〃	عہ/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر محاصل	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۹	عنایت اللہ احسان اللہ صاحبان	حاجی محمد اسحق و حاجی	۱۲ رمضان سنہ ۱۳۱۱	چندہ انگشت	سے/	
۳۰	حافظ احمد جان و احمد جان صاحبان	عبدالکریم صاحبان	//	//	۴/	
۳۱	حاجی اللہ بخش و کریم بخش صاحبان	//	//	//	سے/	
۳۲	حاجی مولا بخش و خدا بخش صاحبان	//	//	//	عہ/	
۳۳	غلام محی الدین صاحب	//	//	//	۴/	
۳۴	حاجی عزیز الدین و قمر الدین صاحبان	//	//	//	سے/	
۳۵	چودہری محمد یعقوب صاحب	//	//	//	عہ/	
۳۶	شمس الحق صاحب تیل والے	//	//	//	عہ/	
۳۷	حاجی میان جان اچھے جان صاحبان	//	//	//	سے/	
۳۸	شیخ اللہ بخش نور بخش صاحبان	//	//	//	سے/	
۳۹	اللہ بخش صاحب سوداگر	//	//	//	عہ/	
۴۰	عبدالحق صاحب سوداگر	//	//	//	عہ/	
۴۱	حاجی احسان اللہ و ولی اللہ صاحبان	//	//	//	عہ/	
۴۲	محمد صدیق محمد فاروق صاحب	//	//	//	عہ/	
۴۳	حاجی شیخ عباد اللہ و احسان اللہ صاحب	//	//	//	عہ/	
۴۴	اچھے جی و مہر الٰہی صاحبان	//	//	//	سے/	
۴۵	رحیم بخش صاحب	//	//	//	عہ/	
۴۶	خدا بخش محمد صدیق صاحبان	//	//	//	عہ/	
۴۷	حاجی اللہ بخش محمد ابراہیم صاحبان	//	//	//	عہ/	
۴۸	محبوب بخش و حبیب بخش صاحبان	//	//	//	سے/	
۴۹	حاجی عبدالحمید و عبدالغنی صاحبان	//	//	//	عہ/	
۵۰	حافظ عبدالرحیم و عبدالرزاق صاحبان	//	//	//	عا/	
۵۱	محمد اسحق پسر قادر بخش صاحب	//	//	//	عہ/	
۵۲	فیاض الدین بشیر الدین صاحبان	//	//	//	عہ/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون ۱۳	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۳	حاجی نور بخش صاحب و نور احمد صاحبان	حاجی محمد اسحٰق صاحب	۱۲ رمضان	چندہ یکمشت	للعہ/	
۵۴	حاجی علی بخش کریم الدین صاحبان	و عبد الکریم صاحب	۱۴ //	//	بـعـہ	
۵۵	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب و شیخ محمد بخش	//	//	//	صہ/	
۵۶	حافظ عبد الرحمٰن و عبد الکریم	//	//	//	صہ/	
۵۷	حافظ عبد الکریم صاحب	//	//	//	بـعـہ	
۵۸	شیخ السلا دین و محمد عمر صاحب	//	//	//	عہ/	
۵۹	عبد الغفور و عبد الرحمٰن صاحب	//	//	//	سلعہ/	
۶۰	شیخ فضل الٰہی خلف محبوب بخش	//	//	//	صہ/	
۶۱	حافظ حسان احمد صاحب	//	//	//	عـہ	
۶۲	ڈاکٹر وزیر علی صاحب	//	//	//	۶	
۶۳	احسان الٰہی و بخش الٰہی صاحبان	//	//	//	صہ/	
۶۴	حاجی نذیر الدین صاحب	//	//	//	عہ/	
۶۵	عبد الحمید صاحب	//	//	//	عہ/	
۶۶	حاجی عبد الرحمٰن و عبد الرزاق صاحب	//	//	//	۶	
۶۷	حاجی کریم الدین و محمد شفیع صاحبان	//	//	//	سعہ/	
۶۸	چودھری سعد محمد و محمد ابراہیم صاحبان نبالہ بہار	//	//	//	صہ/	
۶۹	شیخ رحیم بخش نقلی	۲۰ شوال	//	//	سعہ/	
۷۰	محمد اسحٰق صاحب آئینہ والے	//	//	//	۳ہ/	
۷۱	شیخ ضیاء الدین صاحب	//	//	//	۸ہ/	
	میزان	//	//	//	۱۱ و بـہ	

آمدنی از یتیم خانہ

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	بابت فروخت پارچہ ہا معرفت حاجی	عبد الغنی صاحب	//	متفرقات	عـہ ۶/۳ہ/	
	میزان				عـہ ۶/۳ہ/	

آمدنی چندہ بوساطت جناب خان بہادر محمد الٰہی بخش خانصاحب سکرٹری وممبر انجمن مؤید الاسلام دہلی رئیس دہلی

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	مولوی عبد الحامد صاحب ڈپٹی کلکٹر بہادر آنریری رئیس دہلی گلی تہاسہ		محرم سنہ ۱۳۱۱	چندہ ممبری	سـسہ	
۲	شیخ نور بخش صاحب سوداگر رئیس دہلی	.	۱۳ ربیع الاول	چندہ یکمشت	ـــہ	
۳	میر قطب الدین خانصاحب کوچہ پٹھان	.	۲۴ ؍ ؍	چندہ ممبری	ـے ر	
۴	حافظ محمد حامد خانصاحب خلف خان بہادر محبوب بخش صاحب	.	۲۵ ؍ ؍	چندہ یکمشت	ـہ	
۵	حاجی محمد انعام اللہ صاحب سوداگر	.	۲۸ ؍ ؍	چندہ ممبری	ـے ر	
۶	شیخ محمد اسمعیل صاحب	.	؍ ؍	؍	ـے ر	
۷	خان بہادر محمد الٰہی بخش خانصاحب	.	؍ ؍	؍	ـہ	
۸	مولوی محمد عبد الحامد صاحب ڈپٹی کلکٹر الٰہ آباد	.	؍ ؍	چندہ یکمشت	ـہ	
۹	نواب شاہجہان بیگم صاحبہ والیہ ریاست بھوپال	بروقت ورود دہلی	۱۹ ربیع الثانی	؍	م	

واقع تاریخ ۲۳ ماہ اکتوبر سنہ ۹۳ء مطابق ۱۲ ماہ ربیع الثانی سنہ ۱۱ ہجری کو ہز ہائنس نواب شاہجہان بیگم صاحبہ والیہ ریاست بھوپال رونق افروز دہلی ہوئیں اور قریب ایک ہفتہ کے قیام فرمایا۔ منجانب انجمن مؤید الاسلام دہلی ایک ایڈریس بمعرفت سید امتیاز علی صاحب وزیر ریاست موصوفہ پیش کیا گیا اور ایڈریس مذکور میں درخواست کی گئی کہ جو مدرسہ نسوان شہر دہلی میں انجمن کی طرف سے قائم ہوا ہے اور ایک یتیم خانہ کھولا گیا ہے اُسکی امداد ہونی چاہئے۔ جناب موصوفہ کی تشریف بری کے وقت پیشگاہ بیگم صاحبہ موصوفہ سے بمعرفت مولوی اعظم حسین صاحب کے مبلغ دوسو روپیہ بغرض امداد عطا ہوئے جو خزانۂ انجمن میں جمع کئے گئے ؛

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۰	حاجی عبد الرزاق صاحب سوداگر کلکتہ	.	۲۵ ربیع الثانی	چندہ ممبری	ا ر	بابت دو سال
؍	ایضاً	.	؍	چندہ یکمشت	ا صہ	
؍	شیخ محمد رفیع صاحب سوداگر	.	؍ ؍	چندہ ممبری	ا ر	بابت سال اول
؍	ایضاً	.	؍	چندہ یکمشت	ا صہ	
؍	چھوٹے مرزا صاحب رئیس دہلی	.	۸ جمادی الاول	؍	صہ	
؍	متفرقات وقت جلسہ سالانہ		؍ ؍	متفرقات	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	نواب شجاع الدین احمد خانصاحب رئیس لوہارو	.	۲۳ر جمادی الاول	ایک چھلا طلائی	۴ ماشہ	
۲	سیٹھ عبد الرحمن بن حاجی اللہ رکھا ۔ مدراس	.	۱۳ر رجب ۱۳۱۱ھ	چندہ یکمشت	صدر	
۳	از جلسہ عام یتیم خانہ وقت وعظ مولوی حسن علی صاحب		" "	متفرقات	سے ۹/۱۳ر	
۴	سیٹھ حاجی محمد صاحب و حاجی محمد زکریا صاحب	حاجی نور احمد صاحب	۱۹ر شعبان ۱۳۱۱ھ	چندہ یکمشت	مار	
۵	شیخ عبد اللہ صاحب سوداگر		۹ر رمضان	چندہ ممبری	عہ	
۶	مولوی محمد سعید صاحب مدرس بورڈ سکول دہلی		۱۰ر "	"	سے ر	
۷	حافظ محمد یعقوب صاحب سوداگر احمد آباد گجرات	نعمت اللہ بیگ	۲۵ر "	چندہ یکمشت	عہ	
۸	حکیم محمد لطیف حسین خانصاحب	اللہ بخش ملازم	۷ر شوال	متفرقات	سے ر	
۹	از سوداگر صاحب بمبئی بذریعہ منی آرڈر		۱۱ر مئی ۹۴ء	چندہ یکمشت	عہ	
۱۰	محمد عزیز مرزا صاحب مددگار معتمد عدالت حیدرآباد	بذریعہ منی آرڈر	۲۱ر ذی قعد	چندہ ممبری	عہ	
۱۱	والدۂ جناب مولوی محمد یوسف صاحب مرحوم	محمد عزیز مرزا صاحب	۷ر ذی الحجہ	چندہ یکمشت	صدر	
۱۲	اعظم خان و قاسم خان صاحب سوداگر کوہ منصوری	بذریعہ منی آرڈر	۱۷ر "	چندہ ممبری	۶	
	میزان				الـ/ ۵ر	

میزان کل — للعہ سما ۹/۳۲ر

گوشوارہ مدات آمدنی

چندہ ممبری	چندہ یکمشت	قیمت آرد	متفرقات	میزان کل آمدنی
[illegible] ۱۱ر	[illegible] ۷/۱۳ر	للعہ ۹/۶ر	للعہ ۶/۱۳ر	للعہ سما ۹/۳۲ر

گوشوارہ آمد و خرچ و باقی

بقایائے سنین گذشتہ	آمدنی سنہ ۱۳۱۲ھ	میزان کل	خرچ سال سنہ ۱۳۱۲	باقی بعد خرچ
[illegible] ۸/۶/۷	[illegible] ۸/۳/۹	[illegible] ۸/۹	[illegible] ۸/۶/۱۵	[illegible] ۸/۳/۱

پاس خزانچی	پاس مہتمم یتیم خانہ	پاس خزانچی	پاس سکریٹری
[illegible] ۸/۶/۱۳	[illegible]	[illegible] ۸/۹/۲	[illegible] ۱۰/

پاس سکریٹری	پاس مہتممان یتیم خانہ	باقی بطرف حکیم احمد سعید خانصاحب
۱۰/ [illegible]	۱/	[illegible]

فہرست ممبران کارکن انجمن مؤید الاسلام دہلی بابت سال [illegible]

نمبر شمار	نام ممبران کارکن	نمبر علاقجات
۱	جناب حاجی شیخ محمد انعام اللہ صاحب ساکن گلی چابک سواران ۔ دہلی	نمبر ۲ و ۳
۲	جناب حاجی حافظ عبد الغفار صاحب ۔ ساکن نئی سڑک دہلی	نمبر ۴
۳	جناب شیخ محمد اسمٰعیل صاحب ناظم انجمن ۔ ساکن محلہ چیلا دروازہ دہلی	نمبر ۵
۴	جناب حکیم حافظ محمد اجمل خانصاحب ساکن محلہ بلی ماران دہلی	نمبر ۶ و نمبر ۷ و نمبر ۸ و نمبر ۹
۵	جناب حکیم احمد سعید خانصاحب ساکن محلہ بلی ماران دہلی ۔	
۶	جناب حاجی شیخ عبد الغنی صاحب سوداگر ساکن بلیماران دہلی ۔	
۷	جناب محمد قطب الدین خانصاحب ساکن کوچہ رایان دہلی	
۸	جناب حکیم ظہیر الدین احمد خانصاحب ساکن کٹڑہ آدینہ بیگمان ۔ دہلی (آنریری مجسٹریٹ)	نمبر ۱۰ و نمبر ۱۱ و نمبر ۱۲
۹	جناب حکیم رضی الدین احمد خانصاحب ساکن کٹڑہ آدینہ بیگمان دہلی	
۱۰	جناب مولوی محمد حسین صاحب سوداگر ساکن کوچہ زینت محل ۔ دہلی	

نمبر	نام ممبران کارکن	نمبر علاقجات
۱۱	جناب نواب فیض احمد خانصاحب ساکن محلہ گلی امام - دہلی	نمبر ۱۳ و نمبر ۱۴
۱۲	جناب سید احمد صاحب امام جامع مسجد دہلی ساکن گلی امام	
۱۳	جناب شیخ محمد الدین صاحب ساکن دہلی - محلہ چوڑی والان	نمبر ۱۵
۱۴	جناب نواب غلام محمد حسن خانصاحب ساکن دہلی محلہ ٹٹیا محل	
۱۵	جناب منشی محمد کرم اللہ خانصاحب ساکن دہلی محلہ ٹٹیا محل	نمبر ۱۶ و نمبر ۱۷ و نمبر ۱۸
۱۶	جناب شیخ نور الٰہی صاحب سوداگر و میونسپل کمشنر دہلی ساکن باڑہ ہندوراو	نمبر ۲۱ و نمبر ۲۲
۱۷	جناب نواب خیر محمد صاحب ساکن دہلی - باڑہ ہندوراو	
۱۸	جناب صاحب عالم مرزا قادر بخش صاحب ساکن دہلی - پہاڑ گنج	نمبر ۲۳
۱۹	جناب حاجی محمد اسحاق صاحب سوداگر - صدر بازار دہلی	نمبر ۲۴
۲۰	جناب مولانا مولوی ابو محمد عبد الحق صاحب مصنف تفسیر حقانی ساکن دہلی محلہ کوچہ چیدا اسمان دہلی	
۲۱	جناب مولانا مولوی محمد عبد المجید صاحب ساکن دہلی - محلہ بیسوئی والان	
۲۲	جناب حاجی نور بخش صاحب سوداگر ساکن دہلی - بلی ماران	
۲۳	خان بہادر محمد الٰہی بخش خانصاحب سکرٹری و ممبر انجمن مؤید الاسلام دہلی ساکن محلہ سرکی والان - دہلی	

العبــــــــــد

محمد الٰہی بخش خان عفی عنہ سکرٹری انجمن

نوٹ علاقہ نمبر ۱ و نمبر ۱۹ و نمبر ۲۰ خالی ہین یعنی کوئی ممبر صاحب علاقون مذکورہ مین کام نہین کرتے انجمن کو ان علاقون کے لئے ممبران معین کی ضرورت ہے - ۲۱ علاقون مذکورہ بالا مین سے بعض علاقون مین کئی کئی ممبر صاحب شامل ہو کر کئی علاقون کا کام ایک جگہ کرتے ہین اور بعض ایک

علاقہ کے اندر کئی ممبر صاحب شریک ہین - اور بعض کئی علاقون مین صرف ایک ہی ممبر صاحب کام کرتے ہین جیسے کہ منشی کرم اللہ خانصاحب بذات خود نمبر ۱۶ و ۱۷ و ۱۸ تین علاقون مین کام کرتے ہین مگر مولوی محمد جمیل الرحمن صاحب کی کارروائی صاحب موصوف کی کارروائی کے ساتھ شامل کی گئی ہے - مگر اب مولوی صاحب موصوف دستکش ہین ؛

نقشہ تقسیم علاقہ حلقہ وار متعلقہ انجمن موید الاسلام دہلی بابت [illegible]

نمبر	نام ممبر کارکن	حدود اربعہ ہر ایک حلقہ				کیفیت
		حد شرقی	حد غربی	حد شمالی	حد جنوبی	
۱	یہ حلقہ خالی ہے	لال قلعہ و فصیل شہر	فصیل شہر	فصیل شہر	سڑک ریل	یہ حلقہ سڑک ریل سے جانب شمال واقع ہے اور یہ حلقہ خالی ہے
۲	حاجی شیخ انعام اللہ صاحب	سڑک چھتہ جان نثار خان	سڑک پھاٹک حبش خان سے نہر سعادت خان تک	سڑک ریل	بازار کھاری باؤلی	
۳	ایضاً	راستہ یعنی سڑک پھاٹک حبش خان سے نہر سعادت خان تک	فصیل شہر	سڑک ریل	بازار کھاری باؤلی	
۴	حاجی حافظ عبد الغفار صاحب	باغ و جائداد دہلی بنک	سڑک چھتہ جان نثار خان	سڑک ریل	چاندنی چوک	
۵	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب	سڑک کوچہ بلاقی بیگم	نئی سڑک	چاندنی چوک گھنٹہ گھر تک	از شاہ بولا براہ چاوڑی پشت مسجد جامع تا کوچہ بلاقی بیگم	
۶	حکیم حافظ محمد اجمل خان صاحب	نئی سڑک	از پھاٹک تیلیاران تا بازار چاوڑی	از گھنٹہ گھر تا پھاٹک تیلیاران	از بڑ شاہ بولا براہ بازار چاوڑی تا پھاٹک لوہاران	علاقہ نمبر ۶ و ۷ و ۸ و ۹ مین چار ممبر صاحب
۷	حکیم احمد سعید خان صاحب	از مکان حکیم محمود خانصاحب تا بازار چاوڑی	از سر گلی قاسم جان تا بازار سرکی والان و حوض قاضی	راستہ گلی قاسم جان	از حوض قاضی براہ بازار چاوڑی تا پھاٹک لوہاران	شامل ہو کر کام کرتے ہین

نمبر شمار	نام ممبر کارکن	حدود اربعہ ہر یک علاقہ — حد مشرقی	حد مغربی	حد شمالی	حد جنوبی	کیفیت
۸ ۹	حاجی شیخ عبدالغنی صاحب محمد قطب الدین خانصاحب	از پہاٹک بلیماران تا مکان حکیم محمود خانصاحب	بازار کٹڑہ بڑیان	چاندنی چوک تا پہاٹک بلیماران	راستہ گلی قاسم جان	ہر دو حلقہ کے حدود اربعہ ایک ہین
۱۰	حکیم ظہیر الدین احمد خانصاحب	سڑک کٹڑہ بڑیان	فصیل شہر فراشخانہ کے پہاٹک تک	بازار کھاری باولی	سڑک رودگران	ہر سہ ممبر صاحبان شامل ہوکر کام کرتے ہین
۱۱	حکیم رضی الدین احمد خان صاحب	پہاٹک رودگران سے حویلی بدل بیگ خان تک	فصیل شہر فراشخانہ سے شاہ گنج کے برج تک	سڑک رودگران	سڑک شاہ گنج	
۱۲	مولوی محمد حسین صاحب	بازار سرکی والان	فصیل شہر اجمیری دروازہ تک	سڑک شاہ گنج	بازار اجمیری دروازہ	
۱۳	نواب فیض احمد خانصاحب	از حویلی ابو بین سکہ تا ترکمان دروازہ	بازار اجمیری دروازہ	بازار سیتارام	فصیل شہر	ہر دو ممبر صاحب شامل ہوکر کام کرتے ہین
۱۴	سید احمد صاحب امام مسجد جامع	بازار مٹیا محل	چوڑی والان تا حویلی ابو بین سکہ	چوک جامع مسجد	بازار چاوڑی	
۱۵	نواب غلام محمد حسن خانصاحب و شیخ محمد الدین صاحب	بازار چتلی قبر تا ترکمان دروازہ	بازار سیتارام	محلہ چوڑی والان	از دہلی دروازہ تا تیراہہ بہرام خان	ایک علاقہ مین دو ممبر صاحب کام کرتے ہین
۱۶	منشی محمد کرم اللہ خان صاحب	بازار کٹرہ بنگش	از چتلی قبر تا ترکمان دروازہ	•	فصیل شہر	ان تینون علاقون مین منشی محمد کرم اللہ خانصاحب کام کرتے ہین
۱۷	ایضا	سڑک بازار کوچہ چیلان	بازار مٹیا محل	مچھلی والان	بازار کٹرہ بنگش	
۱۸	ایضا	سڑک فیض بازار	بازار کوچہ چیلان	بازار مچھلی والان	از دروازہ دہلی تا تیراہہ بہرام خان	

نمبر شمار	نام ممبر کارکن	حدود اربعہ ہر یک علاقہ: حد شرقی	حد غربی	حد شمالی	حد جنوبی	کیفیت
۱۹	یہ حلقہ خالی ہے	سبزی منڈی کی کل آبادی	۰	۰	۰	یہ حلقہ خالی ہے
۲۰	یہ حلقہ خالی ہے	کشن گنج کی کل آبادی	۰	۰	۰	یہ حلقہ خالی ہے
۲۱	شیخ نور الٰہی صاحب و	پہاڑی مع بیرج و کل آبادی باڑہ ہندو راؤ	۰	۰	۰	
۲۲	نواب بشیر محمد صاحب	تیلی واڑہ و قصاب پورہ و شیدی پورہ	۰	۰	۰	
۲۳	مرزا قادر بخش صاحب	پہاڑ گنج و ماد ہو گنج و جنینگہ پورہ و باغ کلالی	۰	۰	۰	
۲۴	حاجی شیخ محمد اسحاق صاحب	صدر بازار				

العبد

محمد الٰہی بخش خان عفی عنہ سکرٹری انجمن

صحت نامۂ اغلاط حصہ اول رپورٹ ہذا

صفحہ	سطر	نام رقم جو غلط درج ہوئی	غلط	صحیح	کیفیت
۲۷	۷، ۹	حکیم محمد اجمل خان صاحب وغیرہ	معا عہ	معا عہ ۶/ہر	چھپائی سہو کاتب سے رہ گئیں
ایضا	۹	حاجی محمد انعام اللہ صاحب	[illegible]	[illegible]	ایک سیکڑہ سہو کاتب سے زیادہ ہوگیا
ایضا	۱۳	۰	۰	آمدنی یتیم خانہ [illegible]	یہ رقم سہو سے رہ گئی
ایضا	ایضا	۰	۰	میزان [illegible]	یہ میزان رہ گئی
۲۸	۸	میزان	[illegible]	[illegible]	آنے اور پائی رہ گئے

خاتمہ

خدا کا لاکھ لاکھ شکر ہے کہ سال ۱۳۲۱ھ بخیر خوبی تمام ہوا - انتظام یتیمخانہ عمدہ اور قابل تحسین رہا اور اہل ہمت نے بھی اپنی عالی ہمتی کی خوب داد دی خدا تعالیٰ اُنکی سعی مشکور فرمائے اور آئندہ اُنکو اپنی ہمت ظاہر کرنیکی زیادہ توفیق عطا کرے - ہم امید کرتے ہین کہ اگر اہل ہمت اس کار خیر سے اپنی ہمت کم نہ فرمائین گے اور اسیطرح صرف ہمت فرماتے رہین گے تو یتیم خانہ کے لئے ایک معتدبہ قوت فراہم ہو جائیگی جس سے اُسکو مستقل طاقت حاصل ہوگی اور جو جو خدمتین اہل اسلام کی اس صیغہ کے پیش نہاد ہین اُنکے بجالانیکے قابل ہو جائیگا - ارباب ہمم سے ہماری التجا ہے کہ اپنی توجہ اس مد خیر سے نہ ہٹائین - آخر مین ہم دعا کرتے ہین کہ اللہ تعالیٰ معطیون کی عطا اور ساعیون کی سعی کو
قبول فرمائے - آمین

تمام شد

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

ان تنصروا اللہ ینصرکم و یثبت اقدامکم

اگر خدا کی مدد کروگے تو وہ تمہاری مدد کرے گا اور تمہارے قدم جما[illegible]

خدا کی مدد کرنے کے یہی معنی ہیں کہ ہم مسلمان اُسکے کاموں کو دل و جان سے سرانجا[illegible]
اور اُسکے ارشاد کی تعمیل میں سرِ مو تفاوت نکریں۔ قرآن مجید میں جابجا یتیم بچوں کی تربیت
متعلق خدائے تعالیٰ مسلمانوں کو تنبیہ فرماتا ہے۔ اِسی خیال سے دہلی کے باہمت مسلما[illegible]
یتیموں کی تربیت اور حفاظت مذہب کا ارادہ کیا ہے اور خدا کی توکل پر اِس نیک کام کو شروع [illegible]
اس میں شک نہیں کہ آپ صاحبوں نے اس کی امداد میں حتی الوسع کوشش [illegible] ہے ا[illegible]
وغیرہ وصول کرنے میں اپنا عزیز وقت صرف کیا ہے۔ اسلئے میں انجمن مؤید الاسلام د[illegible]
طرف سے آپ صاحبوں کا دلی شکریہ ادا کرتا ہوں۔ اگرچہ اول اول ہر کام میں سرگرمی
[illegible] آپ سے امید کرتی ہے کہ آپ ہمیشہ اسکے [illegible] نگار رہ کر اُسے م[illegible]
[illegible] اور جہاں تک آ[illegible] کا کوشش سے دریغ نفرما[illegible]

ازطرف

سکرٹری انجمن مؤید الاسلام دہلی

DUE DATE

٢٩٤٥٠٦

Date	No.	Date	No.

URDU STACKS

Date	No.	Date	No.